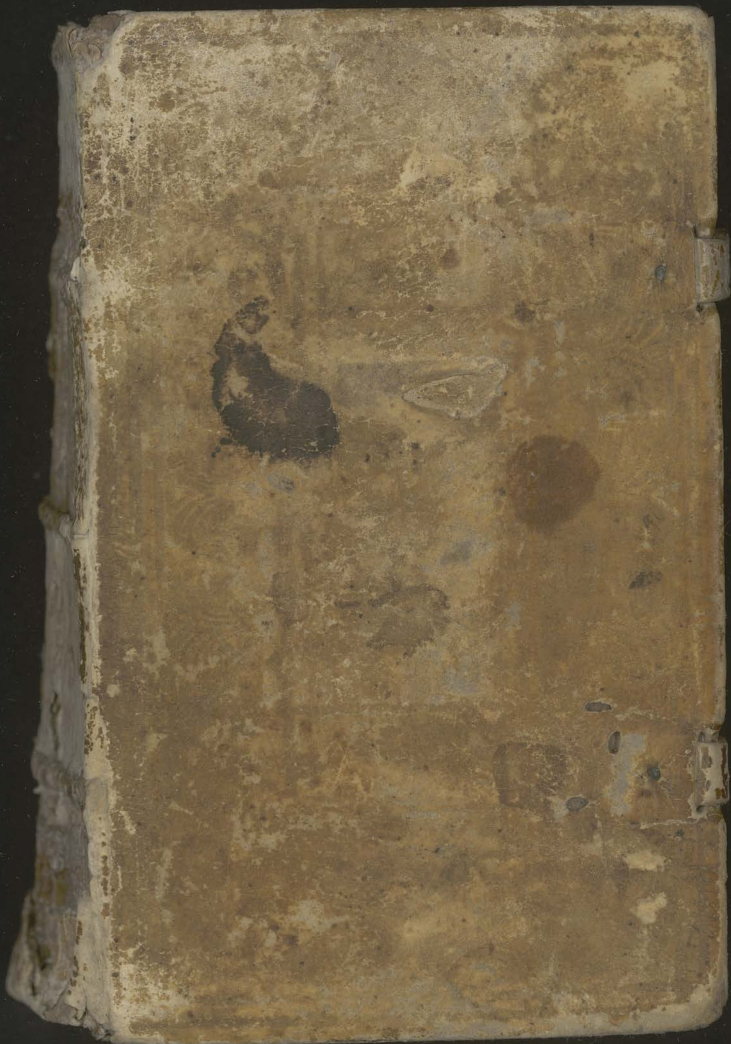

Nos animorum nostrorum
Medico multum egere
video. S. Franc. Xaver.
l. 2. ep. 4.

CA
M
M
DE
Co

CAROLI SCRIBANI

E SOCIETATE IESV

MEDICVS RELIGIOSVS

DE ANIMORVM MORBIS ET CVRATIONIBVS.

MONASTERI VVESTPHALIÆ,

Apud Michaëlem Dalium.

ANNO M. D C. XX.

Cum Sac. Cæs. Maiestatis Priuilegio.

IN PRÆNOBILIS BRABECKIORVM FAMILIÆ INSIGNIA.

I.

Nobilium oſtentant ſi priſca Inſignia mores,
Quæq; latent animis condita pacta notant:
Quis Brabeckiadum manifeſtior arguet index
Pectora, quàm præſens arguit iſta ſtylus?
SPES & AMOR, cæliq; FIDES innixa columnis,
Debentur Supero terna trophæa Patri:
Sed tribus hæc Vncis tria ſoluit nomina BRABECK,
Et trahitur curuo dente, trahitq; Deum.

II.

Terram homo corpus habet, ſed mentem cælitis aura,
Terram illud, cælum hæc, pro ſtatione petit.
Quã graphicè in BRABECK vtrũq; abluditur Vncis,
Dum petit vna ſolum, pars petit vna polum.

ADMODVM REV[do], PRÆNOBILI,
ET AMPLISS[mo] DOMINO,

D. ENGELBERTO à BRABECK,

CATHEDRALIVM ECCLESIARVM
MONASTERIENSIS ET SPIRENSIS
CANONICO,
VETERIS D. PAVLI
PRAEPOSITO,
SERENISS. PRINCIPI
FERDINANDO
ARCHIEPISCOPO ET ELECTORI
COLONIENSI,
EPISCOPO MONASTERIENSI,
VTRIVSQVE BAVARIÆ DVCI, &c.
à CONSILIIS,
DOMINO ET PATRONO SVO COLENDISS.

QVi se ad magna natos autumant Admodum Reu[de] & Prænobi-

lis Domine, magna auent, ambiunt, rapiuntque interdum antequam concedantur, dumque ruptis legum repagulis, ferro dictatore, & insolescentis victoriæ arbitrio cuncta expediunt, nimis inimica Rebuspubl. consilia præcipitant, victis pauenda, victori verò etiam pœnitenda. Multa hactenus tali catastrophe inter colluctantes populos fatali quodam æstu quassantur & gliscunt imperia, & pertæsa tranquillitatis regna mutuis funeribus & cladibus tremiscunt, omnem medelam dedignata, nisi ensibus fatigatis, nisi sanguine ruinâque sepultis qui exitium aluerunt. Et tamen bella bellis, enses ensibus, phalanges phalangibus medicina sunt; cumque docta ratio succubuerit, sæpe vis & fortitudo militaris detumescentes animos robore, ingenio, stratagematis & bellica virtute quasi medica quadam ar-

te

te triumphat. Et ne qua virtuti laus desit, hæc ipsissima est Nobilium gloria, quæ etiamnum per tot sæculorum traduces ad seram posteritatem manat ac pertinet, heroicarum mentium & fortiter ac præclarè factorum testis. Cum regnis simili quodam fato religiosorum familię quandoque fatiscunt: quæ initio quidem omni opinione maiores, de extrita vitiorum rubigine, de edomitis affectibus illustre trophæum statuebant, suo illo gubernandi modo vel ipsis regnis potiora: Verùm vbi Affectus postliminio rerum potiri occeperint, & triumphatæ hactenus Cupidines ad negatas habenas, quasi per cuniculos, lentè subrepserint, erubescit inter distortos mores pietas, & euigoratus procliui mollitie atque ignauia animus, difficiliaque quæ pulchra exosus, sensim lentescit. Tantusque ipsam me-

dicinarum tabernam morbus funeſtat, ne dicam inceſtat, vt vix nedum medicam manum ferat, vel vno laudabilis, ſi contra præſides melioris notæ calcaneum leuare erubeſcat. Huic inimico malo, de tenuiculis & leuiculis quibuſque initijs protuberanti, & in atrox Catholicæ Reipublicę vlcus matureſcenti, ſaluberrimis conſiliis occurrit hoc libro R. P. Carolus Scribani, vir de palæſtra Catholica iuxtà ac literaria prolixè & optimè meritus: cui cùm ad deſideratum ſuum finem hoſce meos opitulares typos authorarem, debito obſequendi ſtudio Tuam Reuerendam admodum & Prænob. Dominationem huic libro Patronum iure ac meritò deſtinaui. Videbam enim ſedere Te ad gubernacula Reipub. quam pro tua ſingulari prudentia conſiliis quotidianaque ſollicitudine curādam ſuſcepiſti; mul-

tis

tis patriæ incommodis medicam manum feliciter admouere: bonarum artium messem, quæ animorum medelę sunt, tua insigni liberalitate patriæ oppignorasse: pendere ab ore tuo Reuerendos & Prænobiles Collegas Tuos, nihilque Tibi ad Nestoris prudentiam, nisi triplicatam ætatem deesse. Ne igitur ab officio, debitaque obsequendi voluntate exerrarem, libellum hunc Medicum, nobiliori medico, & consultissimæ prudentiæ orsum, Tibi tanquam alteri Nestori nostræ Reipub. humiliter offero ac dedico. Non vt clarissimo tuo Nomini & nobilissimæ familiæ Brabeckianæ hac modica face lucem adferrē, sed vt sub tui Magnifici patrocinij tutelâ, plus existimationis Medico huic Religioso in vulgus accederet, & Tuo grauissimi Viri testimonio multi cederent, multique Te inhortante cupidiùs

voluerent, qui vitam moresque suos in exempla cæterorum trahi meminissent. DEVS Reuerendam admodum & Prænobilem Dominationem Tuam diu sospitem velit. Monasterij è Typographia 26. Martij, ipso D. Ludgeri Proto-Episcopi Monasteriensis festo, Anno 1620.

Admodum Reuerendæ & Prænobilis Dominationis Tuæ

humillimus cliens

Michaël Dalius Typog.

A D.

ADMODVM REVERENDO
DOMINO
AC PATRI
ANTONIO
DE VVINGHE,
ABBATI LÆTIENSI
ORDINIS S. BENEDICTI.

Popondi. non fallo fidem. & non Christianum tantùm, sed & Religiosum Medicum mitto, animorum morbos, damna, remedia narrantem. Ridebit aliquis ab hesterna schola, nupera arteria Medicum tironem. at mihi satis est, votis Tuis Tuorumque respondisse. Et nescio, an non maior, promptæ parentiæ, quàm prudentis imperij laus sit. etiam inscitiam ostentasse decus, si imperaueris, & non clarior gloria, infantiam quàm eloquentiam prodidisse ad imperia? in illa, è solo obsequendi studio, sperari laus potest, contemptus ab infantia: in hac facilis obedientia est, quæ laudem imperat, nec magnum est, in amico

imperio ceruices submisisse gloriæ, magnũ est contemptui submisisse. hoc volui, illud non potui. laudem an merear, iudicij erit tui. Hoc dicam: parui, & imprudentiam prodidi. De morbis scripsi, non inexpertus morborum, remediorum ignarus. addidi tamen remedia: non quæ ægros alienos animos expleant, aut medeantur malis; sed quæ ægræ scriptoris huius mẽti commoda arbitrabar. Et sanè in morborum varia implicatione aliquid mihi largiendum, cùm morborum genus omne pectore hoc circumferam. densiùs his obsessus, quàm audax de genu pugnantis Magni Macedonis, in Sudracarum oppido, clypeus, totam hostilium telorum siluam circumferens. vt non iniuriâ fides haberi possit morborum experientissimo, & ex se magistro. remedia ab alijs, ac magno in primis Claudio Aquauiua veriùs quàm à me didici: vt cui crudi adhuc stent morbi. certiora à Tua Tuorumq́ue manu exspectabo, è Blosianis, non Galeni aphorismis. quod si feceris, & margines libelli huius, expertissima manu tua medicamentis oppleueris; næ ego fortunatus, qui pellendis his animæ meæ morbis, testata medicabula repererim,

cer-

certam valetudinem promittentia. Bea me hoc munere, & in omnem poſteritatem habebis Tuum, nouo hoc Tibi munere æternùm pigneratum. Vno hoc volumine tres libros clauſi. primus Superiorum morbos, ſecundus inferiorum, tertius vtrique communes amplectitur. Nemo indignetur. meos non alienos enarraui morbos, famæ huius dominus, famam prodegi. & quis vetet morbos ſuos omnium in circo oculis ſpectandos, emendandos, prębere? non erubeſco ad aliorum aures, qui non erubui ad oculos magni Dei. nec pudet aperire, quod non puduit perpetrare. noxia enim verecundia eſt, quę malū in interitum celat. felix confeſſio quæ in medelam mala prodit. hoc feci. & toto hoc volumine mentem legendam tradidi. nihil excuſo. nec ſi velim, poſſem. habeo nimis oculatum teſtem & iudicem pectoris huius, morborum, vulnerum, quibus ſaucia mens hæc Samaritanum exſpectat, vinumque & oleum, è paterna manu, matris vberibus; vt & vini acrimonia ſaniem tergat, & oleum fundentia vbera demulceant. vt nouus homo, poſt vulnera, morbos, mortem rediuiuus; valentia mem-

bra, ſanguinis, coloris, & ſucci boni plena, diuinæ gloriæ, proximorumque ſaluti ſacrê. precibus hoc Tuis Tuorumque ſpero. nec difficile erit, è diuite Bloſiana nube, in emarcidos hos animæ meæ campos fœcundum imbrem depluere, & è locuplete illius apotheca nobiliſſima medicamenta, valetudini in integrum reſtituendę depromere. Ita facite magni Patris magna ſoboles, digniſſimi omnes tanti Parentis educatione; & calidis veſtris ad Deum orationibus animæ huius morbos pellite, valetudinem reddite, ita æternùm vos tueatur magnus Deus: ſpiritumque noui Eliæ veſtri Bloſij, in nouos vos Eliſæos, dupla felici fœneratione diffundat.

AMICO

Orbos enarro. non quales annorum experientia doctus in alijs obseruaui, sed quales viri varijs retrò sæculis eruditione ac pietate non postremi multis sparsim volumimibus, pro re nata vulgarunt, qualesq; in vario Religiosorum aliorumq; hominum genere succrescere posse arbitrabantur. quæ omnia in vnum hunc librum, tanquam in vnum fasciculum conieci, quò promptiùs ad manum cùm essent mala, essent & remedia: neque tam mala cognoscerentur quæ sunt, quàm quæ temporum procursu, & Religionibus ad deuexam caniciem, tanquam ad capulare quoddam senium properantibus, suboriri possent. In futurorum ergo magis anteambulam præcautionem, quàm in præsentium subsidium hæc scripsi. Sed neque in omnes cadere hæc mala possunt, neque eadem omnibus medicameuta admouenda. quædam hîc etiam inter curationes præscripta, quæ cũ nõ vltimarum Religionum institutionibus pugnant; qualia sunt locorum ac Superiorum mutationes. multa deinde quæ in solidum ignorata, vt sepositi designatiq; certi per annum dies solis spiritualibus animorum exercitationibus donandi, recollectiones, annuæ votorum

rum

rum renouationes, binæq; per diem conscientiarum disquisitiones, particulares etiam vitiorum virtutumúe diurnæ discußiones, aliaq; generis huius non pauca. Enarrare tamen ista volui, vt quibus hæc nō ignota, prodesse possent in medelam; quæ imitari etiam possent, quibus in hanc diem ignorata. Nemo verò morborum numerum miretur. quantos Hippocrates, Galenus, aliiq; medicorum, corporum morbos tradiderunt? quantiq; super hæc exurgunt indies, veteribus, omnibus adeò retrò sæculis, ne nomine quidem cogniti? Non minores animorū sunt. audeo plures etiam, quo latior in animo quàm in corpore campus, ac patentior area est. Iam vt nemo meritò reprehendit medicos, morborum in vario sexu genera remediaq; pertractantes, laudat potiùs; cùm in morborum nos cognitionem, fugam, medicationem manu quasi ducant: nec quisquam indignatur scribentibus, tanquam morborum suorum denuntiatoribus; amat magis, vt periculorum monitores. Sic neminem iure offendi posse arbitror, si animorum mala non tam quæ sunt, quàm quæ subnasci possunt, remediaq; enarrauerim. nullorum hîc vulnera propalare animus fuit; sed in fugam & tutelam, quæ succrescere tanquam in fœcundißimo zizaniarum solo, possent mala, designaui, & antidota venenis addidi. vt indignari nemo poßit, conatum

tum potiùs laudare; & docto prudentiq; suo calamo, rudem hunc meum & imperitum, polire & erudire. quod totis animis voueo, repositurus in beneficium, quidquid à quocunque amico calamo subministratum fuerit. summa etiam plerumque capita veriùs tetigi, ac malorum superficiẽ quandam rasi, res per capillum veriùs trahens, quàm toto corpore pertractans. accedent doctæ manus, quæ publico bono, gaudio meo, fusiùs hæc certiusq; prospectanda dabunt. addentq; è felici ingenio, fortunataq; experientia sua plura in cognitionem & medelam. quo magis venerabor colamq; æterna beneficium memoria, centupla in cælis à Deo redhibitione remetiendum.

SYL-

SYLLABVS CAPITVM
LIBRI PRIMI.

LIBRI SECVNDI.

† Cu-

LIBRI TERTII.

XXXV. Ni-

FINIS.

CEN-

CENSVRA.

HIc liber, medicus animæ, affectionumq; curator, ab Admodum R.P. Carolo Scribani Societatis IESV *per Flandro-belgicam Præposito Prouinciali conscriptus, virtutes inserens, vitia extirpans, dignißimus est, qui typis excudatur, vt Religiosus quisque eum præ manibus, & ob oculos semper habeat Quod censui* 9.*Nouembris, anno* 1617.

Egbertus Spitholdius S.T.L. Canonicus & Plebanus Antuerpiensis.

PRIVILEGIVM CAESAREVM.

EGo Ioannes Copperus Societatis IESV ad Rhenum Præpositus Prouincialis, iuxta Sacrę Cæs. Maiest. Priuilegium Societati nostræ concessum, Michaëli Dalio Typographo Monasteriensi facultatem concedo recudendi *Medicum Religiosum* R. P. *Caroli Scribani* nostræ Societatis Presbyteri. Fuldæ 21. Februarij, Anno 1620.

Ioannes Copperus.

LIBER PRIMVS.

SVPERIORVM MORBI ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Ignoratio in Superiore muneris sui.

INC ingens illud malum, cùm Superior non tam constitutionum, regularum, ordinationumq́ue instituti sui, quàm iudicio suo gubernationem moderatur: vt non tam vocationis suæ, quàm nouæ congregationis & Religionis institutio meritò videatur, è Superioris placitis nata. Variæ ex his principijs consuetudines nascuntur, liberior in non paucis, in alijs rigidior disciplina; in magnis sæpe grauibusq́;,

& à quibus Religionis nomen bonum pendet, laxior plerumque; in minimis noueque ferè excogitatis ſtrictior ſeuериorque; vt iam à primæuo ſpiritu & vocatione vix aliud præter inane nomen reliquum ſit: cùm quæcunque in ſpeciem pia bonaque amplectimur tanquam inſtituti propria. Grauis error eoque magis, quò ſub pietatis prætextu teneriores animas, ſimplicioreſque aliorſum ab inſtituto pellit.

Sanè vt non omnium morbis eadem medicamenta, nec omnium valetudini eadem victus potuſque ratio; ita nec omnium vocationi eadem vitæ genera, aut pietatis exercitia muniaque conueniunt. Sanctę ſunt variarum Religionum exercitationes, ſed non omnes omnibus Spiritu ſancto dictatore præſcriptæ aut imperatæ ſunt. Sua cuiq; Religioni ſunt munia, ſui termini, quos egredi non ſit conſultum.

Et certè labetur ſæpè Superior, qui inſtituti ſui, munerïſque ſibi impoſiti ignarus, ſuo iudicio propoſitas difficultates decernet, & in grauiſſima ſe Religionemque diſcrimina conijciet, incertuſque ſæpe rerum,

du-

dubius hærebit, ſollicitumque anxiumque pectus trahet; nec ſe explicabit ſine inſigni iactura nominis etiam ſui, ſalutiſque aliorum; mirabiturque ſe eò deductum, vt per præcipitia ſalus ipſi ſperanda ſit, cùm conſueto ſe itinere excluſum viderit, ſeroque, & non profutura pœnitentia errorem ſuum ingemiſcet, conſequeturque vt aut imperiti, aut fatui, aut temerarij, aut improbi nomen obtineat, audietque non rarò hoſtis Religionis, qui eam placitis è cerebro ſuo fabricatis, in alienam à veteri ſemitam conetur impellere.

Et ſanè cùm nihil ſtolidius ſit, quã ignoratæ artis ſcientiam profiteri, vt ſi quis curationum ignarus medicum ſe venditet; ita omnium ſtolidiſſimum eſt, Religionem, quã ignores, præ te ferre. Neque enim in vno errore ſtabit hoc malum: error enim vnus errorem trahet, donec ad inextricabilem errorum labyrinthum deducatur, è quo ſe extricare nulla arte aut prudentia queat. Hinc eſt illud Gregorij: In Paſt. part. 1. capit. primo. *Nulla ars doceri præſumitur, niſi intenta meditatione priùs diſcatur. ab imperitis ergo*

pastoribus magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate, quoniam ars artium est regimen animarum.

Plurimum deinde illi de sapientiæ opinione decedet. atque hinc auctoritas illi apud suos minor, minorq́ue veneratio erit: nec rarò erubescet, cùm rogatus hallucinabitur, aut ab inferioribus errorem suum discet, non sine insigni ignorantiæ suæ rubore.

Et quid vniuersim sperari ab eo boni possit, qui ignarus impositi sibi muneris est? quomodo illud, nomenq́ue suum tuebitur, alijs imperabit, dubitantibus consulet, labantes eriget, ægris medebitur, afflictos solabitur, prospiciet tempori, pręcauebit damna, irruentibus se malis opponet, aut propulsabit noxia, cùm ferè ab hoc nocitura potiùs metuenda, quàm profutura speranda sint? & si quid feliciter euenerit, fortuitis magis casibus, quàm certæ scientiæ tribuendum sit?

Iam quid expectare prudenter ab eo possumus? nihilo plus quàm ab imperito nauclero secundum cursum, ab ignaro auriga

se-

felicem ac inoffensum progressum, ab imperito medico valetudinem bonam, ab indocto architecto, penicillo, calamo, doctum, elegans, eruditum opus.

Et certè quicunque muneris sui scientia destituitur, etiam prudentia agendarum rerum regula destitui necessum est: qua qui caret, quantis necessariò se difficultatibus induat nemo non videt. vnde fit, vt nihil certo consilio ac ratione; omniaque dubio euentu peragantur. perimentia proinde sæpè pro salutaribus, noxia pro profuturis, venena pro medicamentis propinantur. & cùm cõtraria ferè contrarijs curentur, amica hîc amicis præbentur mala, tãquam si in fomentum, non in malorum depulsionem remedia porrigantur. Neque enim potest muneris sui ignarus, personarum, temporum, locorum, rerum, in omni prudenti gubernatione necessariarum rationem habere: sed de errore in errorem necesse est illum labi. Quo fit vt infortunatissimum ferè exitum sortiatur, cùm tam fatuis mereque fortuitis consilijs agatur.

Remedia.

EX inſtituti accurata cognitione petenda. hæc verò ex frequenti conſtitutionum, regularum, tam communium, quàm ſingulorum officialium, ordinationum, inſtructionum, hiſtoriæque inſtituti lectione paranda.

Iuuabit plurimùm conferentiarum frequens de rebus inſtituti proprijs iteratio: deque ijs maximè, quæ aut nocitura in primis, aut profutura videbuntur: de praxi etiam & executione rerum ad Religionis integritatem potiſſimùm neceſſariarum.

Proderit etiam frequenter cum ijs agere, qui aut longa rerum experientia, aut aſſidua lectione inſtituti vt peritiſſimi, ita amantiſſimi ſunt, illorumque ſibi vitam imitandam proponere qui in omni virtutum genere, inſtitutique ac primæui ſpiritus amore, omni ætate floruerunt.

Magis etiam ſi in dies ſingulos, aut ſanè alternos, ſeponat horam vnam, aut ſanè mediam: qua & ſingulorum ſubditorum ſibi of-

officia, conditiones, mores, propensiones, virtutes, vitia, animique morbos & curationes, & impositi sibi muneris partes omnes, seriò secum tacitus perscrutetur: quid nimirum res, quid concreditæ sibi personæ deposcant. quibus tueri augerique res domestica; quibus foueri prouocarique primæuus Religionis spiritus; quibus pro instituti ratione promoueri proximorum salus possit. quorum omnium sedula ac non perfunctoria cogitatio, magnum Superiori lumen prębebit, ac in commissi sibi muneris cognitionem inducet.

CAPVT II.

Ignoratio domesticarum rerum, ac personarum.

HInc ingentes agendarum rerum imprudentiæ nascuntur, & graues in gubernatione errores, quos nullo remedio corrigas, damnáque non in vnam alterámue personam, sed in corpus vniuersum decurrentia; cùm aut committuntur munia,

quibus non poſſunt, aut res deliguntur noxiæ.

Neque quiſquam prudenter præeſſe poteſt, aut præcauere nocitura, aut profutura deligere, cui non domeſtica omnia perſonæq; perſpectæ fuerint: errores enim ex hac ignoratione neceſſum ſequi grauiſſimos, cùm prioribus diſſentanea ſępe imperentur, aut ſanè minùs commoda, aut mutuo pugnantia.

Ille ſecurè procedit, nec facilè pœnitenda committit, quem nihil domeſticarum rerum fugit, & non magno negotio deuitat mala, & prouidet nocituris, ac præoccupat etiàm antequam veniant, quem nullæ domeſticæ res latent; aut certè remedia illi prõpta & ad manum ſunt, qui & ſuorum in hãc aut illam partem propenſas voluntates, vires, eruditionem, ingenia, mores, domeſticaſque res omnes perſpèctas habet. Neque enim ille de facili committet aut non committenda, aut quibus non tutò potuit: ſcit res perſonis, perſonas rebus metiri. contrà qui hæc ignorauerit, in ingentia ſæpe diſcrimina ſuos conijciet, nomenque bonum

cor-

corporis totius: vt qui ad indignationes, æmulationes, potum, arrogantiam, carnem propenſo ea imponet, quæ quaſi apprehenſa manu trahunt ad illa, ad quæ natura non modò ducebat, ſed reluctantes etiam potenti trahebat impulſu, quaſi ſi quis præcipitio proximum, & tantùm non prolabentem protrudat. Bene de hac re Proſper. de vita contemp. lib. 2. cap. 2. *Præpoſiti ſpeculatores ſunt, quia ſpeculantur actus hominum, & qualiter quiſque viuat diligenter explorant: quos bonos probauerint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitioſos, arguentes.* & Chryſoſtomus de ſacerdotio: *Multa paſtori opus eſt diligentia: ſexcentis etiam, vt ita dicam, oculis, vt recte vndique humani animi habitum circumſpicere poſſit.*

Certè vel minima etiam ignoraſſe grauium in gubernatione errorum cauſa eſt. ille prudenter præeſſe poteſt, quem nullæ domeſticæ res latent. magnæ illæ aut paruæ ſint, plurimum ad prudentem gubernationem conferunt: cùm minimæ etiam aliæ atque aliæ intercurrentes circumſtantiæ, alia atque alia conſilia depoſcant; maximæque ſæpè res, & à quibus plurimorum ſalus feli-

 ceſ-

césque infelicésque exitus, à minimorum cognitione pendeant. Nihil ergo illum fugiat cui commissa aliorum gubernatio, si sapienter præesse velit. nec aliorum tantùm industriæ verbísque, solísque auribus suis fidat, oculos admoueat certissimos rerum testes, ac propè falli nescios. vnde fiet vt domesticos omnes serios sedulósque concreditorum sibi officiorum administratores consequatur, cùm scient sua omnia perspecta Superiori esse, nec falli illius aut circumueniri diligentiam posse. Quæ res incredibile est quàm leui negotio omnes in officio contineat. cùm ita natura comparatum sit, vt nisi filialem aliquem metum amori in gubernando admoueris, non magna de felici prudentíque gubernatione sperare possis. amari in imperio magnum est. Sed ferè indulgentia amorem comitatur. iūge filialem timorem, & prudentis imperij leges expleueris. ac licet sua sit amori veneratio, nisi altera à timore veneratio accedat, non postrema obsequendi promptitudo labascet, plurimúmque de imperij felicitate decedet.

Personarum etiam ignoratio in immania

præ-

præcipitia Superiorem adiget. quid enim tutò ignoto committet? aut quam rem prudenter illi credet, cuius vitam, mores, animorum propensiones ignorat? non ad singula propè imperia trepidabit suorum ignarus, déque incerto dubióq; perpetuò euentu sollicitus? cui deinde fidet, cùm ignoto fidere stolidum sit, & ipse suorum ignoratione laboret? solus exequi omnia non potest; ignotis sua Religionísque sapienter credere non potest, externis domestica committere non expedit: quò se vertet inter hæc constitutus Superior? nisi vt anxiam semper mentem trahat, aut fortuitis omnia euentibus committat. in vtroque miser. nam aut semper timere, aut omnia fortuitis permittere miserrimum & infelicissimum vitæ genus est, quod infortunato plurimùm exitu clauditur.

Remedia.

Vigilans Superiorum cura, & in omnem partem intẽtio, vt omnino nihil illum fugiat. Consequetur hoc magna & intenta

ſuorum obſeruatione, diligenti examine redditionis conſcientiæ; aliorum etiam, maximè qui iudicio & ſolertia valent, auditione, ſententiarumque inueſtigatione. iudiciorum enim variorum diſquiſitio in magnam inducet Superiorem ſuorum cognitionem.

Conandum deinde, vt ea ferè per ſe Superior peragat, quæ magnam adferre notitiam ſolent; qualia ſunt

Litterarum omnium, ſiue illæ mittantur, ſiue ad ſuos dentur, accurata lectio.

Omnium qui ad portam euocant, cognitio, ne externorum quiſquam, quantum frequentia, & loci ratio permittit, Superiore inſcio, quenquam conueniat.

Ne ad vllius externi ædes, non conſcio antè Superiore, quiſquam accedat.

Ne extra conſueta tempora ad templum euocentur inconſulto Superiore.

Credi non poteſt quàm ingenti rerum harum cognitio Superiori, in omnem benè gubernandæ familiæ rationem excubanti, præſidio ſit. Non magna quis hæc arbitrabitur; ſed ea tamen ſunt, à quibus omnis prudens

dens gubernatio dependet, quibuſque neglectis, propè impoſſibile eſt, prudentem gubernationẽ poſſe ſubſiſtere, quibuſque ſtantibus, facilis omnis gubernatio eſt.

Idem inuenies in omni repub. regno, militia; quorum ſalus in rerum perſonarumque accurata cognitione vniuerſa vertitur. quæ res ſemper coëgit ſummos Reges, & prudentia, & rerum geſtarum gloria claros, ad largiſſimas etiam pecuniarum profuſiones in hoſtium conſilijs dignoſcendis. At verò non minùs neceſſariam eſſe domeſticorum ſubditorumque cognitionem, quàm externorum conſiliorum, nemo non videt; cùm ab horum ignoratione, aut perſpecta ſcientia, plus etiam reipubl. bonum, quàm ab hoſtili dependeat. Vt enim ſemper periculoſiora domeſtica mala, quàm externa ſunt; domeſticum ferrum & venena, quàm hoſtilia: ita cognitio illorum magis etiam neceſſaria eſt, minoreque damno inimica, quàm domeſtica conſilia ignorantur.

Curabit deinde Superior, vt omnium ſibi ſubditorum officialium, muniumque ſingulorum, accuratam cognitionem habeat.

Obeat ipſe ſæpè domum, ac infimorum etiam non raro colluſtret operas, locáque muneribus illorum accommodata: temporarias etiam domus ſuæ rationes penitus perſpectas habeat, vt nihil illum earum fugiat, datíque acceptíque rationes omnes ipſe diſpiciat ac memoriæ imprimat, vt & iudicium de ijs ferre, & proſpicere tempori poſſit.

Nemo facilè credat, quantum intentus ſic in omnem partem Superioris oculus & domeſticos in officio contineat, & damna præcaueat, & profuturis proſpiciat, ac Superiorem quaſi iuris ſui faciat, ac extra quandam ſuorum tutelam ponat.

CAPVT III.

Ignoratio morborum ſubditorum ſuorum.

EX qua prouenit, vt aut malis adhibere remedia non poſſint, aut non adhibeant idonea, aut etiam contraria, plurimóſque in variorum munium impoſitionē, vl-

vltro, ignarique periculis obijciant vocationis & animarum. nam quæ remedia in morborum ignoratione ſperari poſſint, niſi fortuita, ægros plurimùm perimentia? profutura nimirum, aut interemptura, prout fortuitò caſus tulerit.

Proficiſcitur hæc in Superiore ignoratio è ſuorum neglectu, & ignaua quadam commiſſorũ ſibi cura, ex ingenti animi tepore, ac languore ſpiritus, è puſillanimitate & animi deiectione, & è quodam muneris ſui frigore; dum res nec ſeriò tractat, nec zelo in eas fertur, & ſuperficie quadam contentus, non deſcendit ad interiora; quaſi ſatis ſit præfuiſſe.

Naſcitur non rarò eadem ex non ritè reddita conſcientiæ ratione. fit hoc, cùm minùs confidenter inferiores Superioribus ſeſe aperiunt, vel quia duriores illos nacti ſunt, vel quia minùs ſecretos, vel quia laborũ fugientes, & à quibus auxilia deſperent.

Neque vltima ignorationis huius cauſa è varia Superiorum occupatione naſcitur; vt cùm adeo grauibus, tamque varijs diſtinentur, vt totos illos alia negotia occupent:

qui-

quibus obruti, nec reſpirandi tempus habēt, nec eis ratio ſuorum cognitioni incumbendi ſuppetit; cum nimirum vel ordinarijs concionibus vacant, vel toti ſcriptionibus inhęrent, vel externorum ſaluti, conſilijſque dandis obruuntur, vel inualetudine deniq; perpetua detinentur: quæ niſi in viros perpetuò ſibi præſentes, quiq́ue oculos inter medias negotiorum aliarumq́; occupationum moles, in domeſticos ſibiq́ue concreditos, intentos ſemper teneant, inciderint; periculum omnino eſt, ne denſiſſima ſuorum ignoratione laborent.

Et quam curationem morbis ſuorum adhibebunt tales, quibus ipſa ægritudo, ægritudinumq́ue cauſæ in ſolidum ignoratæ ſunt? pericula, damnaq́ue, & valida morborum incrementa veriùs metuenda ſunt, quã noxiorum à talibus mitigationes aut depulſiones ſperandæ. Neque enim quicquam ignoratione morbi grauius, magiſq́ue meritò metuendum in curatione accidere poteſt, neque quod præſentiùs mortem acceleret.

Remedia.

VT in medico inualetudinem cognouiſſe propè curaſſe; ita ignoraſſe, ægrũ propè peremiſſe eſt. Prima proinde omnis periti medici cura eſt, morbum, cauſſas, incrementa, ſtatum intellexiſſe: è quibus medicationis ſpem non magno negotio concipiat, periculaque depellat. neque ſanè longè petenda remedia: quæ ferè cuique experto ad manum ſunt. Mali cognitio difficillima eſt. Hanc qui conſecutus fuerit, facilem ſibi ad reliqua viam ſternet. Idem vſu venire ſolet in animorum morbis, cognouiſſe propè curaſſe eſt, imò ſola non raro explicatione fugantur morbi, vt verè Caſſian. Coll. 2. ca. 10. *Illico vt patefacta fuerit cogitatio maligna, marceſcit.* Nec difficile eſt Superiori viro humanarum rerũ experto, cognita depellere, aut anteuertere quæ nouit mala: vt tota ferè curationis ſpes metuſque à morbi cognitione aut ignoratione pendeat.

Hanc cognitionem partim ſeria longaque obſeruatione ſuorum, partim aliorum de-

denuntiationibus, partim ægri confeſſione diſcet Superior: nam & ipſe intentum in omnem partem oculum habebit, mores, verba, ſocios, conſuetudinem, propenſionéſq; obſeruabit, maximè recreationum tempore, videbítque in quæ ſe profundat, quorum familiaritate ac narrationibus delectetur. pronioréne in cibum, potum, continētiam, mulierum conſuetudinem, ſæculi an religioſos mores, in fabulas aut ſerias piaſúe ſermocinationes. Ferè enim in illis inlatentia pectoribus vitia ſe ac virtutes produnt. index animi oratio eſt.

E ſocijs deinde maturioribus facilè reliquorum mores intelliget. neque enim in adeò mutuè innexo contubernio, latere diu bona maláque poſſunt: cùm omnium plerumque oculis auribúſque intima quæque obijciantur. ad quæ ſi accedat ægri ipſius ſincera, tanquam patri ac medico retectio, nulla difficultate, cuicunque etiam grauiſſimo occurri malo poteſt.

Prima proinde Superioris cura erit, ſuos paternis monitis factíſque, ad malorum tempeſtatúmque quibus premuntur ac ia-

iactantur nudas explicationes excitare: vt & aperire audeant, & patris veríque ac condolentis medici manum experiantur. Semel enim amicam dexteram, maternáque in Superiore vbera experti, faciles proníque ad omnem ęgritudinis confeſſionem decurrent. quod vbi Superior conſecutus fuerit, ludus illi gubernatio erit: ingens enim ex hac mutua fiducię oſtentatione amor naſcitur. cùm vix fieri poſſit, vt qui paternum in ſe Superioris animum ſenſerit, non prono profuſóque in ipſum pectore feratur. neque quidquam promptius eſt, quàm ad illius medici opem confugere, à cuius benigna doctáque manu remedia accepimus. Patrem proinde ſe & medicum exhibeat Superior, & vltro fatentem, maláque ſua ingenti fiducia explicantem inferiorem experietur; & facilem ad curationem viam reperiet: cùm & obſequentem ægrum ſuum habebit, & mali vim magnitudinémque intelliget. Paterna proinde in omnes adhibenda ſollicitudo, quam etiam ſubditi perſentiſcant, quò faciliùs morborum quibus iactantur genera, in Superioris, tanquam patris,
ac

ac benigniſſimæ matris ac medici, ſinum deponant.

Maior autem in Superioribus paternorum affectuum oſtentatio, ſi in eos fuerit, qui fidentiùs ſe ſuaque omnia, ægritudinumque genera aperuerint, occaſionem cauſſamq; ſinceræ retectionis reliquis præbebit.

Examinanda etiam ſeriò conſtitutio inferiorum, quales antè fuerint, quales in præſentiarum ſint, quos mòrbos aliquando paſſi, quæ medicamenta adhibita, quo ſucceſſu.

Secreti demum infracta obſeruatio, omnium eorum, quæ filiali à ſubditis affectu, apud Superiorem tanquam verum animarum parentem repoſita ſunt, plurimùm hîc valebit. Dici non poteſt, quantam hæc res confidentiam excitet, prouocetque inferiores, ad vniuerſos, quibus iactantur, morbos, cum quadam etiam animi voluptate retegendos.

CAPVT IV.

Ignoratio ſpiritualiter medendi.

Ex qua quàm ingentia & meritò timenda mala proficiſcantur, nemo paullo prudentior non videat. Nam quamuis magna pars ſperatæ valetudinis à morborum cognitione pendeat; curationis tamẽ ignoratio, medicamentorumq́ue inſcitia, inter prima ægrum perimentia adnumeranda ſunt. qua qui tenetur, nõ rarò nocitura propinabit, exaſperabit malum, irritabit, non tollet noxios humores, interitúmque accelerabit.

Atque hinc mœrores naſcuntur, & graues in ægro melancholiæ, cùm ſentit malis quibus opprimitur, non remedia, ſed malignitatem prouocantia adhiberi. quare imperitiam medici ſui damnat, malaq́ue ex illa nata: inclementéſque illius manus, & medẽdi ignaras deteſtatur. nam licet fòrs ab animo clementis medici & patris proficiſcantur, ſi ab imperito & mederi neſcio veniant, à tyranni potiùs & iudicis quàm patris prouenire arbitrabitur. vnde faſtidia naſcuntur, & nauſeãtis animæ infelix tepor, gemitus & lacrymæ, & dura imo ducta ſuſpiria, oblocutionúmque paſſim ac querimoniarum

in-

ingentes acerui, medicum ſuum accuſantes, nec tam inſcitiam in illo, quàm hoſtilem animum damnantes.

Quid? quòd creſcant in ægro mala, cum ex vno plurimùm errore enaſcantur alij, morbiquè è morbo, tanquam è fœcunda fontis vnius vena varij torrentes, proſiliant: vt conſultius ſit ægritudinem vniuerſam ignauo aut hoſtili etiã animo neglectam iacuiſſe, quàm ignaram medendi manum admouiſſe: minuſque peccet qui exuto omni patris affectu, ſeueri vbique iudicis dexteram, ferrumque & ignem adhibet, quàm qui medicationis imperitus fortuita, & in incertum caſura, aut obfutura admouet. Contingit enim non infrequẽter vt imperitia medici, leuiſſimus morbus & paruo medicabilis, ad malorum extrema ægrum deducat: & qui ſibi, naturæque benignitati relictus, ſola nonnunquam mora curari poterat, inſcitiâ medici in vltimam deſperationẽ protrudatur. tãtum in omnẽ partem peritia imperitiaque valent; vt mors vitaq; in prudentis imprudentiſque medici manu poſita ſit. Quanti viuerent ſi indoctum medendi

incidissent? quanti in Religione omni æuo stetissent, si medendi peritum Superiorē nacti fuissent? ceciderunt, non tam mali magnitudine, quàm indocta illius manu. Quāti in ipsa miseram sibique alijsque vitam trahunt, nec mentis tantùm, sed & corporis viribus prostrati iacent, ingloria morte ingloriam vitam signantes, sola imprudenti Superioris medicatione, omni spe melioris valetudinis deiecti? ita in corpus etiam animo medendi imperitia transit. cùm illius ferè mala in corporum se ægritudines profundant, & hæ ex illis, tanquam è matris vtero nascantur. Hinc non rarò videmus in omnē vitam, lentam plurimos animam, in corpore mille morbis oppresso, trahentes: quos vna Superioris medendi peritia leui attactu, sub morborum initium, curare poterat. accessit imperita manus, & efferauit malum, & euertit quidquid erat spei valetudinis bonæ, & ad nulla ætate aut arte medicanda ægrum suum deduxit. Nam licet peritior postmodum accedat manus, eò tamen non infrequenter malum deductum est, vnde ad meliora reuocari nulla prudētia aut dexteritate

pos-

poſſit. principes nimirum partes inſedit malum, & potiſſima quæque depaſtus eſt morbus, vt à nulla quantumuis docta manu ſperari prudenter remedia poſſint.

Remedia.

E Serio diligentíque meditationum ſtudio, piorúmq; librorum frequentata lectione, vsúque rerum experientiáque peritia paranda. Optimus ferè ille eſt, qui ex ſe magiſter plurima tulit, de genu non ſemel pugnauit, hoſtémque poſt liuores, vulnera, ſanguinem, toto tulit corpore, ab arena & ſanguine animos mutuatus: quíque exemplo ſuo didicit non eadem omnibus pugnarum & victoriæ genera præſcribenda eſſe: alia enim atque alia pro varia hominum conditione documenta tradenda ſunt. faciet hoc peritiſſimè, qui ex ſe didicit curationũ genera ex morborum diuerſitate penſanda, ſed & pro ratione conſtitutionum, ac temporum etiam diſcrimine aliarúmq; circumſtantiarum, medicamentorum genera adhibenda. Neque enim eadem omni tempore,

re,& loco, omniq́ue ætati, & conſtitutionibus,aut omnibus ſinguliſq́ue omnia conueniunt. Iam varia morborum qualitas varia etiam curationum genera poſtulat; cùm è varijs circumſtantijs medendi ratio pẽdeat, illæ autem innumeræ propè ſint. Neceſſum proindeSuperiorem virum eſſe prudentem, prouidum, ſingula circumſpectantem, diſquirentem ægritudinum cauſas, morbum ipſum,ægri conſtitutionem,quæ etiam in eo ſperari, quæ timeri poſſint. Prudenter in hanc ſententiam poſt Nazianzenum Gregorius in proleg. Paſt.par. 3. *Non vna eademq́; exhortatio cunctis congruit, quia non cunctos par morum qualitas aſtringit. Sæpè namque aliis officiunt, quæ aliis proſunt: quia & plerumque herbæ quæ hæc animalia enutriunt,alia occidunt; & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat; & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit; & panis qui vitam fortium roborat, paruulorum necat.* Vt meritò inclamet in Paſt. par.1.cap.1. *Ars eſt artium regimen paſtorale.quis autem cogitationum vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum? & tamen ſæpè qui nunquam ſpiritualia præcepta cognouerunt, cordis*

se medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim nesciunt, videri medici carnis erubescunt.

Quid? quòd & ipse, in quo versatur, locus, domesticique, & contubernales aliquid adferant momenti iustæque considerationis, vt omnia omnino Superioribus in remediorum applicationibus accuratè expendenda, nihilque indiscussum relinquendum sit: & sæpe à tenuissimis rebus remedia petenda sunt. à locorum enim, sociorum, Superioris, muneris mutatione, alijsque longè his inferioribus, magna aliquando sperari possunt. plurimùm verò interest, temporis rationem habere, constitutionisque ægrientis animi; ne turbata, nec satis composita mente, aut etiamnum exasperata, curatio admoueatur. Componet illius priùs animũ Superior, furoresque primos, efferatasque procursiones vt ignarus præteriet: at vbi depulsis Aquilonib. resederint animo fluctus, quibus iactabatur, manum admouebit paternã, licet iudicis postea opus foret; in qua tamen nunquam patris personam exuet: vt dum æger patitur iudicem, sentiat patrem;

pluſque adeò ſemper medicamenta habeãt patris, quàm iudicis, etiam cùm iudicis nomen induendum erit.

Proderit etiam in primis magnos viros audiſſe, aut legiſſe, qui ſuo, aut aliorum exemplo edocti, varia vt morborum, ita curationum genera norunt. Habemus hîc monentem Chryſoſt. hom. 5. ad pop. Ant. *Contraria contrarijs curare medicorum filij iubent. ex crapula ergo nata eſt febris? inedia morbum corrigunt. ex triſtitia quis infirmus eſt? lætitiam huic aptam medicinam eſſe ducunt. Sic & in animæ ægritudinibus fieri oportet. Iram torpor excitauit? induſtria hanc repellamus.* Habemus Gregorium homil. 32. in Euang. *Cæleſtis medicus ſingulis quibuſque vitiis obuiantia adhibet medicamenta. Nam ſicut arte medicinæ, calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Deus noſter contraria oppoſuit medicamenta peccatis, vt lubricis continentiam; tenacibus largitatem; iracundis manſuetudinem; elatis præciperet humilitatem.*

Frequens deinde ac diligens per diem conſideratio plurimum momenti adferet, qua dum commiſſum ſibi gregem ſeriò Superior voluit, variaque in ſingulis morborũ

genera, varias etiam medelarum excogitat formas, nullis aut industrijs aut laboribus parcit, quò ægrienti subueniat, morbum leuet, monitis, precibus, lacrymis; durioribus etiam, si morbi genus duriora postulat: ad quæ tamen nonnisi mitioribus tentatis, & necessitate coactus descendat, memor se esse patrem.

Animos insuper ad curationem necessum adferre magnos, qui nec magnitudine, nec morborum difficultate terreãtur: vt ingenti in Deum spe fretus, nusquam de ægroto desperet Superior. frustra enim medicinam cogitat, qui illam à desperatione inchoauit. Audere, victoriæ initium est.

In spiritalis denique medicamenti præscriptione conandum, vt quà suauitate ac benignitate, quà varijs in affectum amoremque prouocantibus æger medico concilietur, amareque incipiat, fidemque dictis adhibere. Sic fiet, vt morbi magnitudinem indicanti fidem adhibeat, & medicamenta, licet acerbiora, lubens admittat; maximè cùm sibi persuaserit, ab amore hæc nata.

CA-

CAPVT V.

Neglectus in curandis ſuorum morbis.

NAſcitur hic ex ignauo quodam Superiorum tepore, dum aut promouendi inſtituti, aut propagandæ Dei gloriæ, aut ſalutis ac profectionis ſubditorum zelo carent.

Ex emendationis quadam deſperatione, dum aut robori ſuo diffidunt, aut de ſuorum virtute deſperant, aut difficultatibus territi, manum curationibus admouere formidãt: qua benignitatis ſpecie nihil crudelius inueniri poteſt. augentur enim & recrudeſcunt per interualla morbi, & extremis periculis proximus eſt qui patitur. bene Sapiens Pro. 19. *Erudi filium tuum, ne deſperes.* & alibi Prou. 29. *Correctio tribuit ſapientiam.*

Quòd remedia in omnibus molliora, & extremam tantùm cutem tangentia admoueant, nuſquam verò ad malorum radices manum mittant, contenti palliata quadam medicatione, imitantes eos qui exteriori ſti-

bio & purpuriſſa intus latentem fœditatem contegunt, quique cãdido linteo, nulla alia medicatione obuoluunt vlcera, non cogitantes eruptura illa aliquando maiori dãno, aut vicina quęque ac intima demum corporis peſtilenti ſanie ſua in ſimilem malignitatem pellectura.

Hinc fit primò, vt inferiores dum non perſentiſcunt mala, quibus in dies magis magiſq; immerguntur, labantur in deterius, & antè lapſum, quàm periculum aut præcipitium ſentiant, ſera poſt ruinam medicatione.

Secundò, vt perſuadeant etiam ſibi inferiores, bene ſecum agi, & regia ſe incedere via, cùm videãt nulla Superiorum accedere monita, cõmuni illa perſuaſione ducti, qua pleriq; arbitrãtur ea à Superioribus probari, quæ non improbãtur; nec morbos iam eſſe, quibus nulla medicamenta admota, ſed ſigna aut veſtigia valetudinis bonæ.

Et non iam patres, ſed hoſtes tales eſſe, nemo non videat, qui cogitauerit ex hoc Superiorum neglectu, quæ priùs leui medicationis attactu curari poterãt, ita increſcere mala,

la, vt ferro & ignibus postmodum opus sit; & qui initio sui sine dolore, ac quasi inter somni delicias curari morbi poterant, mora ipsa exasperatos, omnem paternam manum magnitudine sua vincentes, non nisi iudicis vstione & sectione medicari posse. Hinc illi inter dura hæc medicamenta, eiulatus & lacrymæ, Superiorum suorum neglectum, barbaramque in nimia clementia indulgentiam accusantes. Sanè tales plurimis exitio fuêre, & desertæ auctores vocationis; neque enim ad extrema hæc malorum venissent, si vigili cura morborum principijs seriò Superiores inuigilassent, & in semine suo, aut tenero adhuc frutice, paternis zizania manibus ab agro Dominico auertissent: at vbi incuria excrescere illa in validas arbores passi sunt, non nisi à securibus & flamma remedia speranda sunt.

Atque hinc magnorum sępè ingeniorum, non sine ingenti Religionis damno, excidia nata sunt: quæ quo maiora sunt, eo ferè validiùs admittunt noxia, imbibuntque altiùs & potentiùs; credas in fœcundum solum semina iacta fœneraria redhibitione. quib. si

manum admoueris, dum adhuc herbescunt zizania, semenque bonum pro maligno inseueris; nullo negotio & illa viceris, & centupla fœneratione Domini aream horreaq; beabis.

Et mihi ferè hi Superiores similes videntur ijs qui oceani tempestates, dum adhuc minantur; & eminus fluctus denuntiant, cõtemnunt, nec antè de portu fugaque cogitant quàm vbi irata intumuisse maria, irasq; fremitusq; suos vomentia senserint; cùm hîc tanquam sideribus collisuri iaculantur & excutiunt, ibi immani hiatu vado tanquam sepulcro reconditurі præcipitant ratem; scopulis nimirum illisi, de salute & fuga meditantur, tabulam circumspectantes, dum frustra iam portum littoráque neglecta sperãt. antè oportuit, neglexerunt: rationem reddituri Domino commissi sibi gregis, animásque pro animabus suorum posituri, seuerissima aliquãdo Iudicis sententia feriendi. ita monet Prosper. de vita contem. li. 1. c. 20. *Superior sanctè viuere debet propter exemplum: certus quòd ei nihil sua iustitia suffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur. & quid ei proderit, non pu-*

puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato?

Remedia.

A Seria Superioris in omnem partem intenti vigilantia petenda ſunt; nulli parcendo, quà monendo, quà blandè ſuauitérque vulneris morborúmque loca pertractando, leniendo, fouendo: grauiora & acriora, ſi qua neceſſitas exigat, medicamenta adhibendo; nuſquam malis indormiendo, aut tenuitatem vulneris negligendo: certus à minimis initijs ad ſumma deueniri, & à tenuiſſimi vnguis frictu ad mortem properari. Bern. in ſermone de S. Ioan. Baptiſt. *Nemo vitia palpet, peccata diſsimulet nemo. nemo dicat, Nunquid cuſtos fratris mei ego ſum? eſt enim conſentire, ſilere cùm arguere poſsis: & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentientes.* Bene Proſper. lib. 3. de vita contemp. c. 23. *Si peccantem video, & non ſolùm non arguo, ſed etiam ei peccanti conſentio, participem me eius damnationis efficio: & in omnibus peccantibus pecco, quando eos quos ſcio peccaſſe vel peccare, quadã crudelis animi malignitate non increpo.* In Superiore maximè hoc locum habet, qui non ſolius caritatis, ſed iuſtitiæ legibus ad ſuorũ monitionẽ

& correctionem tenetur. quo grauiorem etiam vindicem Domini manũ vereri meritò debet. Hinc illud Augustini de Ciuit. lib. 1. c. 9. *Qua in re non vtiq; parem, sed longè grauiorem habent caussam, quibus per Prophetam dicitur: Ille quidem in peccato suo morietur, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Ad hoc enim speculatores, hoc est populorum præpositi, constituti sunt in Ecclesiis, vt non parcant obiurgãdo peccata.*

Illud interim in curationibus caueat, ne â potentioribus illas ordiatur, cùm â lenioribus remediatio inchoãda sit. quòd si quando, vt in obduratis morbis euenire solet, ad grauiora remedia decurrendum fuerit, meminerit illud Augustini ad Bonifac. *Molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio; ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem istos negligant, & perire permittant: ista potiùs falsa mansuetudo crudelis est.* & Gregorij in registro. *Qui non corrigit resecanda, committit: & facientis culpam habet qui quod potest corrigere, negligit emendare.* Sanè si patrem in omni suorum correptione Superior se ostenderit, non grauatè de manu patris etiam vstiones perferet filius, certus â paterna manu ignes ab amore nasci ad quos non nisi in

extremis, & post mitissima tentata decurret. vbi viderit mali magnitudinē minora vincere, descēdet inuitus ad maiora: descendet tamen. cùm melius sit per hæc filium viuere quàm sine his perire.

Pari deinde cum subdito conatu radicibus extirpandis manum admoueat, paternè tamen semper, nec nisi in extremis malis iudicis personam induat. certè, Prof. sup. c. 23. *si nō ex iactantia, sed ex misericordia, & cum quadam pietate compatientis animi castigamus, & illi nos sentiant non minùs peccatis suis moueri, quàm nostris; aut in bonum statum reformati, nobiscum Deo gratias agent; aut si adhuc eos in peccato tenet peccandi dulcedo, & salutem suam nobis curæ esse cernentes, malum reddere pro bono voluerint, malle debemus eorum inimicitias, qui noluerint emēdari, contrahere, quàm Dei offensam, dum peccantes palpamus, incurrere.*

Frequētes deinde suas ad Deum preces iaculetur, lacrymas pœnitētijs misceat; orationes etiā suorum, tacito tamē nomine, maximè in morbis grauioribus, indicat; maioreq; semper cura & conatu internis animorum, quā corporum inualetudinibus incumbat.

CAPVT VI.

Impatientia in Inferiorum curatione.

QVæ res ad extrema morbum impellit, illiditq; afflictam hanc ratem, tentationum fluctibus quassatam, in breuia & scopulos, aut inextricabile periclitanti profundum.

Et sanè non est prudentis medici, desperare de ægritudine, nec destituere ægrotum, etiam cum extremo spiritu luctantem; cùm non ignoret salutem etiam, tantùm-non ab vltimo spiritu non rarò redditam. Et nautæ quoties inter cæli marísque minas, naufragio etiam iam facto, collisa naui, totóque oceano fluctuante, tabulâ salutem repererunt? Quominùs decet Superiorem laboribus succumbere: etiam de genu pro filio pugnabit, si pater est; corpúsque vitámque pro filij salute obijciet. nam sudorem lacrymásque spargere, vulgare est: sanguinem proinde lubens profundet, si qua necessitas occupauerit, quando nimirum in illum locum de-

deductam rem viderit, vt aut pereundum filio, aut sanguis parenti fundendus sit: eoque magis, quo periclitantis de salute filij sollicitudo omni meritò patri vitâ carior esse debet. ab hac enim temporaria, & non multò pòst peritura, à filij spiritali vita, aut morte, æterna pendent.

Quòd si oculos Superior ad se reflexerit, morbosque, quibus aliquando iactatus, aut iactari etiamnum posset, votaque sua, quibus illis leuari calidè exoptauit, maximè malis sæuientibus, & extrema minitantibus, medicamentaque ad quæ non frigidè respexit; facilè poterit, exẽplo suo doctus, ingenti non tantùm commiseratione, omni indignatione seposita, sed & prompto alacrique animo benignam facilemque curationi manum admouere: memor votorum suorum, regulaque illa communi ductus, qua monemur ea & sollicitudine, & amoris ac benignitatis ostentatione, curam ægrientium habere, qua similibus malis pressi, nostri ab aliis haberi volumus.

Iuuabit etiam illa cogitatio, quòd nihil stolidius omnium iudicio reperiatur, quàm

cùm medicus paterque ægroto indignatur filio, & pro medicamento aſperiora propinat verba. Quis enim non arbitretur, non patrium hoc, ſed barbarũ eſſe pectus, quod in mediis febrium ardoribus, maliſque prꝗcordia exedentibus, pro conſolatione & medela, exardeſcit in ægrum filium? quaſi non expleat feritatem illius morbi ſæuitia, nec ſatis indignationi ſuæ litatum ſit, niſi morbi aſperitatem aſperioribus etiam verbis augeat. Idem accidit Superioribus, qui interna febri iactato filio minas & indignantia verba pro medicamento propinant: quò enim hęc ſpectant, niſi vt creſcat morbus, & pręcipitio proximum filium vltro impellat pater, qui eripere poterat?

Et Superiorum hæc in ſuorum morbis indignatio, nihil eſt aliud, quàm ingens mali exaſperatio: nam ferè ad extrema ex hac proſiliunt; & quod leui attactu, mollibuſq; frictionibus curari malum poterat, ignibus & ſecuribus tentatur.

Accedit, impatientiam animum conturbare, proſpectumque ſalutarium medicamentorum auferre; obuia proinde, ac

for-

fortuito oblata arripiuntur, nocitura plurimum magis quàm profutura; consequiturque non rarò medendi salutisque quædam desperatio, & ex hac totius curationis neglectus. Hinc est illud Sapientis Prou. 33. *Impatiens operabitur stultitiam*. Et Pro. 14. *Qui patiens est multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam*. Et Prou. 15. *Vir iracundus prouocat rixas, qui autem patiens est, mitigat suscitatas*.

Sequuntur inde graues in inferioribus animorum à Superioribus alienationes, indignationes, oblocutiones, detractiones, animus ad imperata inuoluntarius, ad spiritalia nauseabundus, torporque spiritus totius, mœrores denique ac melancholiæ graues, ad certum interitum ducentes.

Ingens denique diffidentia nascitur, & cùm de parentis affectu desperent, iudicisque aduersentur, ante immoriantur malis, quàm vt ea indignabundo iudici, imprudenti medico, inclementi patri aperiant: Bonau. de 6. alis c. 5. *neq; enim audent ei necessitatẽ suam aperire*, nisi in vltima desperatione, cùm omnẽ manum medicã malum superat,

cùm

cùm nihil iam ſupereſt, præter mortem certam miſerrimamq́ue.

Audiant verò duriores hi Superiores in ſuorum malis, grauiter querentem Dominum: Ezec. 34. *Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, quod ægrotum nõ ſanaſtis, quod confractum eſt non alligaſtis, quod abiectum eſt non reduxiſtis, quod perierat non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.* Audiant monentem: Num. 11. *Porta illos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum.* Audiant etiam D. Bernardum Ser. 23. ſup. Cant. *Vt quid grauatis iugum veſtrũ ſuper ceruices diſcipulorum, quorum vos potiùs iugum portare debetis? ponite onera, producite vbera, pectora lacte pingueſcant.* Et Bona. de 6. alis, c. 5. cùm *ſit proprium officium paſtoris, docere virtutes; ſi vitioſos negligit, quos docebit? ſi medicus fugit ægrotos, quos curabit? ſi fortis tiro declinat impetentes ſe, quomodo aſſequetur triumphum gloriæ? ſi negotiator negligit merces in quibus magna lucretur, quomodo poterit ditari?*

Remedia.

GLoriæ conſideratio, quam è filij ereptione Superior apud Deum homineſque

neſque ſperare poteſt ac debet.

Obligationis, qua inferiori, tanquam filio parens, obſtringitur, cuius cura illi à Domino demandata, cuiuſque animam à Superiore ſeuerè Deus exiget.

Vtilitatis, laborantis filij, & corporis vniuerſi ex illius curatione, ſperatæ.

Gratitudinis conſideratio, perpetuaque periculis erepti grata memoria & recordatio.

Quòd ſi ad ſe oculos Superior reflexerit, ad morbos, delictáque ſua; perfacile ei erit, indignationem ponere, impatientiam exuere, clementiam & longanimitatem induere. ſi enim iuſta alioqui dignaque in illum indignatione vſus fuiſſet Deus, quoties grauior aliqua offenſio interceſſit, in quib. non iam ignibus arderet? Vtatur proinde in delictis morbíſque ſuorũ ea moderatione, patientia, benignitate, quam à parente & iudice Deo ſuo expectat: memor elegantis in hac re ſententiæ Auguſtini, hom. 4. inter 50. *Bonitas facit amabilem diſciplinam, & diſciplina efficit inculpabilem bonitatem. bonitas ſine diſciplina delictorum mater eſt: & diſciplina*

ſine

sine bonitate tristis quædam amaritudo viuendi. scientiam autem sibi postulat Dauid, vt nouerit sapienter distinguere qui sint termini bonitatis, & quam debeat habere disciplina mensuram: ne fortè aut nimiæ remissionis vitio bonitas inconsulta fœdetur, aut disciplina durior ipsâ sui austeritate crudelescat. Memor etiam illius Sapientis Pro. 19. *Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior.* Quare modestè, Bona. de 6. alis, cap. 5. *maturè & benignè ad singula respondeat, & impetum feruoris reprimat, ne in voce aut vultu, seu moribus impatientiam ostendat. tunc enim magis proficit per patientiam, & tandem deuincit, quos impetuosè agendo prouocaret. teste Sapiente.* (Pro. 15. *Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem.*) *vix enim commotio commotione sedatur. Impatientia enim Prælati & Superioris confundit quæ promouere poterat bona.*

CAPVT VII.

Acerbior correctio.

Diui

DIui Gregorij Magni moral. libr. 20. ca.3.verba ſunt: *Qui præeſt, ea ſe circa ſubditos menſura moderetur: quatenus & arridens timeri debeat, & iratus amari; vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata ſeueritas odioſum. ſæpe enim ſubiectos frangimus, dum plus iuſto vigorem iuſtitiæ tenemus: qui profectò vigor iam iuſtitiæ non erit, ſi ſe ſub iuſto moderamine non cuſtodit.* vt benè Iuo Epi. 82. *Immoderatus rigor diſciplinæ quos corripit non corrigit, ſed in laqueum diaboli præcipitanter impellit.* qui ſi frequentetur, obdureſcit ſubditorum animus, callumque ſeuerioribus factis monitiſque obducit: in conſuetudinem deinde ac tanquam in naturam acrimonia vertitur, totuſque homo denſo quaſi ſopore aut nebula inuoluitur, vt nec profutura quidẽ videat.

Speratus deinde fructus omnis perit, dũ ſubditi ſibi perſuadent, ex indignatione quadam animi, perturbatione, alienatione, aut adnato quopiam aut accerſito odio monita naſci potiùs, quàm ex commiſerantis, aut patris, aut benigni medici affectu, aut emendationis aut perfectionis ſtudio.

Exurgit deinde melioris ſpei, aut rei,

aut amoris loco, exacerbatio, & à Superioribus vehementior alienatio, querimoniis, oblocutionibus, ac non rarò etiam detractionibus permiſta.

Vileſcit denique Superior apud ſuos; plurimúmque illi de nominis æſtimatione decedit, non apud ſuos tantùm ſed & apud alios. neque enim imperioſior ſæuiórque illa ratio domeſticis limitibus continetur; decurrit per regna, nec rarò ad externos. quæ res non leuiter propagationi diuinæ gloriæ, religionis, ac proximorum ſaluti impedimento eſt. Semel enim concepta de Superiore opinio vbi inualuit, exſcindi vix poteſt; vt iam non niſi cum muneris abdicatione deponi poſſit.

Et quid à tali Superiore ſperari poteſt, omnium ab illo ſuorum animis alienatis? Sanè coacta imperia diu ſtare non poſſunt. minùs etiam incrementa ſumere. illa ætatem ſentiunt, diuitéque creſcunt augmento, quæ amore ac beneuolentia continentur.

Et in coactis, ſeruorum ac mancipiorum more, imperantis oculo deſeruient; mens im-

imperia auersabitur : ac si clàm esse res possunt, negliguntur. sin sæuiora imperia cogant, cum fastidio peraguntur, & tanquam de superficie imperata raduntur, nec vltra extremam præceptorum cutem itur.

Accedit, pudore posito, effrons iam animus, cuius teneram frontem acrior correctio indurauit, & depudere docuit, verecũdia omni exuta; nec vltrà, publicè an palàm increpes, colorem mutabit; stabit interritus, saxo quàm homini similior; & ferè seipsum in duritiem animat; credes cataphractum, & armis vndique cinctum : ita aduersus acriora imperia firmauit pectus. incudem arbitreris, malleis densè subactam, & repercutientem verbera, adeóque & verbere duriorem, quasi ab illo robur mutuetur.

Et grauis in Superiore error est, ab vstulantibus medicationem inchoare. à mitioribus curatio instituenda est, nec ad illa veniendum, nisi vis mali molliora respuat : ac tum etiam cautè & prudenter ad ignes aut nouaculam eundum: vt sentiat æger, non voluntate medici, sed mali necessitate ad il-

la

la trahi. conandumque quantum fieri potest, vt ipse æger non illibenter acriora patiatur; non quòd hæc amet, sed quòd salutem, quam videt sine his non posse parari, desideret. quod vbi Superior tanquam medicus persuaserit, non magno negotio vltro incurret in duriora, ferrumq; & ignes si non amabit, feret tamen saluti consequendæ.

Verùm magna opus dexteritate & efficacia, potentique persuasione; ac nisi patris senserit manum, non domini, aut sæuientis iudicis, nequidquam sudabitur. quòd si verum parẽtem senserit, induet filij affectum, nec quidquam illi iam atrox, quod à veri patris sibi venire persuaserit dextra; ac plus etiam ab amica huius manu amabit verbera, quàm acriora à iudice verba, aut ab amarulento vultu indignantia monita, imò quàm ab indignabundo ore ementita oscula.

Vnde in omni correctione primò se amare, patrem esse, nec aliud quàm filij salutem velle, inuitum deinde ad duriora venire ostendat; excitetq; in subdito filialem affectum, & confidentiæ magnę fortes

im-

imprimat aculeos: operam suam spondeat, commisereatur laboranti: quòd si lacrymas ille profuderit; misceat, si potest, suas: ac quasi consilium petens, roget, quod ægro in tanto malo remedium occurrat: addat deinde aliquid de suo: ac si maiora ille proponat, moderetur & mitiget, & non magno labore rem omnem ad felicem exitum deducet. Bene in hanc sententiam Augustinus in c.6. epist. ad Galat. *Nunquam alieni peccati obiurgandi suscipiendum est negotium, nisi cùm internis interrogationibus examinantes nostram cõscientiam, liquidò nobis coram Deo responderimus, dilectione nos facere. quidquid enim lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigentis. Dilige & dic quod voles. nullo modo maledictum erit, quod specie maledicti sonuerit, si memineris senserisq́ te in gladio verbi Dei liberatorẽ hominis esse velle ab obsidione vitiorum*. & alibi: de serm. Dom. in monte. *Piè cauteq́ vigilandũ est, vt cùm aliquẽ reprehendere vel obiurgare nos necessitas coëgerit, primùm cogitemus, vtrum tale sit vitium, quod nunquã habuimus, vel quo iã caremus. si nunquã habuimus, cogitemus & nos esse homines, & habere potuisse: si verò habuimus, & non*

habemus, tangat memoriam communis fragilitas, vt illam reprehensionem aut obiurgationem, non odium sed misericordia præcedat: si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eo esse vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus; non reprehendamus, neque obiurgemus, sed tamen congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cauendum inuitemus.

Remedia.

MOnemur à Magno Gregorio: Moral. lib. 13. cap. 12. *Sunt nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdãt districti iura regiminis. vnde cunctis rectoribus vtraque summopere sunt tenenda, vt nec in disciplinæ vigore benignitatem mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine districtionem deserant disciplinæ: quatenus nec à compaßione pietatis obdurescant, cùm contumaces corrigunt; nec disciplinæ vigorem molliant, cùm infirmorum animos consolantur. regat ergo disciplinæ vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mãsuetudo dissoluta.* Et alibi: Pastor. par. 2. c. 6.

Ne-

Necesse est vt quisquis sanandis vulneribus præest, in vino (Samaritani exemplo) *morsum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foueantur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum seueritate, faciendum quoddam temperamentum ex vtroque, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderatè sæuiens: sit pietas, sed non plus quàm expediat parcens: vt dum se in arce regiminis iustitia clementiaq; permisceant, is qui præest corda subditorum & terrendo demulceat, & tamen terroris reuerentiam demulcẽdo constringat.* & antè: *Curandum vt rectorem subditis & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina: atque inter hæc sollicita circumspectione prouidendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa.*

Proderit in hac re frequentata hæc cogitatio; Memento regere, vt regi voles; nec quidquam in alio experire, quod in pari delicto in te nolles. Sepone personam iudicis, indue patris; amari malis, quàm timeri; neque quidquam metu peragas, quod amore possis, memor verborum Prosperi sent. 163.

In domo iusti etiam qui imperant, eis seruiunt, quibus videntur imperare. quia non dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi: nec principandi superbia, sed prouidendi beneficentia. Benè Isidorus lib. 5. de sum. bono. *Qui delinquentem superbo vel odioso animo corrigit, non emendat sed percutit. quidquid enim proteruus vel indignans animus protulerit, obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis.*

Iuuabit diligens personarum & morborum consideratio, prudentium medicorum more; neque enim omnium conditio morbusque eadem medicamenta admittit. & grauissimus error illorum est, qui in omni populo, persona, ętate, morbo, tempore, eadem medicamenta adhibenda censent. lenia enim quidam maximo admittunt fructu, dura noxio ferè euentu hauriunt; potẽtioribus alij exstimulandi sunt, mollia contemnunt, adeoque exasperatur his suauibus malum & irritatur, frustraneo ac nocituro etiam euentu.

Magna proinde cautione, ac prouida in his circumspectione opus est: minus tamen vniuersim delictũ est in mitioribus, quã in

acrioribus peccare: & facilior in illis venia, & promptior emendatio eſt. quòd ſi quem viderit conatum ſuperandis malis adhibere, manum illi porrigat qualem lapſo ſibi aut labenti porrigi vellet, memor Sapientis Ecccli. 8. *Ne ſpernas hominem auertentem ſe à peccato: neque improperes ei. memento quoniam omnes in correptione ſumus.* & Apoſtoli ad Galat. 1. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* talem nimirum, teſte Bonauentura de 6. alis, c. 7. *ſatisfactionem imponite, per quam agnoſcat pondus reatus ſui; ita tamen clementer, ſicut tibimet velles alium cōpati, ſi tali peccato delinqueres.*

CAPVT VIII.

Paternæ gubernationis neglectus.

ILlam niſi Superior quà verbis & externa beneuolentiæ oſtentatione, quà rebus potiſſimùm ipſis ex ſincero, non ſimulato paterno affectu natis, oſtenderit, ita vt inferior reipſa patrium in ſe Superioris animum perſentiſcat, ſibiq́ue penitus perſuadeat,

tali in se Superiorem affectu duci; frustra filialem erga se suditorum amorem affectumque sperabit. vt certissima in inferioribus affectum regula è Superiorum affectu petenda sit: qui si per omnia patrius sit; filialem etiam in subditis expectet. si sæcularem, politicum & despoticum dominatum sapiat; similem in subdito affectum speret; famulitiamque potiùs obsequentiam, quàm filialem; mandatorumque executionem à timore magis, quàm ab amore natam. nam cùm in Superiore non sentiat inferior patris animum, sed domini, fit vt seruilem, non filialem affectum reponat.

Atque hinc quanta nascantur incommoda & difficultates, nemo paulo prudentior non videat. Suboriuntur enim vtrimq; diffidentiæ, & dum solo exteriùs placendi studio subditus ad imperata rapitur, superficie potiùs tenus mandata exequitur: ac si celari facta sua posse putat, aliorsum potiùs, & ad ea, quæ à Superioris voluntate alienissima sunt, ducitur.

Sequuntur deinde vtrobique pro re nata suspiciones variæ, animorum alienatio-

nes,

nes, murmurationes, tecta vtrinque consilia, ac simulationibus omnia plena. Quòd si pergat Superior in hoc neglectu, neglectum in inferioribus excitabit obseruantiæ ac venerationis in se debitæ. neq; enim hæc sperari potest, filiali amore à paternæ gubernationis neglectu extincto. Exurgunt deinde solertissimæ in inferioribus, minimorum ac abditissimorum in Superiore defectuum inuestigationes; carpendi nimirum ac reprehendendi in eo quem auersantur studio, prouocati. ita quæ beneuolentia, patriusque amor ac profusio, natusque ex his affectus tegere solet mala, indignatio auersioque è paterno neglectu, ac gubernandi duritie nata, palàm aperit, & omnium oculis obijcit, adeoque & in virtutibus ipsis improbanda numerat. ita subdola & ingeniosa omnis alienatio est, in laudibus damnanda reperit. decurriturque tandem in apertum oblocutionum ac detractionum campum: nec vsquam, nec vlli altissimè etiam defossæ rei parcitur; ac nec apud exteros quidem ac Religionis hostes. milleque excogitantur & inueniuntur modi, iugum à paterno imperio

alienum excutiendi. bonis artibus non licet, decurritur ad malas: cùm ſatis ſit dominum excuſſiſſe. nam cùm ſentiant ſe filiorum loco non haberi, non agnoſcunt Superiorem patrem. & cùm dominum nolint; nomén-que hoc omne auerſentur, vt qui in paternam ſe vltronea traditione tutelam, non in hominis imperia coniecerint; fit vt nullum molitionum finem faciant, donec ſe alienis in Superiore à paterna gubernatione legibus exemerint.

Denique fruſtra apertam conſcientiæ recectionem ſperabit Superior talis. ignorabit ſuorum morbos, labeturque grauiter in ſpiritualium medicamentorum applicatione, in perſonarum deſignatione, in munium diſtributione, ac in vniuerſa cõmiſſi ſibi gregis cura. nam cùm interioris hominis ac cõſcientiæ nuda quædam ſinceraq; in ſubdito explicatio filialem confidentiam præſupponat, hæc verò paternum in Superiore affectum; fit vt, ſi hoc Superior careat, nullis perſuaſionibus induci inferior poſſit, vt ſe tanquam patri filius aperiat, cuius patrium in ſe affectum non experitur. & cùm ſemper verea-

reatur iudicem, aut dominum, non facilè se æger vt patri, aut medico explicabit: teget potiùs omnia,& se animamque in perimentia discrimina conijciet,quàm vt in Superiore, iudici ac domino, vulnera & quibus iactatur pericula aperiat.

Nascitur verò hic paternę gubernationis neglectus, aut ex ambitiosa dominandi libidine; aut è mentis quodam fastu, dictorũ factorumque suorum augusta æstimatione, aliorum contemptu & neglectu; aut ab innata quadã asperitate, morositate, fastidio, ac nauseantis animi tædio, dum nil alienum placet, displicent omnia, eoque magis quo magis domestica; aut ab animo humanarum miseriarum immemore, menteq; commoueri nescia, & malorum in se ignara, aut cæco amore sui rerumque suarum abrepta, vt omnino optandum sit inferiori, Superiorem consequi probatum per omnia, qui & mala tulerit,& sub aduersantibus ingemuerit, de genu pugnauerit, mixtumque puluere sanguinem fuderit, remediaque ex se didicerit, factus ex seipso medicus, dux & magister; quo compati, mederi, anteuertere

mala, occurrere venientibus, aut illata pellere sciat: quique è malis periculisque suis reliquos metiatur: qui nihil putet esse negligendum, nulli securè indormiendum, nullumque quocunque etiam ex cespite insurgentem hostem contemnendum, certus à minimis ingentia damna dari, regnorumq; etiam validissimorum interitum à minimorum contemptu & neglectu nata; maioraque adeò à minimis illata damna, quo ferè magis neglecta: cùm pulso timore mala crescunt, ac nimiùm securos sui inopinatos opprimunt.

Remedia.

FRequens in Superiore cogitatio, paterni in omnes affectus Dei. vt ad illius formã & imitationem paternam in sibi commissos gubernationem instituat; maximè cùm cogitauerit, præesse se illis, quos cælestis Pater in filios sibi adoptauit, coheredes vnigeniti Filij sui, quæ dignatio meritò vnumquemque Superiorem in paternum affectũ excitabit, omni despotico deposito, ac quasi in exilium acto.

Suo deinde ſe Superior pede metiatur, videatq́ue quales in ſe Superiorum ſuorum affectus optet, patrios an deſpoticos: excitetq́ue in ſe tales, quales aliorum in ſe deſiderabit. Certiſſima hæc bonæ ac religioſæ gubernationis regula eſt, qua fortiter ſibi ſerioq́ue propoſita, non facilè Superior à recto aberrabit.

Amari velit, non timeri; cogitetq́; imperata ab amore nata, ab amore peracta, diuturniora, ſinceriora, tutiora, pacatiora, & laude etiam digniora eſſe.

Perpendat ſecum frequenter, quanto filialis amor ſeruili timori præponderet: illum verò ſperari non poſſe, niſi ipſe priùs paternum in ſuos affectum induat.

Iuuerit etiam in primis, ſi vltronea & non rogata beneficia, ac ſollicitudinem in ſuorũ neceſſitatibus impendat, idq́ue infirmitatis potiſſimùm tempore, ſiue ab animo illa, ſiue à corpore profecta fuerit. paternè compatiendo, remedia malis præſcribendo, vltro compellando, excitando, ac in ſpem meliorum prouocando, opem ſuam operamq́ue pollicendo, medicum in corporum mor-

bis consulendo, in omnem demum fiduciam, spemque paterni in se affectus inferiorē excitando. doleat cum dolente, commiſereatur patienti, ac in omnem se formam vertat, vt suorum saluti consulat; cogitetque se non tantùm patrem, sed & pro rerum exigentia matrem; vt etiam vbera norit præbere sitientibus, mellaque vinaque ijs, qui amaro ac tristi sunt corde: nec quicquam omnino intentatum relinquat, quod patrius, adeoque & matris ſuggerere in cariſſimorum filiorum ægritudine affectus solet. multa patrum matrumque exemplo perferat, quamdiu infirmitas ægrum filium tenet; nec facilè ad grauiores admonitiones accedat, quamdiu malum ſæuit, febrísque siue illa animi siue corporis languentem filium poſſidet. pulso malo, tum demum seria, sed paterna tamen, si neceſſum, monitione agat: ita vt sentiat subditus, à paterno, non ab indignabundo & despotico affectu monita nasci.

Bon. de 6. alis, cap. 4. *Quòd si admonitiones paternæ, & benignæ instructiones frustra fuerint adhibitæ, imitandi erunt periti medici, qui non ex odio,*

odio, ſed amore ferrum & ignes, aliaq́; remedia inſuauia ægrotis adhibent.

Imitetur denide in ſuorum malis Apoſtolum Bonau. ſuprà, cap. 4. *pro Corinthiis ſemper gratias agentem, pro Epheſiis genua flectentem, pro Philippenſibus omnibus ſemper in cunctis orationibus cum gaudio deprecantem, pro Coloſſenſibus non ceſſantem poſtulare & orare, Theſſalonicenſium memoriam facientem in orationibus ſine intermiſsione, atque cum eodem Paulo dicat:* Gal. 2. *Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur in vobis Chriſtus.* ſic enim fiet, vt in quam volet partem ac virtutem ſuos ducat: maximè ſi præeat ipſe exemplo, ac dux facti fuerit. neque durum erit filio patrem ſequi, & generoſo, nec degenere calcatu, æmuláque quadam laude, anteambula illius veſtigia premere, vt vel ſolo etiã rubore ſecuturus ſit filius ſi patrem agnouerit, paternúmque in ſe pectus ac ſollicitudinem expertus fuerit. neque enim credi poteſt quantum in omnem partem intentus patris animus, ac de filij profectu ac ſalute ſollicitus, poſſit, quantum ad ardua quæque audenda calcar addat, & incitamentum præbeat.

CAPVT IX.

Exigua cura interni ſpiritus.

HInc paulatim ſuccreſcunt zizania, & dum cultura negligitur, ſilueſcit ager, ſpiniſque ac ſentibus repletur; fæcunduſque antè gratuſque Domino, ſterileſcit; & quæ vuas ſolebat, labruſcas vinea profert.

Naſcuntur deinde pro ſpiritualibus ſęcularia, & quæ priùs ſuper niuem dealbata erat anima, nunc denſa nocte tegitur: inuoluiturque tetra ac inimica ſpiritualibus nube, quæ fulgoris ſui radios longè antè lateq; multorum bono variè ſpargebat. ſermo illi priùs, dum ſuper grege ſuo excubabat Superior, cæleſtis, diuinarumq; rerum grauidum pectus diuina profundebat; nunc illius neglectu, nil niſi nocitura, & ſæculum ſuum ſonantia promit.

Tepeſcit inde Religioſus, & pro ardoribus, nauſea quædam ſuccedit ſpiritualium rerum, nec vltrà ſuauem ſibi optatumque cibum amplectitur anima; magis etiam faſtidit ac ſpernit, & toxica illi videntur, mortéque

que acerbiora, quibus antè ingenti plenus gaudio lætus paſcebatur.

Et vt nulla ferè re alia quàm culturæ neglectu perit ager, ita nulla re alia magis quã interni cultus neglectu Religioſus. Cùm enim natura proni ad zizania ſimus, vt nihil præter tribulos, ſolis ignibus natos, relicta ſibi natura proferat; fit, vt niſi aſſidua cultura, diligénſque in omnem partem ſtudium acceſſerit, fruſtra horreo Dominico reponẽdam meſſem ſperes. Quin adeò, niſi perpetuetur labor, hîc putando, ibi vellendo, alibi radicitus excaudicando, ferróque etiam & ignibus non rarò ſæuiendo; ſuffocabitur quidquid melioris ſeminis ſuperieceris, miraberíſque indolebíſque ſerò, nihil meſſi, aut horreo ſeponendum relictum eſſe.

Deterius etiam eſt, quando non tantùm negligitur interni ſpiritus cura, ſed contrarijs etiam nocituris diſtinetur; aut ſæculariũ occupationum anxia ſollicitudine tantùm non inſepelitur animus, vt erigere ad ſuperna, aut inflectere ad interna ſe nõ poſſit, mole aut tempore ſæpe ipſo excluſus, vt in deſuetudinem planè interni cultus veniat.

ſic enim fit, vt etiam dum volet, omni conatu ad ſpiritus culturam ſe attollere nequeat, negotijs tanquam molaribus aut rupibus oppreſſus: quæ vbi totum inſederunt hominem, vertuntur quaſi in naturam, & domeſtica fiunt, nec expellendi poteſtas reliqua: imò cùm vna ferè ex alia occupatio ac negotiatio naſcatur, ac velut in denſo nemore arbores mutuo implicentur, aut tanquam hedera parieti, ſic animis innodetur, nulla aut arte aut induſtria repellas.

Deterius etiam, cùm ex aſſuetudine ſæcularium rerum, delectatio quædam ſubnaſcitur, quæ ipſa magnitudine ac multitudine ſua ſi creſcat, fruſtra cæleſtia cogitabis. oblectatione enim rerum humanarum animus captus, non metitur æterna, nec ceruices ad futura circumfert, nec ad illum perennem cælorum ſolem perpetua negotiorum nube nebuláque cinctus, oculos deflectit: inhæret nimirum terræ, aſſuetus illi; omnémque cogitationem ſuam, & quidquid habet virium, profundit in ſæculum, vt nullum ſuperſit interno ſpiritui robur, quod omne põdere ſuo & oppreſſerunt & euigorarũt res alię:

ne-

neque duobus in ſolidum ſe dare mens humana, niſi ſingulari Dei munere, poteſt.

Iam ea externarum internarúmque rerum pugna eſt, vt perquam difficilè mutuo ſocientur, ac ferè altera alteram pellat, nec in vno ſtabulare ſoleant pectore. Quòd ſi quis contendat poſſe: ingens ſanè illud neceſſum eſt eſſe & robore, & vaſtitate ſua nobile. quod perrarò in hac vita conceſſum eſt homini, & è millibus vix vni aut alteri. Tam enim ex aduerſo pugnantibus, & quæ ferè totum hominem depoſcunt, incumbere, arduum omnino eſt, & quod humanas propè vires excedit. quantum enim plus vni conceſſeris, tantum alteri ademeris. creſcunt ſæcularia? decreſcunt ſpiritualia, auctibúſque illorum hæc minuuntur: ménſque tota ab illis obſeſſa, vix cæleſtibus locum dare poteſt. non poſſumus nimirum ſimul mammonæ ſeruire & Deo. alter deſtituendus eſt. partiri obſequia dominorum diſparitas non permittit. nec inimica ſigna aduerſantia in vna ſacramenta concedunt. vni qui ſe ſacrauit, alterius hoſtilitatem profeſſus eſt. Dabit proinde ſe Religioſus Deo, diuiniſq; ſe totũ

man-

mancipabit, cuius rei potissima cura à Superioris vigili studio dependet: à quo commissi sibi gregis rationem deposcet Deus, animásque sanguinémque suorum, salutémque interitúmque illi in primis asscribet, vt à cuius seria ac in omnem partem intenta excubatione, aut neglectu, tota ferè subditorum salus pendeat.

Remedia.

SEria in Superioribus inuigilatio in Spiritalem profectum suorum, diligénsque obseruatio singulorum, quem quisque ex orationibus fructum, quem ex mortificationis studio referat; quàm seriò singuli his incumbant; quo ardore ac zelo in proximorum salutem ferantur; quem in virtutibus progressum faciant.

Accurata conscientiæ & non perfunctoria redditio, vt se totum aperiat inferior, quò nihil internarum rerum Superiorem lateat. inlatentia pericula, meritò metuenda damna cognoscat, quò temperare moderaríque externarum rerum curam possit, sciátque quibus illæ tutò, ac minori spiritus detrimen-

mento committi posſint. quam ille cognitionem nulla è re certiùs, quàm ex inferioris ſincera retectione cognoſcet.

Moderatio domeſticarum recreationum, maximè in ijs quę ſæcularitatem ſapiunt, aut minùs religioſam conſuetudinem ac modeſtiam.

Remotio ac reſectio ſæcularium negotiorum, quæ ſpiritum atterere ſolent, languorémque torporémque inducere. ſeponat proinde, quãtum licet, externa, quiſquis interna amat. ſi ab obedientia ad illa agatur, quantum poteſt temporis animo ſuffuretur & Deo. non poteſt horas integras? poteſt medias. negantur mediæ? defruſtare ex his modica poteſt. Neque vllę tam denſæ ac implexæ occupationes ſunt, quæ frequentibus ad Deum aſpirationibus iter claudant. etiam in medio foro, inter roſtra & forenſes actiones euolare ad cælum mens poteſt. libera nimirum ſuſpiria ſunt: nec vllis cõpedibus, aut agendarum rerum molibus impediuntur: nulla hæc tyrannis aut exercitus intercludere poſſunt. quibus ſi aſſueuerit animus & familiares ſibi aſpirationes fecerit, etiam

in-

inter sæculi huius asperrima, coniuncta mēs viuet Deo. Quòd si neglexerit salutaribus hisce mentem pascere, mirabitur non multo pòst exangue pectus, emedullatum cor, vitalibus suis destitutum: seróque ingemiscet, & retrò respiciet, aut ad meliora manum protendet, ingenti vndique mole oppressūs.

CAPVT X.

Remissio in gubernando.

NEque enim satis est, mala vitare: nam & seruus sciens voluntatem domini sui & non faciens, plagis vapulabit multis: & ferè ab eiusmodi Superioris remissione omnia mala nascūtur. vniuersa enim religiosa disciplina labascit: qua cadente, tanquam reserato vitiorum aditu, omnia simul subintrant mala. nam cùm natura proni in libertatem ferè trahamur; si desit obseruator, cēsor, monitor, sponte in nocitura toto impetu voluimur, & iam licere arbitramur, quod Superiorum indulgentia permittitur.

Quid? quòd non repressa vitia virtutis nomen sortiantur, abeúntque tandem illa

in naturam, cùm familiaria ac domestica facta fuerint. seróque Superior medicinam cogitat, cùm vniuersum hominē domúmque ægritudo occupauit; quod in Superiorum ignaua clementia fieri consueuit. Quare si aut naturæ quadam facilitate, aut noxijs illis opinionibus Superior ductus, quibus quidam arbitrantur omnia omnibus concedenda, nulli petita neganda, nunquā peccari posse clementiâ, nulla remissionis delicta esse, sola beneuolentia subditos in officio continendos; metum omnem, increpationes, monita grauiora seueriaque abesse à religiosa domo debere; solius benignissimæ matris, ac de sinu & vbere lactantis ac ludentis personam induendam, numquam maturioris patris, minùs etiam iudicis; minas proinde pœnasque ab hac domo ablegandas; quare ad quod quis vltro non properet ac propendeat, numquam cōpellendum, sed neque generosioribus in quacumque ægritudine medicamentis vtendum, consultiusq; esse ægrū inter dulcia & mellea perire, quàm per ignem & ferrū conualescere; si his inquam Superior tanquam certis gu-

gubernationis regulis inhæſerit, vniuerſam religioſam domum euertet, peccabitque in ipſo bonæ gubernationis limine. neq; quidquam ad reuellenda omnia religioſa firmamenta potentius reperiri poteſt; quodque certiùs cum omnium religioſarum familiarum inſtitutione pugnet. ſperare enim ſingulos ſuopte ingenio virtutum ſemitam decurſuros, nec ad dextram aut ſiniſtram declinaturos, nulliſque incitamentis tanquam calcaribus impellendos, nullis cohortationibus grauioribus metumque incutientibus, ab omni omnino rectæ gubernationis regula aberraſſe eſt. quò enim in omni Religione regulæ, conſtitutiones, monita, & alligatæ tranſgreſſoribus pœnæ, ſi ſingula ſingulis permittenda, ſi nullius vultus contriſtandus, nemo mœrore afficiendus, nihil negandum roganti? imò quò Superior, & obedientia tota? neque enim aut Superioribus opus eſt, ſi cuiuſcumque propenſionibus obſequendum eſt; aut obedientiæ locus eſt, ſi omnium deſideria Superiores expleāt, permittantque ſingulis, quod cuiuſque voluntas, aut pronus in quamcunque rem animus

mus ſuaſerit:quin magis Superiores inferioribus obtemperant,& illorum in his veriùs, quàm horum obedientia eſt.

Accedit,quòd hęc Superiorum remiſſio, affinis interminatoriæ nauſeantis Domini ſententiæ ſit,*quia tepidus es,incipiam te euomere ex ore meo*, vt faſtidire illum videamus languorem hunc, & tanquam nauſeantis à tepore fœdiſſimi vomitus protrimentum: eo magis, quo nocentior hæc Superiorum quã inferiorum remiſſio ſit; cùm illorum eat in exemplum, obambulet regna,ac in poſteritatem etiam virus ſuum iaculetur. quo fit,vt quidquid delictorum ex hac remiſſione ortum fuerit, in Superioris caput redundet. Hinc eſt illud Gregorij Paſt.p.3.c.23.Admonendi ſunt, *ne dum nimis humanam pacem deſiderant, prauos hominum mores nequaquam redarguant; & conſentiendo peruerſis,ab auctoris ſui ſe pace diſiungant:ne dum humana foris iurgia metuunt,interni fœderis diſcuſsione feriantur.*

Nolo tamen in Superiore nimium rigorem, nolo perpetuam ſeueritatem, vultum contractum, imperia ſæculum redolentia: amorem volo & ex amore imperia nata;hîc pa-

patris, ibi matris, alibi medici, ſed & iudicis, ſi qua neceſſitas occurrerit, perſonam indui. quin imò minùs noxia perpetua patris dextra, quàm matris vbera ſunt, minoribuſque periculis obnoxia rigidior quàm mollior ſemper manus; vt non tam certa præcipitia ſint à ſerij ſemper obſeruatoris fronte, quæque nuſquam parcere didicit, quàm à molli materno ſinu; neque toties in pœnitenda, ac nullo pòſt ingenio aut arte emendanda cadet, qui nullâ maturitatem, grauitatem, ſeueritatem clementiâ, quàm qui nullâ clementiam ſeueritate temperat.

Et Dei exemplo diſcimus etiam in amiciſſimis, mollia ſeuerioribus miſcere, neque ſemper mella propinanda; & aſperioribus nonnunquam monitis Domini exemplo in Petro, etiam cariſſimos coërcendos. nunquam creſcet in virum, qui de materno ſemper collo pendet & vberibus. per aſpera & dura ad magna contendimus. nunquam ad ſui vitiorumque prauorumque affectuum cognitionem ac victoriam deueniet, quem remiſſus Superioris animus mollib. ſemper fouet, metuitque redarguere, aut maturiori-

bus

bus monitis ab illicitis nociturisque reuocare. Sanè quem diligit Dominus, castigat, vt amoris indicium castigatio sit; & non castigasse, non amasse sit. Nunquam verò ne verborum quidem maturiore castigatione opus esse, à cælo, non à sæculo, sperandum est. quinimo vsitatissimũ in omni Religione est, optimos etiam viros, ob leuia & diurna delicta quædam, grauiùs fortiúsque suprá-que delicti magnitudinem moneri, nõ tam delinquẽtium quàm aliorum causa, vt dum patientiam in nõ promeritis intuentur, discant in meritis animum componere, & ad modestiæ normam dirigere.

Iam quid sperari potest à familia, cui Superioris remissio in omnem libertatem habenas laxauit, in qua cuique voluntas sua pro regula, affectus pro Superiore est? quid non timeri? exulat paulatim hinc omnis virtus, succedunt vitia, ad quæ natura quasi obtorto collo rapimur. sed & in ipsũ Superiorẽ insurgitur. sequitur remissionem venerationis neglectus ac cõtemptus, è quibus oblocutiones nascuntur ac detractiones. Nec priuatis hæc parietib. continentur, viciniam

com-

complent, vrbesque totas peruagantur, plurimumque apud externos de sanctimoniæ ac probitatis æstimatione detrahitur: à quibus initijs sperata animarum salus corruit, quam veneratio & auctoritas, & conceptæ probitatis opinio ferè tutatur & prouehit.

Petrus Chryso. in epist. *Hæc est illa remißio per quam vnus ædificat parietem, & alius linit, per quam laudatur peccator in desideriis animæ suæ: imò per hanc canes muti non valentes latrare per consensus vniformitatem, faciem & similitudinem peccatorum assumunt, sicut scriptum est, Vsquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis?*

Remedia.

FRequens recordatio commissi sibi à Domino gregis, seueræque exactionis concreditæ sibi villicationis.

Incommodorum, quæ ex hac remissione nascũtur, apud animum suum commemoratio, vt illorum magnitudine territus magis seriam excitatámque gubernandi rationem induat. De Heli D. Leo Epist. 76. *Meruit eorum delicta tolerando, diuinæ iustitiæ vnà cum*

cum filiis ſententiam experiri, propterea quod ſegni indulgentia diſsimulauit plectere peccatores.

Fortis tenaxq́ue inſtituti obſeruatio, frequenſq́ue in ſe prouocatio amoris vocationis ſuæ: ſic enim fiet, vt cùm ſeipſum tanquam diſcuſſo ſomno excitauerit, aut tanquam depulſo frigore in amorem inſtituti ſui inflammauerit; nihil omittat illorum, quæ ad Religionem ſartam tectam ſeruandam neceſſaria ſunt, in omnem bene agendæ rei occaſionem intentus. Neque difficile eſt, ad quæ amamus potēter ferri, & generoſo auſu difficilia quęque tranſuolare, nulla magnitudine terreri, nullius vultum pertimeſcere, nec ferrum nec ignem perhorreſcere, quando propoſito ſibi fini neceſſaria ſunt, ducuntq́; ad rem amatam, nec alia via ad illam. Excitet verò ſe Domini verbis: 2. Para. 15. *Confortamini, & non diſſoluantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.* Bonau. de 6. alis, cap. 5. *Iſtæ manus Prælati ſunt inſtantia in agendo, & patientia in ſufferendo, quod grauat. quæ ſi non diſſoluantur per deſidiam, ſeu intolerantiam, merces æterna ei cumulatur.*

Diligens regularum omniumq́ue con-

ſtitutionum obſeruatio. faciet hoc omnis vocationis ſuæ amator, cui vigor & inſtitu-tuti valetudo bona cordi eſt, qui lacertos illius, robora, coloremque ſanguinemque totiuſque corporis habitudinem bonam amat. cumque illa in animi remiſſione ſtare non poſſit, excutiet torporem hunc, vigiliq; cura in exactam illarum obſeruationem incumbet, nullis etiam acribus medicamentis parcendo, quando tuendæ valetudini neceſſaria ſunt.

Proderit etiam, ſi tacitus ſecum ſæpè cogitauerit, in omnibus omnino rebus humanis, niſi aſſidua cura indefeſſumque ſtudium interceſſerit, labaſcere quidquid magnum. videmus hoc in hortorum, nemorum, vinearum, agrorum cultu. quoties in illis noxiæ euellenda, putanda. quoties ferro opus & duriore manu? quoties à radicibus ſæuiendum? nec ſumma tantùm arborum ſecāda, quin & euertēda ſurſum deorſum omnia, viſceraq; rimanda, ſi quod fòrs nociturum abditum latet fibris, ſi quæ ſterilitas defixa inhæret terris. ſed & ab ignibus fæcunditas petitur, & ſterile ſolum flamma fecundatur.

vſ-

vſque adeò ſæuiſſe prodeſt. Idem in animorum hortis vſu venire diſcet, quiſquis euẽta rerum maiorumq́ue exempla ſerius inueſtigator luſtrauerit.

Neque interim deſperabit aut concidet animo Superior, ſi non omnia è voto ipſius ſucceſſerint. Neque enim *mirum, ſi non omnes conatus animarum rectoris non proficiant in omnibus, cùm nec Dei operatio proficiat in omnibus ad ſalutem ipſorum. Omnia enim quæ ſeminantur non conualeſcunt, & qui theſauros effodiunt, libenter multam terram eruderant, vt modicum auri vel argenti reperiant. Animare verò debet rectorem ad laboris tolerantiam, quòd non minus meretur in illis qui deficiant, quàm in his qui maximè proficiunt. Plus laborat doctor in indocili, quàm in docili diſcipulo, & ideo apud iuſtum æſtimatorem laboris, plus meretur. In terra ſterili & ſaxoſa, agricola plus laborat, & ſi fructus paucior, ſed fructus maior. Et quæ difficiliùs elaborantur, ſæpe cariùs venduntur.*

CAPVT XI.

Facilitas, & indulgentia nimia.

DVM à recto bonoque, & instituti regula se patiuntur Superiores abduci, idque aut innata quadam morum lenitate, aut difficultatibus victi, aut molestiarum fuga, aut monitorum fastidio; aut quòd blandi facilesque haberi velint, aut deniq; omnibus placendi studio: quas res omne Religionis robur exedere, nemo non videt.

Neque enim deerunt vnquam optimarum legum transgressores, qui si viderint Superiorum conniuentiâ impunè omnia peragi, ad deteriora paulatim descendent, ad ea nimirum quæ ferro & ignibus indigeant. quod vbi accidit, merita cadit in Superiores querimonia, qui cum nullo negotio principiis obstare possent, maluerunt quæuis etiam permittere, ne quem suorum leui offensionis metu terrerent, aut à se auerterent; quos postmodum eo patiuntur grauiores aduersarios, quo acrioribus in inueteratis malis eruendis, remediis opus est.

Et sanè non est hic amor, odium veriùs est, & hostile, non patrium pectus; cùm quæ non magno negotio posset in filiorũ morbis pellere, crudeli indulgentia ferrum iubet

bet expectare: dum dilata curatione computrescit membrum,& sola iam sectione & ignibus mederi malo potest. Sanè qui amat, qui pater est, initijs medetur, peccantem filium corripit, non parcit. parcere odisse est, corripere amasse est. Hinc illud in exemplũ omnibus Superioribus: Prou. 3. *Quem diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio cõplacet sibi.* Apud Apostolum Heb. 12. *Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate. tanquam filiis offert se vobis Deus: quis enim filius quẽ non corripit pater? quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis. omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Propter quod remissas manus & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, vt non claudicans quis erret, magis autem sanetur.* Quæ si negligant Superiores, nec se veros patres, nec inferiores filiorum loco habent, nec imitatores Dei sunt, qui de seipso Apoc. 3. *Ego quos amo, arguo & castigo*; vt apud Dominum arguisse & castigasse, amas-

non amaſſe, adeoq́ue odiſſe ſit. Hinc eſt illud Bon. de 6. alis cap. 7. *Qui parcit virgæ, odit filium, hoc eſt, qui ſub ſpecie pietatis peccantem non corrigit animam eius, ad interitum mittit.*

Neque quidquam in Religione malorum eſt, quod ex hac Superiorum indulgentia non naſcatur, & magnis vbique auctibus ingentia incrementa non ſumat. omnia enim vitia ſub hac arbore tanquā matre ſuccreſcunt, pullulantq́ue ab hoc ſemel ſparſo iactoq́ue ignauo ſemine. Nam cùm natura ferè proni ad vitia ſimus, ſi deſit qui huic animarum horto ſeriam ſollicitamq́ue manum admoueat, veteris hominis reliquationes eruderet, ſurgentia euellat zizania, putationi incumbat, fœcundioribus melioribuſq́ue ſylueſtria inoculet, noxiorumq; fruticum, aridorumq́ue radices ipſas excaudicet; ſylueſcet, & in miricas exurget.

Iam cùm indulgentem vndequaque Superiorem viderit inferior, quid niſi malo malum adnectat? probare fòrs arbitrabitur, cùm non improbet. in Superiore enim non improbaſſe, probaſſe videri poteſt; vt qui damna cùm poſſit nō fugit, amaſſe videatur;

qui

qui nocitura non deteſtatur, laudaſſe cenſeatur. omnia proinde quæ eueniunt aut ſubnaſcuntur mala, vni Superiorum indulgentiæ meritò adſcribi poſſunt.

Familiare verò in primis eſt, ex hac indulgentia tanquam è ſemine ac radice, pullulaſcere mutuas æmulationes, animorum alienationes, murmurationes & obloquia, ſæculares mores, detractiones, laborum fugam, regularum omnium neglectum, ſpiritus teporem, ac mentis quoddam frigus ac gelu; orationis omniumque propè ſpiritualium rerum nauſeam, ac quendam quaſi cæleſtium & ſpiritualium vomitum. nam ſperare vt cùm quemque ſibi reliqueris, ſinguli in ſolidarum virtutum ſtudium incumbant, fatuæ cuiuſdam fiduciæ eſt; maximè in iunioribus, quibus non exigua etiamnum vitiorum inhærent veſtigia, aut necdum in integrum domitis ijs ac conſepultis; aut è tenera adhuc cicatrice, nouum è non vehemẽti frictione, imò nõ rarò è neglectu ſolo, vulnus timeri poteſt: adeoq; cinerib. adhuc tectus ignis, veriùs quã extinctus eſt, qui indulgentia hac, & Superioris conniuentia ac

incuria, perfacilè in nouas exurgere poteſt flammas; vt proinde perpetua opus Superioris vigilantia ſit, & in omnem partem circumſpectione, ne vel noua exurgant, vel erumpant vetera.

Intentam proinde ad ſingula mentem, oculoſque teneat, etiam ad infima fratrum munia. dici enim non poteſt, quantos hæc vigilantia curaque animos addat, quàm validè omnes in officio contineat, dum obſeruari ſe, ſiue in remunerationem & laudem, ſiue in ſerias monitiones ſentiunt; dumque ibi veri patrisfamilias in filios intuentur affectum, alibi medici anxiam de ſuorum valetudine ſollicitudinem; modò paſtorem commiſſo ſibi gregi inuigilantem, modò Superiorem in ſubductionem rationum ſubditorum ſuorum incubantem; in omnibus denique ſerium inueſtigatorem & obſeruatorem, quemque nihil domeſticarum rerũ fugiat. ſemel enim cõcepta hæc opinio omnes in ſedulã commiſſarum ſibi rerum executionẽ prouocat, dũ in oculis, ſe ſuaq; Superioris, perpetuo verſari arbitrantur.

Et ferè qualis ipſe eſt, tales inferiores ex-

perietur. negligens ipſe & incurius eſt? ſocordes & ignauos expectet inferiores. vigilans & ſerius? excitatos promptoſque conſequetur. tantum in vtramque partem exemplum parentis,ducis,medici, Superioris valet, vt ab huius ferè moribus, de reliquis iudiciũ ferre queas, & bona ſperare, aut timere mala poſſis. diligens ipſe, & vigilans, ac in omnem partem intentus? ſimiles experietur inferiores. Quid ſi inter hæc deliquerit aliquis, & culpa pœnam mereatur, memor ſit Sapientis Prou.19. *Peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior erit: ſi autem corripueris ſapientem, intelliget diſciplinam.* & alibi. Eccli.10. *Vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correptus.* Si murmurauerit, habemus eũdem interminantem: Prou.29. *Virum qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & illum ſanitas non ſequetur.* & prudenter alibi monet Eccli. 7. *Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.* Hinc illud Pſalmiſtæ votum: Pſalm.140. *Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum peccatoris non impinguet caput meum.*

Quòd ſi errantes & ab inſtituto defle-

quentes neglexerit Superior punire, audiat Bonauenturam de ſex alis c. 3. *Si non corrigit delinquentes, ſi permittit ſub ſe vitia creſcere, & conſuetudines malas oriri, & iam exortas roborari & dilatari, ſi videt Eccleſiaſticas obſeruationes dilabi, & tranſgreßiones multiplicari, & pro poſſe non obuiauerit tam præſentibus malis, quàm imminentibus; triplicem Deo reddet rationem. Primò, pro ſua negligentia, quando non fecit ad quod officio tenebatur. nam ait:* Sap. 6. *Cùm eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque ſecundùm voluntatem Dei ambulaſtis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durißimum his, qui præſunt, fiet. Secundò, quòd omnia peccata ſubditorum, quæ poterat & debuerat correxiſſe & præcauiſſe, imputantur ei. vnde dicit Ezechiel* cap. 33. *Si non fueris locutus, vt cuſtodiat ſe impius à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur: ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Tertiò, pro abuſione honoris & poteſtatis ſibi collatæ, quam ad propriam gloriam & commodum retorſit, & non ad quod data ei. Tolle ab eo talentum, (ait Chriſtus) & inutilem ſeruum eÿcite in tenebras exteriores; ibi erit fletus & ſtridor dentium. Oſtendat ergo bonus zelator, quã-*

tum

tum diligat Deum, in eo quòd beneplacitum eius in se & in aliis promoueat: nec ab hoc zelo mollescat per desidiam, nec labore lassetur, nec consiliis flectatur, nec astutiis circumueniatur, nec amicitia, nec blãdimentis deliniatur, nec minis terreatur, nec per diuturnam prauæ consuetudinis præscriptionem desperet, quin suum officium exequatur.

Remedia.

FRequens malorum, quæ ex hac indulgentia nascuntur, consideratio, bonorumq;, quæ ex accurata regularum omniũque ordinationum obseruatione promanãt, vt à quibus Religionis valetudo bona, flos, vires, roburque pendeat.

Pœnitentiarum in religione receptarum vsus, quas vti neque acerbiores, ita neque indulgentiores esse conuenit: quòd si quando morbi vis ac malignitas acriores adhibere cogat; sentiat tamen infirmus, à paterno hęc affectu, & valetudinis studio, non ex animi exacerbatione, aut solius iudicis tribunali proficisci, verbis ad omnem suauitatem ac mansuetudinem compositis, quæ amorem, & emendationis desiderium, non vindictã,

aut minùs ordinatum affectum loquantur. bene Sap. Eccli. 19. *Corripe amicum, ne fortè non intellexerit & dicat, Non feci; aut si fecerit, ne iterum addat facere.* quo magis inferiorem, qui Superiori filij loco est?

Exempla hîc proponi possunt ab omni Reipub. militiæ, priuatæ etiam familiæ, filiorumque institutione; cum pleraque ex illis nimia Superiorum lenitate, & ignaua quadam facilitate perierint; & quæ aut opibus aut robore prima, ad humilem ferè arenam, hostiliaque genua deducta fuerint. & grauis sanè in indulgentiorem in peccata filiorum suorum Heli, sententia Domini est: 1. Re. 3. *Eò quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, idcirco iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vsque in æternum.* & secuta prædictionẽ miserãda indulgentis patris mors. 1. Reg. 4. *Cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est.* in quem locum est illud Gregorij Past. par. 2. cap. 6. *Quia falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli dãnatione percussit.* vt meritò Superio-

riores omnes terrere hoc exemplũ debeat.

CAPVT XII.

Dißimulatio in ſuorum malis.

DVM verentur Superiores, ne mœrore afficiant ſuos, ne offendant, ne à ſe alienent, ne querimoniæ ſubnaſcantur, ne pacata turbent. Hinc conniuentiæ, religioſæ diſciplinæ relaxationes, omniumque pedetentim neglectus, dum à paruis initijs ad maxima properamus: familiare in humanis malum. de his autem Superioribus dici illud Prophetæ ex perſona increpantis Dei poteſt Iſai. 56. *Speculatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi, canes muti non valentes latrare.* & illud Ezech. 33. *Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritq́; gladius, & tulerit de ijs animam; ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram.* Speculatores Superiores ſunt, qui ſi munere ſuo functi fuerint, periculorum monuerint, nec inferiores obaudierint, meminerint illud Domini Prou. 1. *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas negle-*

xistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis aduenerit. cùm irruerit repẽtina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio & angustia. tunc inuocabitis me, & non exaudiam: manè consurgent, & non inuenient me, eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint, nec acquieuerint consilio meo, & detraxerint vniuersæ correptioni meæ. Sanè qui Superioris correptionem contempserit, Dei contempsisse iudicãdus est, cùm vices Dei Superior obeat. quo maior etiam cura Superiori incumbit, cui vices suas commisit Deus, seueram ab eo exacturus rationem commissi sibi gregis: cuius non tam affectum ac propensionem, quàm necessitatem ac vtilitatem intueri Superior debet, Deique ac patris personam induere.

Non est autem veri patris nocitura filiis permittere ne doleant. prudentes illæ lacrymæ sunt, quæ excutiuntur noxiorum amotione: ingemiscat filius, dummodo perimẽtia amoueas, benè est; ne seriùs postea ingemiscat pater, & non-profuturas profundat

filius lacrymas, parentis diſſimulatione natas. Non eſt amor, venena permittere, & nociturum ferrum: odium eſt, amoris palla tectum. neque medicus ille laudandus, qui ne offendat, ne mœrore afficiat ægrum, morbum ſimulat, remedia negligit. Indignetur æger, exurgatque in iras acerbioribus medicamentis prouocatus, non ideo aut deſperandus morbus, aut deſtituenda curatio eſt. laudabit vbi conualuerit, & duras medici ſui manus pręmio afficiet, exoſculabiturque vbi pulſo morbo, maliſq; quibus opprimebatur, bona ſua ſenſerit. Prudenter Sap. Pro. 28. *Qui corripit hominem, gratiam poſtea inueniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.* Sin inclementi commiſeratione motus medicamina in ſeram curationē diſtulerit Superior, damnabit meritò æger inhumanam hanc benignitatē, nec tam mãſuetudinem, quàm crudelitatē inclamabit. Idem fiet in animorum morbis; totam accuſationem, indignationemq; ſuam vertet in noxium hunc diſſimulatorem: qui cùm mederi poſſet malo, maluerit creſcere, cumque admouere manũ debuiſſet, leuib. etiamtum

initijs, ac quasi in superficie ludente ægritudine, distulerit curationem, donec in præcordijs sæuiret malum. Hinc illa Sap. monita: Pr. 29. *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabis delicias animæ tuæ.* & Eccli. 30. *Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, vt lætetur in nouissimo suo, & non palpet proximorum ostia. qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur. qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in eo.* filij autem Superiorum inferiores sunt, & verissimorum patrum verissimi filij.

Quòd si alius accesserit Superior, priore munere defuncto, qui suorum inuigilauerit malis, quique serius vbique periculorum monitor manum admouerit, qui damna properantia, ac ceruicibus imminentia, ac iamiamque ruitura præcauere voluerit; miratur monitorem suum, tantorumque periculorum denunciatorem, qui morbum in eam diem nullum senserit, ægritudinem prorsus ignorauerit (vt fieri consueuit vbi in naturam abierunt morbi) & exurgit non rarò in indignationes, nec credit denuncianti; quin

quin aut ab alieno in ſe animo monita hæc promanare, aut ex inanibus nimiumq́; credulis Superioris ſui ſuſpicionibus, aut è molitionibus aliò tendentibus arbitratur; ſequunturque non leues animorum alienationes, murmurationes etiam, & obloquia, & fiunt tales acerrimi Superiorum obſeruatores & cenſores, ſi quid fortè in illis deprehenderint, quo ſuſpiciones haſce ſuas alant, dicta factaque illorum in ſiniſtram ferè & deteriorem partem interpretantes, vt cauſæ ſuæ æquitatem tueantur.

Si pro ratione muneris ſui pergat Superior; aut erumpunt in pœnitenda, & ad odia graueſque detractiones, & ad malorum denique vltima deſcendunt: aut ſi in morbi, quo detinentur, periculorumque cognitionem venerint, vniuerſa indignatio prolabitur in priorem Superiorem, malorum diſſimulatorem: illum accuſant & damnant, cuius immiti ſilentio, & ignaua diſſimulatione mala creuerunt. Et ſæpè ad tantum præcipitium mala venerunt, vt pedem in tutum retrahendi nulla ſpes affulgeat, omneque medicamenti genus, malum aſpernetur. Hinc

in-

inter monita & curationem, gemitus & dura trahuntur suspiria, mœrorique indignatio miscetur, & grauior etiam melancholia, quam non nisi cum vita æger deponet, dum de victoria sui, mali magnitudine victus, desperat, & inclamat cum Propheta: Ierem. 15. *Plaga mea desperabilis renuit curari.*

Quòd si initiis, & in herba adhuc ludentibus malis, tenero adhuc caule, manum prior admouisset Superior, nullo hic opus esset ferro, & sanè gaudebit quisquis sapit inferior, morborum suorum principiis à Superiore occurri, paternamque manum admoueri. Scit enim verum illud esse Sapientis Prou. 15. *Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur. qui abijcit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.* & illud Prou. 12. *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.* Denique Prou. 13. *egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.* Quare lætabundo animo corripientem excipiet patrem, vt vbi inualuit malum, & ignibus iam opus est & ferro, an-

antè aut animam aut vocationem ponet, quàm duri iudicis admittet manum.

Remedia.

A Vigili Superiorum cura petenda, vt nec minima quidem negligat, certus ex his magna etiam oriri: modico fermento totam non rarò massam amarescere; modico felle mella vinaque corrumpi nobilissima; modico veneno ingentia damna dari; vnaque non rarò scintilla oppidorum flammas enasci. Ille agri sui prudens cultor est, qui zizania in semine, tanquam in matre & vtero, priusquã nascãtur, lucemq; aspiciant, aut in aliorum oculos incurrant, perimit.

Cogitet deinde Superior, mala, quæ in ortu leui medicari manu poterant, vbi adoleuerint, & robori iã suo innixa steterint, non nisi valentissima dextera, potentissimisque medicamentis; & in ceruicem sæpe Superioris ruituris curari posse. poterant initio componi nõ magna querimonia: neglexit; excreuerũt in arbores, vt ferro iam opus sit, & ignib. illis excidẽdis. Quid? quod nõ vnius, vbi inualuerint mala, sæpe interitu medicamenta adhibeantur: nam vbi ser-

ſerpendo plures ſecum traxerunt, agrumq; non rarò vniuerſum veneraria ſua lue infecerunt; non leuia meritò timeri poſſunt, cùm in vnum inſurgant omnes, doleantque ſibi eripi, quæ longa iam conſuetudine propè in naturam ac regulam abierunt.

Si cogitauerit deinde damna ex infelici hac diſſimulatione naſcentia, periculaque vniuerſo corpori imminentia, ſeueramque extentamque in vindictam Dei in diſſimulatores manum, præmiaque cælo ſerijs in omnem partem excubatoribus repoſita; facilè ſe ad vigilem curam ſollicitudinemque prouocabit.

Nemo denique ad noxias haſce diſſimulationes deſcendet, qui ſoli Deo innititur. hic enim extra ſpem metumq; poſitus, nullius gratię, beneuolentię, indignationi quidquam tribuit, Deo inhærens, à quo ſolo vt verè metuenda, ita & ſperanda veniunt.

CAPVT XIII.

Studium placendi ſibi ſubditis.

Dum

DVM aut ſubditorum metuunt oblocutiones, aut terrentur ſcriptionibus: aut nolunt offendere quos commodos ſibi arbitrantur, quoſque dictorum, factorúmq; ſuorum laudatores experiuntur.

Accedit metus temporalium rerum, dum verentur ne in earum aut tractationibus, aut conſecutionibus minùs vtilem fidámq; ſuorum operam & induſtriam ſentiant, aut illis etiam vniuerſim deſtituantur.

Hinc pro malorum magnitudine non admouentur remedia; aut extrema tantùm delictorum leuiter tanguntur, nec ad interiora curatio accedit; vel, quod deterius, excuſationes prætexuntur, minuendíſque ac leniendis, ac propugnandis denique malis rationes & quæruntur & reperiuntur.

E quibus prouenit, vt inferiores aut non ſentiant mala periculáque, quibus iactantur; aut immania, quibus inſiſtunt, præcipitia, ruinæ proxima: aut vitia etiam virtutes arbitrentur, cùm videant illa non damnari, imò & probari interdum ab ijs quorum prudentiæ commiſſi ſunt.

Accedit, remedia ſeriùs plerumque admo-

moueri, cùm mala medicam omnem manum magnitudine ſua aut reſpuunt, aut ſuperant; cùm leuiſſimis medicamentis in primis ortus ſui initijs morbus omnis pelli vincique potuerit.

Denique complacendi hoc ſtudio vniuerſa paulatim religioſa diſciplina diſſoluitur, dum Superiores inferioribus occaſionem præbent quidlibet experiendi, quidlibet audendi; deuenitúrque pedetentim ad ſumma tranſgreſſionum faſtigia, ad totius vocationis inſtitutíque neglectum ac contemptum; dum ſinguli propè, vitę ſibi genus formant, quale pronus cuiuſque in libertatem animus ſuaſit.

Clauduntur hæc mala Superiorum contemptu. ferè enim in humanis, indiuiduo quodam nexu, placendi ſtudium contemptus ſequitur: neque enim aut in Superiore auctoritas, aut in inferioribus veneratio diu ſtare poteſt, dum complacẽdi ſuis ſtudium, ad multa venerationi ex profeſſo inimica Superiorem abiecerit. nam licet filialis quidam in inferioribus, tanquam in parentes amor, plurimùm ad venerationem valeat; ni-

ſi tamen ſua parenti conſtet auctoritas, neglectus quidam ſequitur, ac ingens paulatim etiam de patre exiſtimationis diminutio: vt in omni benè conſtituta familia conandum ſit, vt amori filialis quidam timor permiſtus ſit, qui & paritatem tollat, & amico filialíq; metu auctoritatem conciliet. ita in amore hominis ad Deum ſalutaris omnino metus intercurrit, vt dum amamus patrem, vereamur in offenſo iudicem ac dominum. In Superiore etiam dum perſonam amamus parentis, timeamus Superioris: nam niſi hic timor amorem comitetur obedientia, diu cõſiſtere non poterit. Si enim omni Superioris perſona depoſita, ſolius ſe benigniſſimi patris, ac quaſi matris veſtiat qui præeſt, veneratio nõ leue naufragium patietur; imò nec verus ille pater dicendus eſt, qui filiorũ gratiam venatur, totúmque ſe in illam profundit: amicus enim veriùs, aut inferior etiam illorum, quorum gratiam aucupatur, dici poteſt. nam in eo quo alterius beneuolentiam ſtudioſiùs ſibi comparare ſtudet, Superiorem illum agnoſcit, vt à quo affectus ac beneuolentię alterius beneficium ſperet;
in

in quo parando ad non pauca auctoritatem diminuentia dimittere se cogitur. è quibus paulatim venerationis loco ingens contemptus nascitur; quem vt non facilè inferior exuet, ita nec Superior auctoritatem consequetur. semel enim hac proculcata, aut nunquam, aut perquam rarissimè exurget. Conatum fòrs Superior adhibebit; at semel contemptus imbibitus, altiùs plerumque insidet animo, quàm vt pelli possit, maximè cùm totum hominem occupauerit. Inde Superioris iam imperia nulla, & ex imperatis ea exequimur quæ probamus, vt obedientiæ mensura, voluntas ac iudicium nostrum sit.

Existimatio deinde tota deperit, & quidquid erat opinionis bonæ; sequuntur iudicia aliena & aduersantia, censurę graues: nec domesticis se parietibus malum hoc tenet, perambulat sæculares, & in corpus vniuersum abit.

Et ferè iusto Dei iudicio illos in primis patiuntur aduersarios, quorum parandę beneuolentiæ impensiùs studuerunt Superiores.

Remedia.

CErta bene gubernandi norma Constitutiones & Regulæ sunt: quarum si serius obseruator & custos Superior fuerit, & ex illarum spiritu præesse studuerit, nec ad dexteram aut sinistram in huius aut illius gratiam deflexerit; nullo negotio & patris affectum, & Superioris auctoritatem tuebitur, pulchra, tuta ac necessaria etiã mistura. Nam vt à gubernandi prudenti regula decedit qui tantùm parens est, ita ab illa degenerat qui tantùm Superior est. vtrumque peritus regendi artifex coniunget; nec nimiam seueritatem induet, nec ad nimiam se benignitatem abijciet: nec Superiori necessaria auctoritate, nec patria mansuetudine se spoliabit. vtramque occupabit; vt sua in inferioribus amori stet veneratio, suus venerationi amor: pari vtrimq; pondere; plus tamen si habuerit patris, non damnem: integra in omnibus Superioris auctoritate & veneratione, vt nihil de hac patris demat amor.

Studium deinde vni placendi Deo: in quo si Superior certam spem ponat, illum-

que in omnibus actionibus intueatur, ad eúmque ſtudia, cogitata, factáque dirigat, non magno negotio quidquid optari in Religione poteſt, conſequetur; nec humanos fauores laudéſque aucupabitur, cæleſtibus paſcendus. bene hîc Gregor. monet in Paſt. p. 2. c. 8. *Rector ſolerter inuigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulſet, ne, cùm ſtudiosè interiora penetrat, cùm prouidè exteriora ſubminiſtrat, ſe magis à ſubditis diligi quàm veritatem quærat*: & non magno negotio etiam temporalium difficultates ſuperabit. Neque enim fieri poteſt, vt monitorum, conſiliorum, mandatorumque ſuorum ſerium vigilemque obſeruatorem deſtituat Dominus. quin magis creſcet etiam Dei benignitas, creſcente Regularum obſeruatione; vt quaſi pari paſſu & harum cuſtodia & illius accreſcat munificentia: maximè vbi Superiorem nullo humano reſpectu, ſed ſolo placendi ſibi ſtudio, ferri & impelli viderit Deus: cui ſi ſtudeat placere Superior, à quo ſolo præmia ſperanda ſunt æterna; facilè præmiorum magnitudine & æternitate illectus, reliqua contemnet, nec tam ſollicitè perituram gratiam

ſuo-

ſuorum venabitur. Audiat Apoſtolum 1. Theſ. 2. *Non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda veſtra.* & ex ſe factus nobis magiſter, Gal. 1. *An quæro hominibus placere? ſi adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus nõ eſſem.*

Proderit verò non parum ſi ſibi perſuaſerit fore, iuſto Dei iudicio, vt eos experiatur aduerſarios, quorum diſciplinæ relaxatione beneuolentiam captauit. Et docuit non ſemel experientia, docetque in dies, eos acriores hoſtes paſſos Superiores, quibus plus indulſerunt, vt indulgentiam neglectus, contemptus, detractiones & odia ſequantur; dum maiora ſemper appetit ſemel guſtata libertas, indignatúrque ad negata: vt aut omnia concedenda ſint, aut violanda amicitia. & vt conceſſerint omnia, nuſquam conſiſtet, gradúmque ſiſtet hæc licentia: inſurget in ipſum Superiorem, nec finem ſtatuet, donec illum munere deiectum viderit. Vltima hæc ferè merces placendi eſt.

CAPVT XIV.

Nimia in ſuorum aliquem fiducia.

QVÆ res cùm aliorum æmulationem & inuidiam vtrique comparat, tum magnis obnoxia periculis est; ne aut talis animos sibi sumat maiores, aut partem ad se trahat gubernationis, subditorumque à Superiore animos deducat, ac in se transferat; obedientię vim infringat, eaque in gerendarum rerum actionibus committat, quæ & dedecori Superiori & damno sint; bonoque Religionis nomini non parum derogent. Et ferè videmus tales non postremam ad se gubernationis partem trahere. ita nimirum nimia fiduciâ consurgunt animi, vt omnia sibi concessa arbitrentur, quibus nimio quodam fiduciæ nexu colligati Superiores sunt.

Non probo diffidentiam in altero extremorum sitam: mediocritas laudata: vt neq; in omnibus morosa quadam prudentia, nimiaque complacentia tui diffidas; neque prodiga fiducia omnia credas. temperetur fiducia metu, vt nec omnia subtrahas, nec omnia largiaris. Consultumque in primis est, Superiorē in omni etiam probatissimo, viroque aliàs maximo, oculos in omnem partem intentos habere. plus tamen vni, quàm

quàm alteri confidat, in tanta hominum varietate necessum est. Nam & testata vnius virtus, prudentia, circumspectio, plus fiduciæ iure quodam suo deposcit. Neque prudens omnes eodem metietur pede, circumspectabit singula, mores omnium, vitam, probitatem, & pro cuiusque talẽto ea committat, quæ tutò cõmitti posse arbitrabitur.

Ac licet plurima sæpe spectatæ alicuius virtutis ac prudentiæ viro committi posse ratio suadeat, ita tamẽ res instituatur, vt nihil agendarum rerum Superiorem lateat; vt & rationem reddere petẽtibus possit, & extra sollicitudinem versetur, neque se nimiâ in suorum aliquem fiduciâ, ignarum in discrimen ac pericula coniectũ serò queratur, viamq́; inter præcipitia, cùm euadendi spes nulla superest, circumspectet. & sanè rarò quisquam eo conatu res alienas, quo suas tractat, aut deliberationẽ aut laborem magnitudini parem admouet, cùm ex euentu ferè res omnes metiamur; quarum fortunatus infortunatusque exitus cùm maximè in Superiorem cadat, magis plerumq; illi de propinquo res cordi est, tanquam laudis & vi-

tuperationis materies & scopus.

Et nescio quid aliquando interueniat humani, cùm laudem omnem videamus accrescere Superiori, laborem omnem esse nostrum, commendationem illius. quæ res negligentiam interdum auget, socordiam nutrit, & mistis aliquando æmulationis aculeis exasperat animum, & ad pœnitenda deducit, ita studio nonnunquam sperata alteri gloria decerpitur, neque exequimur quod licuit, verentes nimirum, ne quantum laudis accedit alteri, tantum decedat nobis: quæ res etiam ex professo in non laudanda non vnum in aliena re impulit, non tam odio alterius, quàm studio amoris laudísque sui.

Accedit quòd tales ægrè postmodum reuocari ad consuetam Religionis normam reliquorum more possint. Quòd si pergat Superior vrgere, quæ concessionibus coaluerat amicitia, dissoluitur, vertitúrque in odia amor, & in criminationem Superioris: crescunt deinde suspiciones, & pro fiducia diffidentiæ nascuntur, mutuæ demum accusationes & contemptus, præteritarúmque actio-

actionum depreſſiones, & quæcunque etiam antè cum laude geſta, in dubiam vocantur fidem. Ex fauo nimirum fella & venena ſuguntur.

Sed neque bene conſulitur illi, quem hac fiducia Superior firmauit: nam & domeſticorum reliquis ſuſpectus hic eſſe incipit, vt etiam conſuetudinem illius fugiant, familiaritati ſe ſubtrahant, minùs fidenter agant, conſilia reſpuant, dicta factáque illius in alium longè ab auctore ſenſum trahant, planéque ingenti apud omnes diffidentia laboret, actionéſq; propè illius omnes etiam probę in ſiniſtram rapiantur partem. Ita omnium talis & beneuolentia excidit, & inuidiam in ſe prouocat, in quem nimia Superiorem rapi confidentia ſenſerint: tanquam omnium petendus ſit telis, qui vnius Superioris clypeo protegitur. Familiare malum etiam inter vnius patris ſobolem. cùm enim profuſiore in vnum ſenſerint animo parentem ferri, mutua reliqui conſpiratione in vnum feruntur; oppugnatúrque ab omnibus, quem nimia patris ſupra reliquos beneuolentiæ fiducia tegit: maximè

cùm parentis ille in ſe affectu elatior, omnia ſibi licere arbitratur, & in fratres, vnius vteri & paritatis oblitus, impotentiùs inſurgit, reliquiſque negata fidenter ſibi aſſumit, nec iam fratris ſed patris in fratres perſonam aſſumit. Vix enim humanum eſt in nimiùm ſecundis animum moderari. aſſurgimus ſurgente fortuna, & ijſdē paſſibus extollimur, & diſpares felicitate, matris licet vbere & ſinu pares, caput efferimus, & ad imperia è fortuitis conuolamus, paritatis immemores; prioriſque fortunæ obliti, è ſola externa felicitate prærogatiuam metimur. inde iam indignationes, & in vnum caput, tanquam inimicum, hoſtiles molitiones; nec inſidiarum machinationumq; finis eſt, donec penitus euertant, quem Superioris indulgentia efferri ſupra reliquos viderint. Quod dum fit, ingentia partium conſurgunt ſtudia, & magna vbique area mutuarum detractionum aperitur, illeque fortunatus cenſetur, qui ſocium quaqua demum via gradu turbauerit.

Remedia.

EX paritate in omnes ſumenda ſunt. fiet hoc, ſi par in omnes Superioris feratur amor: ſi ſingulos non ob priuata commoda, aut ingeniorum prærogatiuas, ſed quòd vnius patris Dei, vnius matris Religionis filij ſint, amore proſequatur.

Non nouit hæc diſcrimina Dei amor, niſi ex virtute nata; ac ne tunc quidem palàm aperienda: tacitus apud ſe potiùs veneretur hos Superior, committatque ita negotia, vt ipſe tamen intentum in omnia oculum teneat.

Neque vni tantùm ſpecioſiſſima credat, ſed aliorum etiam non raro virtutem experiatur, quando ſine damno poteſt.

Neque cum vno plurimùm ſermonem miſceat, ſed pro re nata varios etiam libens admittat, & vltro etiam prouocet, animetque ſi quid rectum ab illis factum; ac ſicubi erratum, paternè moneat, errorem oſtendat; ita tamen vt modum præſcribat, quo corrigi ille poſſit.

Nec ideo vniuerſim à negotiis tales excludat; ſed vbi illa commiſerit, prę moneat, modumq; præſcribat. quòd ſi iam ex pręſcripto

feliciter egerint, laudet illos, & ad maiora hortetur.

Quòd si quem innata prudentia probitasque maioribus dignum suaserit, vt meritò plus illi credi possit & debeat: neque enim omnium par industria, sapientia, solertia, fides, rerumque experientia est; is omni studio deuitet ne qua parte supra reliquos se efferat, ne quid muneris Superioris ad se trahat, ne aliorum se familiaritati subtrahat, ne potiores dignioresque partes assumat. sed contrà rara in omnes beneuolentia ac humanitate feratur, inferiora, quæque plus laboris molestiarumque quàm splendoris habeant, vltro sibi deposcat, & oblata cum magna hilaritudine arripiat, illustriora lubens alijs deferat, concedique gaudeat: bene de omnibus, & si potest splendidè; de se suisque non nisi modestissimè loquatur, aut vniuersim sileat. errores si qui, vt in humanis solent, occurrant aliorum, aut in totum diluat, aut quantum potest minuat eleuetque, omnibus benignus, vt minimis etiam prout occasio tulerit assuescat, quam etiam studiosè nonnunquam inquirat, ne quis me-

meritò contemptum aut neglectum ſe ab illo queri aut ſuſpicari poſſit. Sic fiet vt omnium omnino beneuolentia iudicioque, reluctanti etiam potiora omnia deferantur, feliceſque ſe reliqui arbitrentur, ſi in rebus ſuis conſilio illius vti poſſint. tantum in humanis humanitati iuncta modeſtia valet.

CAPVT XV.

Priuatæ neceſſitudines & amicitiæ.

NON ſunt hæc ſigna veri amoris. contingit enim his quod ſimiæ, quam cùm mater fortiùs ſtringit, perimit: ita quos arctiori ſibi familiaritatis vinculo Superior innectit, perdit. nam cùm in his prouocet nimiam fiduciam ſui, audaciam, faſtum, aliorum contemptum; aliorum etiam in hos offenſiones concitat, diffidentias, non inanes ſiniſtras ſuſpiciones, murmurationum ac detractionum non vulgares cauſas. vt nõ immeritò talis dicere Superiori poſſit, *Eleuans alliſiſti me*, ad inuidentiæ nimirum breuia, ad æmulationum ſcopulos, ad liuoris vada.

Contingit etiam nonnunquam, vt his moribus dicere liceat præpostero planè naturæ ordine res ire. neque enim non rarò non tam Superior domui, quàm talis Superiori & domui imperat, cùm plures sæpe ad hunc quàm ad Superiorem decurrant. Difficilis nimirum ad Superiorem aditus, facilis ad hunc est; nec quidquam tam magnum quod per hunc non consequantur. negasse enim postulata, amico negasse est: quem cũ nolit Superior offendere, aut mœrentem dimittere, omnia concedenda sunt, aut sanè amicitiæ renuntiandum est.

Nascuntur deinde dissimulationes defectuum in iis, quibus familiariùs adstringimur; cùm eos vel amor tegat, aut offensionũ metus dissimulet, aut priuatæ necessitudines libertatem adimant, aut arctiores mutui nexus monita respuant, nec iam admittant personam patris, multoque minùs iudicis.

Crescit dein ex hac familiaritate in inferioribus audacia, quæ ferè familiarem coniunctionem comitatur. contemptus denique, quem à familiaritate tanquam sobolem à parente, videmus nasci; vt indiuiduo

uiduo ferè hæc nexu coniungantur, magna necessitudo, & ad intima quæque admissio, & minor æstimatio. Neque enim fieri potest, quin multa in illa familiaritate improbanda, aut sanè non probanda deprehendamus, quæ priùs ignorata admirationem & venerationem prouocabant. quæ duæ res dici non potest quàm validè in omni gubernatione Superiori auxilio sint, cùm sæpe opinionibus gubernatio contineatur: quod & in laude & contemptu plurimùm valet.

Quare cùm non probem nimiam in Superiore retractionem, ac solitudinem; tum nimis prodigam ac profusam familiaritaté probare non possum. Nolo in Superiore aliorum fugam; neque ad intima tamen omnia perfacilè quemquam admittendũ suaserim: non quòd aliquid committi velim, quod alienum oculum vereatur, sed quod non faciat ad venerationem, opinionisque magnæ antè collectæ augmentum, vniuersa reserare & expandere.

Scio non vereri illum homines qui illaudanda committit teste & iudice Deo; nec erubescere debere ad alienum prospectum,

cui frons colorque stetit in oculis omnia videntis Domini. At ille non tam euentu, quã animo res metitur; nos ex ingenio nostro, nudísque non raró opinionibus innixi, iudicium plerumq; de toto homine ferimus: & aliquid aliquando liberius aut vidisse, aut audisse, plurimùm de concepta existimatione minuit. lapsus est verbo, improuidum aliquid excidit, minùs maturum, minùs serium? vniuersim de omnibus iudicamus. remisit aliquid Superior de consueta maturitate, vt non raró in intima illa familiaritate assolet? præiudicia nascuntur.

Iam cùm ad omnem benè gubernandi rationem plurimùm opinio momenti conferat, hanc veró nimia necessitudo, & ad abditissima quæque admissio diminuat; nemo paulo prudentior ad illa suos admittet, nisi ea in omnibus, etiam secretissimis vtatur circumspectione, vt nec hostiles in ijs oculos vereatur. Quod cùm rarissimum in homine sit, neque quisquam facilè ad eum prouidentiæ gradum conscendat; non facilè etiam aditus ad omnia aperiendus est. Magnus ille, cuius omnia patêre possunt omnibus,

bus, & qui nec in cubili, aut ſtrato, in menſa, animíque corporíſque exteriore laxamento, inimicum teſtem ac iudicem vereatur. Niſi ergo omnia, etiam inter priuatos parietes, priuata colloquia ea ſint, quæ quis meritò admiretur, imitetur, laudet; non ſuaſero ad omnia, oſtia reſerari.

Quòd ſi quando tamen faciendum neceſſitas ac ratio poſcat; videat Superior, quem admittat, quem intimorum omnium ſuorum teſtem, ac quaſi iudicem ſtatuat. Rariſſimi enim ſunt, etiam in circumſpectiſſimo Superiore, quibus tutò hæc ſine venerationis diminutione credi poſſint, qui non faciles ad offenſionem ſint, qui ſciant res temporibus metiri, qui homines cogitent, non Angelos, qui parua vitia magnis virtutibus norint integere, qui nullo ſęculo cogitent fuiſſe quemquam, cui non aliquid, maximè inter domeſticos parietes, ignoſcendum fuerit: qui circumuolitantes errores, tanquam pulueres Aquilone ſparſos, magnarum virtutum factorúmq; ſcopis norint detergere, quíque volaticos hos diurnorum vitiorum cineres, illuſtrium ac generoſarum operationum ſerie, tanquam

valido vento difflare didicerint. Tales vbi nactus fuerit Superior, fòrs poterit ad intima quæque admittere.

Remedia.

FRequens in Superiore consideratio muneris sui; omnium se esse, non vnius, aut paucorum parentem; omnes pari solicitudine, non vnum alterúmue curæ ipsius cõmissos; omnes pari iustitiæ & charitatis lege concreditos; omnesq́; pari sanguinis & adoptionis iure, Dei ac Religionis magnę ac fæcundæ matris, filios esse.

Cogitet deinde Superior, vnius omnes corporis mẽbra esse. quare pari omnia cultu & obsequio obseruanda. quid? quòd Apostolo teste vilioribus maiorem honorem circumdemus. & fatuum omnino est vnius membri cultui totum se tradere, reliquis destitutis. quid enim nisi non modò reliquorum, sed & huius corporisq́ue totius interitus exspectandus est?

Frequentata consideratio diuinæ glorię, quæ sepositis priuatis affectibus, ad omniũ perfectionem & amorem pari iure deducit.

Pe-

Periculorum, quæ ex his familiaritatibus nasci consueuerunt, considerationes; ac illius in primis, multa ferè in his necessitudinibus amico committi, quorum pœnitudo grauis auctori est. Factus enim quodammodo Superior illi seruus est, cui animi sui secreta committit, cùm illum variis iam nominibus obstrictum teneat; maximè cùm iustus ille insurgat metus, ne, si quam alienationis causam præbeat, prodat amicè cõcredita. Atque hinc iam dissimulationes illæ nascuntur, quæ inferiori omnis licentiæ ianuam aperiunt, vt periculum sit, ne contingat in hac familiaritate Superiorum, quod Ezechiæ regias opes ostendenti: vt, cùm animi sui reconditos thesauros alteri reserauerit, bella exspectet, & reconditarum in eam diem opum expilationem.

Vetus illud dictum tacitus sæpe secum voluat Superior, & ab ipsa prudentia dictatum: *Secretum meum mihi.* Neque enim infelicius quidquã eo est, qui celare concilia sua non potest, quique animi sui morbos in alterius effundit sinum. Non est talis regimini natus, cùm primum summumq; prudentis

dentis bonæque gubernationis fundamentum ſit, noſſe ſilere. quod non poterit, qui ſe ſuáque in familiarioris ſibi pectus effundit. quod in omni propè familiaritate vſu venire ſolet. Iam cùm hic familiaris alium fòrs ſibi familiarem habeat, quem nihil celare conſueuit, fit vt intima quæque Superioris prodantur, quæ res ingentium ſecum incommodorum ſeriem trahit.

CAPVT XVI.

Defectus boni exempli.

FErè enim omnium oculi in Superiore verſantur, & dux ille ſuis vt ad virtutem, ita ad vitia eſt; proníque maximè iuniores ſunt in Superioris imitationem; manéntque hæc viua morum illorum exemplaria in omnem etiam ætatem impreſſa mẽti; & tranſeunt in poſteritatem, tanquam morum regulam: vt religioſè ille viuere videatur, vocationem expleſſe, qui Superiorem moribus refert, dictáque factáque illius exprimit, eo etiam magis, quo propiùs ad illum acceſſerit. Præclarè Nazianzenus Apolog. 2.

Ne-

Neque enim vel indelebilem tincturam pannus, vel fœtidum aut suauem odorem re admotæ ita facilè contrahunt, vel exitialis quidam vapor tam facilè in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat (quod quidem pestis est & appellatur) quàm subditi Antistitis improbitate celerrimè impleri solent, & quidem multò faciliùs quàm virtute.

Quo grauior reddenda ratio Superioribus erit, cùm non ignorent, dicta factáque suá in exemplum & imitationem posita; nec quicquam in sequelam efficacius esse Superiorum moribus, qui tanquam benè & religiosè viuendi prima quædam principia ac pronunciata habentur.

Maiora deinde scandala è Superiorum erroribus metuenda; quorum quo illustrior locus ac dignitas, eo periculosiores defectus sunt, & vniuerso corpori nocentiores. vnde etiam illud metuendum, *Potentes potenter tormenta patientur*. Hinc Gregorius Homil. 17. in Euang. *Nullum, puto, ab aliis maius præiudicium tolerat Deus, quàm à Superioribus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit: quando illi peccant, qui compescere peccata debuerunt.*

Et

Et ad gloriam plurimùm facit, exemplo ad virtutem præluxisse. Sanè à moribus ferè Superiorum vniuersa domestica disciplina, reliquorumq́ue mores pendent. verba reb. inania plus etiam non raro offensionis, quã documenti secum ferunt; res ipsæ viduatæ licet verbis, & inornatæ, nihil detrahunt natiuæ venustati: imò non semel plus roboris ac pulchritudinis, res nudæ, omniq; adscititio ornatu spoliatæ, quàm nobili aliqua dictionis purpura vestitæ ostentarunt. facere, viri, & religiosi est: & plurimùm rebus potentes, verborum inopes; verbis diuites, rerum inopes sunt. & è millibus vix vnum alterúmue, cui omnia concessa, reperies. In locuplete namque verborum copia, rei parum esse solet, cùm inopia verbis iuuari velit: in opulenta rerum copia, verborum minus est. neque enim alienis splendere aut fulciri vult domesticis diues. imò murmurationum non leuem causam præbent fortia verba emedullata rebus, cùm non respondent monitis facta; & illudere etiam incipimus & obloqui passim. exasperare nempe animos solent mortua verba, rebus, id est vi-

ta ſua, deſtituta, & prouocare in æſtimationis ſuæ derogationem.

Sanè vt nihil ad inuitandum potentius Superioris exemplo eſt, ita nihil ad omnem illi auctoritatem venerationémque tollendam validius, quàm cùm verba factis aduerſantur. Et fruſtra talis mali medelam ſperabit, aut ſuorum morbis medicinã adferet. reſpuet hanc manum æger animus, nec altè imbibet, quod à ſuperficie, & à ſolis Superioris ſui labris natum videt. Quare ſi ſperare valetudinem ſuorum debet, ſi aut collabentem erigere diſciplinã, aut ne collabaſcat tueri, ſi intepeſcentem accendere pietatis ardorem, aut illius nutrire flammas, ſi immania alterius ſexus præcipitia vitare, ſi mutuam animorum coniunctionem maiorumque imperia ſtare, reliquaque quæ ad Religionis tuitionem, damnaque vitanda neceſſaria ſunt; manum Superior admoueat, exercituumque imitetur ductores magnos, qui non tã lingua, quàm manu prompti & exemplo, ad ardua quæque audenda ſuos inhortati, fortiter facere, quàm benè dicere maluerunt. Faciendo nimirum, non

di-

dicendo res magnæ geruntur: nec quiſquam facilè paulo generoſior miles præeuntem deſtituet ducem. pulcrum namque per illius veſtigia triumphum mereri; per illius ſudores hoſtem ferire; per illius ſanguinem, hoſtilem bibere: idémque à Chriſto diſcimus, qui non antè docuit, quàm opere expleuit: *cœpit* nimirum, Scriptura teſte, *facere & docere*, vt exempla præceſſerint, monita ſecuta ſint: quæ tunc demum potentiſſima ſunt, cùm opere tanquam clypeo & vallo armantur. nec quidquam iam inferiori durum ac difficile: præeat modò Superior, nec tam verbo, quàm reipſa ducem ſe præſtet, vt non tam monitor, quàm ductor ſit: primus enim ſi ille ad ardua manum porrexerit, ſequentur reliqui vel ſola verecundia impellente.

Hæc demum vna & vera omnis bonæ gubernationis via eſt; neque res vlla validior certiórque eſt quæ bonis iuxtà improbíſque plus animorum addat, & ad virtutem incitamenti: qua etiam vna deficiente, nihil ſolidi ſperari poteſt, nihil quod ætatem ferat, quod laudē mereatur, quod probatis maio-

rum

rum moribus respondeat; dum singuli suo spiritu feruntur, & tot iam Religiones, quot capita enascuntur. In diuersa namque studia & partes scindi necessum est eos subditos, qui aut ductore carent, aut solis monitis præeuntem Superiorem viderint, verbis nimirum multa pollicētem, inhortantem, sed verbis solis, rebus animaque, vt ita dicam, sua viduatis. Cassiod. lib. 11. *Neque enim potest auctoritatem habere sermo, qui non iuuatur exemplo*; Var. cap. 8. *dum iniquum sit bona præcipere, & talia non egisse.* Ephrem de vita spir. cap. 37. *Nihilq; æquè animum ducit ad salutem, iunioresq; ad laborandum incendit, atque si doctorem reipsa & exemplo ad virtutem cohortatorem inuenerint.*

Remedia.

FRequens meditatio reddendæ rationis Deo, maximè cùm vitia Superiorum eant in exemplum suis posterísque.

Feruida incentiua amoris vocationis suæ. Sic fiet vt instituti sui amantes, totos se in virtutum studium profundant, maximeque illarum, quæ Religionis suæ propria sunt.

Frequens cogitatio muneris sibi impositi, quare ad illud à Domino delectus fuerit:

rit: quid ipſi ratione illius incumbat: quàm forti exemplo cogatur imperio Dei præire militiæ huius dux conſtitutus: qua in Superiores ſuos obſeruantia, quo humilitatis, paupertatis, caſtimoniæ ſtudio, quo quantoq́ue ad labores animo, qua ad imperata promptitudine, quàm benigno blandoq́ue in delatores ſuos animo, in eosq́ue quos alieniores à ſe deprehenderit, maximè ſi paria à ſuis exigat, & ſperare audeat.

Seria cogitatio grauiſſimorum incommodorum damnorumq́ue quę defectu boni exempli Superioris, naſci ſolent, non parum iuuabit: maximè ſi bis per diem Superior, examinum conſcientiæ tempore, ſecũ tacitus conſideret, num in aliquo deliquerit, quod aliis ad deteriora incitamento eſſe poſſit: num quid omiſerit, quo dux ſuis auctorq́ue ad virtutem eſſe debebat & poterat.

Proderit non parum, ſi domeſtico ſuo cõfeſſario liberam monendi facultatem conceſſerit, quandocumque minùs religioſo exemplo præeuntem viderit, aut audiuerit; gratamq́ue ſibi illam monitionem fuiſſe hilari.

lari lætoque vultu oſtenderit.

Iuuabit etiam plurimùm, ſi vltroneam ſibi certámque in omni deteriore exemplo pœnam irrogauerit, vt hac quaſi monitrice ad ſaniora melioraque flectatur.

CAPVT XVII.

Executionis defectus.

FRuſtra namque ordinationes, regulæ, conſtitutiones, inſtructioneſque conduntur, niſi frequens Superiorum accedat inculcatio, ac ſtrenua ordinatarum rerum executio. Neque quiſquam prauas conſuetudines, & quæ altè radices egerunt, leui & intermittente manu excaudicabit. aſſidua cura, non ceſſantibus laboribus eruuntur nocitura; & facilè itur ad ingenium, niſi vigilans accedat ſollicitudo, quę non patiatur vetera ſuccreſcere: cùm ferè proni rapiamur ad ea quibus olim aſſueuimus. & procliuior ſemper lapſus ad deteriora, ad recta difficilior exſcenſus eſt.

Accedit inferiorum in his omnibus negle-

ctus, cùm videant Superiores in benè prudenterque conditarum rerum executionibus tepeſcere: naſciturque adeò in illis faſtidium quoddam optimarum licet & vtiliſſimarum ordinationum, cùm ſentiunt Superiores tam ignaua manu in illas incumbere, ſatíſque habere, ſemel denuntiaſſe: nam & illi ſatis tunc habent, ſemel audiſſe. Nec ſanè maior à ſubditis in peragendo, quàm à Superioribus in exequendo diligentia meritò exigi poſſe videtur.

Quæ res vbi accidunt, vniuerſam benè conſtitutę Religionis diſciplinam paulatim marceſcere neceſſum eſt: ſuccedítque hoc Superiorum neglectu, denſa tandem optimarum rerum obliuio, peregrinarúmque rerum in patrio, tanquam in peregrino ſolo ſtudium; vt nuſquam iam minùs, quàm in re noſtra domi ſimus, alteriúſq; potiùs, quã noſtræ Religionis ciues videri poſſimus.

Naſcitur verò hæc in Superiore incuria, vel ex innata quadam naturæ ignauia, vel è puſilli pectoris anguſtijs; cùm aut difficultatibus occumbunt, aut plus æquo ſubditos reuerentur, aut executionem deſperãt,

ſiue

siue rei magnitudine victi, siue suorum virtuti siue viribus suis diffidentes. Nam & molestias, quæ se offerunt, diffugiunt, labores sudoresque auersantur, commodorum suorum studiosi, & difficultatibus succumbentes, nunquam ad ardua protendunt manum, & dum placere student omnibus, nulli fastidium aut molestiam creare volunt.

Quòd si suorum obstricti beneficiis Superiores sunt, duram seruiunt seruitutem, & animus ad imperata exequenda deest: quibus si quid commiserint, quod euulgari metuant aut erubescant; tanquam inter vincula & compedes constituti iacent, facti mancipium suorum.

Iam si non modò Superior ad hæc non adijciat mentem, sed tædio victus, vel, quod deterius, alienior ipse ab imperatis flaccescat, nihil est quod in aliis speret. ipse si præcedat, & prior calcet viam; non deerunt qui sequentur, vel solo rubore impellente. Nec quidquam tam potens, quod non Superiore ductore vltro lubentes exequātur inferiores, & inclament. Etiam illo du-

ce,medijs inter arenas,fluctus,ſcopulos,ſerpentes, ferrum & ignem benè nobis eſt, & habemus benè; vt qui eandem cum Superiore non inuiti fortunam ſubeant, gaudētes illi inter aduerſa pariari. Breuis proinde ad feliciſſimam executionem quantumuis maximarum rerum ſemita eſt, Superiorem præire,&exemplo ſuo executionem vrgere, nec antè ad monita deſcendere, quàm opere,quod imperat,expleuerit.

Remedia.

ASſidua Superiorum in ſubordinatos ſibi Officiales vigilantia,monita,peractarum rerum inueſtigatio, ſeriaque in res omnes excubatio : vt nimirum domum ipſam non infrequenter obeat Superior,ſingulorum munia luſtret, curioſiuſque nonnunquam perſcrutetur quid in vnoquoque genere à ſingulis peragatur;qua fide, induſtria, religione, ſtudio, exemplo, diligentia.

Frequentes cum primis domus ſuæ Patribus de ordinationum executione cōſultationes, conferentiarumque ſpiritualium ſedula

ſedula inſtitutio, in qua per occaſionem ſæpiùs in exequendarum rerum monita excurrat, neglectæ rei cauſſas diſquirat, aperiat, remedia præſcribat.

In Officialibus omnibus diligens impoſitorum munium adminiſtratio, maximeq; illius qui Superioris loco domui præeſt, illiuſque vicariam adminiſtrationem ſortitus eſt: quem in omni hoc genere quàm inſtructiſſimum neceſſe eſt eſſe.

Conſequetur hoc, ſi frequenti lectione ac praxi ordinationes omnes familiares ſibi reddat: neque impunitos tranſgreſſores permittat, nunc monendo, nunc laude etiam præmioq; diligentibus propoſito, pœnis etiam; maximè cùm malum grauius eſt, quàm vt mollioribus flecti poſſit: tunc enim ad duriora deſcendat; ita tamen vt aſpera ſuccedant dulcibus, minaſque ac pœnam amoris præcedant linimenta, & quidquid ab huius locuplete officina depromi poteſt, ęgrienti porrigatur: quæ ſi reſpuat malum, ad acriora veniendum erit. nec finis medicamentis ſtatuendus, donec depulſo malo victrix ſtet diligentia.

Multum, vt in aliis omnibus, in hac re valebit ſeniorum exemplum, maximeq́ue eorum qui varia in Religione munia obierunt. Sequentur enim iuniores, vel ſola verecundiâ, ac tanquam filij patres imitabuntur. Ad laborandum proinde omni conatu Superiori eſt, vt ſeniores ad exempla iunioribus ſtatuenda prouocet.

Conandum deinde ne nimis multis ſubditi obruantur, ac tanquam molibus inſepeliantur potiùs quàm iuuentur. facilis enim aut deſperatio, aut faſtidium, aut neglectus è multitudine eſt. frequenſq́ue pręſcriptarum rarum mutatio, magno executioni impedimento eſſe ſolet. indignationem enim illa nauſeamq́; prouocat, venerationemq́ue minuit, cùm inconſtantiæ opinionem ingerat.

CAPVT XVIII.

Diſciplinæ neglectus.

EST verò (Cyprian. lib. de diſcip. & hab. virg.) *diſciplina cuſtos ſpei, retinaculum fidei,*

dei, dux itineris ſalutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis. & Hugone Victorino teſte, lib. 2. Inſt. Nou. c. 10. *deſideriorum carcer, frænum laſciuiæ, iugum elationis, vinculum iracundiæ; quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat, & omnes inordinatos metus mentis atque illicitos appetitus ſuffocat.* cuius negligentia à Superiorum indulgentia, & innato quodam animi tepore, à noxia clementia, à placendi omnibus ſtudio; à languore quodam animi, & à Religionis amore degenere; à politico denique ſpiritu, exiguaque aut nulla ſalutis ſuæ & ſuorum cura naſcitur; aut ſanè à nimiis Superioris in externa diffuſionibus. quo fit vt cùm totum illũ ſęcularia occupauerint, ac vltronea quadã addictione vniuersũ obſederint, domeſticæ ſuorũ diſciplinę intendere non poſſit; plurimaq; elabantur, fugiantq; memoriam illius tanta externorum negotiorum mole circumſeptam & oppreſsã. Exurgit hinc laſſitudo quædã mentis, &, dum quidquid roboris habet, exerit in externa; deſtituitur in domeſticis, viribus, comederunt nimirum alieni robur eius. raroque vni homini

ad tam diuerſa, ac inter ſe pugnantia, quæ-
que ſingula totum hominem requirunt, vires ſuppetunt, vt animi non deſint.

Iam vbi ſemel laxatis habenis Religionis rigor intepuit, prono curſu, & præcipiti veriùs prolapſu in ſupinum omnium propè neglectum ruimus; cùm vnus alium trahat, nec ſolitaria in vno ſtet ignauia, ſed prono ſemper curſu in deterius labatur, donec ad extrema deuenerit, grauium corporum more, quibus ſtetiſſe iacuiſſe eſt.

Sequitur verò ignauiam quidam diſciplinæ contemptus. Inde iudicia proſiliunt critica, quædam in primis, inde vniuerſim omnia damnantia, & aliud iam vitæ genus cogitamus, amamus, laudamus etiam palàm, & vigilantioris Superioris, veriq́ue boniq́ue tenacioris ſtudia contemnimus & ridemus. quod ſi palàm non audemus, clàm eleuamus, & detractum imus nomini, & damnandi cauſſas ſeduli diſquirimus: vt ſi ſemel è quocunque capite malè audire cœperit, in omnibus diſpliciat; & pro diligente ac inſtituti amante, imprudens, immitis, ſeuerus, ac crudelis demum audiat.

Suc-

Succedit inde ſpiritualium rerum nauſea, animiq́ue ad ſalutaria languentis faſtidium. diſplicent quæ placuere ante, vertunturq́ue optata priùs mella in abſynthium, & fel merum. intepeſcit virtutis ſtudium: & qui ante etiam de genu pugnabat, mixtóſque quaſi ſanguine dentes lætus in ſpiritali lucta deuomebat, mille ante animas poſiturus, quàm leui ſe crimine obſtringeret; nunc vel ſolo eminus terrore, tenuíq; prouocamento, ac vltro etiam nullo hoſte impellente, ſciens volénſque inter grauiſſima ſcelera, tanquam inter ſociam amicámque ſibi arenam voluitur. bibit nimirum iam ille gaudens iniquitatem, qui omni morte, omnibúſque antè tormentis grauiùs leuiſſima quæque deteſtabatur, & ad ſolius delicti, tenuiſque tranſgreſſionis nomen perhorreſcebat.

Proſiliunt deinde in inferioribus ex hoc Religioſæ diſciplinæ neglectu mala propè vniuerſa. orationis antè omnia tepor, ac quoddã ſpiritalis progreſſus frigus gelúq;, diuertimur inde ad externa, ad ſæculares confabulationes, iocos, riſus, ac cibi potúſ-

éque delectum, ad commodorum ſtudium, laborum fugam, otij amplexum; ad priuatas deinde amicitias, partiumq́; ſtudia. totuſq́; exinde homo in omni propè tam domeſtico, quàm externo congreſſu, ſęculum magis, quàm Religionem ſapit & loquitur.

Nec mirum. nam cùm in vnoquoq; Ordine, regularum conſtitutionumq́; tenaci diſciplina tanquam habenis Religio ſtringatur, ac tanquam ſalutis vinculo arctetur; fit vt qui illa laxauerit, pronam natura ſua in libertatem humanam mentem, tanquam iniecta manu in præcipitiũ propellat. maximeq́ue hoc locum habet in iunioribus, qui necdum in ſolidum confirmato animo, tenera etiamnum ceruice, priſtinæque licentiæ ac commodorum memores, laxatas vniuerſim excutiunt habenas, ac in veterem ſe vendicant noxiam libertatem perituri, niſi prudentior Superioris manus fræna ſtrinxerit, loráque animæ æternùm profutura arctauerit. Indoleat licet ac ingemiſcat iuuentus arctiùs iam habita; gaudebit poſtmodum, & has Superioris ſui manus ſeueriores, vbi ad ſe & ad primogenium Religionis

gionis ac diſciplinæ ardorem ſtudiumque redierit, deoſculabitur; & clementes miteſque appellabit, fatebiturque agnoſcetque patris fuiſſe, quas iudicis arbitrabatur.

Remedia.

A Superioris manu vigiliſq; cura petenda ſunt: qui ſi ſe ſęcularibus proximorum negotiis, quoad populi locique conditio patietur, expediuerit, totúmque ſe tuendæ firmandæque diſciplinæ dederit, perfacilè illam ſtabiliet. neque magni moliminis erit non accerſere, non ad ſe trahere, non ſponte ſe externorum occupationibus induere; à multis etiam oblatis, ac incurrentibus ſe ſubducere, quando ſine merita proximorum offenſione, ac diuinæ gloriæ nominiſque diminutione, æſtimationiſque Religionis, ſalutiſque aliorum detractione fieri poteſt. Prima proinde cura ſibi cõmiſſorum ſit, quibus arctiſſimis iuſtitiæ legibus obſtrictus eſt. reliquum verò quod à ſuorũ illi cura temporis ſupereſt, externorũ ſaluti impendat; memor ſemper primam curam debere eſſe ſuorum tanquam patri, tan-

quam paſtori, ſeuerámque ipſi aliquando illorum reddendam rationem Deo.

In omnem deinde Superior partem intendat; perſpecta domeſtica habeat, moréſque propenſionéſque animorum ſingulorũ; illíſque antè omnia incumbat, quę Religionis iugulum petunt: qualia eſſe poſſunt, feminarum frequentata familiaritas; ſociorum fuga; aulici, politici, ſæculúmque ſapientes mores colloquiáque; detractionis vitium; externos ad Eccleſiaſticas, ſeu ſæculares dignitates commendandi ſtudium; mutuæ domeſticorum, aut gentium diſſenſiones; aberratio ab vniuerſo vocationis ſpiritu; obedientiæ ac totius orationis neglectus; & huius generis non pauca.

Minora tamen his non negligat, ſed ſerios in omnem partem oculos animúmque intendat. Frequentibus dein conſultationibus inſiſtat: è quibus aliorum etiam ore domeſticas res diſcat.

Quæ ſi ea fide, & paſtorali ac paterna qua obſtringitur cura ſeriò, & non curſim præſtiterit; non erit difficile Religionis diſciplinam intra imperatas regularum leges

con-

continere.

Curandum etiam, vt in transgressores pœnitentiarum vsus vigeat, in quibus nec nimis morosum frequentémque esse conuenit, ne à frequentia contemptus nascatur, & consuetudo in naturā transeat, consuescátque cui imperantur pudorem exuere: nec nimis remissum, ne conniuentia accendatur malum. mediam viam ingredi tutissimum, vt nec clementia, nec seueritate nimia peccemus. minora minoribus, grauiora grauioribus puniantur.

Détque operam Superior, vt intelligant delinquentes, meritò talia iniungi, cauendúmque seriò, ne qua in his personarum acceptio eluceat, ne quod in vno indulgemus, puniamus in alio: grauis enim ex hac personarum acceptione oblocutionum occasio exoritur, dissensionúmque materies datur.

Videat deinde Superior lapsuum causas, fortuitæ sint, an præcogitatæ; à fragilitate quadam animi, an à permista improbitate proueniant; rariùs aliquis, an frequentiùs in idem incidat; præcesserint aliquando moni-

nitiones,an ſecùs;auctor alijs fuerit,an alios ſecutus;è pronitate quadam naturæ,minuſ-que prouida circumſpectione,an è contemptu natæ. quæ ſingula pœnarum grauitatem augent aut mitigant.ignoſcat non rarò,monuiſſe contentus. nec facilè ob priuata delicta aut vni tantùm alteríue nota publicè puniat , ne ſubditorum exacerbetur animus.

Magna etiam pars melioris diſciplinæ à Præfecto ſpiritus dependet; qui ſi cum Superioribus magnis animis conſpiret , non magno negotio, quidquid hîc languoris eſt ac neglectus,erigetur in melius,in ardorem, & obſeruantiæ quendam zelum.

Inueſtigandæ demum ſeriò cauſſæ ſunt eneruatæ diſciplinæ, & è quibus ferè domeſtica in Religione diſciplina detrimentum capere ſoleat.quales ferè ſunt.

1. Inutilium multarum perſonarum admiſſio,qui vel ob valetudinis tenuitatem, vel ob iudicij debilitatem, vel ingenij duritiem, vel ad ſeditiones odiaque concitanda pronitatem, vel ob prauorum affectuum inſolentiam, vel peſſimorum habituum inuete-

te-

teratam consuetudinem, vix subeundæ disciplinæ idonei sunt. à quorum omnium admissione remotissimum Superiorem esse conuenit.

2. Laxior Nouitiorum institutio, quos nulla postmodum arte ad disciplinæ rigorem adducas, & antè frangas quàm flectas. quare seriò illis nouitiatus tempore inuigilandum, ac seueriùs etiam nonnihil, minusque molliter ac blandè habendi. facilis est nouitiatu expleto seuerioris disciplinæ remissio: difficillima concessæ libertatis restrictio.

3. Pietatis ac orationis neglectus. è quo Religionis zelus extinguitur, ac in regularum ac cõstitutionum omnium neglectum itur. vis disciplinam florere, da operam vt orationi omnes sedulò incumbant. nemo illam neglexit, qui huic seriò incubuit: nemo illi incubuit, qui hanc neglexit. tantusque ferè quisque disciplinæ quantus orationis pietatisque obseruator fuit.

4. Frequentes domo excursiones, ac prolixiora cum sæcularibus colloquia, aut eorũdem cum meliorum horarum dispendio,

dio, frequentatæ visitationes. ferè enim aliquid licentiores consuetudinis domum referimus, imbibimusque mores disciplinæ contrarios. cumque desuescat animus rigoribus, assuescit commodis; & iam amat otia, labor displicet, grauis solitudo est, fabulis delectatur; & qui antè vnius Dei, nunc sæcularium ambit amatque familiaritatem. præscindenda hæc erunt si consultum religiosæ disciplinæ volumus.

5. Hospitum frequentia. qui ferè curiosiora ac liberiora colloquia, occupationum varietatem, & remissionis aliquid à regula secum trahunt. quorum ferè exempla, noxio laxamento, eunt in imitationem. neque tamen ideo hospitalitas negligenda; moderanda tamen & intra religiosæ disciplinæ circum continenda, vt dum caritati indulgemus, disciplinam non proiiciamus.

6. Superiorum in remissionem ac laxitatem pronitas. horum enim exemplum regula quædam inferioribus est, & cùm plerique naturæ quadam pronitate præeuntem sequantur; religiosiores etiam paullatim imitantur, ne aut seuerioris vitæ genere

re diſpliceant, aut improbare illorum mores videantur, aut indignationem incurrant. cui malo ſolius Superioris mutatione occurri poſſe videtur.

7. Superiorum in regularum tranſgreſſores conniuentia, quod ſiue vniuerſim fiat, ſiue in paucis, tota pedetẽtim domeſtica diſciplina corruit; nec iam vltrà Religioſorum, ſed ſæcularium contubernium videas. quod malum vix corrigas quàm vna Superioris mutatione.

8. Nimius ſeueriorum ſtatutorum rigor, abit enim tandem ſeueritas hæc in animorum à capite ſuo diſſenſionem. cùm enim durioribus ſe premi inferiores ſentiũt, excutiunt tandem iugum vniuerſum rigoris impatientes, ſeueritate in indignationẽ verſa, rigore in odium: è quibus tandem, effractis habenis, toto prono curſu, pudore exuto, in apertum omnis licentiæ campum decurrunt. moderatio diſciplinæ magiſtra eſt, rigorque benignitate temperandus, ſi perpetuum volumus.

CAPVT XIX.

Neglectus valetudinis ſuorum.

Ne

NE aut superfluis tepescat spiritus, abeatque in carnem & sanguinem; aut parcimonia, & necessariarum rerum defectu ad alia se inferior consilia conuertat, alienisque à Religione vijs incedat, & necessaria paret. in quam necessitatem, si quando Superiorum aut neglectu, aut duritie, aut parcimonia se coniectum inferior videt; paulatim ad omnem licētiam dilabitur, friget obedientia, iacet vniuersim paupertatis amor, nascitur alienatio, & clancularia ac secreta succedunt consilia, & ad externos mala hæc decurrunt, non sine Superioris, corporisque totius nota, totaque domestica collabascit disciplina.

Vix enim credi possit, quantum necessariarum rerum carētia & defrustratio, in subditorum animis languorem prouocet; vt desipiant iam spiritualia omnia; & pro alacritate ac feruore, noxia succedit tepiditas: frequentes inde querimoniæ, mutuæque inter se murmurationes, ac vniuersim ab omnibus imperatis alienationes. Ea enim est fragilitas humanæ conditionis, vt ad necessariarum rerum carentiam flectamus animum,

mum, maximè quando hanc non ex euentu, aut temporum conditione, sed à Superioris duritia ac voluntate nasci videmus: non enim in tali Superiore patris affectum, sed durioris domini imperia inferior intuetur. Vnde fit, vt omnem etiam ipse filialem affectum & obseruantiam exuat; nec iam volens amica & patria, sed coactus despotica sequatur imperia, contentus quocunque modo illa peregisse. Cùm è contra vnâ necessariarum rerum prospicientiâ, tanquam falce, omnes murmurationum occasiones secentur, addaturque animus ad quæcunque imperata, etiam duriora, lubenti animo peragenda. Nam cùm inferior se suaque cordi esse videat Superiori, neque vllâ necessariarum rerum curâ pulsetur; totum se ad imperata exequenda conuertit, conaturque tam propensæ in se Superioris voluntati respondere: neq; quidquam iam illi durum aut asperum videtur, quod à tanta in se Superioris sollicitudine natum intuetur, quoque generosior quisque, maiorique ingenio est, hoc se magis etiam ad imperata exequenda profundit, cùm paria ac maiora

iora etiam Superioris munificentiæ reponere conetur, nolens vinci à Superiore in amica hac amorum lucta; vt antè vitam ponat, quàm tam benignæ in se patris sollicitudini & amori non respondeat.

Omnium tamen maximè in inferiorum ægritudinibus, à quacunque causa natis, Superiorum affectus se prodit; & quo quisque in suos animo sit, ægritudo, siue illa corporis, siue animi, ostendit. ac vix vlla in humanis potentior vis est, aliorum in se affectus ac voluntates prouocandi, quàm cùm infirmitate quacunq; detenti, propensos paternosque in se, ac prodigos etiam, aliorum (vt ita dicam) animos senserint. Hoc enim illud tempus est, quo necessitate ac indigentia crescente, maioribus auxiliis opus est. nam integra valetudine, virium sæpe in multis satis, quibus domestico se robore, etiam contra aduersantia & incurrentia tueantur: at vbi grauior aliquis ingruerit morbus, siue ille animum, siue corpus depascitur; ad aliena ferè subsidia respicimus, domesticis destituti. quæ vbi nacta fuerimus, incredibile est, quanto in illa affectu rapiamur:
quo-

quoque morbi vis maior eſt, eo & ardentiùs ad remedia aſpiramus, & tenaciori poſtmodum, gratioriq; memoria accepta beneficia recolimus. Quid? quòd ſola paterni huius affectus recordatio ad ardua quæque obeunda ingentibus inferiores animis excitet.

Neque vni illi ægro animi, ſed omnibus creſcunt, pares nimirum Superioris affectus in paribus ſibi malis promittentes. tantumque hæc res valet, vt hac vna beneuolentiæ, ac paterni in ſuorum ęgritudinibus affectus oſtentatione, multa aliàs in Superiore non probanda leniantur, ac tanquam molliori hac ſpongia deleantur. neque enim difficulter inferiores mores Superioris ſui, alioqui grauiores, perferunt, cùm illum ſenſerint magno vereque paterno in ſuorum ægritudinibus animo rapi, nec quidquam in illis intentatum relinquere, quò ſuorum inualetudini conſulat.

At vbi ſe neglectos viderint, nullamque, aut perexiguam ingruentibus malis Superiorum in ſe ſollicitudinem ac beneuolentiam ſenſerint; non tepeſcit tantùm, ſed om-

omnis euanescit amor, tollitur ad ardua alacritas, succedit maximarum quarumcunque rerum fuga & aspernatio: & dum exiguam in morbis, Superiorum curam intuentur, solliciti perpetuò de valetudine, eam propè solam curant. ardua proinde quæque tanquam valetudini noxia subterfugiũt, nec ad ea se adduci patiuntur, vt veriti Superiorum in se immitiores, aut minùs benignos ac sollicitos animos, si qua inualetudine in talium susceptione opprimerentur. perpetuus enim eos morborum metus tenet, cùm Superioris minùs paternam ac sollicitam curam senserint. accedunt oblocutiones, detractiones.

Nec intra domesticos parietes querimoniæ se tenent: magnis passibus ad externos decurrunt, à quibus solatia poscimus, domesticis destituti. præbetur etiam occasio tacitè quædam valetudini tuendæ commoda inscijs Superioribus emendicandi & arripiendi; conamúrque hanc paupertatis violationem valetudinis prætextu excusare; paulatímque animus ab instituti & vocationis suæ affectu auocatur, perpetuáque solli-

citudine & anxietate detentus, ad maxima quæque frigeſcit ac tepeſcit; ſuccedítque tanquam nauſeantis ad noxia ſtomachi horror quidam, & præclariſſimorum quorumcunque munium fuga; vnde perpetuus languor mentem occupat, nec ſperari iam quidquam magnum aut illuſtre poteſt.

Remedia.

NVllum potentius, quàm ſi ſe Superior patrem, non dominum; inferiores filios, non ſeruos cogitet: neque enim difficile erit patri, filiorum neceſſitatibus inuigilare. magis etiam ſi ſe matrem cogitet, quę ferè indulgentior, maximè in ſuorum ægritudinibus, eſſe conſueuit, non laboribus, non ſanguini parcens, valetudinémque ſuam pro filiorum ſalute & incolumitate prodigens.

Iuuabit etiam illa cogitatio, ſi ſe bonorum familiæ ſuæ diſpenſatorem, non dominũ cogitauerit, vt proinde illa in ſuos è voluntate diuinæ benignitatis diſpertiat; ſingulóſque in illa, tanquam ſummi parentis fi-

filios, hereditarium quoddam diuinæ adoptionis ius habere. Iam si, quâ munificentia benignitateque illa largitur Deus, eadem in suos profundat; perfacilè omnium necessitatibus occurret, explebitque quidquid meritò à Religioso opum contemptore sperari potest.

Proderit vehementer, si certò sibi persuaserit, ab hac paterna in suos cura, sollicitudine ac prospicientia reliqua ferè dependere; disciplinæ nimirum Religiosæ exactam obseruantiam, magnarum arduarúque rerum lubentem susceptionem, inferiorum in se amorem, promptos facilesque ad omnia animos, murmurationum extirpationem, & quidquid paci mutuæ, ac domesticæ quieti, & animorum coniunctioni aduersatur.

Exemplo magnorum in Religione virorum curam in se ægrientium suscipientium, si se Superior excitauerit, præmijsque cælo repositis; non facilè certissimas hasce obstringendi sibi suorum in perpetuũ animos occasiones elabi patietur: maximè si cogitauerit, vna hac paterni in suorum infirmitatibus

tibus affectus ostentatione, durissima etiam imperia mollescere, ipsasque adeò sectiones & vstiones à paterna sollicitudine profectas suaues videri, nec quidquam subdito asperum censeri, quod à patris affectu & manu proficisci videt. abiicitque iam sui valetudinisque curam inferior, cùm viderit illam Superiori, tanquam parenti seriò cõmendatam, omnesque cogitationes suas ad voluntatis Superioris expletionem conuertit, certus de propensa in se illius sollicitudine & affectu.

CAPVT XX.

Nimia in hospites parcimonia.

MODICAM plerique hanc rem arbitrabuntur, quidam etiam à virtute, & paupertatis amore natam. at nunquã & nusquam virtus caritati aduersatur. Et sanè leue iudicari non debet. quod si non tollit ac frangit; minuit tamen, & liuore suo deuenustat caritatem. Et vt in omnes, ita in hospites potissimùm, & peregrè venientes, liberales in primis maximos quosque viros,

& Religionum parentes reperies. Sciebant hac beneuolentiæ ostentatione mutuis caritatis pectoribus, tanquam submisso igne flammas immitti & foueri. sciebant quidquid foris in casto religioso amore aut temporum iniuriâ, aut obtrectantium improbitate elanguisset, sola religiosæ munificentiæ seria ostentatione, ac quadam effusione reparari. Quare & proniores eos semper in omnem liberalitatem fuisse videmus, vt nec domesticæ supellectili parcendum putarent. ac ingentibus etiam prodigiis confirmatam à Deo religiosam hanc munificentiam legimus.

Et solo illius exemplo, qui augusta plenaque dona sua mortalibus largitur manu, impelli meritò debemus in paria, quantum humana generositas æmulari diuinam potest, & insequi præeuntem Deum. Habemus hîc monentem Apostolum Hæbr. 13. *Caritas fraternitatis maneat in vobis: & hospitalitatem nolite obliuisci.* & alibi Ro. 12. *Necessitatib. sanctorū communicantes, hospitalitatē sectantes.*

Et verò angusti parcimonia omnis animi est, ac de diuina prouidentia diffidentis.

nititur enim auarus omnis viribus industriæ, ſolertiæ, diligentiæ ſuæ: liberalior animus, Deo. quoque generoſior cuique mens eſt, hoc etiam in liberalitatem pronior eſt. cùm contrà: Eccl. 10. *auaro nihil ſit ſceleſtius, nihil iniquius quàm amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet.*

Naſcuntur verò ex parca tenuique hoſpitum exceptione obloquia varia, mœrores, ſuſpiciones, iudicia caritati inimica, offenſiones, faſtidia; paulatímque caritas omnis, quâ vnâ inuictę Religiones ſtabant, diſpergitur. & quod à maioribus inuentum traditúmque erat, in rugatæ, aut à temporum lapſu, abſentiáque æruginatæ quaſi caritatis augmentum nitorémque; hoc ſicca hac arentéque hoſpitum acceptione dedecoratur. Ita quæ in languentis caritatis medelam hoſpitalitas erat, in eiuſdem perniciem parcimoniâ ſuâ inſurgit.

Spargitur deinde hæc fama per regna. tenacitatiſque narratæ terror omnium animos percutit; vt iam plerique fugiant has domos, & auerſentur Superiores: &, ſi ad illos deſtinẽtur, mille excuſationes prętexãt.

quod si aliud maiorum imperia cogant, difficiles tales experientur qui præsunt, laborum impatientes, otij sectatores, immorigeros. quid? quòd totę plurimum tales domus perpetuis murmurationibus tanquam fluctibus agantur. iacet prostrata caritas, pax exulat: nec quies iam vlla; sed continuæ animorum luctæ; aliaque non leuia mala domesticos tenent. Dictum à Sapiente Prou. 15. *Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam.*

Neque interim nimia sequenda profusio est, & quæ plus habet sæcularis vanitatis, quàm Religiosæ modestiæ. media insistet via quisquis benè religioseque præesse volet, vt paupertatis, ita & caritatis memor; ne effusior in liberalitate, ne in parcimonia cõtractior. modestia eluceat Religiosa, absint sordes: nihil hîc reperiatur quod sæculum, & illius redoleat mores; deliciæ & apparatus, & quidquid de splendore promittere & profundere mundus solet, exulẽt à Religiosa domo. sed & nimia parcimonia, frigidior mẽsa, cõtractior manus, morosior deiectiorque vultus, frõs corrugatior, & quidquid ina-

inamœnitatem, minuſque gratam beneuolamq; mentem oſtentat, à Religioſa familia exigantur. vt & pergratos ſe Superioribus domeſticiſque ſentiant peregrè venientes, & non deſit quo propenſam Religioſam munificentiam ſuam commonſtret profundatque Superior, ac non tantum nihil deſit, ſed & aliquid ſuperſit aduentanti.

Mirum dictu, quantum benigna hæc Superiorum liberalitas ad animorum coniunctionem faciat. accenduntur his in mutuũ amorem animi, pelliturque frigus omne à quocunque capite natum; mutuiſque his amorum flammis mutuæ incaleſcunt mentes, & ad ardua parantur; vt ingens & acti laboris, & futuri leuamentum ſit hæc Superiorum in omnes munificentia. Inde mutua proſiliunt gaudia, congratulationes, commendationes, ſpontaneæ in omnem etiam ſupra ætatem ac vires laborum oblationes, ſuſceptiones. neque quidquam nunc arduum animo tot flammis tanquam fornacibus ſuccenſo.

Plena dehinc regna ſunt hac laude; & iuuat inter eos viuere quos munificos ex-

perti sumus; ac si quid aliunde, vt fit, mœroris contractum, benignitate, tanquam potenti spongia, detergitur, ac tanquam valido vento nocitura nubes depellitur, adeoque & mori delectat sub munifica Superioris manu. & quidquid in Religione graue & arduum, mollescit hoc temperamento. Dura videntur, acerba, amara, & pondere moleque sua prementia, tristia, ac mœroribus etiam plena, quæ refugiat animus & ad quorum memoriam perhorrescat? accedat liberalior Superioris vultus, & dextera; & omnis illa acerbitas dolorque in dulcorem gaudiumque vertitur; vt inclamare iam lubeat, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum! à tam exigua re tanta bona; vt à negata re tantula, tanta mala.

Remedia.

A Superiore pendent. qui si cogitauerit, domesticarum se rerum non dominum, sed dispensatorem; non erit illi difficile ex ijs, quæ liberali manu profundit Deus, liberali etiam dexterâ in discipulos, adoptiuos-

uósque Dei filios erogare.

Cogitet deinde secutura mala, quæ priuatim ad se, publicè ad omnes eunt. qualia sunt, minùs carum subditis esse, malè apud exteros audire. parcum nimirum, sordidum, miserum, morosum, difficilem, aliaque huius generis, quæ non in vna hærent domo, sed perambulant regna, adhærentque æternùm homini, vt nec cum morte finiantur: viuitque munere defunctus inglorius apud omnes. Cùm è contra liberalior in suos exterósque animus, siue munere iam deposito, siue dum etiamnum illo fungitur, carus iuxtà externis domesticísque viuat, in omnium ore, laude, votis, beneuolentia, gratáque etiam iucundáque post mortem memoria. peccat? facilis in omnium mentibus commiserationi mista venia est. deliquit ille prior? gaudium potiùs quàm dolor de lapsu est. vt fatuum planè sit, ob tantillam rem, contractiorem scilicet in hospites manum animúmque, tantis se noménque apud omnes suum periculis exponere, malorúmque suprà recensitorum quà publicè, quà priuatim caussam dare; nullo, aut per-

exiguo domui,cui præeſt,emolumento,ſpirituali damno maximo.

Cogitet deinde quid defunctus officio ex omni hac parcimonia, anxiaq; ſollicitudine expectare debeat, præter multorum alienationes, nullius beneuolentiam, obloquia innumera, contemptum plurimorum: qui ſi amorem laudéſque contemptui & odijs præferat; amorum cauſas munificētiâ ſectetur, odiorum parcimoniâ tollat.

Proderit etiam ſi Superior ſecum illud ſtatuat, ea in reliquos eſſe munificentia, qua reliquos in ſe eſſe vellet. & monemur ab Euangelio Luc. 6. *Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſuperfluentem, dabūt in ſinum veſtrum. eadem quippe mēſura, qua mēſi fueritis, remetietur vobis.*

Exemplis denique ſeipſum excitet Superior magnorum in Religione virorum, quibus in ſumma animi magnitudine par liberalitas ſtetit, parque ſecuta eſt. pulcra hac in re D. Hieronymi ſententia eſt ad Ruſtic. *Nō leui vſitatoq; ſermone hoſpites inuitemus: ſed toto mentis ardore teneamus, quaſi offerentes ſe cum lucro noſtro atque compendio.* Semper lucrum

crum ex Religiosa hospitalitate exspectet Superior. Exempla in omni Religione maxima sunt, magnis diuinis sponsionibus firmata. & monet Apostolus Petrus: 1. Pet. 4. *Ante omnia mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum: hospitales inuicē sine murmuratione*; imò cum gaudio. hinc est illud Sapientis Eccli. 35. *In omni dato hilarem fac vultum tuum.* & illud D. Pauli 2. Cor. 9. *Hilarem datorem diligit Deus.* præmittit remunerationis expectationem; quid nimirum sperare debeamus: *Qui parcè seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* subdit. *Qui autem administrat semen seminanti: & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ, vt in omnibus locupletati, abundetis.*

Adde, neminem propè inferiorum reperiri, qui non volens lubensque liberali subsit & obsecundetur; neminem, qui parco & sordido. in illo vel omnia laudant, vel improbanda excusant: in hoc, etiam laudanda damnant. hi fructus vtriusque, & tanquam

fontis sui scaturigines fluminàque in possessoris sui laudem vel vituperationem nata.

Quòd si neque aliorum exemplis, neque rationum pondere, non commodorum damnorumq́ue varietate & multitudine, non Superiorum monitis, subditorumq́ue aliorum querimoniis alios Superior mores induerit, consultius fuerit vnum à munere remouere, quàm tot támq; grauibus malis domum onerare.

CAPVT XXI.

Inutilium personarnm admißio, aut retentio.

QVàm grauia ex his damna Religionibus data sint, ignorare nemo potest; cùm aut parentum, amicorum, benefactorum, magnorúmque virorum rogatu, aut spe bonorum in Religionem minùs idonei admittuntur, aut in ea retinentur. Quid enim non meritò vereri debeamus ab hac inutilium turba, nisi totius Religionis teporem quendam ac frigus, ac demum interitum vniuersum? Nam cùm per hos con-

ſucta Religioni munia rite & cum laude ac fructu obiri non poſſunt, fit vt aut vniuerſim negligantur, aut cum dedecore peragantur: aut ſanè plurimi idonei ſupra hanc inutilium turbam admittendi ſunt, quorũ opera tutò, ac cum fructu vti poſſimus: atque ita replentur Religiones perſonarum numero, vtilium partim, partim inutilium, quorum exemplis priores illi ad otioſam, & ad non dignam Religione vitam deſcendunt.

Sed nec quidquam ab hoc hominum genere expectandum, quàm vt, poſtquam impleti, dilatati & incraſſati fuerint, abeant in murmurationes otio amicas, in obloquia, in aliorum criminationes, in inſtituti neglectum; inde etiam in cõtemptum, in mandatarum rerũ refragatores; in cibũ, potum, ſomnum, carnẽ, & his ſimilia; & in magnum denique vniuerſę Religionis dedecus & infamiam latè ſpargendam; cùm externorũ quiſque ex his metiatur reliquos. vt non tam proſit proborum non contemnendus numerus, quàm paucorum imprudẽs & ab inſtituto degenerans conuerſatio.

Accedit quòd hi ferè vniuersam domesticam pacem turbent, semper inquieti, nulla in re stabiles, otio diffluentes, ad vana & sæcularia propensi; & cùm nihil in eis sit quod Religiosum redoleat, tũ prima quæque munia venantur, dignissima quæque deberi sibi arbitrãtur, reliquorum dicta factaq́; criminantur; & ferè in optimos quosque & probatissimos hi insurgunt, ementitisque quaqua possunt calumniis onerant, detrahuntque primis quibusque. cùm enim videant, se virtute non posse cum his contendere, ad maledicta descẽdunt, clàm primùm, inde publicè; vt per magnorum depressiones, gradum sibi ad summa quæque sternant.

Iam illud ferè obseruatum, tales plerũque in eos insurgere, quorum noxia facilitate in Religionem admissi sunt. nam nisi omnia concedantur, insurgunt in benefactorem; inde in contemptum, & oblocutiones graues in primum illum suum nimis beneficum parentem: nec grande illud olim concessum beneficium agnoscunt, nisi quęcunq; voluntas suaserit extorserint; & cùm

se

ſe admiſſione aut retentione æquatos vident optimis, etiam virtutum prȩmio pariari volunt, virtutis omnis expertes.

Laborant hoc malo non infimi Superiorum, innata quadam lenitudine ac clementia, zelo etiam non rarò animarum: qui ſi conſiderarent, crudelem illam meritò clementiam cenſeri debere, quæ vt paucorum nō proborum ſaluti conſulat, optimos quã plurimos animarum periculis exponit; longéque illos à clementia abeſſe, qui, vt noxio membro parcant, corpus vniuerſum morti obiiciunt; non tam facilè ad illa deſcenderent. Prudens verò ſecabit membrum, vt corpus tueatur; euellet nocitura, & ignibus damnabit, vt bono ſemini conſulat. Ille verus pater eſt, qui ſepoſito imprudenti paterno affectu, vt morigeris probiſque liberis proſpiciat, malȩ improbȩq; indolis filium à domo fratrúmque conſuetudiue ablegat. Idem in pecoribus vſu venire videmus: amouet ſcabie laborantes prouidus paſtor, ne vnius contagione grex reliquus pereat.

Et ſanè non tam clementia, quàm immanis ſæuitia eſt, admittere aut detinere Reli-

gioni noxium, aut minùs idoneum; cùm res hæc in vniuersi corporis vergat interitum, plúsque vnius sæpe improbitas nocumenti Religioni damníque dare consueuerit, quã plurimorum probitas emolumenti adferre. ita nocitura fæcundiùs serpunt, & nullo impellente fertilissimos agros occupant: proba, culturâ indigent; nec facilè radices agunt, aut se ad vicina extendunt, ni indefessus labor accesserit.

Remedia.

SEria in admittendis disquisitio, magis etiam seria post admissionem probatio.

Facilis è tirocinio dimissio, in iis, qui exigua promittunt, quorum talenta tenuia spem non magnam faciunt magnarum rerum.

Prudens delectus Magistri Nouitiorum, qui iudicio, prudẽtia, & in ingeniorum disquisitione solertia valeat: qui instituti non tantùm amans, sed & serius & accuratus vocationis cognitor, quò concreditos sibi ad eam regulam formet, maximéque ad mortificationis studium: aut enim sequẽtur docto-

ctorem, & naturæ prauitatem, ſui victores, ſuperabunt; aut laſſi & victi, aliud vitæ genus deligent; aut ſat magnam occaſionem dabunt ad ſæculum ablegandi.

Iuuerit etiam plurimùm, vt neminem quis Superiori à quo admiſſio pendet commendet, niſi antè probè cognitum, & cuius ingenium variè probauerit, vtq́ue non tam numero, quàm aptitudine delectetur.

Nemo nuda amicorum, benefactorum, magnorumq́; virorum commẽdatione admittendus. in quo recti tenaciſſimum, conſtantemq́ue per omnia decet eſſe Superiorem: ne aut beneuolentia, aut conſanguinitate, aut potentium auctoritate à vero deflectat. cogitet plus ſe Religioni, cui præeſt, quàm ſanguini & potentiæ debere. prima proinde ſemper cura indolis & ingenij ſit, poſtrema omnino opum, nobilitatis, ſanguinis, amicorum: quæ ornamenta ſi nuda ſint, omni ingenio viduata, reliquíſque animorum præſidijs deſtituta, numquam Religioni aſſcribendos cenſeo.

Non facilè denique admittendi, de quibus merita dubitatio moueri poſſet; imò nõ

ad-

admittendi quamdiu iustæ dubitationis metus subest.

Plures in omni admissione in consilium vocandi, quo certius aliquid statuatur, néue vnius potiùs Superioris affectu, quàm plurium sententia res peragatur.

CAPVT XXII.

Negligens institutio nouitiorum.

AQua ferè vniuersa Religionis habitudo bona nascitur. cùm plurimùm reliqua omnis ętas ab illorum recta prauáque institutione pendeat. ab hac enim in omnem profutura nocituráque ætatem documenta petuntur: fundamenta namque hîc mittuntur totius ædificij spiritalis. quibus perperam iactis, quid nisi reliquorum ruina timenda est?

Et sanè prudenti hîc opus architecto: qui magna solertia soli naturam serius diligénsq; scrutator examinet. neque enim omnis fert omnia tellus, nec paria fundamenta omne solum desiderat. malignum hîc & superstruendis cessurum molibus; altè pro-

proinde ſodiendum, donec ad ignaram ligonum virginem adhuc terram deueneris. qua ſi deſtituaris, densè impactis ſudibus ſuperanda firmandáque malignitas eſt. Nihil eſt quod non ars labórque vincāt: etiam in medijs fluctibus & mari æternaturæ exurgunt moles; tantum induſtria, labor, prudentia poſſunt. alibi fodientium votis terra reſpondet, nullis ceſſura ponderibus: aliquando nec foſſionibus opus, arbitreris è viua rupe aut ſolido ſaxo compactam.

Imitabitur deinde noſter inſtitutor agrorum cultores. non omne ſtatim ſemen credet omnibus. ſoli conditionem ſolers inueſtigator perſcrutabitur. Hîc neſcio qua naturæ benignitate ne proſciſſa quidē gleba, ſparſa leui manu ſemina in diuitem meſſem ſurgunt; ibi vomere & ligonibus altè proſcindenda, ſudoribúſque madidanda eſt; alibi ſatis eſt ſupremam ſuperficiem leui manu retexiſſe; non vno loco nullus labor, induſtria nulla ſatis eſt, ſtercorandus ager, calce etiam ac interſparſo cinere iuuandus: vt horum æſtu frigus ac innatum quoddam gelu colliqueſcat. etiam ignibus vincenda

ſterili-

ſterilitas, & non niſi flammis fœcunditas ſperanda eſt. adeò non ſolum ferrum fertilitati ſufficit.

Hîc aliquando ſilua ſtetit? ſecanda eſt. nec ſatis eſt. maior in radicibus lucta eſt; euellendæ ſunt. nec hoc ſatis eſt, altè plerumque iacent, & ſparſa hinc inde ſemina nouam ſiluam minantur. ignes admouendi ſunt. Ibi vepribus, vrticis plena ſunt omnia, & neſcio qua naturæ prauitate, etiam bona ſemina in lolium degenerant. aſſidua hîc & indefeſſa opus ſolertia & cura eſt, ſæpe vertendum ſolum, ac in ipſo quaſi ſemine elidenda prauitas. ſanè vt primum ſe oſtenderit, eruenda eſt. & multorum tamen ſępe hic annorum labor eſt. nuſquam proinde indormiendum, donec labori malignitas ceſſerit, & neglecta primorum annorum ſemina, infatigata colentis induſtria excuſſerit. Alibi perpetua quaſi rudera & ſaxa, vt proſeminata ſtudio credas, fœcunditati impedimenta inijciunt. eruenda ſunt. nec deſiſtendum donec frequentibus altè foſſionibus perpurgaueris ſolum, vt, ſi non omnis tollatur, rarior iam lapis ſit, à cuius denſitate nul-

nulla ſementis boni ſuffocatio metuenda ſit. Nec rarò nimio humore peccat ſolum. fruſtra meſſem ſperes natante ſemine. hinc inde proinde per varios aquæ ductus aliò flectenda aqua eſt. Nimia etiam interdum ariditate peccat ager: vt fruſtra conatum adhibeas in tam arenti ſolo, æſtibúſque quibuſdam ſuis ſiue à natura congenitis, ſiue aduentitijs, emedullato. frequentes proinde hîc denſæque fœcúndęque cælo nubes pluuiæque votiuis calidíſque precibus exorandæ; aut prudenti ſolertia, è vicinia, aut remotiore etiam loco torrentes euocandi, flumina deducenda. paria in leuiori ac arenoſo ſolo adhibenda: validis ſtercorationibus ac aquæ ductibus leuitas corrigenda erit.

Eadem in ingeniorum cultura euenire conſueuerunt. Hîc ſaxoſa inuenies ingenia, dura, & quæ culturam aſpernentur, quæ fortiter reſiſtant monitis, quæ non facilè cedant, quæ validè adhæreſcant ſemel conceptis, quæ vſu & iudicij ſui conſuetudine callum obduxerunt ad aliena conſilia. bene ſperare poſſumus quamdiu non

coa-

coaluerunt hæc ſaxa,& abierunt in rupem. quamquam & hanc non tam ferro quàm mollioribus euincas. ita ingẽtia ſaxa ab elementorũ molliſſimo exeduntur. frequentibus proinde paterniſque monitis vincenda ac emollienda hæc pectora ſunt, maximeque amoris diuini incentiuis, quibus ferè ſaxeæ hæ mentes tanquam ignibus cera, ſole niues colliqueſcunt.

Ibi arentes animas & tanquam omni meliore ſucco emedullatas reperias, à ſæculi æſtu ambuſtas; quas virtutũ ſucco, frequentique cæleſti rore orationibus euocato prudens rigator humectabit, potiſſimè verò frequentibus per diem iaculatoriis orationibus. qui vbi virtutum paulatim delicias deguſtauerint, proni auidique in eas ferentur: omniſque noxius calor à cæleſti pluuia orationum robore elicita extinctus, marceſcentem animam fœcundo ſucco beabit.

Alibi ſilueſcentem vitiorum varietate ac multitudine mentem nactus, non tota ſtatim nemora exſcindes, ſed carptim ſingula excaudicabis. quòd ſi molli manu vincere

ſoli

ſoli improbitatem non poſſis, ad ferrum & ignes deſcendes: ita tamen vt ferrum & ignes vltro depoſcat qui patitur; gaudeatque non ignibus & ferro, ſed ſperata ex his valetudine & fœcunditate ſucceſſura.

Quòd ſi torrentibus fluminibuſq; innatauerit alius, totumque apertis faucibus elementum biberit, aut ſæculi abſorptus fluctibus ægrè laſſum caput extulerit; auxiliatem ſupponet dexteram, vndiſque ereptum pericula docebit, terrebit, vt, dum diſcrimina ipſe ſua ſenſerit, exhorreſcat fatuos ſuos conatus, improuidos auſus, ſtultos prolapſus, morte mortemque ſecuturis æternitatibus in metum & fugam, & meliorum cogitationem propoſitis.

Si quem temerario auſu per rupium mõtiumque vertices decurrentem, perque ſaxorum decliuia audaci conatu reptantem, conſecutus fuerit; ingentia oſtendet præcipitia, prolabentium numerum, primorumque quorumcumque ſanguine nobilitata ſaxa, infames mortibus rupes, vt mirari primò diſcat imprudentes ſperatæ per abrupta hæc gloriæ auſus, tot exemplis ne quidquam

quam antè edoctus.

Primò proinde instructor naturæ cuiusque, ingeniorum iudiciorúmque conditionem perscrutabitur, dispiciétq; singula peritorum medicorum more. cognouisse, propè vicisse est. vt longè maxima difficultas in morborum ac constitutionis cognitione sit. medicamenta ad manum sunt, plurimus serè error in ignoratione mali est. accedat cognitio, & spes summa elucet valetudinis bonæ. ita etiam præuisa damna fugam concedunt, inopinata ignaros obruunt. vt autem ingens ingeniorum morborúmque animi discrimen est, ita & medicamentorum esse debet, Hieronymo monente Lib. 1. adu. Pelag. *Ex corporalibus, cõsideranda spiritualia sunt. alius velox est pedibus, sed non fortis manu. ille tardus incessu, sed stabilis in prœlio est. hic pulcram habet faciem, sed raucæ vocis est: alius tetram, sed dulci modulamine canit. illum ingeniosum, sed obliuiosum: hunc memorem, sed tardi videmus ingenij.* addit Gregorius Hom. 10. in Ezechielem, *Hoc omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque vnicuilibet regioni fructus omnes tribue-*

re: sed si vnaqualibet alterius regionis fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuisset. Audeo dicere, maius longè ingeniorum quàm terrarum ac corporum discrimen esse, vt maiore, in his industria ac prudentia opus sit, quo & sperati fructus & pericula maiora sunt.

Discat proinde morum magister ingenium cuiusque. qua in re varia dexteritate opus erit. quædam ab ipso nouitio inualetudinem suáque omnia tanquam medico prodente intelliget, quædam à socijs cognoscet, quædam è recreationibus hauriet, alia longa obseruatione ac experientia discet, versando sibi commissum in omnem partem, laudibus, obiurgationibus, pœnitentijs, præmijs: variarúmque propensionum adiungat socios. hîc restringat, ibi quædam concedat, aliàs arctè reprimat, nonnunquam remittat habenas. committat etiam interdum aliquid prudentiæ ipsius, omnia interdum neget, ac, cùm propensioni aliquando illius laxauerit habenas, tũ cõtraria omnia propẽsioni imponat. seuerè etiã interdũ habeat, molliùs deinde, iungat-

que aliqua sibi familiaritate, iterumque ab ea secludat, sæpe paternè agat, ac medici hinc inde personam induat, plerumq; suauioris, rigidioris interdum, vt in omnem omnino partem tironem suum vertat. assuescat duris, vt horum consuetudine delectetur asperioribus, & gaudeat difficilioribus cùm familiaria illa sibi fecerit; induatque veteranos animos, quibus à vulneribus & sanguine generosum incalescit pectus. detque operam, vt non tam ipse asperiora imponat, quàm à nouitio vltro deposcantur. quæ mitiget tamen, & ab vltroneis hisce aliquid demat, & leniora ac minora petitis concedat.

Vbi verò ingeniorum hunc agrum variè exercitum cognouerit; impedimenta antè omnia remoueat, saxa temere ac improuidè iactata, aut nata, interspersa zizania, prauarum cõsuetudinum noxias radices, & quidquid aut ingenitum aut praui seminis superiectum est.

Purgata dein variè à noxiis area, solidas virtutes seminet, quas assidua cura à nocituris tueatur. Orationis ante omnia studium

dium primas partes occupet. aſſueſcat illi nouitius, maximè meditationi, in qua ea primò pertractet quæ timorem incutiunt, validoque iniecto metu à peccatis terrent, morte, æternaturiſque pœnis, iudiciique horrore propoſito; tranſeat deinde ad virtutum prouocatiua, Chriſti Sanctorumque vitam, documenta, conſilia; ad amorum denique incentiua, cælorum præmia, gaudia, nunquam perituram gloriam. Frequentibus deinde per diem aſpirationibus mentem paſcat, & contra aduerſa firmet; binis etiam per diem ſerijs conſcientiæ diſcuſſionibus, in quibus nihil intactum relinquat, nihil inemendatum.

Plus tamen mortificationi ſtudeat, pluſque operæ & temporis huic concedat, vt à qua maius momentum pendeat. certiùs enim hac firmantur animi, ſolidiùs roborantur, & contra aduerſa parantur: cùm intima animi cultura ab hac pendeat, cuius auxilio rudera & prauorum habituum radices & fibræ, & naturæ malignitas, & ſuperiacta zizania euelluntur, ac tanquam ſcopis euerruntur, totaque interior area ſerendis hau-

riendiſque virtutibus aptatur; vt nullo iam labore optima quæque ſemina tutò certoq; mittantur, centuplaque fœneratione dominum ſuum beent. Et ſanè ſine hac fruſtra quocunque conatu virtutem inſeueris. quęcunque enim nobiliſſima licet ſemina ſcruposo ruderoſoq; ſolo, zizaniique improborumq; affectuum pleno immiſeris; nequidquam ſperes, neque enim aut radices agent, aut exurgent in culmum, aut emergent in fruticem; ſed in ſemine ſuo occident, aut in herba ſuffocabuntur: vt nec ſola cæleſtis pluuia, nec pinguior ſtercoratio, nec vigilãs cura ſufficiat. Eruderanda primo prudenti validaque manu noxia ſunt, & proſcindenda quaqua parte, duriſque ligonibus, ſecuribus, vomere ſecanda terra, ac quaſi refringenda eſt, meliorique ſemini paranda. quibus peractis ad diuinorum amorum ignes accedat inſtructor; nec magno molimine in ingentes excreſcent flammas. purus enim hic iam ignis eſt, pulſo prauorum habituum æſtu, ſolutaque glacie ac gelu, tepore languoreq; fugato. Hinc eſt illud Magni Gregorij Paſtor. p. 3. c. 35. *Ieremiæ miſſo ad prædica-*
tionem

tionem dicitur, Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euellas & destruas, & disperdas & dissipes, & ædifices & plantes. quia nisi priùs peruersa destrueret, ædificare vtiliter recta non posset: quia nisi ab auditorum cordibus spinas vani amoris euelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret.

Moribus etiam sub initium formandis inuigilet instructor. exuant prauos, sæculares, vanos; induant modestos, maturos, religiosos. oculi in primis domandi, ac tanquam iniecto freno cohibendi, ne in omnem partē excurrant, ne nocitura hauriant, statione sua contineantur, ac quodam quasi aggere claudantur, verecunda quadā deiectione, rara eleuatione, aut curiosa circūspectione: manus contineantur, non indecorè protrudantur, nec in frequenti motu versentur: non iactentur brachia, aut longiùs protrudantur: incessus sit constans & moderatus, qui nec lentitate ignauiam designet, nec citatiore progressu incompositā mentem testetur, nec in variam partem libratus fastū denotet: totaque corporis cōpositio erecta, capite modicè subsidente:

nihil denique, quod sæculum sapiat, quod aulæ mores, quod iactantiam & fastum, quodúe nimiam aut amœnitatem, aut trucem seueritatem vultu præferat, ad verecundam honestatem, & in comitate ac benignitate maturitatem omnia componantur, omni leuitate, vanitate, effusaque lętitia seculum redolente eliminata.

In verbis seria maturitas, præcogitata dictio, ad moderatam tarditatem quàm ad celeritatem pronior; vt nihil pœnitendum elabatur, nec lingua mentem, mens linguam præueniat, exulet profusior risus, verbaque risum prouocantia, dicteria, sarcasmi, acerbior prolocutio, vanarum rerum narrationes, & quidquid sæculum suum loquitur.

Assuescant pijs colloquijs, omnemque sermocinationem diuinis condire rebus. læta tristibus, tristia lætis miscere, mœrentes solari, prodigè effusos moderari morte proposita, dubio euentu, incerta futurorum consecutione. honores opesq; sæculi huius cum alterius vitæ, principum magnorumque studia beneuolentiamq; cum Dei Sanctorumque cęlo asscriptorum, peritura cum æter-

æternis, momentanea cum perennaturis, terrena cum cælestibus componere. Extollitur aliquis prosperis? opponat aduersa. deprimitur aduersis? erigat spe meliorum. paupertate opprimitur? cælorum ostentet opes. proscinditur calumnijs? melius esse doceat innocentem quàm nocentem pati. habeatque ad manum vtriusque fortunæ exempla, quibus aut erigat aut deprimat, & intra modestiæ terminos hospitem suum contineat.

Remedia.

A Vigili Superioris cura petenda sunt. qui si certò sibi seriæ institutionis nouitiorum momenta proposuerit, sibique persuaserit ab hac vna totius Religionis spē „ omnium maximam, vitamque ac interitum „ pendere; pulsa ignauia ad sedulam se institutionem accinget.

Quòd si pergat in socordia, molestiarum ac laborum pertæsus, alteri muneri admouendus erit, in quo minore Religionis detrimento versetur.

Inuigilandum deinde vt qui præest, non

nuda pietate ac religionis zelo, ſed prudentia in primis inſtructus ſit : cùm plus ſæpe momenti à prudenti quàm à ſola pia directione pendeat. Prudens ſanè director, qui ſingulorum naturam altitudine quadam mentis, ſeriaq́ue ſolertiq́ue indagatione penitus introſpexerit ; non facilè à recto bonoq́ue aberrabit, aut commiſſos ſibi in errorem ducet, aut ad præcipitia adiget, aut ad extrema & pœnitenda impellet. ſcit conſilia, monita, remedia naturæ ſingulorum accommodare, molliaq́ue aſperis pro cuiuſq; ingenio temperare. at pius prudentia deſtitutus, qui feruore quodam animi eadem omnes via ducit, eodemq́ue omnium morbis medicamento medetur; & peccabit grauiter, & pro medicamentis non raro venena porriget, in multorum interitum abitura. quæ enim vni in vitam, alteri in mortem ſunt, & è non malis pro varia valetudinis conditione toxica bibuntur. neque vllus error grauior eſt quàm in ſpirituali inſtitutione directioneq́ue iiſdem omnes in omni re diſciplinis inſtituere, ijſdem mederi modis, cùm pugnantes naturæ morbiq́ue pugnan-

tia remedia depoſcant. Euenit enim in ingeniorum tractatione quod in corporum curationibus; in quibus prima præſcribendorum cogitatio à conſtitutionum varietate petenda eſt. in qua qui peccat, mille ſe erroribus inuoluit, & pro profuturis interimentia propinabit. Pius ſit inſtructor, orationis antè ſtudio excultus, magis etiam mortificationis; vt dux ipſe ſuis ad omnem virtutem ſit, pluſque exemplo quàm verbo inſtruat; habeant in eo, ac in omni actione verboque ipſius nouitij quod tutò imitentur; à prudentia verò, ſiue illa naturali, ſiue cęlo conceſſa, quàm inſtructiſſimus ſit. adeò vt ſi votis hîc agendum ſit; minus in inſtitutione à ſolida magnáque prudentia cum moderata pietate, quàm à magna pietate prudentia deſtituta periculi videatur.

LIBER SECVNDVS.

INFERIORVM MORBI ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Auersio à Superioribus.

X quacunque causa nata, difficultatibus & periculis plena est: neq; enim in sola Superioris persona stat hæc auersio, sed abit ad omnia ab ipso imperata; vt etiamsi hæc sanissima sint, instituto conformia, animarum saluti propria, bona etiam, adeoq; amore illius cui imperantur profecta, omnia tamẽ ex alijs initijs prolata arbitretur. Hinc in parendo ingens diffi-

ficultas ſequitur, cùm omnia imperantis ſuſpecta ſunt, totáque interioris hominis pax turbatur & euertitur. nam ſiue Superior taceat, creſcit cum auerſione inquietudo; ſiue loquatur, & ſalutaria præſcribat, pro toxico illis ſalutis monita ſunt. vt ex omnibus non modò imperatis, ſed ne ex dictis factíſque Superiorum quidquam placeat, diſpliceant omnia. ſint qualia à religioſiſſimo & prudentiſſimo ſperari ac deſiderari poſſint; fatua illi erunt, & periculis plena: ſint amiciſſima mente, munificentiſſimâque dexterâ erogata; ab hoſtili pectore, & auara manu venient. Prudens Superior conſilium dedit, prouidè imperauit? fatuus, aut politicus eſt. Beneuolè excepit? aulicos mores induit. Largiſſimè omnia ſpopōdit? inſidias ſtruxit, & aliud verbis, aliud animo fouit? Planè loquitur? latent doli. Parcus in verbis eſt? fraudes, & inimicā mentē tegit. Suadet profutura? commodis ſuis ſtudet. Nihil deniq; tam ſanctum certúmque, quod non profanum, periculíſque plenum illi ſit.

Neque manet hæc auerſio in vno, prodit ſe foras, ac vbicunque deprehenderit ali-

quem ex quacunque causa turbatiorem, aut Superiori offensum, illi se morbúmq; suum aperit, qui hoc malo tenetur, mutuáque hac confidentia mala crescunt; vt inde societate iam roborata, in apertas prorumpant murmurationes, oblocutiones, detractiones, ac quidquid ferè in Religione malorum excogitari potest.

Quid? quod etiam ad externos serpat hoc malum: neque enim contineri vnius animo commotio & tempestas hæc iactatióq; potest, non magis quàm flamma cineribus: erumpet proinde vel minima data occasione, maximè si externus ille pro contracta inter eos familiaritate, cœperit aliquid in Superiore improbare; tunc enim periculũ est, ne tanquã hac nouacula dissectũ apostema, venena simul omnia profundat, non Superioris tantùm, sed & corporis totius damno.

Demum crescente hoc malo, ad instituti vniuersi damnationem prolabitur hęc alienatio, ægrúmque suum ad extrema propellit, dum nihil iam probat, damnat omnia, auersatúrque quæcunque documenta, tanquam ab hostili manu propinata: nusquam

patris,nuſquam medici manum agnoſcens, ſed inimicam vbique dexteram.etiam inter amica fercula & propinationes,inter patria monita benigniſſimo pectore deprompta venena reperiet, & fella pro melle leget, colocynthidas pro ſaccaro , pro vita mortem . tantum valet alienior animus.

Iam cùm diſpliceat Superior, monitáque ſtudiaque ipſius , qualia demum illa fuerint,licet ab intimo Religionis deprompta; incipiunt etiam Religionis propria diſplicere.& ſemel à Superiore alienior animus, auertitur etiam ab iis quæ inſtituti ſunt, maximeq; ab illis, ad quę Superiorem propenſiorem videmus.quòd ſi ad omnia inſtituti pari conatu feratur Superior, ab omnibus auertimur, diſplicet nimirum res cùm perſona diſpliceat,& quę proba antè erant, improba videntur, cùm ab hoſtili dextera nihil arbitremur amicum profuturumque porrigi poſſe.

Atque hinc ſpiritualis quædam exurgit nauſea,& mœrentis animi faſtidium, vt nihil iã placeat quo foueri mens conſueuerat,

aut lassa reparari, aut fessa erigi, aut ægra sanari.

Oratio verò tota prostrata iacet, credas exsectis neruis omni robore viduatam, ita occupatus ac possessus alienatione hac animus, nihil præter auersiones ruminat, vt nec spatium sibi concedat cælestia cogitandi. tanquam si palatum amaritudine circumsessum, suauia ac salutaria omnia respuentem cogites.

Sed & animus ad generosa quæque deest: amátque sub tali Superiore ingloriam magis vitam & ignauam trahere, quàm ad victura dexteram protendere. quæ tandem res ad extrema inferiorem deducit, variósq; etiam corporum morbos adducit. nec finem facit, donec aut in apertum erumpat odium, & hostiles machinationes, & desperatæ mentis molitiones, aut vitam sibi aliísque grauem tristi languore finiat, infeliciq; demum morte claudat.

Remedia.

Conandum Superiori quibuscunque potest modis, maximè verò per Præfectum

ctum spiritus, Confessarium, alióſque ei caros, vt æger hoc malum ſuum fidenter, clarè, & ſine ambagibus retegat: in retectione enim hac, potiſſima ſanitatis pars conſtituta eſt.

Beneficijs etiam vincendus æger, & ad hanc ſui detectionem blandè ducendus erit: quaſdam etiam in illo leuiores imperfectiones diſſimulando: negotia quędam, quę tutò illi credi poſſint, vltro committendo: ſi quid rectè factum, laudando: ſi quid minùs benè, errorem tamen excuſando, intentionem collaudando, ſuauiter monendo, & ad maiora excitando.

In qua re magna Superioris opus eſt prudentia; vt ſi blandè inferiorem adducere non poſſit ad ſinceram mali ſui reſerationem, ſimulet ſe auerſionem hanc ſcire, multíſque fiduciæ ſignis, ac quibuſdam etiam conceſſionibus ab inſtituto non alienis, ſuauibus appellationibus, colloquiíſque quæ animi in illum propenſionem fiduciámque oſtendant, eum ſibi deuinciendo; propoſitis etiam interdum quibuſdam tanquam conſilij cauſa, ac iudicium illius explorandi,

probando etiam illud, si quo modo fieri possit.

Quòd si his similibúsque animum illius sibi conciliauerit; dissimulare in vniuersum Superior poterit, quò fidentiùs ille se suaque, pulsis diffidentiæ nebulis, Superiori credat: si verò æger se aperuerit, beneuolentia Superioris victus, benignè illum Superior audiat, soletur, ostendat vanum metum fuisse, non fundatas suspiciones, & ne à se cogitatis quidem rebus natas; aut sanè rationem dictorum factorúmque suorum amicè illi reddat, sæpe ad se, suáque aperienda inuitet, vt consuetudine hac, fiducia nascatur & amor.

Magna denique dexteritate animum ægroti in omnem partem versando, paulatim illi omnem auersionis causam euellat, dicta factáque illius in Superiorem minuendo, multa humanæ fragilitati tribuendo, multa huius generis in omni hominum genere euenisse.

Quòd si his remediis vinci æger non possit, seriò de loci mutatione cogitandum erit: sæpe enim naturalis quædam è consti-

cutionum diuersitate nata auersio est, quam priusquam euincas, vniuersam antè valetudinem frangas & perdas.

CAPVT II.

Neglectus obseruantiæ erga Superiores.

REm quis arbitretur non magnam; magna hæc tamen incommoda secum trahit : sequitur enim hunc neglectum, venerationis & auctoritatis diminutio, ac contemptus denique. quod vbi fit, tota collabascit obedientia, quæ his firmamentis, tanquam validissimis vinculis ac propugnaculis continetur. neque difficile est illi obsequi, quem venereris; impossibile propè illi obsequi, quem contemnis, maximè ea obsequentia, quam ab animo profectam omnis bene constituta Religio exigit.

Succedunt hinc in omni propè imperio murmurationes, cùm non placeant imperata; quæ placere perrarò possunt, cùm displicet qui imperat, nam etiamsi prudentissima illa sint, si non placet imperans,

nec

nec imperata placebunt: contrà, si placeat ille, etiam imprudenter imperata, si non probentur, locum tamen excusationi & propugnationi inuenient. tantum in vtramque partem refert affectus in auctorem. Amas? etiam verbera placebunt, aut tanquam de manu optimi & clementissimi patris venisse iudicabis. Auersaris? etiam munera detẽstaberis, arbitraberisque ab inimica dextra venire, & molliora benignioráque verba factáque, dolos fraudésque tegere opinaberis. Mollia, verè amantis, dura licet, verba sunt, quin & mollia verbera; dura alienioris animi, mollia licet, verba sunt, muneráque verbera non dona sunt; vt nihil iam exspectare debeas, præter spiritalem quandam nauseam, ac tepentis animi spiritalem quendam vomitum. omnia enim cum Superiore displicere incipiunt; minórque iam veneratio rebus instituti proprijs, minor maiorum decretis. nam ad neglectum ac contemptum satis est à tali Superiore profecta: sancta licet probáque sint, ac veteris germaniq; instituti, ac primarij spiritus, non sapiunt tamen, imò displicent à tali manu propinata. ita semel

mel concepta opinio dulcia omnia ac ſalutaria, in amara ac noxia vertit: mella nimirum in fel merum, medicamenta in venenum. vnde ſupinus tandem neglectus omnium ſpiritualium exercitationum rerúmque Religioni propriarum naſcitur, ac perpetuus tandem animi languor, nõ niſi cum Religionis ipſius odio aut morte finiendus. tantum in humanis poteſt ex neglecta veneratione contemptus, vt ad malorum vltima Religioſum deducat, nec antè finem faciat, quàm illum tota Religione protrudat, iuratúmque hoſtem ex filio & amico ſtatuat.

Aliquid proinde ſit in Superiore quod venereris, virtus, benignitas, paterna cura, comitas, ingenij magnitudo, iudicij profunditas, eloquentia, agendarum rerum dexteritas, morum maturitas, rara continentia, pietas, probitas, eruditio non vulgaris, prudentia magna; aliquid denique quod venerationem prouocet, è qua ferè amorem naſci videbis.

Fateor etiam his omnibus deſtituto, venerationi tamen locum eſſe poſſe, vel hoc

solo nomine, quòd Superior Christi vices gerat, cui in Superiore obtemperamus: verùm difficile est, vbi omnibus Superior quę naturâ suâ venerationem prouocant destituitur, solo intuitu vicarij illi à Deo concessi muneris venerationem prouocare. ferè enim homines etiam ad diuina, humanis quibusdam ducimur trahimurq; subsidiis; quibus si destituamur, ægrè ad nuda diuina, propter ipsa rapimur: vestiri enim illa optamus, & humanis quibusdã illecebris cingi.

Et sanè vt nihil facilius est quàm in venerationem, ac venerationi implexum amorem rapere, si amore ac veneratione digna, manu quasi tangimus; ita inter difficilia non vltimum est in venerationem ac amorem propellere, cùm omnia externa venerationis ac amoris prouocamenta desunt.

Illud verò in alieniore animo solemne est sequi, vt vnius pectore venerationis diminutio non claudatur; spargitur per plures, & totas obit familias, fitque vt derogata semel veneratione: obedientia tota labascat: obmurmurationibus colloquia natent: & quæ priùs amoris ac filialis parentię, nũc ser-

ſeruilis obſequentiæ ſunt, à ſola coactione nata. atque hinc omnium intepeſcunt animi, imperataque nauſeabundi exequuntur. quare nec fructum illum ſperare prudenter poſſumus, quem à laboribus ſudoribuſque amoris ardoribus excitis exſpectare ſolemus. Quid? quod etiam ad externos eat hęc fama, & venerationis illa retractio cauſæque totas impleant vrbes, non ſine non-emendanda nominis diminutione, quę res in vniuerſum corpus redundat.

Remedia.

PLurimùm hîc valet Dei, in omni Superiore, cuius hic vicem gerit, præmiorũque cælo repoſitorum ſeria frequenſque conſideratio: non magnum eſſe variis naturæ cæleſtibúſque donis exculto morem gerere, cùm ipſa donorum excellentia etiã hoſtes in admirationem rapiat, aut à Religione alienos in amorem trahat. neque in his magna meriti ratio eſſe poteſt: ingens illa præmij meritíque materies eſt, cùm in Superiore nulla humana momenta põderamus, ſed Chriſtum ſolum, cuius ille vices

gerit,

gerit, intuemur: illum vt Dei in terris vicarium, vt cælo nobis datum amplectimur. quæ vna ratio omnibus potentior, maior, certiórque apud verè Religioſum eſſe debet; & à qua ſola plus venerationis amoríſque, quàm à reliquis omnino omnibus animo concipere, factiſque præ ſe ferre meritò oporteat.

Quæ in Superiore laudanda, ſæpiùs ob oculos ponere; neque enim quiſquam eſt, in quo non aliqua reperias, quæ laudem mereantur, ſiue è naturæ donis, ſiue ſtudio comparatis, ſiue ſingulari prærogatiua à Deo conceſſa.

Quidquam non commendandum in Superiore occurrit, fortiter repellendum, excuſandum; intentionis bonitas, humanaúe fragilitas cogitanda, errorum vitiorumq́ue propriorum magnitudo grauitaſq́ue leuibus illius opponenda. quod eò faciliùs faciet inferior, quò errores, delicta, & quidquid in ſe non vna reprehenſione dignum, tacitus ſecum euoluerit. Videat in quantis ſibi ab alijs indulgeri velit, maximè à Deo, cuius oculis nuda ſunt omnia. quàm multa dam-

damnanda ſecum trahat, & non vni veniæ ſubijcienda, quo magis minora in Superiore diſſimulationis & indulgentiæ ſcopis verrat. ac quandocunque occurrunt quæ meritam damnationem exigunt, & venerationis diminutionem, obijciat illuſtriora quæque ipſius, quæ iure quodam ſuo admirationem ac venerationem depoſcunt. quod perfacile erit verè Religioſo, & ſimplici melioreque oculo ſingula intuenti.

CAPVT III.

Simulata & tecta conſcientiæ explicatio & redditio.

MAlum eo nocentius, quòd à filiali in Superiorem tanquam patrem ac medicum retectione, omnis bona certaque, ac ſecura gubernatio pendeat. Vnde fit, vt huius defectu neque curentur nocitura vulnera; & mortem ſæpe allatura; neque vitentur damna corpori vniuerſo inferenda; neque prudens, ac ſine inſigni aliqua clade diu cõſiſtere gubernatio poſſit. Committuntur

munia, quibus credenda non erant, conijcitque non rarò suos in salutis discrimina Superior, morborum ac propensionum suorum ignarus.

Et sanè vt nihil difficilius est, etiam peritissimo medico, longaque rerum ac ætatis experientia docto, quàm ignoratos ægrientium morbos aggredi, & ad quorum retectionem, siue noxia verecundia, siue simulandi studio, siue pertinaci silendi obfirmatione, obmutescit æger, premitque secum mala; ita nihil faciliùs quàm cognitas perspectasque infirmitates, earumque causas depellere. vt morbi certa cognitio, medico certa propè curatio sit: at ignarus morborum fluctuabit, & pro salutaribus perimentia sæpe medicamenta propinabit. calentibus opus est? porriget frigida. humectantibus æger indigebit? siccãtia præbebit. Idem eueniet in animarum medico. didicit morbos? remedia ad manum sunt, siue noxiorum subtractione, siue profuturorum propinatione.

Et cùm in omni animorum morbo plurima veterum in vtramque partem exstent do-

documenta,& exempla; non erit Superiori morborum cõſcio difficilè ea præſcribere, quæ ſalutaria cum primis futura ſunt. vt ſciuiſſe ſuorum morbos, propè curaſſe ſit; cùm contrà ex illorum ignoratione, nulla non mala naſci procliue ſit.

Sanè prudentem omnem gubernationẽ ex hac ſuorum cognitione pendere, nemo non videt; cùm reliqua omnis gubernatio ex ignoratione nata, fortuita ſit, & mille lapſibus expoſita; vt in qua nihil certò, nihil tutò, nihil ſolidi ſtatui poſſit. fortunæ nimirum cõmittenda ſunt omnia. Nam licet ex externo ſuorum conuictu, colloquiis, domeſtica conſuetudine, familiarium etiam indagatione, multa ſolers prudenſq; Superior colligat; plurima tamen ignorabit. cùm pauci morbos ſuos prodant, tegãt pleriq;: & ferè grauiſſimi altè habitant, ac in imo latẽt, viſceribus implexi; leuiores prorumpunt foras. mortem allatura intimis præcordiis clauduntur, nec niſi cũ interitu reteguntur.

Cauſa ferè mali huius in Superiore reſidet. qui ſi paternum in omnes affectum explicabit, expandétque matris viſcera

vbe-

vberaque; nullo negotio filialem in ſe ſubditorum affectum prouocabit. creſcit enim cum amore fiducia. neque facilè ſe generoſus animus in hac mutua amorum prouocatione vinci patietur. Quare ſi Superior genuinos, veríque patris ſinus expanderit; in omnem fiduciæ retectionem inferiorem incitabit; maximè vbi illum non tantùm patrem & medicum, ſed fidiſſimum commiſſorum ſibi cuſtodem ſenſerit, creditaque ſibi arctiſſimâ æternùm cuſtodiâ ſeruantem. plurimùm enim in inferioribus valet concepta hæc de Superioribus concreditorum infracta firmitas, & ſecretorum tenacitas. Proderit etiam vel inter prima, ſi à fidenti inferiorum conſcientiæ animique retectione, propenſos in ſe Superiorum animos ſenſerint, ac peculiares teneroſque patrios in ſe illorum affectus experti fuerint, ac plus etiã quàm antè beneuolentiæ ac fiduciæ. dici enim non poteſt, quantum his creſcat amor, fidenſque morborum animi, nudaque ſinceráque, omni fuco & ſimulatione ſepoſita, retectio.

Altera mali cauſſa, ab arrogantia metúque

que ab hac nato proficiſcitur. cùm veremur, ne, ſi quæ animum premunt vulnera aperuerimus, ſiniſtram Superiores opinionem induant, decedatque non parum de veteri in nos affectu, aut de concepta virtutis opinione, minuſque iam aut ſolita committant, aut à maioribus dignioribuſque auocent.

Ab innata etiam quadam animi in omnes, aut certos Superiores diffidentia, aut puſillanimitate, noxius hic timor, qui candorem hunc ſiſtit, naſcitur. Et ſanè niſi faſtum hunc exuerit inferior, metum illum nunquam deponet. Nihil hîc periculi foret, ſi humilitatis amor obſediſſet pectus. gauderet enim talis cõtemptu, & cauſſas vltrò depreſſionis inueniret & ſuggereret. aut ſanè ſi firma in Deum fiducia occupaſſet animum, qui nunquam permittit fidentem ſibi in fraudem duci; non magno hîc opus eſſet molimine: cùm enim inferior Superiori, Dei vices gerenti, morbos aperiat; fieri non poteſt vt permittat hunc Deus dolis circumueniri. quòd ſi tamen permiſerit fraudi hunc alicui candorem eſſe, certò ſibi qui damnum paſſus eſt perſuadeat, locupletio-

re longè mercede hanc in Deum fiduciam remunerandam.

Quòd si pergat inferior Superiorem animorum medicum morbos suos celare, nihil propiùs, imò necessũ omnino est, vt politicum quendam spiritum plenis faucibus hauriat, consilia resque suas vario artificio tegat; probitatem, pietatemq́; simulet; valetudinem bonam verbis vultuq́; mentiatur, cùm extrema sæpe, mortemque vulnera intentent. audiat Sapientem Prou. 12. *Via stulti, recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia.* & illud Eccli. 32. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* quanto magis audiet consilia Superioris inferior, parẽtis filius, infirmus medici, idq́; in re salutis?

Remedia.

A Superiore ferè petenda, vt paterna beneuolentiæ ostentatione, affectum in se fiduciámque suorum excitet, beneficijs etiam prouocet, adeoque ad ea munia promotione, à quibus periculum inferiori non creetur.

Proderit etiam faciles benignasque in om-

omni ad ſe recurſu aures præbere, vltro etiam non rarò compellare, fiduciamque oſtentare, aditumque in omnem retegendi ſe libertatem ſternere, nullóque vel minimo ſigno aut diffidentiam præ ſe ferre, aut è concreditis ſibi timorem.

Inculcanda rei huius vtilitas neceſſitaſque, ſiue in exhortationibus publicis, ſiue in priuatis colloquiis, maximeque in domeſticis conferentiis, vel à Præfecto ſpiritus, aliiſque inſtituti peritis & amantibus. aperienda incommoda damnaque è noxio ſilentio nata, exempliſque illorum confirmanda, qui ab imprudenti verecundia, vel à timore & inani diffidentia, vel celandi ſua ſtudio, ad perpetuam animi inquietudinem, ac tandem ad vocationis ſuæ deſertionem deuenerunt, in carnem ſimiliaque vitia prolapſi.

Exemplis deinde magnorum virorum, qui grauiſſimis aliquãdo in omni vitiorum genere tentationibus pulſati, poſt plurima fruſtra tentata remedia, in vna mali ſui retectione ſalutem repererunt. Nec veriti non pauci ſunt, publicatis etiam libris,

palàm quibus iactati fuerant, dęmonum insidias aperire, quidam etiam lapsus suos, aut lapsui pericula proxima.

Excitandi deinde, & ad animi sui morbos periculaque aperienda prouocandi e-runt, exemplis morborum corporis, quorum verecunda, & oculis etiam nostris pudibunda, grauitate mali victi, medicis adeoque & hostibus retegimus: quo magis idem faciendum Superiori ac patri in animi morbis, corporis morbis lōgè perniciosioribus, vt à quibus beata infelixque pendeat æternitas, nulla postmodum arte reparanda. Seriò in hanc rem Gregorius in Past. p. 2. ca. 1. *Quisquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti Pastoris indicet.* & in Vitis Patrum: *Ne abscondas cogitationes tuas: ita enim confusus immundus spiritus discedet à te. Nihil enim ita confundit dæmones, eorumq́ue virtutem allidit, quàm si quis secreta cogitationum reuelet Patribus sanctis.*

CAPVT IV.

Curiositas in indagandis, quæ gubernationem tangunt.

Quæ

QVÆ quo magis internam cuiusque pacem turbat, eo Religioso magis vitanda & fugienda est: neque enim potest in illius animo solida pax tranquillitasque consistere, in quo agendarum imperandarumque rerum perpetuæ natant sollicitudines.

Neque in vno inquietudo hæc permanet, abit in plures, cùm quæ solerti indagatione cognita sunt, aperiuntur alijs; causamque sæpe prębent magnarum turbationum: cùm ea ipsa quæ decreta aliquando, coguntur, re meliùs propiusque perspecta, aut quibusdam inexspectatis nouisque intercurrentibus, quæ aliud suadent, Superiores mutare. quod vbi euenit, aut inconstantiam in Superiore redarguunt, aut imprudentiam, aut denique, si ipsos res tangebat, prioraq; consilia magis placebant, turbationum mare magnum nasci videbis.

Prosiliunt inde suspiciones in varios, mœrores, murmurationes & obloquia, quorum omniũ causa primus ille curiosior indagator & explorator est. nascunturque ex his principijs temeraria in primis iudicia; & frequenter culpam in illum conijcimus,

qui extra omnem noxam eſt: vnde ingentes profluunt animorum alienationes, partiũque noxia Religioni ſtudia; variæ deinde parum religioſæ molitiones, & innocentiſſimorum ſæpe euerſiones; decurritúrque demum ad interna, ac ad externa non rarò patrocinia & interceſſiones.

Plurimùm deinde curioſior illa diſquiſitio adimit de obedientiæ integritate, cùm magnam partem debitæ reſignationis & indifferentiæ tollat. Etenim animus ad omnia Superiorum imperia paratus, nullam cauſam habet curioſioris indagationis, promptus in omnem imperij partem: neque illũ cura mordet imperandarum rerum, qui in omnem Superioris, tanquam in Dei voluntatem excubat, & in quo nullus delectus muneris, aut agendarum rerum eſt: ſed infima iuxtà ac maxima à diuina manu per Superiores expectat; magíſque etiam fertur in abiecta, tanquam in tutiora, & rarò lapſui aut præcipitiis vicina, quia minùs ſplendida, & per plana ducunt, in quibus rarior vt æmulatio, ita infrequentior caſus eſt.

Monemur in hac materia à Sapiente Ecli. 3.

cli.3. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Non eſt enim tibi neceſſarium, ea quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curioſus. multos ſupplantauit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorũ.* Pręcipit Deus per Superiores. quorum præceptis vt diuinis inſiſtendum eſſe monet Apoſtolus. & ferè ingentem animo inquietudinem omnis curioſior indagatio adducit, magnarũ vbique turbarum ac iactationum cauſſa. ita in perpetua quadam tempeſtate fluctibuſque curioſitas omnis nauigat, omnibus littoribus excluſa, ignara portus, ſtationum neſcia; inanibus plerumque vaníſque ſuſpicionibus iactata, dum irrequieta mente Superiorum conſilia ſcrutantur, dubióſque & fortuitos euentus, ſolerti ſubdoláque proſpiciẽtia anteuertere conantur, ſemper anxij ne quid fòrs alienum à propenſione Superiores de ſe ſtatuant, multum de diuinæ prouidentiæ fiducia detrahentes, quã pręprouida ſagacíque induſtria ſua præuertere

conantur. quo fit vt relinquat illos Deus in manu consiliorum suorum, destituatque cælestibus subsidijs; quibus affluunt quotquot vni Dei voluntati innixi, totam sui curam Superioribus relinquunt, certi fortunatiùs successura quęcunq; à prudenti & præuida diuina manu profluunt, quam quæ à fatuo delectu nostro euentuum ignaro.

Huc accedit, in altissima pace viuere, quotquot se suaque diuinæ prouidentiæ committunt, ac cæca quadam manu accipiunt, quidquid à prouida illius dextera porrigitur. Eueniant vt placitum bonitati ipsius fuerit, res imperatæ; habent ad manum illud solatij, Obsecuti sumus Deo. non eueniunt optata aut sperata felicitate? satis esse homini debet, paruisse in Superiore Deo. & fortè in salutem erit infelicior euentus, fuisset in damnationem aut lapsum fortunatus successus. Quid altiora nobis scrutamur mortales? certum, non posse falli Deum, nec fallere sperantes in se posse.

Qui verò curiosiore indagatione Superiorum, ac in illis de se suisque aut alijs etiam, diuina disquirunt consilia, in perpetua

qua-

quadam ſollicitudine vitam trahunt. quòd ſi Superiores ad ſua vota deduxerint, æterna ferè pœnitudine conatus ſuos luunt; cùm plurimùm extorta hæc imperia infelici exitu claudantur, & præciſa tunc ſpes omnis mutationis videatur, cùm erubeſcimus ad prioribus contrarias preces, qui auctores nobis malorum fuimus, & mutatæ in Superiore ſententiæ.

Remedia.

OBedientiæ per meditationes, librorumque de hac virtute tractantium lectiones, excitatus amor.

Studium tranquillitatis internæ, quam nullo negotio conſequuntur, quicunque extra omnem ſollicitudinem Superiorum tanquam Dei imperia læti hilareſque expectant & excipiunt.

Commemoratio eorum, quibus plerumque minùs feliciter nimia hæc cura ceſſit; contraque aliorum, quibus fortunatiſſimo ferè exitu paratus ille animus ad omnia Superiorum mandata exequenda ſucceſſit.

Proderit etiam cogitare, quem curiosior hæc indagatio finem sibi propositum habeat. si solam cognitionem: quo mihi illa? aut quid adferet internæ pacis? si vt habear primus euulgator; inuidentiam etiam vereri debeo, & secretorum euulgator Superiorum, & indignationem timere. Si vt aliò Superiorum consilia flectam in iis quæ me tãgunt; parum tutâ ingredior viâ: accedentibúsque molestiis, quales promptum est hîc nasci, nullus querimoniis relictus est locus, cùm Superiorem à suis ad mea consilia deduxerim. inde mœrores sequuntur non rarò; cùm contra pacatissimi sint, qui toti à Superiorum voluntate pendent, paríque affectu quæcunque demum imperata cadant, amplectuntur; quibus si non omnia ex voto prospera eueniant, habent quo se solentur, Superiorum, non sua se voluntate rẽ aggressos; & tutò Superiori difficultates proponere, remediáque deposcere possunt.

CAPVT V.

Obedientiæ neglectus.

Qui

QVi ferè ex eo prouenire solet, quòd in Superiore non cognoscamus imperantem Deum: quem si in illo intueremur, non facilè ab imperatis deflecteremus, iudiciáque nostra illius præponeremus. Nam quis paulò religiosior sua diuinis consiliis, quæ in Superiore elucent, præferre audeat? aut quis ea temeritate, barbaróque fastu est, qui diuina postponat suis? Omnis proinde neglectæ obedientiæ ratio in Superioris ignoratione consistit, cùm vicariam in illo Dei potestatem inferiores non agnoscunt, nec imperantem in eo Dominum considerant, sed humanis rationibus metiuntur omnia; nec aliud in Superiore, quàm aut inditam naturâ, aut longa experientia partam prudentiam intuentur: ita fit, vt sæculi more obtemperent, rationibus nimirum, aut metu, aut sola externa auctoritate ducti. qui obsequendi modus longissimè à diuino abest, ac prudentiæ potiùs, & seruili timori, quàm diuinæ voluntati in Superioribus imperanti innititur; quam si in Superiore consideraremus, non difficile foret obtemperare,

maximè cùm in obſequendo rarus intercurrere error poſſit: non quòd non aberret à recto veroque Superior, ſed quòd error ille perrarò in Superiorem cadat: nec minora interim apud Deum obedientiæ præmia repoſita ſunt, ſi quis imprudẽter, quàm ſi prudenter imperanti obtemperet; ac merces etiam maior illi debetur, cùm minùs prudenter ac prouidè imperanti, ſolius Dei nomine, in illis quæ nullam peccati labem continent, obtemperet.

Damna verò adeò grauia & obuia ſunt quæ ex obedientiæ neglectu naſcuntur, vt in omnium oculos nullo negotio incurrant: neque enim vlla non Religionis modò, in obedientia potiſſimùm fundatæ, ſed nec reipubl. aut priuatæ etiam domus ſine huius virtutis accurata obſeruatione prudẽs conſiſtere gubernatio poteſt, nullum imperium ſtare, nullus exercitus ab hoſte victoriam ſperare, nulla ſecuritas in rebus humanis, pax nulla, quæ ferè obedientiâ tanquam vinculo ligatur.

Ingentem deinde rerum omnium perturbationem huius defectu neceſſum eſt

ſe-

ſequi, cùm membra capiti, inferiores Superioribus aut imperāt, aut non obſequuntur: quæ res interitum corpori de propinquo minatur. nam quid ſperari poteſt, quid nón timeri, cùm inuertitur hic ordo rerum, quo inferiores Superioribus parêre æquum eſt? cùm aut Superiorum ignauâ incuriâ inferioribus omnia permittuntur, vt pro voluntate quiſque ſua vitam moreſque inſtituat, munia deligat, res adminiſtret, in quæcunque ſe domeſtica ac externa profundat; aut cùm innato quodam negandi timore, aut mœrore afficiendi metu, aut rogandi importunitate, ſuccumbunt; aut temporalium denique commodorum cauſa; aut ſanè ob inferiorum duritiem, & arrogatam auctoritatem, è Superiorum tepore natam, liberas ſuis habenas permittunt; quid expectari magni boniq́ue poteſt, dum ſinguli vnius licet corporis membra, contrarijs in diuerſa motibus feruntur, ſi non vltimarum deſperationum miſeranda conſilia?

Commoda verò adeò manifeſta ſunt, vt non egeant explicatione: mutuò enim hac virtute debito amore conſtringimur,

dum ſinguli commiſſo ſibi muneri incumbentes partes ſuas tuentur, ne in aliena ſibi non concredita inuoluantur. Auguſtini de hac virtute verba ſunt: de Ciuitate libr. 14. *Virtus obedientiæ in rationali creatura, mater quodammodo omnium eſt cuſtoſq; virtutum.*

Sequitur hanc virtutem ſine ſollicitudine vita tranquilla, & curarum expers, cùm Superiori ſe totum reſque ſuas inferior credit, illius nutui paret, totumque ſe illius voluntati committit. Felicem imperata res euentum conſequitur? præmia cum Superiore laudeſque partitur, & maior etiam gloriæ pars ad inferiorem tranſit. Infelicem ſortitur effectum? ſi obſecutus eſt imperāti, ſecurus, & extra culpam & reprehenſionem eſt: prudentia, timor, dubius & anxius de euentu animus, ſeriæ deliberationes, mœror & pœnitudo, Superioris ſunt: pœnitudo, dolor, metus nullus, fortuitarum rerum ſollicitudo, internique fluctus nulli; ſed pax alta, profundaque quies, ingenſque animi tranquillitas, inferioris ſunt. Nullæ in hoc, vt in Superiore, noctes inſomnes, nulla anxia futurorum cogitatio, nullæ ſollicitudi-

nes

nes cor exedentes, nulla præcipitatio, nulla gloriæ aut nominis defraudatio metuenda: cùm ſatis inferiori in omnem laudem ſit quemcunque res euentum ſortita fuerit, paruiſſe; nec minorem laudem quocunque demum euentu, felici an infelici, mereatur, neque gloriam commendationemq́ue referat inferiorem. cùm omnis obſequentis honos in ſola parentia, non in ſucceſſuum felicitate conſiſtat, & fortunati infortunatiq; euẽtus ſolius Superioris delectui ac imperio aſſcribi debeãt. Semper proinde laudem decuſq́ue quocunque euentu obediẽs reportabit, etiam apud iniquos rerum æſtimatores; ſolam verò laudem Superior è fortunato euentu conſequetur. vt tutiſſima obſequentis conditio, certiſſimáque gloria; dubia ac incerta per omnia imperantis ſit. tanto hæc diſcrimine diſſident, tantóque imperiis potior parentia eſt.

Remedia.

FRequens lectio, & commemoratio meditatióq; eorum, quæ ad hanc virtutem per-

pertinent. commodorum etiam incommodorumque, quæ ex huius virtutis prosecutione aut neglectu nasci procliue est, sæpè repetita memoria. quanta animi tranquillitate, quanta securitate ac certitudine, molestijs expertem vitam ducăt, qui se totos obedientię sacrarunt: quanta contrà mentis turbatione, anxietate, inconstantia, dubioque ferè exitu iactentur, quotquot ab illa degenerarunt, aut deflexerunt. Bene Sap. Pro. 21. *Vir obediens loquetur victoriam.* omnium nobilissimam retulit Christus: Ph. 2. qui *humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Sequitur victoria, & è victoria triumphus. *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: vt in nomine* IESV *omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* IESVS *Christus in gloria est Dei Patris.*

Frequentare narrationes in familiari colloquio, de infelici plurimùm exitu illorum, qui Superiorum imperio neglecto, suo se arbitratu voluntatéque rexerunt: quantaque sanctimoniæ ac miraculorum etiam prærogа-

gatiuâ virtutis illius cultores, omni ætate eluxerint.

In omni Superiorum imperio Deum cogitare imperantem, allicientem, præmiantem. Monet Apostolus Heb. 13. *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes.* Ephe. 6. *Non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut Deo & non hominibus.* addit Petrus 1. Pet. 2. *Non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* Ac licet de seruis illa verba; multo certiùs in Superioribus locum habent, quibus non humana mercede, sed tanquam Deo peculiari obedientiæ voto nos astrinximus. Hieronymi verba sunt: *Præpositum timeas vt dominum, diligas vt patrem. Credas tibi salutare quidquid ille iusserit. nec de maioris sententia iudices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt.*

Sanctorum deinde exemplo, ac in primis Christi Domini, ad ardua quæcunque imperia sese animare, spe maximè futurorum:

rum : sæcularium etiam exemplo, qui in Principum obsequiis, militari disciplina, ac in omni republica, in grauissimis rebus maiorum imperiis parêre coguntur.

In omni re Superiori proponenda, duo prẹmittere, orationem & resignationem.

A facilioribus inchoandum, aliquando etiam in non noxiis aliqua concedenda: ad ardua dein descendendum, mora tamen aliqua interiecta.

Per familiares etiam aliquando monendo, maximè aliorum exemplis, qui maiores ætate, eruditione, gratia, paratos promptósque se exhibent, omnem felicitatem in vna obedientia ponentes.

CAPVT VI.

Obedientia è solo metu profecta.

SEruilis omnino ingenii obedientia, quæ non vltra metum progreditur : si clàm futura putat, imperata negliget ; si pœnarũ effugium sperat, etiam contemnet. nihil proinde magnũ ab hoc sperari potest; quale

ferè

ferè ab animo bene composito, & affectu, aut in rem ipsam, aut in imperantem proficisci consueuit: amor namque ardénsque desiderium potentissima incitamenta ad magna sunt, quibus tanquam validis arietibus, quęcunque aduersantia propugnacula non magno negotio propulsantur ac deuerruntur. audet enim, qui amat, & leuia arbitratur quæcunq; amore suo minora sunt: qui metuit, etiam viribus suis inferiora perhorrescit. omnia enim metitur metu, vt ille prior amore: qui cùm rebus maior sit, non mirum ad ardua, vt ad leuia, prosilere: cúmque metus in aliis rebus etiam leuioribus maior sit, nihil mirandum si ad illa non extendat manum. desperatio enim quædam felicioris euentus, fortunatiorísque consecutionis metu impellente mentem possedit: hinc angusti illi exurgunt animi, tremorque ac timor, & diffidentia timoris comes. quare frustra ab hoc pectore, viro ac cælo dignas, victúrique ac in posteritatem abituri nominis cogitationes exspectabis.

Idem in obedientia è solo humano metu

nata

nata reperies; aut enim vniuerſum quod operatur opus, negligit, aut ſine anima aut mente præcepta exequitur, aut languet ac quaſi congelidata friget, plurimumq́ue de ſperato calore amittit. ſuccedit pallor ac quædam operum ægritudo, nec valetudinem ſperare poſſumus niſi ſeruilem hunc metum, potenti quodam amoris medicamine tanquam purgantibus minuat ac pellat.

Alienationes exinde animorum exurgere neceſſum eſt, quæ in odia paulatim excreſcunt, in murmurationes, detractiones, aliaq́ue his affinia vitia. nam vbi ſolus metus inferiores continet, diſplicentia naſcitur imperantis, cùm imperata diſpliceant, è qua procliue eſt recenſita vitia, aliaq́ue his ſimilia tanquam laxatis habenis decurrere: quem enim ſolus continet metus, is ſi hunc excutere poteſt, fertur in imperantem, nec parcit, vbicunque vulneribus locum reperit, perpetuaq́ue in ſtatione eſt. hinc aperto ſi quando datur marte; inde, vt plurimum fieri conſueuit, ex inſidijs imperantem petit, omnem euertendi illum occaſionem captans.

Quid?

Quid? quòd animus è metu obſequentis in perpetua quadam amaritudine verſetur, ſemper inuoluntarius, ſuſpicionibus & æmulationibus plenus, nuſquam niſi in oblocutionibus apertus & candidus, ſemper tectus & ſimulatus, & conſiliorum ſuorum occultator, mœroribus verò tantaque melancholia tam validè oppreſſus, vt ferè nonniſi cum morte, aut loci Superiorisúe mutatione dolorem ponat.

Neque latere externos hæc res poteſt, qui aut ab imperatarum rerum tarda & tepenti executione, aut à verbo per imprudentiam elapſo, mali huius magnitudinem perfacilè cognoſcunt: quod dum fit, nihil promptius eſſe poteſt, quàm vt vel in inuidiam vocetur Superior, vt in imperando durior & imprudentior, vel inferior ſuſpicionem apud alios incurrat alienioris à Superiore animi.

Politici deinde ex hoc metu exurgunt in inferiore ſpiritus, plenáque ſimulationibus ſunt omnia. obſequentiam parendíque ſtudium factis exprimit, mente aliud voluit: vt rebus cogitata non reſpondeant.

at-

atque hinc consilia exurgunt varijs artibus tecta, dolisque fraudibusque plena, & cùm mentem Superiori obsequentem, & imperiorum amantem opera præ se ferant, animus odio natat, & sub exteriore obedientiæ spongia, tanquam sub amplexu Ioab ferrum latet, aut sub osculo Iudæ vincula & catenæ.

Et ignauissimorum hæc ferè signa animorum sunt, qui cùm de virtute desperent, ex insidiis hostem petunt, solis fraudibus fortes, reliqua socordes. Generosus animus aperta ingreditur via, antè in mortẽ ruiturus, quàm femineis his armis vsurus. certè nõ nisi seruilis ingenij & ignauissimi cuiusdã pectoris est, solo metu ad obsequendum impelli, testatissimumque signum nihil in tali religiosi affectus latêre. imò manifesta signa hęc sunt spuriæ vocationis diuinę: quę si germana legitimáque esset, ab amore nasceretur, omni seruili metu depulso.

Neque hic animus cælo dignus est, qui solis minis, grauioribus acrioribúsque monitis, verberibúsq; in officio contineri potest. cælo filij inscribuntur, & hæreditario

quo-

quodam iure poſſeſſionem illius adeunt; excluduntur quibus præter ſeruile ingenium, nihil amoris ingenitum eſt, nihil filialis parentiæ & venerationis. amare debet quiſquis amoris præmia ſperat. nulla verò cælo quàm amori dantur; quo ſolo pręmia metiri & erogare ſolet Deus.

Remedia.

MAgna parte à Superiore petenda ſunt, qui ſi paternum in ſuos affectũ induat, rebúſque non nudis verbis illum oſtendat, non magno negotio ſuorum in ſe affectum trahet. Neque difficile erit amare imperata, cùm qui imperat, amatur, vbi paternum Superiorum pectus ſenſerint; maximè cùm monita & imperata à paterno candore nata viderint.

Seria frequénſque cogitatio imperantis in Superiore Dei, plurimùm in hac re poteſt. qui enim vicariam in illo Domini poteſtatem intuetur, non tepidè ad imperata exequenda deſcendet; maximè ſi Sanctorũ virorum exemplis, in omni Superioris imperio, cælo imperia nata cogitauerit.

quis

quis enim non alacer obtemperet imperanti Deo? In omni ergo imperio ſi Dei imperia conſiderauerimus, quis non pulſo frigore ac languore lætus aduolabit ad præceptorum executionem, certus iam de illius voluntate?

Iuuabit etiam ſi generoſum inferior animum induat, illúmque ad magna obfirmet, indignúmque viro ac Religioſo eſſe cogitet metu compelli, vt pudeat illum ſeruilis ingenij, & indignetur ad mancipij nomẽ, maiorémque ſe ſtatuat, quàm vt vincatur à metu: quin adeò fortium pugnatorum exemplo, antea in media arena generoſam euomat animam, quàm timori locum tribuat.

Quòd ſi quis imperata amet, tanquam vberem materiam cælo coronandam, tanquam fœcundam meſſem horreo Dominico inferendam, diſcátque non imperantem intueri, variis fòrs affectibus obnoxium, ſed promiſſa obſequentibus præmia; non erit difficile, metu ſepoſito, æternorum amore alacri mente ad imperata decurrere, certus de remuneratione, certus de præmio, amabitque imperia à quocunque ore dictata, feli-

felici æternitate commenſuranda.

CAPVT VII.

Excuſationes.

NOn poſtremum in Religione malorũ, cùm imperata à Superioribus, quaſi obiecto clipeo, excutimus. palàm & in os reſiſtere verecundia prohibet, via excogitatur qua ſine rubore liceat. valetudinem accuſamus, virium tenuitatem, morbum etiam languoremq; mentimur. verbo, poſſe negamus, nimirum quia nolumus non poſſumus: vt nolle non poſſe ſit eneruandæ obedientiæ certiſſima regula. arbitreris tanquam nouacula aut ſecuri iugulum illius præſcindi: ita duobus verbis, Non poſſum, robur illius omne ſubruitur. Neque poteſt grauius quidquam Superioribus euenire, cùm nolentes cogere durum ſit, & plus habeat coactio omnis domini ac iudicis quã patris; & indulgere negantibus inconſultum ſit, fit vt incerti dubiiq́ue hæreant Superiores. Si pergunt imperare, ſeueros cogites; ſi aſſentiuntur repugnantibus, molleſcunt animi, & nulla iam imperia ſunt, niſi

quæ vltrò ſuſcipiuntur: vt vniuerſa obedientia non ab imperantis virtute aut prudentia, ſed à parentis nuda voluntate ac propenſione pendeat. decurritur enim ad tritum illud, Dicite nobis placentia, & audiemus & obſecundabimur: vt ante imperia voluntas depoſcenda inferioris ſit.

Infelici ſanè ferè exitu excuſationes hæ terminantur. cùm aut in nimis indulgentem, aut fortem nimiùm Superiorem inciderint. nam & primus indulgentia perdit, & ſecundus robore non tam flectit, quàm frangit. mediam verò inuenire viam difficillimum. nec quiſquam facilè talibus ingenijs ſatisfaciet. nam vt voluntatibus iſtorum ſubſeruire graue, ita nolentes cogere durum eſt. Sanè diſciplinam paullatim omnem diffluere neceſſum eſt, cùm paucorum exemplo reliqui ferè in paria trahantur. Si enim ad imperata excutienda minùs grata ſatis eſt, Non poſſum; quis non duobus verbis moleſtiam omnem deterget, & auertet à ſe quidquid minùs naturæ, aut propenſioni cuiuſque amicum eſt?

Infortunata omnino Superioris condi-

tio,

tio, cùm tales nactus fuerit, quibus nec imperare nec indulgere tutũ. & vix in his prudentiæ locus est. neque enim tales ratione, Dei futurorumque timore, aut vocationis amore, sed solis propensionibus suis aguntur. placent imperia? amplectuntur. displicent? excutiunt. Nec in vna re hæc res finitur. assuescũt paullatim his excusationibus, adeoq; excrescit hæc licentia, vt quidquid non placet, negent se posse, solis placituris obtemperaturi. vnde fit vt si in facilem mollemque Superiorem inciderint, ad indignissima quæque Religione dilabantur, suisque singuli motibus ac propẽsionibus agantur, nec tam ipsi Superiori, quàm hic illis obtemperet, euersa omni prudentis gubernationis regula. si in fortem & qui imperare pergat deuenerint, ad mœrores labantur & melancholias, & de deserenda vocatione cogitationes.

Nec in vno malum hoc clauditur, it ad plures, & obit paullatim domum, cùm paria sibi singuli concedi velint, contendantq; ijsdem quibus alij prærogatiuis donari. quæ si negauerit Superior, & personarum

hæc diſcrimina admiſerit, tota familia ęmulationibus & oblocutionibus repletur, nec quięs aut pax vlla, ſed tanquam fluctibus ac tempeſtatibus iactatur, non ante domus totius interitum poſitura motus: quos etiam in externos nonnemo effundet, ſolatia ab his, & morbo ſuo remedia captaturus.

Prouenire hoc malum aſſolet, vel ex ſupina quadam ignauia, vel à libertatis amore, vel à Religionis tędio, vel ab alienatione à Superiore, vel à puſillanimitate mẽtis, vel ab amore proprio, vel à iudicij ſui tenacitate, vel denique ab innato quodam faſtu, & opinione ſui. è quibus illæ proficiſcuntur, non deprecatoriæ tantùm, ſed excuſatoriæ & negatoriæ voces, præualida hac armatura armatæ, Non poſſum. hîc nimirum imperatis inferiores vires ſunt, ibi alienior animus munus exhorreſcit, alibi oneri ſuccumbit, valetudini noxia res aut cælum, ſocij diſplicent. vellem; ſed negat corporis animíq; robur, impedimenta quædam ſiue illa mentis, ſiue illa virium non permittunt impoſitę rei ſuſceptionem. adducitur etiam conſcientia, & mentis quædam abdita vniuerſim narra-

ta,

ta, periculaque non expresso periculorum nomine. denique vno omnia verbo clauduntur, Non possum. quid agat Superior? perget imperare? ad manum est, Non possum. nihil nimirum potest nisi quod animo collibuerit. ad hoc & vires & animus sufficit, ad imperata desunt. ad optata robur superest, ad imperata exulat. quò se vertat Superior? vrgebit nolentem & negantem posse? sæuus & crudelis habebitur, qui maiora viribus imponat. indulgebit? collabascet omnis paullatim disciplina, corruentque imperia, & in his Religio vniuersa. vt magna in talibus opus sit dexteritate ac prudentia, ne aut vniuersa corruat disciplina, aut mœroribus succumbant & opprimantur inferiores, aut otio diffluāt, & in noxium dilabantur teporem, Dominico ore deuomendi, ac paullatim spiritalia fastidiant nauseabundis in omnibus similes: nec antè finem faciant, quàm desperata vbique re, in ignauissima socordia contabescant, diffluantque in amicam otio carnem, & quia spiritu incceperunt, in fœdas corporis voluptates infortunatissimo exitu dilabantur.

Remedia.

AB exercitiorum ſpiritualium frequenti repetitione petenda, vt his accendatur ad ardua animus, Chriſtiq; Sanctorúmque exemplo diſcat gaudere duris, delectari aſperis, generoſiùs inter hæc animam poſiturus, quàm inter mollia victurus.

Aliorum deinde, ſiue eruditione, gratia, eloquentia, viribus inferiorum, exemplo animandi & ad magna impellendi ſunt. honore etiam gloriaque, ac dedecore nonnunquam excitandi.

Iuuabit interdum loci, ſociorum, Superiorumque mutatio. virum enim ſi tales nacti fuerint fortem, conſtantem, prudentem, quique exemplo præeat, ſocios etiam ſerios, & ad labores promptos, ſola non rarò verecundia ignauiam deponent, quam ſub tepentibus ſocijs, mollibuſque Superioribus nutriebant.

Quòd ſi emendatio non ſucceſſerit, non inutile fuerit tales ad poſtrema officiorum reijcere, nullo loco habere, nulla familiaritate coniungere, vt pudore tandem vincente manum maioribus admouere incipiant.

for-

fortiùs certiusque hoc etiam fiet, si iuniores alacres & ad ardua prompti illis præferantur, si præmijs donentur, laude afficiantur, ac ad illustriora munia obeunda admoueantur.

CAPVT VIII.

Intercessiones.

VEræ ac genuinæ obedientiæ impedimentum, dum imperata aliorum intercessionibus infringũtur, & aliorsum vertuntur importunis intercedentium precibus: vnde periculum creari Religioni potest, ne in omni imperio voluntas primùm inferiorum, propensioque inuestiganda sit; nec quisquam alia suscipiat, quàm ad quæ propensam voluntatem reperit, vsurus in non placentibus aliorum intercessionibus, quorum operâ imperata euertat: maximè cùm apud Superiorem facilem, pronumque in suorum voluntates res agitur.

Hinc etiam sequitur, cùm subterfugiunt imposita onera, qui Superioribus in primis idonei videbantur, vt imparatiores,

minuſque idonei; non ſine graui totius corporis detrimento, rebus admoueantur.

Tollitur deinde omnis rectè gubernandi ratio, libertaſque, Superioribus ſollicitis in omni imperio de voluntate ſuorum, vt non tam Superiores, quàm inferiores præeſſe videantur, vt quorum voluntati magis quàm ſuperiorum fiat ſatis.

Exurgunt verò ex his interceſſionibus ingenia mala. cùm paulatim iuuenes, patronos ſibi apud Superiores parant, & præprouida ſollicitudine tanquam in cautelam, antè ſibi mœcenates conciliant, habituri auxiliatores & propugnatores quacunque neceſſitate occurrente. atque hinc partium videas ſuboriri ſtudia, dum varij variorum beneuolentiam captant, eorum nimirum, quos apud Superiores plus poſſe arbitrantur.

E quibus initiis quaſi diſſenſionum iactis fundamentis, mutua paulatim animorum coniunctio ſcinditur, dum huic potiùs, quàm illi adhæreſcimus, & hos tanquam in clientelam datos, magis quàm alios tuemur. quid enim reliquum, niſi vt ratione

di-

diuerſorum patronorum ac clientum eamus in factiones, dum hunc laudamus, damnamus alium:illum ſupra merita extollimus, alium infra dignationem deprimimus?

Hinc etiam aulici paulatim irrepunt mores, mutuæ obſeruationes, ac ne paulatim patrocinationis ſtudiũ intepeſcat, frequentes, cum inſigni temporis iactura, miſcentur confabulationes: inter quas fieri non poteſt quin ſæcularia intercurrant colloquia plurima, mutuæ aliorum detractiones, ac in primis patronorum, ac clientum aliorum; ſubdolæ etiam, curioſæque in iis quę gubernationem tangunt, indagationes; & iam tanquam in diuerſorum patronorum clientes conſpirationes ſubnaſcuntur; conſuetudo cum aliis rarior, cum illis frequentior.

Nec vera tamen inter patronos hos ac clientes, ſolidáue amicitia eſt: mentita enim omnis beneuolentia eſt, quæ, quamdiu apud Superiores aliquid poterit patronus, tamdiu adhæreſcet; ille ſi gratia aut munere exciderit, cadit omnis ille ſimulatus amor,

& alium circumſpicit mœcenatem, pluſque iam in priore damnat, quàm antè laudabat. Neque hoc mirum, ſi cogitemus, non hominem clientes hoſce, ſed fortunam illius fuiſſe veneratos.

Minor etiam inter vnius partis clientes amor eſt, quos ſola patroni veneratio continebat, cùm intus potentibus æmulationum ac inuidentiæ fluctibus concuterentur, ſi aut vnus carior aut frequentior, aut munere aliquo, aut verborum conſultationumque prærogatiua prælatus, innumeriſque alijs ex cauſis, quas ſolers ſibi inuidentia fingit.

Decurritur tandem etiam vſu, & quadam conſuetudine intercesſionum harum ad externorum interceſſiones, magnorum nonnunquam virorum, Principum etiam, & benefactorum, vt hac quaſi armata manu extorqueant à Superioribus imperata. Quare nihil euenire benè conſtitutæ Religioni deterius poteſt, magiſque noxium: cùm enim neque negare Superiores audeant, neque concedere ſæpe tutum ſit, hęrent anxij, & victi magnorum precibus, quæ illis pro imperio ſunt, ſuccumbunt, permittúntque

que & illis, & Religioni nocitura. nam cùm neque mores delictaque interdum ſuorum aperire religioſa caritas permittat, neque negare petentibus audeant, damna naſcuntur, nulla poſtmodum prudentia reparanda.

Remedia.

MInùs recedat Superior à ſententia ſemel maturè concepta, interceſſoribus intercurrentibus, quàm ſi ipſi quas proferunt difficultates, vltrò proponant.

Seriò interceſſores moneat, & ab interceſſionibus deterreat, doceatque quàm noxiæ illæ omni bonæ gubernationi ſint.

Interceſſores hos, patronoſque, ſi pergant importuniùs ſuorum cauſam agere, ſeriò non ſemel monitos à ſe remoueat Superior, alijſque functionibus diſtineat; vt hoc exemplo à patrocinijs hiſce terreantur reliqui.

Inuigilet deinde Superior, vt valida manu clientelas patrociniaque reſcindat; occurrat initiis, nec permittat noxia hæc molimina ſuccreſcere, ſeculares haſce aulicaſque noxias in primis Religioni conſuetudines; terreatq. ab his, grauib. etiã propoſitis pęnis.

Munere etiam ſi quo ſplendidiore fungantur religioſi hi mœcenates, exuantur, quo deſinant ex officij magnitudine audaciam ſibi ad patrocinandum ſumere, reliquique á ſimili conatu terreantur.

Si externos patronos Superiores aut iuſto metu veriti fuerint, aut factis etiam ſenſerint, ad ea loca patrociniorum prouocatores transferant, in quibus omnis cuiuſcunque patrocinij ſpes præſcindatur. vt dum deſtitutos ſe patronis viderint, vni potiùs virtuti quàm aliorum gratiæ, beneuolentiæ, ac potentiæ incumbant.

CAPVT IX.

Laborum fuga. Otij amor.

MAlorum vitiorumq; adeò omnium ſeminarium. ex hoc namq; omnium generum proſiliunt mala, in Religionis interitum nata, omnemque ſuccum, ſeminaq; fœcundiſſimi antea illius agri emedullantia ac perimentia. & quid ſperari à Religioſo poteſt otij amatore, quæ non timeri mala? nam vt omnino nihil agat remotiſſimũ

ab

ab ingenio humano eſt, quod occupationibus gaudet, nec in ignauo conſeneſcere perpetuò poteſt otio. refugit res inſtituti, ac vocationi ſuæ proprias? conuertit ſe ad alienas; & cùm domi deſint quibus delectetur, tranſit ad Religioni noxia, ſeque ſuoſque non rarò in aperta conijcit diſcrimina. Si negata, aut non conceſſa illi ſæcularium rerum negotiatio, deflectit ad animi mala; paulatimque tam altè ignauiſſimi teporis huius venena bibit, vt ne excutere quidem hæc dum volet poſſit. tantum inueterata vitiorum conſuetudo poteſt, vt verſa iam improbitas in naturam videatur, quam cum ſola vita deponat.

Proſiliunt ex hoc otio murmurationes, dictorum factorumque aliorum obtrectationes. nam cùm paria alijs aut nolimus, aut vitio noſtro non poſſimus, fit vt damnemus in ijs, quæ nos aut magnitudinis terrore, aut otij amore fugimus: & cùm deſperemus aſſequi in alto poſita, pigeatque ad ardua dexteram porrigere laboribus territos, dolemus reliquos generoſo difficilium calcatu, quaſi per ſudores & ſanguinem ad excelſa

decurrere. naſciturq; hinc optimarum quarumcunq; rerum inuidentia: à quibus dum ob coniunctam ferè indiuiduo quodam nexu difficultatem, manum remouemus, alienæ virtutis inuidentia ſtimulamur & depaſcimur; conamurque reliquos aut propoſitis, ac in immenſum auctis difficultatibus terrere, aut ſperatorum ex iis fructuum extenuatione auertere. quòd ſi non aſſequamur, ambitioni, aut inani placendi Superioribus aliiſque ſtudio conatus hoſce aſſcribimus.

Inualetudinis deinde metu ab arduis quibuſque reliquos auocamus. ac ſi quæ tota Religione exempla ſint eorum, quos in medio magnarum rerum conatu valetudo aliquando deſtituit; ingenti illa amplificatione in terrorem adducimus, deteriora etiam ob oculos ponentes. quæ res non parum momenti ad terrorem habet. Voluntario interim ſilentio teguntur innumeri, quorum maximis conatibus valetudo reſpondit. tacentur deinde quos in otio aut immatura & inexpectata mors præoccupauit, aut perpetua quædam inualetudo tenuit.

nuit.tacentur denique quorum inualetudo otio creuit,decreuit laboribus, quiq́ue non antea otio natam ægritudinem deposuerunt,quàm se laboribus darent,quorumq́ue quasi per gradus laboribus valetudo creuit, vt tantum valetudinis accederet bonæ, quantum laboris.

Et sanè plurimum damni ex amico hoc quorundam otio reliquis accedere negare non possumus. Valent enim hæc maximè in iunioribus in exemplum, ac sub prætextu valetudinis tuendæ,otij crescit amor : quod semel degustatum, minùs generosa pectora perfacilè in solidum,quietis quadam dulcedine ad se rapit,detinetq́ue illicibus his prętogatiuis, molestiarum & laborum carentia.

Ad hos interim otij amatores prono quodam lapsu vitia decurrunt. & ferè omnes tales in somnum pronos, in cibum ac potum æstuosos,in corporis denique commoda omnia procliues videas, ac tandem in carnē labentes. Laboribus sanè caro frangitur, sudoribus tanquam fluminum superfusu flamma illius restinguitur, otio roboratur,

ac tanquam olei ſuperiectu accenditur: & vt non facilè inſurgit laboribus tanquam cæſtibus domita, ac quaſi pedibus conculcata caro; ita non facilè proſtrata iacet, otio fota, delicijs commodiſque exſtimulata. Docemur hoc omnium Sanctorum monitis, & quotidiana propè in omni Religione experientia, vt ad lapſum non alia pronior via ſit. & ferè bona pars illorum, qui ſemel ad Religionis aratrum porrecta manu, retrò reſpexerunt, ad Ægyptias ollas, ad honores & cõmoda; ab otio, & laborum fuga viam ſibi ad præcipitia proſtrauerunt: vt verè dixerit Sapiens Pro. 15. *Via pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via iuſtorum abſque offendiculo.* & alibi Pro. 19. *Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet.* Gregor. Paſt. p. 3. c. 16. nam *mens quia ſe ad ſuperiora non ſtringendo non dirigit, neglectam ſe inferiùs per deſideria expandit. Et dum ſtudiorum ſublimium vigore non conſtringitur, cupiditatis infimæ fame ſauciatur: vt quo ſe per diſciplinam ligare diſsimulat, eo ſe eſuriens per voluptatum deſideria ſpargat.* cui *rectè per Salomonem dicitur*, Pr. 20. *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabitur ei: qui enim nunc ex bo-*

nis

nis operibus non exudat, cùm ſol iudicij feruentior appparuerit, quia fruſtra regni aditum poſtulat, nihil accipiens æſtate mendicabit.

Remedia.

A Superiorum in ſtrenuos operarios beneuolentia ſumenda ſunt. vt quos magno religioſóque conatu in proximorum ſalutem incumbentes vident, nullis laboribus, nec propriæ valetudini parcentes, eos & ſingulari affectu proſequantur, & currentes ſiſtant, & iniecta paterna manu, beneuolè reprimant, déque neceſſarijs omnibus vltronea ac munifica dextera, etiam reluctantibus prouideant.

In alios verò, quos in medio magnorum laborum curſu fractos reperiunt, vniuerſum paternum affectum profundant, nihil deeſſe patiantur, & quantum Religio patitur, peculiaribus fauoribus proſequantur, vltro miſceant colloquia, conſilijs etiam dandis adhibeant, nec quicquam illis eorum quæ ad honeſtam recreationem, decentémque ac religioſam animi laxationem faciunt, deeſſe patiantur, vltróque etiam ingerant, &

ad

ad illa cogant.

Exemplo deinde ſuo, magnorum Imperatorum more, reliquos Superior excitet. Incredibile quantum hoc in ſubditorum animis valeat, vt vel ſolo pudore etiam illi excitentur qui ad otium proniores ſunt.

Exemplis denique, maximè in Religione, aut in Eccleſia Dei illuſtrium, qui affecta etiam valetudine, magna ingenti auſu conatuque aggreſſi, ad felicem exitum deduxerunt. Iam ſi vita laborantes deſtituat. quid in omnem æternitatem glorioſius, quàm fortium militum more, in mediis ſudoribus, laboribus, ſanguineque vitam ponere? nec ingloria aut ignaua morte vilem animam emittere; factáque priùs fortia indecora morte ſignare?

Proderit etiam vt, ſi quos otio & ignauiæ ſe dare viderint, nulla eos ſibi familiaritate iungant, nullis familiaribus colloquiis dignentur; ſed tanquam ignauos, & Religionis quoſdam quaſi fucos ac vomitus auerſentur. vt vel dedecore, ac prudenti quadam paterni affectus repulſa contemptúque ad meliora impellantur,

Vtile

Vtile etiam fuerit tales in humilibus quibusque officiis continere, & ab omnibus dignioribus remouere; ad extremas etiam quasdam habitationes, minúsue nobiles reiicere; aliorum etiam monitis, ac in primis Præfecti spiritus ad labores prouocare, præmiis ac non rarò minis etiam propositis; vt quos non potest amor, non magnorum exempla, impellat timor & verecundia è contemptu nata.

Neque res vlla potentiùs dæmonum incursibus resistit, impetum frãgit, quàm perpetua seriarum rerum occupatio. Hinc illud Bernardi ad Fratres de monte: *Varijs autem officijs occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab alio transis ad aliud, opusq; succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compelleris.* & Hieron. ad Rustic. *Facito semper aliquid operis, vt te semper diabolus inueniat occupatum*: Eccli. 33. *multam enim malitiã docuit otiositas.* Vitabit sanè quisquis saluti suę studet, quisquis illi ex animo consultũ volet. neq; enim potest mens humana, tãquam in ignauo quodã sopore tota cõquiescere. semper aliquid agat necessum est: igni persimilis, qui erũpit

in

in flammas, in ſcintillas, in fumum: & antè ferrum diſrumpet & chalybem, quàm arctetur anguſtijs. facit idem mens noſtra, antè diffringet hæc vincula quibus illigatur, quàm vt in pigro hoc carcere ignaua deliteſcat. bona deſunt? verſabit mala. hæc ne illam teneant, melioribus diſtineatur. nec magno admodum hîc molimine opus eſt. aſſueſcat bonis; abibunt in naturam. fœcundus nimirum animorum ager. ſementem immitte bonam. reſpondebunt fructus.

CAPVT X.

Studiorum neglectus.

QVem inter prima Religionis mala ſi quis numerauerit, non multùm aberrabit. nam quid à iuuentute ſperes, ſtudiorum ardore ſepoſito? vt nihil agat in illo ętatis flore & æſtu, nequidquam ſperes; vt ad meliora conuertat mentem, fruſtra expectabis: nam qui ſemel excuſſit iugum, ad quod ab obedientia deſtinabatur, reliqua contemnet. & quid poteſt in ea ætate maius

esse, quàm solida fundamenta victuræ in omnem ætatem eruditionis, in salutem proximorum natæ, serio magnóque conatu & ausu iacere? aut quæ res plus apud proximos in venerationem, admirationem, laudem, fidem, sequelam valet, quàm profundæ vt virtutis, ita & conceptæ eruditionis opinio? quam non facilè ignauus quisquam & altioris eruditionis contemptor consequetur. prodet se illius aliquando infantia & inscitia, tantúmque ferè à salute illorum promouenda decedet, quantum ab eruditionis opinione.

Iam ad quæ se adolescens neglectis conuertet studijs? ad otium, laborum fugam, ad vitia denique omnia, quæ ex otio nasci consueuerunt. aliqua nimirum re necesse vt vacuam à studijs mentem occupet. desunt alia? conuolabit ad vitia, ac tanquam in præceps actus, toto pronus corpore ad ea delabetur; trahétque exemplo suo tenerrimum quemque, inde robustiores etiam, & quibus plusculum virilis pectoris est: tandémque iunctis quasi manibus viribúsque, ad profunda labentur vitiorum.

Et ferè virtutes comitantur ſtudia, vt quem ſeriò totíſque animis videris illis incumbentem, pari propè generoſitate virtutibus inſudantem reperias. idem enim propè ardor æſtuſq́ue qui in ſtudiorum, in virtutum amorem rapiet. longè ſanè erit à vitiis, vt quibus aſſiduis ſtudiis aditum præcluſerit. ſeriis enim occupata mens non facilè illorum importunitati patebit. occupatio omnis moram poſtulat, poſcitq́ue tempus: quod ſi negaueris, excluſeris ab occupatione. ille negat, qui vniuerſum animum iis detinet, & cuius totam mentem ſtudiorum occupauit amor, ſancta quadam æmulatione, proximorumq́; ſperata ſalute, tanquam ſtimulis actus. qui cùm omnem aditum præcluſerit vitiis, virtuti aperuiſſe cenſendus eſt, quæ vltro vacuam vitiis mentem occupare ſolet. ſanè paratior mens talis ad virtutum ſuſceptionem eſt.

Iam ſtudia ferè ipſa, ardorq́ue illorum, mentem ad magna & generoſa prouocat, ad contemptum minimorum & viliſſimorum quorumcunque excitat; ad deteſtationem impellit vitiorum, vt quæ indigna arbitra-

tur viro ad maiora gradienti:& cùm veretur maculam gloriæ,abſtinet ab iis,quę ad contaminandam illam nata ſunt. cùm verò virtutem nullo ſtudiis impedimento & dedecori,adiumento verò & honori maximo eſſe ſenſerit;tanquam in amicam, ſtudiorúmque ſuorum ſociã prona voluntate rapitur.

Adde,longa nos edoctos experientia,pari propè feruore religioſos ferri in orationem, piáſq; exercitationes, quo rapiuntur in ſtudia. Nã & ſtudiorum neglectus ignauiáque tranſit in orationem; & ſciẽtiarum ac eruditionis ardor in orationis ſtudiũ.nec difficile eſt æſtuãtem ſtudiis animum pari in orationem æſtu transferre : vt languentem in ſtudiis,ignauiáque otiíque amore ſubactum,in reliquis ferè languere ac ignaueſcere videas.

Ab hoc verò ſtudiorum lãguore omnium propè ſpiritualium rerũ nauſeã proficiſci, ac quoddã piarum rerũ faſtidiũ reperies; inde etiã murmurationes,detractiones, inuidentias,cibi potúſq; auiditatem,cõmodorúmq; corporis,ac complacẽdi aliis ſtudium. Nam cùm deeſſe ſibi ad maiora ſubſidia videant, & otij amantes,laboribúſq.territi,nolint ad

ar-

ardua conniti, ab aliis ambitioni suæ subsidia mendicant. Inde iam placendi conatus, adulationes, & politici spiritus ingentia semina, in validas arbores nascitura, ni potentibus sectionibus & vstionibus fortiter obuiam eatur.

Remedia.

OMnia propè à Superiore pendent. nec difficile est, adolescentiores maximè, quasi substratis ignibus in studiorum ardorem impellere, si modò priùs hoc æstu inardescat Superior, remque non perfunctoriè, sed seriò tractet. Si frequenter suos quà publicè, quà priuatim animet. Si ardentes, laude & præmijs; ignauos, dedecore & pœnis prouocet. Si hos etiam amoueat à studijs; illos externa quadam paterni affectus beneuolentia accendat.

Magnum etiam momentum in hanc rem magistri adferunt. quos si studiorum laborumque amantes nacti fuerint, pari ardore sanctæ cuiusdam æmulationis studio ad illa rapientur. maximè si frequentes & seriæ cõmendationes illorum accesserint; si amica

quæ-

quædam cum ſtudiorum amantibus familiaritas, & externa beneuolentiæ neceſſitudo; ſi frequens in conatu animatio; ſi ignauos non patiantur inultos; ſi in priuatis publiciſque illos diſputationibus ad ruborem etiam patiantur deprimi; ſi acrioribus ſtimulent verbis; ſi frequenti diſputationum ac defenſionum recurſu hos fatigent, vt quos non ſociorum exempla, non Superiorum monita, erubeſcentia extimulent, & pœnarum metus.

Plurimùm etiam proderit ad animos excitandos, monita Pręfecti ſpiritus, aliorumq́ue domeſticorum Patrum, quibus languidiores familiari aliquo nexu conſtricti ſunt, ſociorumq́ue prouocatio.

Inuigilandum etiam Superiori erit, in linguæ Latinæ vſum. ferè enim linguæ illius neglectum, ſtudiorum neglectus ſequitur. quem enim linguæ Latinæ & elegantia & promptitudo delectat, delectant etiam ſtudia, ſine quibus parari illa non poteſt. quem verò nulla capiunt ſtudia, nec elocutione gaudebit. Mutuo enim ferè contemptus ſe duorum horum, amorq́ue ſequuntur. ne-

que facilè ſtudiorum contéptor linguæ elegantiam amabit, aut ſequetur; ſequeretur, ſi amaret. rapimur enim ad amata. amaret, ſi ſtudia amaret, quæ linguę calamíq; elegãtia exornãtur. Dandáque in hoc genere opera Superiori eſt, vt elegantiæ etiam in elocutione ſtudeant ſui. & turpe eſt ab externis in hoc genere Religioſos vinci. turpius etiam, non poſſe animi conceptus Romana lingua, terſa & fluente exprimere: ſed hęrere ad ſingula virum alioqui non ineruditum, vt qui ſcientias profitetur, balbutiat ad illarũ explicationem. Neque erit difficile, ſi exemplo præeat Superior, laudéque, præmiis ac pœnitentiis reliquos excitet, maximéque iuniores, & humaniorum literarum magiſtros, ac cuiuſcunque profeſſionis ſtudioſos. ſerióque caueat, ne qua in recreationibus lingua, quàm Latina vtantur, vt aſſuetudine vſúque promptam ſibi illam, paratámque faciant; ne barbarie ſua & Religioni & ſibiipſis dedecori, & aliis graues ſint.

LIBER TERTIVS.

SVPERIORVM AC INFERIORVM COMMVNES MORBI, ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Orationis neglectus.

RATIONE enim tanquam rore ſuo, aut cæleſti imbre deſtitutus animus neceſſe areſcat, abeátq; in vagum puluerem, omni vento ſæcularis afflatus variè diſpellendũ. Et ſane qui agro quantumuis natura ſua fertili imbrem rorémque fœcundantem ſubtraxerit, ille ſimul ſperatos fructus in ſemine tanquã falce demetit. Ac licet nonnunquã ſemen bonitate ſua ex-

urgat, ſpemque in herba promittat; niſi nube rigetur, æſtu ſæuiente, omni meliore ſucco viduatur, vt in cineres tandem diues illa ſponſionibus herba fatiſcat, ornatu ſuo nudata, ſpoliata robore. Eadem in animo cogita. Sortitus aliquis mentem bonam eſt, & promittebat Dominicis horreis meſsē amplam; verùm negatus cælo ros ſuus, & fœcundans ſubtracta pluuia, miſeram reliquit ſibi, omneſque illas locupletes ſponſiones vertit in arenam. Cæleſtes illæ pluuiæ mentem vndique irrigantes, & quadam pinguedine ſua fœcundantes, gratiæ ſunt cælo repoſitæ, quas ex opulenta nube ſua depluere Dominus conſueuit in animum orationi ac pietati deditum: nec ferè delabi gratiarum illum imbrem copioſo fluxu permittit, niſi orationum precúmque vi pellectus. Credas nubem illam diuinam non pluere, niſi antè mentium noſtrarum vapor ſumma petierit, ac quaſi in cęleſtibus orationū vi concreuerit, à cæleſti ſole magno in ſublime tractus. atque hinc Proph. Regius Pſ. 142. *Meditatus ſum in omnibus operibus tuis, & in factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus meas ad te: a-*

nima

nima mea sicut terra sine aqua tibi. & commodissimum huic orationum generi nocturnum ac matutinum tempus. hinc illud eiusdem: Ps. 62. *Memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te.* & Psalm. 76. & 33. *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* & alibi: Psal. 118. *Peruenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua.*

Vt cibo potúque spoliatum corpus diu vitam tolerare non potest; ita & mens nostra orationis cibo frustrata, quo vno nutriri, foueri, roborari solet, omni breui spiritali vita exuitur. nam vt corpori terrestri cibus suus terra est, ita animo cælesti à cælestibus sperari cibus debet. quo frustratus cõtabescat, ac quasi meliori succo emedullatus, exarescat: maximè dum vis illius concupiscentiarum vndique ignibus obsessa eneruatur, hostilibus illarum flammis excocta; euigoratúrq; robur omne, potenti harum incursu protritum, vt nisi à cælo nouæ accedant vires, noua suggerantur robora, diu salua consistere mens nostra nõ possit: sperari verò à cælo non debẽt, nisi valido orationum

noſtrarum prouocamento excitatus Dominus cœleſtibus ſuis donis roborauerit egentem, ſtipaueritque contra incurſantia inimica agmina potentibus dexteræ ſuæ armis, firmiſque illam diuinæ gratiæ propugnaculis fulſerit, ac in circuitum vallauerit contra nocte dieque procurſantes hoſtiles acies: vt quantum nimirum hinc inimicitiarum ac oppugnationum, tanta inde gratiarum ac propugnationum materies ſubminiſtretur. quod ſine orationum aſſiduo cultu fruſtra ſperemus.

Et ipſa ſanè oratio, validum in omnes hoſtiles procurſus propugnaculum eſt: illa enim mẽs noſtra de propinquo iuncta Deo, ſub protectione dexteræ illius, omnes hoſtiles ridet conatus, valentiore clypeo diuinæ manus tecta; perenníque diuinæ potentiæ aſſociatione, non metuit minitantes ac procurſantes mundi ac inferorum acies. Vt dama in ſummo inacceſſi montis vertice venatorum ridet conatus, & ſæuientium infra canum illudit rabiem ſecura de loco: ita anima orationum quibuſdam alis ad ſuprema euecta, & Deo ſuo inhærens, de vicini-

cinitate illius omnem hostilem sæuitiam contemnit, secura de protectione. Eleganter in hanc rem Chrysostomus libr. 2. de Oration. *Quemadmodum ciuitas, quæ muris cincta non est, facilè venit in potestatem hostium: propterea quòd prorsus absit id quo fuerat hostium incursus arcendus: sic & animam non munitam precibus diabolus facilè in suam redigit potestatem, nec multo negotio omni scelerum genere implet. Nam ad animam quidem precibus munitam, non audet propiùs accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio subministrauit, magis vegetans animam quam cibus vegetat corpora.*

Quod anima corpori, hoc oratio est animę. illam qui sustulit, vita simul exuit; hāc qui subtraxerit, meliore vita spoliabit: & cū omnis animi vigor, vitaque à cęlestibus donis, diuinisq; inspirationibus pendeat, quibus necessum est carere mentem, quæ ex orationis neglectu talibus destituitur, fit vt mortuo similior sit, vt quæ cælesti vita, qua vna verè viuit, spoliata, in ignauo quodam sopore consepulta iaceat. Et sanè nisi continuo diuinorum influxu fulciatur, labascit & colliquescit tota, mortemq; bibit,

tot modis diu noctúque ab inimica inferorum manu propinatam, ignara generis sui, improuidáque futurorum, immemórque creatoris sui ac Dei:& iam hosti mancipata, & duro æternùm seruitio obstricta. Hinc illud Chrysostomi li.1.de orand.Deum: *Quisquis non orat Deum, nec diuino colloquio cupit assiduè frui, is mortuus est & vita carens, expersq; sanæ mentis. nam hoc ipsum euidentissimum signum est amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi studium, nec hoc habere persuasum, quòd animæ mors sit non prouolui ad Dei genua. quemadmodum enim corpus hoc nostrum, si non adsit anima, profectò mortuum est ac fœtidum, sic anima nisi seipsam incitet ad orãdum, mortua est ac misera, ac grauiter olens.* Et deterior longè animæ mors est, quacunque corporis morte; cùm destituta anima cælesti vita sua, orationis neglectu, graui somno defossa iacet, vt nec diuinæ virtutis rorem influxúmque sentiat, nec mala sua persentiscat, nec amissorum bonorum desiderio tãgatur; tanquã vna obliuionis spongia, quidquid fuerat antè bonorum, deletum videatur. quæ omnia ab orationis demisso studio pau-

paulatim irrepunt, donec ad extrema demum hominem ſuum deducant, & ad miſeranda Religionis præcipitia propellant.

Exempla nos docent illorum, qui deſerta Religione, ab orationis ferè neglectu initia ruinę duxerunt; neque quiſquam ad crimina deſcendit, aut in iis inualuit, callumúe obduxit, qui non antè in orationis ſtudio intepuit; vt meritò oratio meditatioque tutelaria arma, validaque aduerſus hoſtem propugnacula dici poſſint, quibus munitus animus, nullo hoſtili robore ſuperari poteſt. ſtat inuictus aduerſus carnem, mundũ, diabolum, validis his ſpiritalibus armis protectus. Sed neque exareſcere mens poteſt, perenni hoc orationum fonte rigata, cæleſtiumque indies gratuitis donis perpluta: quòd ſi validè vndique oppreſſa ceciderit, promptiùs exurgit, periculaq; vulneráq; orationis ardorib. excita agnoſcit; neque diutiùs proſtrata licet, inhærere luto huic poteſt; quæ potentibus hiſce diurnis adminiculis, & tanquam auxiliaribus præualidis copiis fulcitur.

Quod cor viuenti, hoc oratio eſt animæ.

illud ſuſtuleris, vitam ademeris. orationem tolle, & tanquam clauo & cæſtibus animæ vitam excuſſeris, quam ab oratione habet. qua ſpoliata, tanquam in ignauo ſopore proſtrata ac conſepulta iacet.

Quod condimenta menſis, hoc animæ oratio. inſulſus ſine illis cibus, & faſtidio ac nauſeæ propior: idem euenit animæ oratione deſtitutæ, nauſeabūdos tranſiget annos, & in ignauo languore, ac diſplicentia etiam ſui deſidem vitam trahet.

Quod gemma annulo, hoc oratio animæ. annulli decor gemma, animæ gloria oratio: à qua ſplendorem lucemq; accipit, gratam cæleſtium oculis, adeoque & Dei.

Quod flos horto, pomerio poma, botrus vineæ, nemori laurus, paſcuo flumen, vallibus torrentes, fontes montibus; hoc animæ oratio. hinc mentis gratiſſimi flores quibus cæleſtis Sponſi vertex coronatur, hinc illa malogranata dilecti manib. decerpta, hinc botrus vineæ Engaddi quo inebriatur ſponſus, hinc æterna laurus nullo fulmine ferienda, hinc felicia oculorum flumina, torrentéſque ſingultibus ab alto ductis proruen-

ruentes, fontésque summo montium Domino salientes.

Quod lasso requies, mœrenti gaudium, inopi aurum, fatiscenti robur, nerui corpori, spiritus sanguísque vitæ; hoc animæ oratio est. alta securáque pace mentem firmat, ingenti lætitia perfundit, cælorum opibus donat, vires suggerit, diuinóque quodam spiritu animat iacentem ac torpentem, ac nobiliore quodam cælestium donorum sanguine, pectoris mentísque venas implet.

Quod sol diei, luna noctibus, nauigantibus stellæ; hoc oratio est animæ. sol enim diem animæ pulsa criminum nocte statuit, cælestéq; lumen præfert, diuiníque amoris radiis calefacit, gratiarúmq; donorúmque fœcundo influxu inopem mentem, omníque ope destitutam locupletat: scelerum verò tenebris oppressis, densáque delictorum caligine circumseptis, errantibúsque in tenebricoso peccatorum senticeto, noua luna felices aperit & ostendit, & à fallentium errore viarum reuocat. tentationum denique fluctibus oppressis, sæuísque tentationibus iactatis, inter scopulos & breuia

oppugnantium nos vndique hostium, tuta littora, portumque gratissima stella designat, desperatisque rebus, & tantùm non insurgentium vndique vndarum procellosis iactibus absorptis manum eminus porrigit, & ad tot votis, suspiriis, lacrymísque optata deducit.

Quod gluten, calx, claui, funes iungendis firmandísque rebus, hoc oratio Deo & homini. qua vna tanquam glutine adnectimur, tanquam calce astringimur, tanquam clauo conterebramur, tanquam fune colligamur illi. Deme quibus illa in humanis iunguntur, & collabascent quæ associata mutuo fuerant. tolle orationem, qua vna coadunescit anima Deo, nec multo, dilabimur, & denectimur illi, quantumuis potenti priùs orationum vinculis constricti. ita perpetuari oratio debet, si perpetuanda cum illo coniunctio est.

Quod secures præualidis secandis lignis, quod mallei ignésque ferro domando, hoc oratio duris veteribúsque peccatorum nodis secandis, ac inueteratis, ac quasi chalybatis criminum consuetudinibus contunden-

dendis ac emolliendis eſt.

Quod ſpeculum faciei, hoc oratio animæ eſt. illud maculas detegit, oratio animæ næuos, vt nihil reconditæ deformitatis, aut internæ inuenuſtatis latere diu poſſit orationis ſpeculo propoſito. intima enim peruadit, & nudam oculis proponit. ſiquid tortuoſum, ſi quid degenerat aut aberrat à fine cui creatum, vniuerſum nudat & aperit, & tanquam è latebris eruit, ac in apertam deducit lucem.

Quod muſica homini, hoc oratio Deo. neque enim vllus illi concentus gratior oratione ſupplici mēte & corde prolata. nullus illi cantus ſuauior, inter ſuſpirioſos ductus tanquam inter ſaxa & ſcopulos mœrentis animæ & cupientis diſſolui, & eſſe cum ſponſo ſuo: nulla illi muſica ſonantior denſis oculorum fluminibus imbricata, ac tanquam ſalientium ac ſupernè cadentium lacrymarum modulis variegata: hinc tardè ac quaſi gemmatim proſilientiū, vt ad grauitatem de compoſito credas fluere; ibi celeri motu ac quaſi mutuo ſe fatigantium & opprimentium lapſu, vt in multitudine fe-

ſtinoque lapſu, arbitreris ludere; vbique in venuſtatem, lætumque cæleſtium oculis proſpectum.

Quod cella vinaria ſitienti, quod torcular muſto plenum, quod vinea odorato flore grauida, quod arboribus floribuſq; conſitus hortus; hoc oratio eſt animæ, vt bibat & inebrietur ſpõſus. neque alijs clauibus amoris cellæ aperiuntur, aut cæleſtia reſerantur vaſa, aut torcularia redundant, aut vineę diuitem autumnum ſpondent, aut animorum horti gratos cæleſtibus fructus, cæloque perennaturos flores ſpondent.

Quod hominibus cellę aromatum, hoc oratio eſt animæ. hinc illa currebat in odorem vnguentorum dilecti ſui, non aliis quàm orationis paſſibus; & non aliis quàm orationum ſponſę ſuæ odoramentis excitus ſponſus, columbam ſuam, ſpecioſam ſuam amplectitur.

Quod gladius anceps bis acutus, bis hoſtem feriens, hoc oratio animæ. in quamcumq; enim ſe aduerſarius partem verterit, ſigna intulerit, aciem direxerit, paratum orationi deditum reperiet. quódque inſtru-

ctiſſimus exercitus in inimicam aciem, hoc oratio eſt animæ. nam hac vna cælorum angelorúmque legiones, ipſéque cæleſtium ductor legionum Deus, euocatur. neque inſtructior alia acies eſt, quàm mutuo ſibi ſuccedens oratio.

Quod nobiliſſima medicamenta morbis medendis, hoc oratio eſt animæ. neque potentior vlla medicatio, nulláque certior curatio quàm ab oratione venit. Docent hoc omnium ætatum exempla. nobile ſanè mithridaticum, generoſa theriaca oratio eſt. cui valentiſſima inferorum, mundi, carníſque venena comparata flacceſcunt.

Quod corona regia nobiliſſimarum gẽmarũ multitudine variegata regio vertici, quod armillæ aureæ pretioſorum lapidum textura collucẽtes, quod ornatus regius argento, auro, purpura grauidus regio corpori; hoc oratio eſt animæ. Nullæ enim gemmæ cęlo lucidiores oratione, qua verticem, collum, brachia dilecti ſui ſponſa, tanquam nobili amoris vinculo ſtringit, ſibíque æternùm adnectit. nullum argentum, aurum, purpura cælo gratior. hac vna decorat

ſpon-

ſponſum ſuum ſponſa, purpuratq; nobiliſ-ſimo auro gemmiſque intertexto pallio, amoris ſui teſſera, latè interlucentibus votiuis flammarum ſuarum deſiderijs, tanquam primis cælorum ſtellis.

Remedia.

FRequentes Superiorum de damnis neglectæ orationis exhortationes & monita: de fructu etiam & varia vtilitate frequentatæ orationis.

Exercitationum ſpiritualium annuus vſus, & frequentior etiam, ſi qua neceſſitas poſtulauerit, aut maior quædam ignauia te-porque hominem occupauerit, vt annuo vno exercitiorum igne non videatur poſſe accendi.

Præfectorum ſpiritualium in hanc rem incumbentium aſſidua ſollicitudo, diligenſque in vnoquoque inueſtigatio, ſerięque monitiones.

Frequens lectio piorum librorum, eorumque maximè, qui de neglectæ orationis damnis, quique de fructu, emolumentis, & orationis neceſſitate ſcripſerunt.

Iuuabit in primis frequens seriáque cogitatio innumerabilium propè bonorum quæ ex vnica oratione diuite vena promanare solent.

Hac vna quidquid in humanis intercurrit aduersitatis, tanquã molli spongia deletur, aut tanquã flumine diluitur, aut tanquã valido vento inimicæ nubes metum incussurę pelluntur, omniaq́; procursantia mala vt leues aquilone iactatæ paleæ difflantur.

Hæc tormentis superiores cultores suos facit, pœnarumq́ue contemptores, ignibus, clauis, ferro, cruce maiores; neque sentit animus in neruo, sub ense & securibus qui per orationem coniunctus Deo est. credas in aliena carne carnifices sæuire, cùm mens per orationem conditori suo iuncta est.

Hæc facit contemptorem sæculi, cùm hac vna discat homo, quantum inter cælestia & humana discriminis interiaceat, quantóque diuina terrenis potiora, quantúmque æterna perituris antistent.

Hac intellectus illustratus nil nisi cælestia sapit, desipítque illi quidquid hîc magnum & nobile, quod illis comparatũ non

nisi

nisi calcantium protrimentum pedum est.

Hac voluntas cælesti amore inebriatur, vulneratur, nec quidquam iam felici vulnere saucia præter dilectum quærit cælo reclusum: illum turturis instar compare destituti, suspiriosis questibus amore languidis, lacrymísque suauè fluentibus, ardentibus votis deposcit.

Hæc vna ingentem animo voluptatem parit, cùm mens cælestibus potata gaudiis mœrorem omnem detergit, illúmque in gaudialem diem conuertit.

Hæc incorruptos nos seruat Deo, cùm hac vna salis instar condiamur, & ab omni vitiorum putredine intacti seruemnr. nescit mens purulescere hoc animorum sale confricata, intáctamq; se sponso suo seruat.

Hac vna ductrice virtutes omn es parantur, vitia extirpantur. Docemur hoc ętatum omnium sæculorúmque exemplis, cùm eos legamus omnibus semper virtutibus cultissimos fuisse, qui speciali orationis prærogatiua florerent.

Hæc nos iungit Deo, disiungit sæculo, discriminátq. ab huius amatoribus. sine qua sola

ſola ab his veſte diuidimur; pareſque nos angelis facit. cùm hac vna ad angelorum faſtigia tollamur, & mente Deo quodam familiarioris coniunctionis nexu aſtringamur, & quantum diuina permittunt, mutuę cuiuſdam amicitiæ vinculo colligemur.

Sanè nihil tam potens eſt quod oratione non conſequamur. hac ſcelerum veniam conſequimur, extenſam in vindictam iudicis manum, animumq́; flectimus, æternis ignibus pœniſque abolitis. hæc enim vna certa vt præmiorum, ita & pœnarum felix procreatrix eſt. ſine qua nullæ cæleſtes gratiæ, auxilia nulla ſperanda ſunt. petite & dabitur vobis. mentiri Veritas non poteſt, præmia petenti ſpondet; negatura torpenti.

Et certè vana ſine hac omnis noſtra religio eſt, & vmbræ ſimilis, cùm quidquid ſolidæ religionis eſt, ab oratione tanquam capite, & diuite fonte defluat; inaníſque omnis ſine hac medulla, ſine his neruis, ſangnineq́; vis ac robur, & vmbræ quàm corpori ſimilior ſit. nemo verò huius cultor aut cecidit grauiùs, aut diu in delicto proſtratus iacuit, cùm orationis quadam quaſi manu erige-

geretur in pedes,in ſpem vitæ melioris, peractæque pœnitudinem culpæ.

Qui verò hanc negligit,præcipitio proximus eſt,facilis ad lapſum,pronus in ruinam, cùm,quibus per orationem firmabatur prę-ſidiis ac fulcimentis,ſpoliatus ſit.

Et nemo ſanè carni reliquiſque vitiis paruit, niſi hac nudatus. nemo hac munitus ſanguinem hoſti dedit, vulneráue mortem allatura retulit. quid? quòd adeò potens ab hac vna medicatio petatur,vt innumeri huius ſolius præſidio firmati in æterna caſtitate ſteterint. cùm perpauci hac deſtituti in ſepulcrum caſtimoniam deduxerint.

Et verò quicunque Religionis deſertor audiuit,antè orationem proiecit & calcauit: à cuius neglectu,per contemptum ad iurata Religionis ſigna deſerenda, regia via deſcenditur.

CAPVT II.

Ariditas, & in oratione diſtractio.

QVA mens tanquam terra ſibi relicta, nullo aut rore rigata, aut pluuia de cæ-

lo

lo paſta, areſcit, abitque in cinerem, ventis non multo pòſt inſurgentibúſque tempeſtatibus futura ludibrium: vel quacunque etiam decidua cęleſti nube fœcundata fuerit, quibuſcunque mortificationis raſtris ac vomere proſciſſa; manet tamẽ in inerti ſua ſterilitate, nec niſi perpetua vigilíque cura aſſurgit aliquando ex ignaua & infęcunda ſua procubatione. Quod vt faciliùs dignoſcatur, remediáque malo huic admoueantur, ariditatis ac diſtractionum harum cauſæ examinandæ ſunt. quare videndum,

Num ex innata quadam naturæ condi- I.
tione, inſtabilitate ac leuitate, quæ certis adhæreſcere neſciat, aut vni inſiſtere, aut materiæ defectu, diſcurſus inopia, aut adnata ariditate malum oriatur. quod frequens multis malum eſt, eóque maioribus remediis eget, quò cum natura illis pugnandum eſt: frequénſque hoc vitium non tantùm in iis, qui omni ſtudiorum adiumento carent; ſed doctis etiam, quibus innata quędam mentis inconſtantia eſt, aut quibus impotens imaginationis vis dominatur, quáque violenter in alia rapiuntur, vt incogitantes ab omni o-

ratione

ratione alieniſſimis immergantur. Crederes nauem validis irruentibus aquilonibus, nequidquam pugnante domino, ad inimica littora rapi. quo maior cura ac ſollicitudo adhibenda, ac principiis omni ſtudio occurrendum eſt, præſcindendo omnes auocantium occaſionum radices, nec vel tenuibus parcendo ne exurgant in maius malum, habitumque induat qui patitur; & è leuibus his initiis innaſcantur, non niſi violenta poſtmodum manu medicanda.

2. Num ex inordinato ad vitia affectu, ſiue à natura ingenito, ſiue vſu exercitationeque comparato: quæres impedimenta adfert plurima, nec patitur mentem cæleſti rore rigari: ſaxeſcit enim, ac quaſi rupeſcit anima vitiorum habitu roborata, omniſque è cæleſti nube imber proruens è rupeo hoc mõte facilè dilabitur; aut ſanè vt in profundam vitiorum arenaream congeriem decidens tam altè ariditate illius; exſuccoq; ſolo imbibitur, vt nulla propè tantarum cæleſtium aquarum veſtigia ſuperſint. Euertendum proinde omne hoc ſolum frequenti potentique ſuſpiriorũ ductu, tanquam raſtris, exſcin-

ſcindendęque animorum illę rupes violenta manu, ſerio conatu, frequenti lacrymarum fuſu. nec deſperandum aut intermittẽdus labor, donec cum radice excaudicemus malum. Maior omni malo animus ſit, & vincemus. Nihil inuictum audenti; ſuccedit ſperata victoria, ſi validè inſiſtamus operi. Terretur tiro clamoribus & minis, veterano etiam vulneribus creſcit animus. Idem conandũ nobis, ab ipſa difficultate animus ſumendus. Vincit quiſquis vincere audebit.

Num ex occupationum multitudine, quibus ſpiritale ſemen ſuffocatur, animúſq; ad externa rapitur potenti illorum dominatu totus poſſeſſus, ac quaſi in ſeruitutem redactus, aſſiduóque illorum vſu adeò altè pertinctus, vt vix elui hic color poſſit, quacunque etiam cæleſti pluuia inebrietur. 3

Num ex cæleſtis influxus ſubtractione ariditas hæc proueniat. Cauſę hîc inueſtigãdę negati aut ſubtracti influxus, diuinarúmque gratiarum; noſtra ne culpa ſubtractio hęc euenerit, impedimenta ne à nobis iniecta ſint; repercuſſus cæleſtis influxus duritia cordis noſtri, delapſus frigore ac tepore 4

noſtro

noſtro, protritus nimia ad ſęcularia effuſione, excuſſus contemptu, ac ingratitudine noſtra, repulſus peccatis noſtris; proiectus, ac in fugam actus occultis vitiis noſtris, ſuperbia inprimis, mente nõ caſta, detrahendi facilitate, mutuæ charitatis diſperſione, obedientiæ ac paupertatis neglectu, regularum ac conſtitutionum tranſgreſſione, politici & ſæculares ac aulici ſpiritus proſecutione ac imitatione? An verò nulla cauſa noſtra, ſed vel innata quadam naturæ, tanquam puluerulenti ſoli, ariditate. An ſolius Dei nutu, idque aut in meritorum augmentum, aut exercendę virtutis ac roboris cauſa, aut in exemplum denique & inſtructionem aliorum.

Quibus omnibus ſeriò occurrendum, cùm ferè ex hac ariditate ſpiritualium rerum nauſea enaſcatur, omniumque virtutum faſtidium; cùm languorem ſuum mens conſiderat, tædioque ac diffidentia quadam ſperatæ emendationis, in deſperationem tandem melioris conſecutionis labitur, indéque ad extrema malorum omnium prorumpit, ad vocationis ſuæ languorem, negle-

glectum, contemptum, desertionem, ad vitia denique omnia. Neque quidquam tam graue aut immane est, quod his initiis, tanquam è copioso fonte, fertilíque vena non profluat, ac in apertum vitiorum omnium campum prosiliat. Vt meritò huic malo magnis remediis occurrendum sit, ne vniuersa animæ nostræ area cælesti imbre destituta, arescat tota, & in steriles soluatur arenas, aut in noxias degeneret miricas, in venenarios frutices, in cespites dominum fallentes, solaque fuliginosa fauilla diuites, spemque fœcundæ glebæ solique mentientes.

Validè nos monet Cyprianus de Oration. Dom. *Quæ segnitia est, alienari & capi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris? quasi sit aliud quod magis debeas cogitare, quàm quòd cum Deo loquaris: quomodo te audire à Deo postulas, cùm te ipse non audias? vis esse Deũ memorem tui cùm rogas, quando ipse memor tui non sis?* bene in segnitiei detestationem, in verecundiæ prouocationem. audiri venimus: & dũ preces fundimus, animus aliis distinetur. Simulationis hæc species est, & illudentis non deprecantis Dominum. nemo

reus iudicis aduolutus pedibus incertus de exitu, inter mensarum delicias animo lætus accumbit: nemo pauper eleemosynam supplicibus deposcens votis, opes suas ostentat: nemo æger medicas in dubia valetudine deposcens manus ludit & ridet. nos tot criminum rei, omnium egeni, extremis malorum morbis iactati, peccatorum vulneribus concisi quid exspectamus? remedia poscimus, & tam ignauo frequenter pectore, vt orandi potiùs videamur venisse quàm oraturi. hinc illa increpantis Domini verba sunt, Mat. 15. *Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Isaias, dicens, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Scio vix sperari in humanis posse, vt ab omnibus aliarum rerum cogitationibus liberi vacuique, soli Deo inhæreamus, nec iactemur aut feramur sæculi motibus, conatum tamen adhibebit Religiosus, totumque se dispellendis illis impendet, dolebitque de importunis variarum rerũ procursibus monitore Cassiano, Collat. 23. c. 7. *Quis tantum spiritus potuit vnquã retinere feruorem, vt non interdũ lubricis cogitationibus, in ipsa quoque orationis intentione*

trans-

trāſlatus repēte de cæleſtibus ad terrena corruerit?
quæ licet omnia nōnullis, qui ſunt craſſioribus vitiis
inuoluti, leuia, atque à peccato pænè aliena videā-
tur, ſciētibus tamen perfectionis bonum, etiam mi-
nimarum rerum multitudo grauiſſima est. Se-
quatur proinde magno conatu Apoſtolum
præeuntem 1. Cor. 14. *Orabo ſpiritu, orabo &*
mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.

Remedia.

PRimi generis iuuari poterunt, ſi frequē-
tibus feruentibuſque mentem animent
paſcantque iaculatoriis orationibus. me-
mores Apoſtoli, Coloſ. 4. *Orationi inſtate vi-*
gilantes in ea. &, 1. Theſſ. 5. *Sine intermiſſione o-*
rate. Frequenti etiam ſed breui ferè, & inter-
rupta piarum rerum lectione; ac ſi quando
meditationi ſe dederint, propoſitæ medita-
tionis primo puncto perlecto, ſeriò de eo-
dem aliquid cogitent, ſimilitudinibus, aliiſ-
que à ſe inuentis materiam extendentes,
claudantq; breui aliqua oratione, Tranſe-
ant deinde pari modo ad ſecundum, tertiū,
quartum, donec inueniant in quo animus
magis conquieſcat, in eoque perſiſtant.

Secundi generis; ſi laborauerint, vt aſ-

fectionum radices aſſidua cura, & particularis examinis ſtudio euellant, ſperare victoriam poſſunt, maximè ſi temporario & aduentitio malo tenentur: ſi adnato, & quod cum ipſa quaſi natiuitate adoleuit; maiore diligentia & aſſiduitate opus erit, maiore etiam cautela & cuſtodia ſui; amico etiam aliquo monitore, maximeq́ue ſpiritualium rerum Præfecto, qui vbi dignum aliquid monitione obſeruauerit, non parcat.

3 Tertij generis nulla videntur re magis iuuari poſſe, quàm frequenti per annum ſpiritualium exercitiorum repetitione: frequentatæ enim per exercitia meditationes facilè animum memorem ſui, etiam in mediis occupationum turbis ſtatuent, nec patiētur ſuperuacuè effundi. Audet in mediis occupationibus regijs Propheta Pſalm. 38. *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcit ignis.* & Pſalm. 140. *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.* quid non poterit Religioſus ſi conatum adhibuerit? Iuuabit etiam ante occupationum aggreſſiones, animum cum Deo componere; illiſq́ue finitis, dicta factaq́ue ſecum examinare.

minare. vnde illud Sapientis Eccli. 18. *Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum.*

Quarti generis, animi ſubmiſſione (Eccli. 35. *oratio humiliantis ſe nubes penetrat*) tolerantia, perſeuerantia, ſpe meliorum, diuinorum decretorum conformatione iuuari poterũt: maximè ſi ſibi perſuaſerint, ariditatem hanc, ſubtractionemque diuini influxus euenire ad gratiæ & gloriæ augmẽtum, ad amoris & ardoris excitationem; dum negata in amorem ſui prouocant, fortiuſque accendunt, & alliciunt ad ſe animos, & tanquam calcaribus cogunt, parantq; ad condolentiam in aliorum ariditatibus: ad erudiendam deinde mentem, in aliorum inſtructionem; ad ſubmiſſionis augmentum, & ſpiritalis ſuperbiæ victoriam; ad virium etiam nonnunquam conſeruationem, ne ex ſpiritualium conſolationum & illuſtrationum affluxu contabeſcant; ad patientiæ denique exercitationem, imbecillitatiſque ſuæ cognitionem, cùm vident, quàm nihil poſſunt, cùm ſolitariè ſibi relinquuntur. 4

Nemo hîc dicat, Non possum. quanti omnium litterarum rudes inculti, omnibus educationis probæ præsidiis destituti, moribus indomiti & efferi, & barbara gēte nati, ad summum orationis apicem, venerunt? si non desit animus, reliqua aderunt. nulli enim tam natura nouerca fuit, quæ illum orationis præsidio nudauerit. facile est protendere cælo manus, mentem, verba. &, si verum illud Sapientis est Eccli. 15. *Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei dabitur illi. quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermißione. oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnem operam hominis. Nemini mandauit impiè agere; & nemini dedit spatium peccandi.* quanto promptiùs faciliúsque mentem per orationem coniunget Deo, Creatori, Domino, Regi, Iudici, Medico, Redemptori, Patri, animæ suæ Sponso? nulli occludit ostia Deus & pater, cùm ipse vltrò prouocet Apoc. 3, *Ecce sto ad ostium & pulso. si quis audiuerit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo,*

&

& ipse mecum. & alibi Matt. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* non repelle, admitte rogantem. aderit; nec solitarius. non solet nuda venire munificentia, sed cælestibus instructa gratuitis donis, quibus obsequentem, pasci & ornari desiderantem, cibat & beat animam. (Prou. 8.) *deliciæ* enim illius, *esse cum filiis hominum.* nulla hoc in re elucet magis, quàm in oratione: vt gaudere videas Deum, si potenti submissaque suorum oratione, prouocetur ad dona, ad familiares congressus, ad amicas mutuásque sermocinationes, vt exuisse illum arbitreris personam Dei, induisse hominis.

CAPVT III.

Neglectus lectionis spiritualium librorum.

EQuibus hauriuntur arma tutelaria aduersus hostes, quorum robore opprimimur, medicamináque in spiritualium morborum, priusquam animum obsederint, præcautionem; vbi obsederint, depulsionem: discimúsque ex his non magno nego-

tio, quæ multorum ſępe annorum dubia nō rarò pugna, & periculis non tantùm proximi, ſed & immerſi, & obruti etiam malis didicerunt viri magni: vt quaſi vno oculi iactu & morborum & medicamentorum, pugnarum & victoriarum diſcamus genera. ita quod aliis ſudoribus & ſanguine ſtetit, nobis non magno labore paremus. Idem hîc accidit, quod aurum per immenſa terrarum mariſque ſpatia, inter vitæ mortiſque ſpem metumque quærenti; quod alteri extra periculorum terrores laborumque moleſtias vltrò defertur.

Et ferè videmus eos qui piorum librorum lectionem negligunt, ad minùs probatos decurrere, è quibus non rarò nocituras flammas hauriunt: & iam ardet fornax, & iaculatur in propinquo flammas, quorum antè pectus frigora & glacies conſtrinxerat.

Completur deinde homo totus veſanis his ignibus, non multo pòſt in alienum ſexum erupturus; hiſtoriis etiam fallentibus & mentientibus, inaniumque litterarum ſcoria, vaniſſimarumque fabularum narrationibus. inde iam furit in tragœdia, amat in

co-

comœdia, liuet in ſatyra, ludit in epigrammate, adulatur in elegia, bellumque intonat in aliis, omnemque intus non rarò faciem induit noui alicuius lupanaris. & ferè harum rerum curioſiores gentilitatem cum his imbibunt, & cum illa animæ mortem.

Hinc colloquia naſcuntur parum religioſa, modeſta, caſta, ſæculum & aulam redolentia, alieniſſima ab omni pietate: & totus homo procurrit in hiſtorias aut veteres, aut nuperas, in narrationes nihil niſi vanitatem loquentes; vt in exilium pulſam credas omnem ſermocinationem religioſam. ſequuntur liberiores cachinni, immoderati riſus, geſtus ſolutior, vox clamoſior, diffunditurque vniuerſus homo in ſæculi mores. Contrà quos piorum librorum frequentata lectio delectat, paria etiam colloquia, & cogitationes delectant; vt in mediis etiam externarum rerum occupationibus, piis cogitationibus paſcantur, facileque ad illas in quacunque etiam ſęcularium conſuetudine deſcendant, vtanturque pro re nata talibus magno ſolatio ſuo, magno aliorũ fru-

ctu;monendis etiam, & ad optima quæque impellendis, copiosam in promptu suppellectilem habeant, qua & solenter mœrentes, reprimant effusos, erigant deiectos, deprimant arrogantes, animēt timidos, refrenent audaces, mitigent iracundos, excitent languentes, recreent afflictos; medicamentis denique ad omnem spiritalem morbum curandum abundent. Neque enim deesse his remedia possunt, è tot præstantissimis spiritualium rerum officinis deprompta.

Sed neque deesse materia potest in omni serio, aut familiari colloquio, proximorum saluti aptata: semper enim ex iis quæ à lectione reposuit assiduus spiritalium lector, ad manum habet plurima, quibus vtatur, ac tanquam è locuplete penu depromat vina, magnorum antea torcularibus & calamis protrita.

Et ferè optimum quemque Deóque cōiunctissimum piorum lectionibus delectari videmus; plúsq; ex illis solidę haurire voluptatis, quàm quotquot sęculo immersi ex omni conuiuiorum apparatu, inaniúmque lectionum & confabulationum serie: cùm

& animi gaudia certiora, tutiora, puriora, potentiora omnibus corporis voluptatibus ſint, poſſeſſorémque ſuum via recta ad felicem æternorum fruitionem ducant; corporis verò ad interitum, & miſerandam pœnarum flammarùmque perrennitatem.

Et experiuntur illi, qui ſtudiis hiſce capiuntur, tanta frequenter animorum ſolatia, tàmque valida, vt præ his non deligant orbis imperia, contemnántque quidquid hîc magnam, tanquam verrucam terræ adnatam, tanquam folium aquilone raptum, tanquam puluerem vento agitatum, tanquam bullam concha excuſſam; rideántque magnorum omnium conatum in gloriam, in diademata & ſceptra, in purpuram & opes momento eripiendas, & vt plurimùm ignibus præmiandas.

Diſcet deinde ex his libris lector morbos ſæpe ſuos, quibus ignarus premebatur; ſimúlq; remedia diſcet; variarum etiam tentationum, & inimicarum fraudum circumuentiones, dolóſaſq; hoſtilium inſidiarum machinationes, vt cùm dolos cognouerit, nouaculáſque ſpongia tectas, effugere ſciat

pericula,& imminentia vitæ damna. totum denique ſeipſum, tanquam in ſpeculo intuetur, abditarúmque ſæpe ægritudinum intima depaſcentia viſcera cauſas agnoſcit, mortémque è propinquo minitantem: de cuius vicinitate, aliorum docetur exemplis, viréſque robúrq; induit, prudentibus Scriptorum conſiliis tanquam clypeis, ferro & vallo cinctus; variámque breui ſapientiam colligit, cùm è ſingulis quod prudentiſſimum eſt haurit;ac tanquam in vnum faſciculum compoſitum ſibi ac occurrentibus neceſſitatibus ſeponit, vſurus vbi res ratióque poſtulauerit.

Iam cùm in humanis animus ſibi non ſufficiat,ſed à variis ferè profutura mutuari cogatur, breuíque ſcriptorum compendio, multorum ſudoribus vti poſſit; facilè videmus quantis deſtituantur auxiliis,qui aut aliorum,cùm poſſint,meſſes colligere negligunt,aut alienos labores contemnunt, nec horrea quidẽ ſua aperire dignantur,aut torcularia mutuare,alieno autumno grauidanda, aut alieno pecore ſtabula locupletanda.

Et ſanè ſtolidum videtur, quod ſine labore

bore poſſis, ingenti ſudore,nec rarò non profuturo,parare velle:quaſi ingratæ ſint opes,quæ vltro obueniunt,ac, niſi ſanguine ſudoreque diu tingantur, diſpliceant. Docemur ab apibus, quæ à variis propinanda mella ſugunt,etiam à venenariis quibuſdam floribus; vt mente captum non immeritò dicas, qui vltro oblatam ab aliis ſcientiam, rerumque prudentiam contemnit; tanquam ſi inglorium, ſit alienis noctibus & lampadibus erudiri,& ſapientiam diſcere.

Remedia.

FRequens prouocatio ſui in amorem librorum piorum, certumque in eorum lectione tempus diebus ſingulis ſeponere, quod nullis occupationibus elabi patiatur.

Examinis etiam particularis circa hanc rem inſtitutio.

Communicatio cum aliquo ſpirituali viro circa ea quæ quis legit, & maximè cum Præfecto ſpiritus,aut illo non inferiore.

Pia quædam curioſitas in variorum lectione excitata, deſideriumque varia cognoſcendi. Prudenter Hieronymus ad De-

metriadem, *Vnum illud tibi nata Deo, præq; omnibus vnum prædicans & repetens, iterumq; iterumq; monebo, vt animum tuum sacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui, sementem lolij auenarumq; suscipias.* & alibi ad Celantiam. *Maximum ad iustitiam auxilium est, implere diuinis eloquiis animum, & quod opere exequi cupias, semper corde meditari.* ibidem: *Præcipua tibi cura sit, legem noße diuinam, per quam poßis quasi præsentia cernere exempla Sanctorum, & quid faciendum sit; quidúe vitandum, illius consilio discere.* Inuitat in hanc lectionem magnis nos sponsionibus Augustinus in psal. 18. *Sunt quædam deliciæ sanctæ in libris, sunt gaudia spiritalia ex diuinis eloquiis scrutatis & inuestigatis, ex dulcedine inuentionis, quam præceßit labor inquisitionis.*

CAPVT IV.

Examinis diurni neglectus, aut perfunctoria conscientiæ discußio.

QVÆ res maiora secum damna trahit, quàm prima fronte cuiquam videatur: nam cùm ex seria, & non perfunctoria sui discussione & mala retegantur, & malorum

lorum causæ; perfacile est ad eorum remedia deuenire, secareq; ad radicem, aut cum semine ipso euellere. quod in leuibus, ac à superficie tantùm tentatis morborum discussionibus perdifficile est: in quibus perrarò ad malorum fontes descenditur; vt vel palliata tantùm ex illa nascatur curatio, vel ignauo hoc neglectu, tacitè succrescat malum, viresq; sumat maiores, quàm vt vis vlla postmodum assiduitasque curaque domet & frangat: reperitque tandem homo animæ suę hortum cum certo interitu sementis bonæ, tribulis, sentibus, zizaniisque tam densè valideq; consitum, vt nisi ferrum & ignem admoueat, desperanda salus & fœcunditas sit. Ita quæ neglectu inualuêre mala, morâ ipsâ ingentia incrementa sumunt, cùm fœcundior semper fertiliorq; noxiorum prouentus sit. quod in accurata diurna excussione locum habere non potest, cùm hac v-nâ, quidquid noxium est in semine, & à radice, tenero etiam tum caule euellatur. neque enim patitur seria hæc diurnaque cura mala succrescere, aut in nocituros frutices arboresque coalescere.

Nas-

Naſcitur ex examinis diurni neglectu ſpiritualis quidã tepor,ac totius hominis languor: qui examinis vi excitari ſolet, ac tanquam ſuppoſito igne exardeſcere, & exurgere in flammas, quibus animi gelu diſcuſſionis frigore concretum ſoluitur. omniſq; mentis torpor tanquam acrioribus ſuppoſitis aculeis pellitur, animiq́ue ſomnus vigili hac excubatione pulſatur.

Labitur etiam facilè ad ſæculi mores, quicunque hanc ſui diſcuſſionem ſegniùs obit. neque pronius quidquam eſt,quàm ad illos prolabi, cùm firmamenta tuendæ Religioſæ modeſtiæ deſint; quæ à diurno examine petenda ſunt. nam niſi continuo quaſi freno mentem contineas,ad aſſueta,& naturæ adgenita dilabitur.

Spiritualibus etiam ſpoliatur armis negligens diſcuſſor ſui.neque enim ſolet illius mentem Deus ſpiritualibus armare ſubſidiis, ac tanquam auxiliaribus copiis protegere:ſed cęleſtibus deſtituit influxibus,quibus & ſe tueatur,& audẽter in hoſtes eat.ſed neque vlla re validiùs armatur pectus, quàm noxiorum depulſu, ſalutariumq́ue accerſione.

ſione, vtrumque ſolerti conſcientiæ diſcuſſione conſequimur.

Exuitur hinc etiam paullatim cognitione diuina, cùm enim ex huius neglectu, ſui ignoratione tanquam denſa nube integatur homo, fit vt in cæleſte lumen aciem intendere non valeat. ſoletque Deus lucis ſuæ radios iis ſubtrahere qui & prioris vitæ noctem, & diurnas incurſantes tenebras aſſidua cura non depellunt; ſed in alto negligentiæ cuiuſdam ſomno intepeſcunt perpetuis erroribus ac labyrinthis inerrantes: è quibus nunquam ſe explicabunt, cæleſti ſole ſubtracto.

Sed & nulla re alia à primæuo maiorum ſpiritu degenerare pleroſque videmus. nam cùm diligenti ſui diſcuſſione & praua emẽdentur, & futuris proſpiciatur damnis; fit vt illius neglectu & excreſcant mala, ac tanquam habitum quendam induant, eantque quaſi in naturam, nec præcaueantur damna; ſed cæco quodam impetu in illa proruamus, ac tanquam atra nube tecti in præcipitia voluamur. Et nulla certè reſpublica diu ſtare poteſt, quę legum tranſgreſſoribus impu-

punitatem concedit, & in qua cùm bonis negentur præmia, tum improbis condonantur pœnæ, idem in animo, & interiore mentis republica fieri consueuit: in qua nisi iudicem adhibueris, qui delicta puniat, qui in omnem partem intentum oculum habeat, quique seria indagatione in transgressionem inuigilet; nihil exspectandum aliud, quàm quod in republica iudice destituta.

Magnam etiam homo ex hac diligenti discussione suiipsius cognitionem consequitur: qua destitutus, nulla propè spes reliqua bene prudenterq́; dirigendi salutis vias. neque enim fortuitò quis se suaq́ cognoscet. magnum studium assiduáque diligentia necessaria est, vt quis tam abdita, tótque inuiis vijs recondita, tot anfractibus implexa agnoscat. quod ferè solius examinis vsu euenire consueuit. discit deinde ex hoc quibus subiacet pericula.

Crescit è seria hac cogitationum, verborum factorúmque disquisitione, prudentia. neque enim ille facilè cogitatione, verbo, aut reipsa labitur, qui sua omnia ad quotidianam incudem reuocat. quique quoties

pro-

prolixiora cum externis habita colloquia, toties in ſe redit, audita dictáque diſcutit maturitatem enim talis ac circumſpectionem in omnibus induet, doctus tacere & loqui, neque facilè in pœnitenda aut erubeſcenda proruet.

Magnum etiam ex hac accreſcit animo robur. cùm enim illa duce in noxiorum veniamus cognitionem, quorum detractione melior manet animi habitudo, fit vt huius vires ſolidentur: non ſecùs ac corpus corrupti ſanguinis emiſſione roboratur, valetudiníque ſuæ reſtituitur.

Continetur dehinc mens in perpetua quadam puritate ac caſtimonia. vt enim ex aſſidua zizaniorum eliminatione agrorum perſtat integritas, frequentíque domus ac veſtiũ emundatione, nitor quidam ac munditíes ſeruatur: ita frequenti ſeriáque ſui diſcuſſione, mentis quidam nitor ſeruatur, ne aut ſordibus obtegatur, aut aliquid de ſplẽdore remittat, aut maculas contrahat; quibus improuida cuiuſque negligentia creſcentibus, omnis decor obfuſcatur. quod vbi euenerit, nihil familiarius, quàm nitoris, pu-

puritatis,caſtimoniæ loco,ſordes & impura vota ſubnaſci.

Ducit deinde hæc diſcuſſio ad contemptum ſui, magnamque animi ſubmiſſionẽ, cùm in miſeriarum noſtrarum nos cognitionem deducat, milleque ſubmiſiſſimæ mentis cauſſas præbeat, ac quadam verecũdia totum hominem perfundat. indeque exurgit in admirationem laudeſque protegentis,eleuantis ac miſerantis Domini:cùm & delictorum ſuorum frequentiam, & ignoſcentis Domini benignitatem contuetur: maximè cùm inter illa nouorũ ſemper beneficiorum augmenta videat, meritarumq; toties pœnarum condonationem. quæ omnia non poſſunt non ad toties totque nominibus debitarum gratiarum actionem hominem impellere: ſimulque metum incutere,ne,ſi negligentiores in hac fuerimus, benignam miſericordemque manum ſuam ſubtrahat, & ad immania præcipitia labamur.

Paternum ac benignum in aliorum lapſibus animum inducit,commiſerationis viſcera aperit.dum enim ſua diligens ſcrutator de-

delicta cognoſcit, periculáque quæ ſola potenti diuina manu euaſit; facilis in aliorum culpis eſt, nec tam indignatione, quàm commiſeratione impellente medicam ac paternam manum adhibet, conſcius infirmitatum ſuarum.

Inſtruit etiam ac erudit, peritúmque animarum medicum ſtatuit. neque certior quiſquam illo eſt, qui in ſe mala expertus eſt, quíque ex ſe, aliis mederi didicit, præcauere damna, præſentia pellere, prouidere futuris. ille namque, & morborum magnitudinem, initia, incrementa, exitum, & medicamentorum vim expertus, faciliùs tutiúſque in alio exercet, quod in ſe didicit. neque vlla certior ſcientia eſt quàm quę experientia naſcitur.

Magnam deinde ſpiritalis lætitiæ cauſſam præbet. cùm diligenti hac diſcuſſione, peccata ac imperfectiones mœrorum ac dolorum cauſſæ euellantur; ac tanquam validis frequentatíſque ventis, noxiorum habituum nubes depellantur. hinc ingens exurgit animo gaudium; innocentiæ nimirum ſuæ, diuinęque protegentis ſe dexterę: quod gau-

gaudium in illa mente esse non potest, quæ ingentium secum turbarum causas circumfert. nam cum è negligenti sui discussione, vitia habitusque praui indies augmentum sumant, necesse etiam prauorum motuum ac turbarum caussas crescere. cùm nullis aliis rebus, tam potentes insurgant animo tempestates, quæ illum continua iactatione tanquam decumanis fluctibus variè in omnem partem impellunt.

Denique ex hac sui sedula peruestigatione, ingens delictorum pœnitudo, meliorisque vitæ seriò institutio exoritur. hic enim æternùm profuturæ fluunt lacrymę, quibus tanquam flumine sordes eluuntur; exurgũt ab alto ducta suspiria, quibus tanquam pręualido fulmine cælos penetramus. Et sanè cùm è neglectu examinis huius, in densa ignoratione nostri versemur, fit vt paullatim grauissima etiam crimina ignoremus, obducto mentis oculo, frequentata scelerum cõgerie. cùm contrà, qui diurna hac sui disquisitione assueuit, non facilè in pœnitenda labatur; aut si labatur, remedia ad manum habeat, seipso pòst robustior & cautior.

tior. adeoque vix fieri poteſt, vt qui ſeria ac diligenti bis perdiem diſcuſſione conſcientiam perſcrutatur, in grauius aliquod delictum corruat; maximè cùm in ſingulis diſcuſſionibus animum in delictorum, etiam minimorum ſeriam pœnitudinem, ac emẽdationis propoſitum excitet; in præteritorum lapſuum ſeuerum dolorem, ac in futurorum cautam prouidentiam.

In quam rem illud in primis proderit, ſi in ſingulis conſciẽtiæ diſcusſionibus, feriò, & non perfunctoriè particularis alicuius vitij, in quod frequentiùs labimur, rationem à nobis ſeriam poſcamus, conferendo inter ſe præſentis hebdomadæ dies, diſpiciendoque quos in propoſiti vitij victoria progreſſus fecerimus, cum forti validoque emendationis propoſito. quæ res vel vna ad vitiorum extirpationem, rarioreſque lapſus plurimum poteſt.

Remedia.

MAgnorum in Eccleſia virorum in exactam examinis inſtitutionem nos meritò mouere debent monita. Ephrem

Tom. 3.

Tom.3.Serm.Ascet.verba sunt: *Diebus singulis vesperi & manè diligenter considera quo pacto se habeat negotiatio tua, ac mercimonij ratio. & vesperi quidem ingressus cubiculum cordis tui, examina teipsum & dicito, Putásne hodie in aliquo Deum exacerbaui? nunquid verba otiosa protuli? num per contemptum negligentiamq; peccaui? nũ in re aliqua fratrem irritaui? num alicuius famam detractionibus laceraui?* Eadem matutino tempore præscribit. eadémque S. Dorotheus Serm. 1. *Vesperi sedulò quisque perquirat & inuestiget, quomodo pertransierit diem illum. rursũ manè examinet quomodo exegerit noctem illam.* & D.Bernardus Lib. de vita solit. *Manè præteritæ noctis fac à temetipso exactionem, & venturæ diei tu tibi indic cautionem. vesperi diei præteritæ rationem exige, & superuenientis noctis fac indictionem. sic districto nequaquam tibi lasciuire vacabit.*

Bonorum, quæ à seria ac frequentata conscientiæ disquisitione nascuntur, recordatio; malorúmque ac periculorum, quę à disquisitionis neglectu proficiscuntur, commemoratio. & ferè sola frequens diligensque disquisitio sui satis erit ad omnia vitia su-

ſuperanda. Sapienter Chryſoſtomus de cōp. cord. *Hoc ſolum eſt quod à nobis expoſcitur, vt ſemper recordemur mala noſtra, & conſcientiam geſtorum noſtrorum habeamus ante oculos, vt pro his ſupplicemus Deo.*

Fortis, ac ſæpiùs iterata apud animũ ſuum propoſitio, ſeriò in accuratam conſcientiæ examinationem incumbendi. Quòd ſi quæ impedimenta intercurrerint, quæ dilationē ſuadeant, aut conſuetum examinandi tempus adimant; nullo tamen caſu, quantacunque neceſſitate occurrente, omittenda diſquiſitio hæc erit; ſed primo quoque tempore à grauioribus vacuo, exequenda.

Proderit etiam vitæ mortiſque incertitudinem ſæpe ſibi proponere, variorúmque ſubitos caſus, miſerandos & inexpectatos exitus, momentaneóſque exceſſus, & in ſũma non rarò valetudine, robore ac iuuenta, improuidos raptus: è quibus timorem ſimilis in nobis exitus prouocemus, pérque ſerias has conſcientiarum diſquiſitiones, mētem ad ſubitas has & momentaneas mortes paremus. Ad quam rem iuuabit in primis, ſi quando aut grauius delictum, aut grauius

periculum occurrerit, non expectare consueta disquisitionum tempora, sed subitam in se excitare pœnitudinem, prouocareque in se contritionis actum.

Consultum etiam fuerit, si quando negligentia nostra disquisitio hæc omissa fuerit, vltronea aliqua pœnitentia animum ad maiorem sui curam prouocare: vt hac quasi monitione teporem, ac ignauum à se neglectum pellat.

CAPVT V.

Tepiditas in iis quæ spiritum tangunt.

VT non immeritò tales lenta tabe, & febri hectica cõsumi dixeris, quorum robur pedetentim emedullatur, vt nec sentientes mala sua corruant, quoque ruinæ propiores sunt, eò minùs pericula sua persentiscant.

Nec alteri rei commodiùs hæc tepiditas, animiq; languor comparari potest, quàm blattis & tineis, interiora validorum etiam lignorum rodentibus, vt si moram feceris, nudum corticem, exeso robore reperias.

Rectè

Rectè etiam aſſimilari tepidus poteſt hydrope aut aqua intercute laboranti, à qua paullatim opprimitur & ſuffocatur. Ignauus planè morbus, qui à paruis initiis ſerpendo, tibias ferè, indeque vniuerſum corpus occupat: ſuffocatque quidquid generoſorum ſpirituum toto ſparſum iacebat corpore, enecatque quidquid magnum abditum latebat fibris, vertitque in limoſam quandam ſaniem quidquid venis claudebatur valetudinis bonæ.

Melancholicis etiam humoribus pręgrauato ſimilis eſt tepidus: nauſeabundo in omnibus ſtomacho. ad omnia varius & inconſtans, ſibi aliiſque grauis, aliorum contemptor & ſugillator, inuidiaque in proſperioribus aliorum ſucceſſibus intumeſcẽs. cui cùm nihil placeat, diſplicent omnia. frigidos calenteſque iuxtà auerſatur. nec bonus haberi poteſt, nec malus vult. Prou. 13. *Vult* nimirum *& non vult piger, anima autem operantium impinguabitur.*

Sed & ſimilis eſt limaci, ignauiſſimæ inambulationis pigra fœdaque veſtigia relinquenti; cùm inerti volutatione corpus re-

ptando trahit, ſignatque ignauas circumdu-ctiones ſpurca colluuie, ingenti ſpectantiũ calcantiumque faſtidio. idem in tepido reperies, qui in omni actione, teporis ſui lenta veſtigia relinquit, nauſeam ardentibus paritura, & ſanè nihil ab illo exſpectes, præter ignauas quaſdam molitiones, pigro tepore ſignatas, vt aliquid voluiſſe illum potiùs, quàm feciſſe deprehendas: adeoque nec voluiſſe quidem, niſi quæ propenſioni ſuæ amica, amicum teporem fouent.

Vetus dictum & verum, Potior eſt exercitus ceruorum leone ductore, quàm leonum ceruo duce. vt videamus omni gentiũ ſententia, quantum poſſit ardor, animúſq; excelſus; quantum ſecum detrimenti damnique trahat mens vilis & tepore quodam cincta. leo nimirum vnus tot ceruos leones facit; ceruus vnus tot leones ceruos. Ita accenſus ductoris animus in reliquos ardorem ignemque diffundit; mens tepida ducis in omnes teporis languoriſque ſui virus iaculatur. Ad ardua ſanè, & victura idoneus eſſe tepidus non poteſt; cùm quæ in poſteritatem abitura ſunt, calorem & ignem quen-

quendam exigant: ſine quo nemo manum extendit ad victura. Ingens nimirum animus eſſe debet, qui ad excelſa dexterã porrigat. hunc animum interior quidam æſtus propellit. at in tepido languet omne pectus, caretque hoc magnarum cogitationũ prouocamento. & ſanè niſi amoris quidam æſtus hominem protrudat, quid ſperari magnum poteſt? cùm ab vno amore meritorum magnorumque menſura naſcatur. ab illo nemo excluditur. pares Reges diuiteſque ſeruis pauperibúſque ſunt. nulla conditionum, genituræ, opum, honorum diſcrimina amor nouit. hunc amorem in tepido non reperies: ardoribus enim amor omnis fulcitur, ignorat frigora. Iam quam mercedem à Deo tepidus ſperet, mercedis menſura deſtitutus? neque enim ille tam donorum magnitudinem, quàm largientis ardorem intuetur. miſera alioqui futura pauperis cõditio, qui ſola mente, magna magnis remuneranda præmiis donare poteſt. ita viduę illius Euangelicę laudatus animus, nõ minutà duo. & maiora hæc fuerunt magnorum theſauris, cùm ab ingenti animo duo venirent

rent minuta, abitura in talenta, si opes animis pares fuissent.

Nec in vno primo possessore suo tepor hic manet, sed noxiæ instar scabiei ac pruriginis contubernales occupat. arbitreris lepram latè se spargentem, ac in obuia quæque sæuientem. ita serpit hoc malum, & ab vno capite totam propè non rarò familiam occupat. extinguiturque vnius exemplo ardor quidam mentis, ac quasi iniecto flumine tepescit prior flamma. & qui ignis antè fuerat, nunc solo fumo, ignem aliquando fuisse ostendit. pœnitet nimirum ignium quia pœnitet laborum: molliaque blandaque amplectimur, cùm domesticum exemplum videmus. noxia enim potentia in exemplum & imitationem sunt.

Ingens deinde teporem pusillanimitas comitatur, animus deiectus, varij metus ac timores plurimum inanes, suspicionumque integra nemora. quæ omnia potiendarum rerum desperatione clauduntur: è qua malorum omnium extrema nascuntur. bonitatis diuinæ diffidentia, miserationis desperatio: ac denique cælestium non iam neglectus

ctus tantùm, sed & contemptus quidam. nam cùm labores fugiat, videatque se ad illa sine his peruenire non posse, in contemptum illorum deuoluitur: cùm carere cælestibus malit, quàm sudorem in illorum prosecutione fundere. ita carior illi cælestibus sudor est. vt similis sit illis qui apud Sapientem inclamant: Sap. 2. *Extinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radiis solis. Venite ergo & fruamur bonis, vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, coronemus nos rosis antequã marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.* cùm enim desperent cælestia quæ solis laboribus parantur, vertunt conatum suum mollem ad humana, omnemque in iis felicitatem ponunt, cùm non magnis sudoribus hæc parentur, vt quæ obuia sint, & vltrò etiam se ingerant, imò & non rarò etiam reluctantibus se obtrudant.

Et verò nemo è nobili Religioso vertice, nisi per immania teporum præcipitia ad malorum profunda delapsus est: vt per te-

piditatis incrementa, tanquam per præcipites gradus, aut decliuia montium, ad infelicia præcipitia labamur. nemo etiam Religiosam stationem signaque in quæ iurauerat desertor reliquit, qui non priùs à teporibus his proritatus ac delinitus, longa quasi manu ad turpem infortùnatamque fugam deductus fuerit. nemoque spiritalis militiæ desertor audiuerit, qui excusso tepore, fortiter Religiosam semitam presserit.

Benè dictum à Sapiente: Sap. 4. *Spuria vitulamina non dabunt altas radices, aut stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter posita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.* Spuria in Religione vitulamina, & torpore quodã desides sunt, remotissimi à germanorum Dei filiorum affectu. neque altas in ea radices tepor aget: neque debilius vllum fundamentum tepore est, cui quidquid superstruitur, aduersis ingruentibus, radicitus euellitur: sed neque si excreuerit in arborem, ramos fructusque

dabit

dabit perennaturos: ac si quos dederit, insuaues, & in fauillas aut quasi in farinam cōmolendos dabit. insipida enim omnis operatio tepentium est, & stomachum motura. vnde illud Apoc.6. *Vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* Nec mirum hoc videri debet. cùm tepidus omnis instar tepentis sit aquæ, vomitum prouocantis. quid verò fœdius vomitu in humanis? nauseantis verò hîc stomachi consuetudo exprimitur, qui noxia à se valido impulsu repellit, vt reliquo corpori bene sit: ne, si nocitura hæc contineat, ad reliqua abeat hoc virus, & toti paullatim corpori interitum paret. Hinc grauis etiam illa interminatio; Iere.48. *Maledictus qui facit opus Dei negligenter.* nec mirum, cùm in tantæ maiestatis oculis constitutus, ignaua quadam socordia diuinas res exequitur, tantis promissionibus locupletatas, tanquam si res ludicras pertractaret. ita dum ludit in re salutis, infelici plurimùm exitu luditur; & seriò destituitur à Domino, qui non seriò tanti Dei res peregit.

Fortiter proinde per Sapientem nos Do-

minus ad labores inhortatur Prou. 6. *Vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam: quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Vsquequò piger dormies? quando consurges è somno tuo? paullulum dormies, paullulum dormitabis, paullulum conseres manus tuas vt dormias, & veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons messis tua, & egestas longè fugiet.* Erubescat tepidus doceri à formica. cælo natum doceri ab infima bestiarum, & prudentiam discere ac futurorũ prouidentiam ab insensato animalculo. vt paret hic sibi quod æternùm prodesse queat: tepore nunquam parauerit. labore & sudoribus æterna veniunt. Nam quid aliud speret torpore marcescens, quàm vt ab egestate tanquam ab armato prematur, perennibus cælorum diuitiis exclusus? Pro. 10. *Egestatem enim operata est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat.* Sapientis verba sunt & illa Pro. 28. *Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otiũ, stultissimus est.* Addit Prou. 13. *Qui mollis & dissolutus est in*

est in opere suo, frater est sua opera dißipantis. Et illud Pro.18. *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Egestatem anima remissa, fortium verò manus viriliter certantium, & de genu pugnantium, quibus à vulnere & sanguine crescit animus, opes parabunt æternas. Hinc meritò stolidissimi censendi sunt otij sectatores, quibus animę panes cęlestes gratiæ, & æterni fontes cælestium donorum negantur. hinc illa esuries, & infelix tepentium sitis, quæ à negato cælesti cibo potúque nascitur; atque hinc etiam promissorum diuinorum bonorum abdicatio. hæredes eramus. excludit nos tepor vt tam illustribus indignos. quæ sola virtute, vigili cura, profusis sudoribus, indefesso labore parantur.

Eleganter torpentem describit Sapiens Prou.26. *Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat si ad os suum eam conuerterit.* Et tamen *sapientior sibi piger videtur septē viris loquentib. sententias.* Cōmoditatib. nimirū suis tāquā molli lectulo indormit piger, frigora metuens. hinc illa ignauia retractę

dexteræ, oríque cibum negantis. negat subtrahitque hunc sibi animæ cibum tepidus, laborem fastidiens, quo solo cibus ille paratur. nec pudet illum à puellis puerisque vinci: quorum non pauci contemptis calcatisque mollibus, per dura & aspera cęlesti cibo pasti sunt: per vulnera nimirum & sanguinem cælo inscripti. &, quod stolidissimum est, sapiens sibi piger videtur; quasi prudenti circumspectione & ignes & frigora fugiat, & inimica corpori deuitet: gaudet nimirum blandè ludentibus, & quadam dulcedine molliter dissuauiantibus: damnat quos duris & asperis calcatis, per ardua viam sibi ad æternitatem sternere videt, quasi naturæ aduersantia vltro auidi amplectantur: ignari, æterna illis præmia, torpentibus verò nullo æuo morituras pœnas parari. & Prou. 24. *Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat.* tepentibus enim dormientibusque nobis, ac tanquam de re salutis nimium securis, nocitura aduersarius semina inspargit, oppletque malarum cogitatio-
num

num ac desideriorum zizanijs pectus, valido antè virtutum aratro subactum.

Hoc malum vbi inualuerit, ad ardua quęque ignauissimos reperies, sed neque facillima nisi placentia admittent. Vrges, & instas operi? negant se posse, inualetudinem caussantur, onerísque munerísque magnitudinem, impares vires.

Succedit his quædam spiritualium rerum nausea, horror paupertatis, obedientiæ & pœnitentiarum, omnisque omnino austeritatis; dum mollia captat animus, & blandientibus se totum immergit, deferuescente spiritus ardore, ac vniuersim mutua refrigescente caritate.

Itur deinde regia via ad corporis commoda, ad prodigam in cibum, potum, somnum profusionem, ad voluptatem denique suaue ridentem, prouocantem, & ad se molles hosce spiritus allicientem.

Neque aliud sperari ab hoc tepore potest. nam vbi elanguit ardor spiritus, extabuitq; pristinus æstus, ac quasi in fauillam cælestes antè flammæ abierunt, nihil nisi inanem fumum, leuemque ac euanidum vaporem

ſperare poſſumus.

Et certè abacto priſtino ardore, animiq́; calore emortuo ac conſepulto, omnium ſpiritalium rerum mortem quandam ac interitum ſequi neceſſum eſt: incipítque exinde viuere caro, cùm quantum illi ſpiritus decedit, tantum illi vitæ accedat; quantumq́ue ſpiritui cura cæleſtis ſubtrahitur, tantum huic ſæcularis auræ ſuccreſcat. è tepore proinde illius, ardor huius enaſcitur: ita nâque in his comparatum eſt, vt quantum detrahitur vni, tantum addatur alteri, quantum decreſcit vni, tantum alteri accreſcat: vt vnius interitus, vita ſit alterius.

Inuigilandum proinde ne noxius hic tepor animum occupet. nam vbi illum ſemel poſſederit captiuumq́ue duxerit, nequidquam ferè melioribus ignibus excites: tam alto ſopore pectus illiditur, vt nec potentiſſimis quidem ſpiritalibus prouocamentis è profundo, quo tenetur, ſomno, ad ſe redeat, & nihil iam huic in omni vita ſerium. vt ludicra, & comœdiæ ſcenam grauiſſima quæque peragit: nec vt ſua, ſed vt aliena retractat: ſi dederis, accipiet, & vix aliquando

vel

vel offerenti manum porriget: quòd si vltro non inieceris, nec desiderabit quidem, multóque minùs sudorem effundet, aut laborem impendet: sed neque spe felicis æternitatis, aut infelicis æternitatis metu commouebitur: in gloria, aut inglorius vitam ducat, iuxtà habebit. propone vtriusque vitæ præmia, laboribus terretur: propone huius & alterius iudicia vitæ, tabescet ignauia; nec aut ad vnius gloriam, aut ad alterius prouocabitur tormenta. narra quæ æternitatem tangunt, fabulæ illi videntur; quæ Iudicem Deum, tragędiæ fragmentum. Nec plurimũ magis præmiis pœnisque propositis mouebis, quàm cadauer minis: imple mẽtem terroribus, imple gaudiis, virtutis speciem propone, & quidquid in illa prouocat in sequelam, in admirationem, in laudem, in animi tranquillitatem & pacem nullo calamo explicãdam; adde cælestem amorem, & quidquid vnquam flammarum iaculatum est cęlum, quidquid ignium infernus; emarcidum truncum arbitraberis: nisi quòd belluarum more pronus rapiatur in corporis commoda, felicitatemq; in his ponat suam:

quid-

quidquid verò ingenio,labore,induſtria aſſurgit ad magna,execratur.

Sed neque fidi huic quidquam poteſt, nec tutò aliquid committi,vnaque ferè huic beatitudo eſt,in ignauo otio & fabulis conſeneſcere:niſi quòd, vt dixi, carnis plerumque vitia ſequantur hunc teporem, eò maiora validioraque, quo languor hic maior eſt,altioreſque in homine radices egit.quod vbi euenit, nihil in eo, non dicam Religioſo,ſed nec Chriſtiano dignum reperies.

Remedia.

ORationum, meditationum vſus frequentior,piorum librorum, vitarumque Sanctorum frequentata lectio: neque credi poteſt quantum exempla in imitationem poſſint. puerorum enim virginumque ignes calcantium, tormentis tanquam roſis inambulantium, pœnas tanquam menſarum delicias amplectentium, cogitationes, quem non teporem pellãt? iam Chriſti Domini paſſio, calentes lacrymæ, fuſus ſudor, ſparſus ſanguis, immitia verbera, corona ſpinea,immania vulnera,claui,crux,lancea, quid

quid non poterunt in religioso pectore, si seriò frequententur?

Mortificationum deinde, Sacramentorum, ac confessionis vsus solito maior: consultissimumque fuerit fortibus pœnitentiis tanquam immissis ignibus teporem pellere. validissima enim remedia sunt quæ à sensibus petuntur. magnus ille est, qui nusquam pepercit sibi: prudens, qui in se punit quod in alio displicet: fortis, qui pœnarum metu ad magna se cogit.

Spiritalium exercitiorum crebrior repetitio; frequẽs vsus piarum apud Deum aspirationum, maximéque earum, quæ aut in amorem illius, aut in laborem ex præmiorũ aut pœnarum magnitudine impellunt, mẽtémque ad duriora ac diuina prouocant, auocant à suauibus & perituris. quę si frequẽtentur, tanquam perpetuis flammis inardescit animus, ac tanquam suppositis ignibus ęstuant præcordia Deo plena. quibus accensus non facilè intepescit animus.

Diligens examen orationum, ac meditationum factarum, seriáque negligentiarum distractionúmque in illis disquisitio. Serium

rium deinde emendationis propositum, excitationesque pellendæ tepiditati idoneæ. Neque satis fuerit in eo qui tepore hoc oppugnatur, si bis per diem examen instituat. iteret frequenter, post Sacrum, Horas, pias lectiones, conciones, catechizationes, prolixiora colloquia, studia. Incredibile est quantum breuia hæc examina, mentem sibi præsentem contineant, quantum animent; dum & lapsus suos & pericula intuetur, & fortibus seipsum propositis ad magna exacuit.

Frequens consideratio diuinæ præsentiæ, magnitudinis illius, potentiæ, scientiæ. hæc qui propiùs considerabit, facilè teporem exuet inimicum Deo.

Iuuabit etiam in terrorem cogitatio iudicantis Dei, incertitudinis vitæ, æternarum pœnarum, paratorumque cælo præmiorum. vtriusque enim æternitas vehemens calcar est fortiter audendi & explendi.

Proderunt etiam frequentatæ per diem cogitationes, Omnem diem primum, omnem vltimum esse; illum in ardorem, hunc in terrorem. & magnorum illud, Quare veni-

misti? quis instituti finis?

Commodorum deinde incommodorumque discussio, quæ aut ex ardoribus, aut tepore nascuntur, non poterit non ingenti spe bonorum, malorúmque metu, mentem accendere ac terrere, teporemque omnem excutere. verè Prosper. Sent. 112. *Sicut corpori noxium est, corpoream escam non posse percipere; ita animo periculosum est, spiritales delicias fastidire.*

Caussam denique teporis consultissimum fuerit inuestigare, inuentámque valida manu euellere. neque sanè quidquam facilius quàm repertam pellere: qua etiam ignorata, nihil solidi sperandum est. cùm ab huius cognitione omnis victoriæ spes pendeat. & principijs maximè inuigilandum est. maximè cùm in hoc vitio à tenuissimis, & quæ propè sensum omnem fugiunt, quasi per insensiles gradus ad extrema ducamur, eorum more qui per præcipitia labuntur, qui non antè desinunt quàm ad ima varijs infelicibusque volutionibus deuenerint. initijs proinde fortiter insistendum, ne in medio infortunatissimarum volutationum

serò

ſerò remedia cogitemus, cùm non teporem tantum ſed & nauſeam ac ſpiritalium contemptum imbiberimus. Iam cum hoſtibus vndique cingamur callidis audacibuſque, non tepentibus conſiliis opus eſt. domeſticam patimur carnem, quæ nullā oppugnationibus moram concedit: ambientem mūdum, ludentem, blandientem, allicientem, multa promittentem: inſurgentem crudeli, effera, ſubdolaq́ue ſimul infeſtatione dęmonem, ſingula vigili cura obeuntem, ac in omnem momento omni perdendi occaſionem intentum. quo magis tantis domi foriſq́ue hoſtibus in æternis nocendi excubiis ſtantibus, ignauia teporeq́ue pulſo, inuigilandum quaqua parte ſaluti eſt. nuſquam indormiendum. omnia etiam tuta circumſpicienda, metuenda: nuſquam, nunquam arma ponenda, ne hoſtili pateamus ferro, ne inſidiis, ne inglorio tandem exitu tepentem pigramq́; vitam ſignemus. Et ſanè turpe eſt Religioſum, ab opum, honorum, voluptatumq́; amatoribus vinci: quos ingenti ardore alacritatéque ad ſumma vitiorum tendere videmus, non ſudoribus, non ſanguini par-

parcentes. & quid non audet auida humanarum fòrs hoc momento periturarum rerum sitis? quanto molimine in breui peritura insurgit; cum audaci calcatu per contemptum etiam vitæ ad ruitura vota sua pergat? Turpissimum verò tantis illis ęstibus in momentanea hæc insurgentibus, Religiosos beata ęternitate proposita, ad cælorum non peritura pręmia, ignauo protrudi potius quã progredi gressu. quid hic speret, nisi qualia ab ignauo pectore exspectãda sunt, post grauem nimirum cum euangelici talenti fossore, Domini reprehensionem, pœnarum æternitatem?

Teporis autem ferè hæ caussæ. 1. Consuetudo è sæculo in Religionem deportata, quæ in naturam abiit. hæc valido frequentíque conatu, ac quasi flatu prouocatis sopitis ignibus, & sæcularium adhuc cogitationum cinere tectis, contrariísque consuetudinibus pellenda erit.

2. Naturalis quædam animi inconstãtia. qua nulli certæ rei inhærentes, ad varia semper manum protendimus, nouorum auidi, veterum pertæsi: omnia nimirum

ten-

tentasse iuuat, cùm vna ferè veritas virtusque gradiantur via; dubia semper error, sui consiliorumque ignarus.

3. Defectus bonæ voluntatis. quæ vna potentissima spiritualium omnium profectuum caussa est. excitanda illa erit Christi Sanctorumque exemplis, pœnis, præmijs, æternitatis vtriusque.

4. Imprudens & supra vires feruor, violento molimine expressus; qui ferè in languorem degenerat, cùm indiscreto conatu robur omne paullatim exteritur, viresque vniuersim concidunt, totaque valetudo eneruatur, nec se ad magna potest extendere, intempestiuis ardorum laboribus fracta. prudentia corrigendum hoc malum, & sapiente Superiorum ductu.

5. Domesticæ disciplinæ neglectus. cùm teporis languorisque omnis, conniuentiæ excessuum, mater sit: qui Superiorum vigili cura emendandus. vetus enim illud verum, Vbi rigor, ibi vigor. si prudenti Superioris manu ducatur, ne nimius rigor in seueritatem labatur, inde in animorum alienationem, & odia.

6. La-

6. Laboris fuga, otij amor. vellemus nimirum, sed labore terremur. extimulanda proinde voluntas erit potentibus timoris Dei, & infelicis æternitatis stimulis.

7. Institutionis, & boni exempli in Superiore defectus: doceat; plus tamen rebus, quàm verbo, & imitatores habebit. nam vel solo rubore sequentur præeuntem.

8. Insurgentium difficultatum metus. qui ad infima abijcit, terret à magnis. expellendus ille, propositis fortibus in vtroque sexu in prima iuuentute exemplis, præmiorumque magnitudine.

9. Pusillanimitas. quæ è diuinæ protectionis & auxilij diffidentia nascitur. hęc ingentibus Christi sponsionibus, omniumq; ætate testatissimis exemplis depellenda erit. animúsque ad æterna & magna erigendus, ingentíque in Deum fiducia excitandus.

10. Neglectus minimorum. sunt enim hęc tanquam flabra ignem prouocantia, tanquam ligna flammarum & calorum materies, tanquam pulueres qui densati prospectum adimunt, tanquã raræ nubeculæ, quæ compactæ noctẽ inducũt, lumen adimunt.

11. Pro-

11. Profusa passim loquendi licentia. qua ferè hauriuntur quæ internum æstum minuunt, profunditúrque omnis animi calor. in cuius locum tepor succedit, & generosi antè pectoris languor.

12. Nimia ad externa effusio. restringenda hæc erunt, & excitandus solitudinis cælestiúmque amor, vitæ breuitate ęternitatéque proposita. quòd si obedientiæ imperio implicamur externis; frequentibus repetitísque per diem piis aspirationibus, mens indissociabili quasi quodam nexu, iungenda Deo: temporaliáque negotia, diuinorum incentiuis farcienda erunt. ne his destitutus animus, diffluat in puluerem.

Quoties denique deuotionis feruor intepuerit, consultum fuerit illud B. Bernardi de conuer. ad clericos, cap. 30. grata memoria repetere: *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad culpam præteritam quæ remittitur, ad gratiam præsentem quæ immittitur, ad inferni pœnam quæ euaditur, & ad gloriam futuram quæ repromittitur.*

C A-

CAPVT VI.

Mortificationis neglectus.

EQuo simul omnia propè mala nasci videmus. Neque cum immortificata hac affectuum ratione, castitatis, paupertatis, obedientiæ obseruatio, aut solida aliqua virtus consistere, aut in vocatione constantia sperari prudenter potest. diu fortè in alta permittitur pace, nec bella sentit, aut inimicas experitur acies; continebit se intra modestiæ, ac quasi virtutis limites: at vbi insurrexerit hostis, nec minis tantùm, sed cōserto fortiter pede, armis & ferro inassuetum malis pectus aggressus fuerit; cadent animi, labascent genua, & ferè antè succumbet, quàm verbera senserit, adeóque ad solas etiam hostiles expallescet minas, & victorem agnoscet, cuius non expertus est dexteram. Tironibus hoc euenire solet, quos solus hostilium armorum fulgor terret, & in fugam vertit. Veteranus, cui cum pugna & lucta, dandísque accipiendísque vulneribus quædam quasi amicitia intercessit, quique non vno pugno disculptum pectus

O habet

habet; animos à ſanguine induet, aſſuetus poſt vulnera victoriarum.

Perpetuam deinde mentis inquietudinem ſequi neceſſum eſt, internæque pacis turbationem. neque enim quies ſperari poteſt, vbi perpetua turbarum cauſa eſt: cumq; vniuerſa ſpiritalis vita, fructuſque à benè mortificatis affectibus pendeat, tanquam à benè ſubacta & proſciſſa terra, ſemineque mortuo ſimillimo ſperati agrarij fructus; fit vt mortuo ſimilior dici poſſit, in quo crudi adhuc dominantur affectus, à quorum fœcunda malignitate nihil niſi agro Dominico nocitura proueniant: neque enim è ſcrupeo hoc agro, lolijs ac zizanijs obſito, magna expectari poſſunt. nam vt non improba terra ſit, ruderibus tamen, ac miricis innaſcentibus, quidquid eſt ſeminis boni ſuffocatur, ac quaſi inimico pede proteritur, vt magno licet ſe conatu in herbam nonnunquam erigat, ſpem tamen raritate ſua fallat, nec ad maturitatem deueniat; cùm ferè in medio ſperati fructus noxiorum pondere corruat, aut exareſcat.

Sequitur deinde domeſtica vniuerſim tur-

turbatio, dum ab huiusmodi malè mortificatorum affectuum inquietudine, domestica pax turbatur, commouentur animi, & ab vnius sæpe malè subacta mente multorum sequuntur commotiones, & quædam quasi tempestates; dum his tanquam flabris, iuniorum inprimis, minusque solidorum animi grauiùs commouentur, excitanturque in paria exemplo, ac in imitationem prouocantur; dum ferè ad pessimorum imitationem natura feramur, nihilque pronius sit, quàm præeunte aliquo tanquam duce, reliquos sequi, à quibus vniuersa domestica pax scinditur, ac quasi imis sedibus concusso mari, tranquillitas in tempestatem vertitur; cùm neque iam quisquam alteri cedere, nemo insurgentium quorundam impetus declinare, nemo durioribus interdum irruentibus, molliora, ac veluti saxis puluillos obiicere, nemo procurrentibus locum, spatiumque cursui concedat. quod vbi fit, & aspera duraque paribus incurrunt & illiduntur, quid nisi fragmenta & ignes expectes? Vnde postmodum animorum alienationes, acerbioresq; indignationes nascuntur,

perpetuísque propè hisce mentium æstibus vniuersa familia iactatur, periculísque plena sunt omnia; dum singuli immortificatis impacatísque motibus præcipitio, quàm certæ stationi viciniores sunt. neq; fieri potest, vt à malè subactis animis, non ingentes insurgant fluctus, qui pacata etiam aliorum littora conturbent ac quatiant; vt totum iam domesticum elementum in non consuetos exurgat motus naufragiis proximos.

Sed neque quidquam magni ab his expectari potest, cùm in perpetuo non vano metu Superior sit, ne in pertractãdarum rerum decursu, si quid non placiturum occurrat, aut minùs iudicio illorum conforme, erumpant è cruda hac affectuum compositione, in vniuerso corpore pœnitẽda. neque committi illis quidquam potest, à quo Religioni decus sperari, aut damna timeri possint: semper enim iustus ille metus, Superiorum insidet animis, ne qua parte elabantur, ne qua in erubescenda erumpant.

Quòd si iusto hoc Superiores metu ducti, non credant honoratiora, periculum est ne in graues & nocituras indignationes insurgant,

gant, & dum se contemptos arbitrantur, in saluti suæ Religionique nocitura prorumpant; vt ad quamcunque se Superior partem flexerit; non effugiat pericula. Quare nescio an aliquid grauius euenire possit, cùm neque si fidat, neque si diffidat Superior, immortificatæ huius mentis scopulos euitare possit. vt autem inter hæc turbati pectoris, tanquam turbidi maris breuia, tam certò clauum dirigat, vt in neutram partem illidat nauem; ingens omnino industria, longáque experientia, & prudentia necessaria est: ac nec in summa illa quidem semper effugere naufragia poterit.

Remedia.

AB ipso Religionis ingressu peti debent. nam & suauiùs & tutiùs peruincuntur mala, ac quasi in semine suo præfocantur in primo illo quiduis ferendi æstu, quàm cùm mora inualuerunt, calórque ille victoriæ suiipsius elanguit & deferbuit.

Non ab omnibus simul inchoanda res est, vníque rei primò admouenda manus, & à facilioribus, minúsque radicatis initia

ducenda sunt, vt assuescat paulatim animus vincere, audeatque etiam maiora tentare.

Proderit in primis ad hæc particularis examinis seria institutio, frequensque commodorum incommodorumque ex hoc neglectu nasci solitorum in vtramque partem, exemplorumque tam veterum, quàm recentium commemoratio.

Prudenter Leo monet in sermon. de natali 7. Machab. *Toties peccatis morimur, quoties in nobis peccata moriuntur. & pretiosa in conspectu Domini etiam ista mors Sanctorum est, vbi homo occiditur mundo, non terminatione sensuum, sed fine vitiorum.* & Augustinus Epist. 114. ad Sophiam. *Moriatur homo, ne moriatur; mutetur ne damnetur.* optanda mors, qua vna viuimus, qua spoliati morimur. prudens delectus, mori vt viuas: non viuere, ne moriaris. bene viuit qui moritur. felix mors qua vna viuimus: infortunata vita qua morimur. Habemus in hanc rem illud Domini. Luc. 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* & apud Ioannem Ioan. 12. *Qui*

amat

amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. Eleganter in hæc verba Auguſtinus Trac. 51. in Ioan. *Magna & mira ſententia, quemadmodum ſit hominis in animam ſuam amor vt pereat, odium ne pereat. Si malè amaueris, tunc odiſti: ſi bene oderis, tunc amaſti. felices qui oderunt cuſtodiendo, ne perdant amando.* & Chryſoſtomus Homil. 66. in Ioan. *Aenigmati ſimile hoc dictum videtur: non tamen ita eſt, imò verò præcipuæ ſapientiæ plenum. Et quomodo qui amat animam ſuam, perdet eam? qui abſurdis eius cupiditatibus obtemperat, qui præter debitum ei indulget: quemadmodum è contrario, qui odit eam in hoc mundo, cuſtodit eam: hoc eſt qui non paret ei cum noxia iubet.* Facit hoc Religioſus omnis, qui ſe ſalutemque ſuam amat. mortis huius non tantùm oblatas fortiter amplectitur cauſſas, ſed vltro quærit, tanto futurus Deo gratior, quanto pluribus mortibus nobilitatus. fœcunda mors, qua centupla fœneratione in vitam exurgimus æternam. eo magis quòd interminantem habeamus Dominum: Ioan. 12. *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum*

manet. & Apostolum ad Rom. 8. *Si secundùm carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* & de se Propheta Regius Psal. 43. *Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis.* monetque Apostolus Colos. 3. *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram.*

CAPVT VII.

Regularum etiam minimarum neglectus.

DE quo illud dici potest. Eccli. 19. *Qui spernit modica, paulatim decidet.* & ferè à minimorum neglectu & transgressione itur ad maiora; vt hæc minima, gradus quasi quidam sint ad ingentia præcipitia. neque facilè quisquam primo quasi saltu ad deterrima descendit. à paruis ferè initiis ad summa exurgimus, & maxima quæque mala à tenuissimis profluxêre principiis; quæ neglecta, nulla postmodum arte reparanda damna attulerunt. Nec mirum à tam leuibus subnasci maxima: serpunt enim mala, & dormientibus nobis, ignauoque quodam somno illisis, succrescunt tenerrimi frutices in arbores

arbores ingentes, quæ ſuperbo poſtmodum vertice de robore ſuo gloriantur, deſpe-ctántque infra ſe poſita.

Nec inter parua hæc numeranda, à quibus ad maxima decurritur, ad immania vocationum præcipitia, ad carnem & ſanguinem, & omni ordini erubeſcenda. ita tenuis nubecula, ſolis proſpectum adimit: & parua paruis innexa animum denſa caligine cingunt, proſpectumque vt meliorum, ita & periculorum adimunt. Sanè à ſcintilla neglecta ad humilem arenam nobiliſſimæ proſtratæ iacent ciuitates, è leui vulnere & morbo, frequentes magnorum mortes. & non gutta cauat lapidem? tam mollis elementi pars minima ſaxa & rupes. & ſtillicidia rara tectorum, ferrum & chalybem, & duriſſima quæque marmora, ferro non rarò imperuia, exedunt.

Iam quàm magna è minimis proſtrata iacent? à tineis & blattis emedullantur robora. & minimum animal, fluctuum rabiẽ, ventorum ſęuitiam, & nauium ludit magnitudinem. à cuniculis & formicis vrbes euerſas legimus. crocodilum ichneumon inte-

rimit, basiliscum mustela, bufonē araneus, & ab imbelli populo & sudibus armato ingentia armata agmina internecione deleta sunt. Eua in vno serpentis alloquio perit, Adam in Euæ? inde in omnem posteritatem vnius pomi improbitas transit: & pereunt tot millia quæ totius paradisi nec cespitem nouerant. in vno mulieris aspectu cadit Dauid, leones & vrsos & Goliadas assuetus sternere; in Dalila Philistæorum terror victorque Samson, in variis Salomon. pietas, fortitudo, prudentia, qualia nulla ætate, in femina iacent. & non nobilissimi ductoris felicitatem vna Iudith stitit? & quantula res mulierculæ aspectus vnus, familiarior sermocinatio vna, curiosior non casti penicilli intuitus vnus, impurior calamus, lasciuior cantus, mollia verba? & tamē in omnem ex his ætatem bella retulit non vnus, & intulit sepulcro vulnera, ab vno curiosiore oculorum iactu, vna in omnem vitam pœnitenda lasciuiore lectione, vno leui infeliciq; contactu. Dictum verè Curtij li. 6. *Nil tutò in hoste despicitur: quem spreueris, valentiorem negligētia facies.* Quātæ deinde, ac quàm validæ res

è mi-

è minimis exſurgunt? è tenui lino ingentia licia, è minimo ſemine ingens arbor exoritur, è zizaniorum vna aut altera plantula neglecta totus ſilueſcit ager. & quid inualidius ſtramine & ſerico? adnecte, & nullis viribus confringes. è minimis arenis ac lapillis quanti ſurgunt montes, vaſtiſſima palatia, ſuperbiſſimæ moles, celſiſſimæ turres? quę iiſdem quibus ſteterant artibus euertes. minimorum aggeſtione ſteterunt, minimorum ablatione corruent. & quàm tenuibus initiis ad ſummam erigimur eruditionem? è minimis elemẽtis, è mutis inanimatíſq; voculis. è paruis etiam opibus ad auri talenta, è plebeio ſago ad orbis imperia.

Tepeſcit in his paulatim Religionis ac inſtituti ſui amor, dum ea negligunt quæ proprij inſtituti ſunt, & per quæ magis etiam, quàm à maximis, ab aliis diſtinguimur. Votorum namque obſeruationes & violationes, cõmunes omnibus reperies, ſi votorum vim robúrque ſpectes. minora reliqua licet ſint, tamen ab his diſcriminibus & ornamentis, reliquorum diſcrimina naſcuntur. Et ferè qui vocatione deſerta, ſæculum

petierunt, à minimorum neglectu ac contemptu inceperunt, à quibus pedetentim ad extrema venerunt. Vetus dictum: Nemo repentè factus est pessimus. nec solet humani generis hostis ad immania quædam scelera Religiosum primo impulsu propellere: paulatim, ac quasi non sentiẽtem ducit ad præcipitia; è quibus sera sæpe pęnitudine vetera respectantẽ ad malorũ profunda deturbat.

Tepescit perfectionis desiderium, incredibile enim est quantum leuiora hæc profectum ornatumque secum trahant; vt si quis in veste aureas hinc inde licet minutas stellulas interspergat, venustiorem lõgè dabit, vt credas aliam ab illa priore: ita in Religioso, minimorum obseruatio magnum decus splendoremque adfert, vt toto cælo alium horum obseruatorem putes ab eorum violatore, & tanquam alienæ militiæ, ductorumque diuersorum stipendiarios.

Tenebrescit deinde paulatim his quasi nubibus, obtegiturq; mentis nostræ lumen; & obscurantur animorum radij, quibus ductoribus ad virtutum summa ducebamur, collustrabamurq; in perfectionis semita.

La-

Labaſcit etiam amor Dei, diuinarumque rerum, dum paulatim abducimur à perfectionis ſtudio; tædet laboris, minora errata, leuioreſque offenſiones nihil facimus. Non ſunt amantis ſigna ſolis mortem inferentibus terreri, & auocari ab amati offenſione: ſigna ſunt in amore languentis ac tepentis. Nam quis hic amor, promiſcuè nõ tantùm offendere amatum, ſed prona voluntate ferri in has offenſiones? Sanè nemo negare poteſt, diminutiones hîc eſſe amorum, tantoque plures, quanto in pluribus tranſgredimur, & deflectimus ab iis, quæ illi amica & accepta ſunt. Quiſquis enim amat, ſi verè amat, minimam amati vitabit offenſionem, & ſæuiorem morte omnem amati offenſam æſtimabit: adeoque ferrum antè & ſecures patietur, ac in medios etiam deuolabit ignes. mites flammæ ſunt, dulce ferrum eſt, ſi in eum locum deductum ſe viderit, vt aut offendendus amatus, aut illa eligenda ſint; oculoſque ſuos in amati oculos defert, in illis habitat; illis teſtibus, iudicibus, præmiatoribus res omnes peragit; diſplicere ſi quid ſenſerit, mortem antè de-

 liget,

liget, omni offenſa mitiorem.

Quare quicunque Religioſus vero fertur in Deum amore, eum vocationis ſuę auctorem ac ducem, etiam in infimis quæret in quo placeat, fugiet in quo diſpliceat. ac inſtituti ſolius amore, ſi verè amat, nihil patietur negligētia ſua effugere, nihil intepeſcere: ac quadam illius quaſi zelotypia tactus, minima maxima arbitrabitur, & ab illis deflexiſſe, à magnis aberraſſe putabit.

Nec diabolus Religioſum primo aggreſſu in magnis petit: ſcit ſe repellendum. à minimis paullatim ad ingentia præcipitia ducit, ſera in lapſu pœnitentia. ſuadet Eremitæ paſcere gallinas, inde gallum, tertiò ancillam quæ nutriat, tandem in illa lapſum. Sed neque quiſquam à Religione cecidit, è tam nobili celſóque vertice ad profunda valliũ, qui non per minima delapſus ſit. nec præcipitia timuit qui in minimis ſtetit. & vt nemo repentè fit optimus, ita nec peſſimus. gradatim & per minima ad illa exurgitur, ad hæc deſcenditur. ita rapidiſſimi torrentes, vaſtáque flumina, à lentis minimíſque fontibus, ingentia maria à non magnis flumi-

minibus enaſcuntur. vt verum ſit illud Gregorij in Paſt.par.3. *Hoc agit ſentina latenter excreſcens, quod patenter procella ſæuiens. & minuta ſunt quæ erumpunt in membris per ſcabiem vulnera, ſed cùm multitudo illorum innumerabiliter occupat. ſic vitam corporis, ſicut vnum graue inflictum pectori vulnus necat.*

Remedia.

CVm natura ſua facillima curatio minimorum ſit, neglectus tamen difficillimam illam facit. fit enim vt, cùm minimis indormiamus, ac extra metum in illis verſemur, à neglectu tanta incrementa ſumant, vt antè perimant quàm metum incutiant. & licet non rarò à tepore ſpiritúſque quodam languore neglectus hic proficiſcatur; à ſuperbia tamen frequenter originem trahit. quaſi indignum ſit virum doctrina ac prudentia clarum, talibus alligari. quæ res cùm ad præſumptionis præcipitia ducat, ingentium cauſa malorum eſt. Sanè non ſunt parua quæ ad interitum ducunt, quæ diuinum amorem, vocationiſque minuunt, quæque à perfectionis ſtudio deducunt, quæ
ad

ad ingentia, non longa manu precipitia ducunt, & ad nullis postea votis lacrymisque emendanda mala præcipitant.

Cogitet neglectum hunc minimorum paullatim ire ad plures, abireque in posteritatem. principiis proinde obsistendũ monent prudentes. nec contenti summa cacumina resecasse; ad radices manus securesque admouendæ sunt. nisi enim ad viuum rescindantur, ac in semine suo euellantur; cum fœnore repullulascent mala, & agrum alioqui fœcundum, tanquam iniecta manu occupabunt. Nemo igitur prudens malorum initiis ignoscet, secutura verebitur, & ventura mala in radice cõscindet. tutò hoc fit, nec magno molimine, cùm tenero adhuc frutice leui manu spurium germen euellitur. in quo, vbi adoleuerit, expugnando ignibus & securi opus est.

Cogitet deinde de omni verbo otioso reddendam rationem. grauis omnino res cùm minimorum transgressio reuocanda ad iudicium Dei est. iam vt damnatio in violatoribus, ita præmiatio in obseruatoribus consideranda. præmiator enim Deus, non quanta,

quanta, ſed ex quanto res proueniant intuetur. Hinc illud Mat. 25. *Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam.* & illud Lucæ 19. cap. *Quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem ciuitates.* Magna paruorum merces; vt ingens in tranſgreſſore paruorum pœna. cùm qui talentum domini ſuffoderat pœnarum metu, audit: Mat. 25. *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus & ſtridor dentium.*

Seria hic adhibeantur minimorum examina, vt capiamus (Cant. 2.) *vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas.* in magnis enim vix opus monitore. à ſubdolis & ex inſidiis irruẽtibus cauendum. & ſanè non facilè labetur in magnis, qui parua ſtudiosè vitat. quid? quod qui parua vitat cauétque ne in his offendat Deum, ne Ordinum ſtatuta tranſgrediatur, ingẽtem Dei & vocationis amorem oſtendat. Et ſanè nemo filius in oculis piæ matris patriſque, nemo ſeruus in oculis domini & regis, nemo reus in oculis iudicis, etiam in paruis delinquit: nos in oculis magni Patris, Domini, Regis, Iudicis, Dei,

quid

quid facere deceat?

Seriæ etiam Superiorum monitiones, & pœnitentię; ita tamen vt ne nimiùm frequẽtentur, ne quaſi in conſuetudinem vertantur, ac tandem in contemptum: rariora proinde in hoc genere placent magis, ſed quæ pondere ſuo premant. ſecreta ſeriaque adhibeatur monitio: periculorum malorumque impendentium metu, exemplíſque aliorum, qui ab his principiis ad extrema deuenerunt, terreantur: dedecore etiam propoſito, cùm indignum ſit illum qui ſæculo opibuſque contemptis, calcata carne, dignitates ſpreuit, ab his minimis vinci, dextramque, ac victoriæ ſignum tam leuibus præbere: quæ cùm in virum, vereque Religioſum inciderint; non magis illum lædere, quàm illiſa tectis grando conſueuit. & ferè qui in paruis ſe virum oſtendit, is non tam animum quàm maiorum ſibi materiam oſtendit defuiſſe: maioribus etiam animis ad hæc procurſurus; vt à quibus ſcenam mercedemque ſperabit ampliorem.

Vtamur iiſdem artibus quibus ad lapſum diabolus. è minimis ad maxima ducit, ad im-

immania ſcelera; è minimis nos etiam abducamur ab illis, ducamur ad virtutem. certè minimorum cura & ſtudium ab imminenti non rarò nos exitio tueri ſolet. ita sũma libidinum proritamenta, minimarum regularum cogitationibus propelluntur. nec alia re certiùs tutiuſque aut tentatio fugatur, aut inflammatio tanquam iniecto flumine extinguitur, aut commotio quantumuis valida ſedatur, quàm variarum minimarum rerum ab illis remotarum ſeria cogitatione; vt obiectorum fortuitò capillorum, aſſerum, tignorum, feneſtrarum, ſimiliúmque rerum leui ac tranſcurſoria enumeratione.

CAPVT VIII.

Silentij tranſgreſſio.

QVANTA è loquacitate, liberáque quiduis quouis loco effutiendi licentia, mala vereri debeamus, nemo ignorare poteſt; cùm paulatim ex hac ſilentij tranſgreſſione, à vanis ad nocitura decurramus; minúſque iam circumſpecti negligentioréſque

resque verborum nostrorum obseruatores, facilè etiam apud externos in pęnitenda labamur. Neque enim modum adhibere currenti, ac per præcipitia prolabenti facile est: nescit enim finem sui, qui labitur, donec per infelices circumuolutiones deponitur potiùs, quàm cõquiescat. Idem in hoc linguarum procursu reperies. faciliùs vniuersim sistitur, quàm vt in medio prolapsu reprimatur. assuesce silentio, etiam cum voluptate taciturnitatem coles: assuesce fabulis, cũ mœrore linguam continebis. tantum in vtramque partem assuetudo valet.

Ac vbi paulatim inter domesticos creuerit hoc malum, nihil tam sanctum est, quod in sociorum sinum non diffundatur. nascitur quiduis effutiendi libertas, secretum res postulet, an secùs; damna ex euulgatione secutura sint, an bona, iuxtà habetur: dixisse enim, terminus est, vt quæ voluuntur corporum, iacuisse.

Assuetus deinde animus quiduis profundendi libertate, nihil, nec externis quidem clàm facit; amici illi, an inimici sint, pro eodem habet: neque enim personam intuetur,

tur, ſed effutiendi quod concreditum illi erat, libidinem. Scitè Sapiens Prou. 25. *Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum:* Greg. Paſt. p. 3. cap. 15. *quia enim murum ſilentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis: & cùm ſe per verba extra ſemetipſam eijcit, apertam ſe aduerſario oſtendit. quam tanto ille ſine labore ſuperat, quanto & ipſa quæ vincitur, contra ſemetipſam per multiloquium pugnat.*

Itur deinde ad mulierculas, & huic tam prodigo omnis ſecreti ſexui domeſtica cõmittuntur, ac cogitata etiam propè ſcelera; pluſque illis iam creditur quàm Superiori, quàm Parenti: quibus tacuiſſe, crimen eſt; maximè dum inter ſocias mutuo prouocamento quidquid reconditum erat, produnt in amicitiæ quoddam pignus, nouique fœderis teſtationem.

Sequitur deinde ex hac prona locutione noxia in omnium mores vitámque curioſitas, cùm mens confabulationibus aſſueta, deſtituta proprijs, aliena quæ narret quærit. ſi obuia deſint, intima ſcrutatur, & nunc per ambages, nunc dolis & aſtu, nunc aper-

aperto cęlo profunda rimatur: nec quidquã tam abditum, quod horum oculos aureſque fugiat: & dum gloriam quandam à nouarum rerum narrationibus venantur, nihil ne in amiciſſimo quidem intactum relinquunt: & cùm vera deſint, ad vanum ſuſpicionum ſuarum campum decurrunt, & in alieno agro, etiam hyeme media, quod doloſa metant falce reperiunt; mendaciis, cùm veris deſtituantur, diuites. inde plenis iam plauſtris, aliorum fama proſtituitur, & ille ingenioſiſſimus habetur, qui de ſuo quàm plurima in alieno reperit, & mendacio, tanquam peregrina veſte eiuſdem contubernij ſocios induit; fitque dicendi quodam vſu ac conſuetudine, vt falſa pro veris habeant; non dicta, non facta vſpiam pro indubitatis teſtatíſque narrent, nec mendacium ſentiant mendacij auctores. abiit nimirum in naturam, & laudem etiam ſperant ab ingenioſa criminatione. ita in aliena fama & ſãguine natant hæ linguæ, poſtquam ſilentij ſemel frenis laxatis, vicina proterũt paſcua, proculcant nemora; improba linguarum falce, flore ſępè medio, ſpem annorum mul-

torum demetunt, ter impij, in Deum, in socios, in Religionem, ac in salutem etiam proximorum, quam barbara hac libertate euertunt, dum fidem noménque eis adimunt, à quorum æstimationis integritate plurimorum salus pendebat.

Variarum etiam in oratione distractionum occasio sequitur; cùm mens tam variis onerata, ægrè se ad orationis quietem componere potest. occurrunt audita, narratáq.; & quidquid imbibit curiosa in alienos mores inuestigatione, non supremis tantùm natat labris, sed suprema cordis occupauit: vt dum mens orationem meditatur, importuna hæc suggestione aliò eam vocent, & ad se trahant. nec potest facilè animus tot dictorum auditorumque lusus speciebus, ad meliora se conuertere, aut supra hæc sese erigere, tanta illorum mole oppressus. Contingitque non rarò, vt nullo fęcundiùs tempore narranda nascantur. fertilis nimirum in talibus area est orationum tempus: hîc suggeruntur, quæ alibi ignorantur: hîc inueniuntur abdita, & sociorum effodiuntur thesauri, imis sæpe defossi pectori-

bus, densissimísq; tecti ac damnati tenebris. tantum potest inimicus homo, & consuetudine improbitas firmata.

Denique Religiosus, à quo merito perpetuam cum Deo coniunctionem exigas, totus ab illa auertitur, & in vana, ac nō profutura, noxiáque etiam profunditur. Nescit mens inhærere Deo, sui Deíque per fabulas prodiga. ignorat cum Deo coniunctionem, quæ solitudinis amica non est, cùm illa in omnia se profundat temerario ausu: neque potest coniungi Deo, quæ tanta vanarum narrationum congerie disiungitur, neque tanta vanarum rerum varietate cincta, erigere caput potest, aut cælestibus inhærere, quam narratarum auditarúmque rerū maria oppresserunt, absorbuerunt fluctus. Nō fert æmulum Deus; aut amari solus vult, aut amari non vult. quantúmque coniungeris aliis, tantum ab illo disiungeris. vis illi coniungi, pelle quidquid te disiungit, quidquid alteri iungit. Inter potentissima, quæ te cōiungunt alteri, loquendi quædam prodigalitas est, & narrandarum rerum curiosa inuestigatio: amat enim hæc, quicunque studiosiùs

diosiùs his incumbit; quantúmque hæc amat, tantum ab amore illius decedit; quantum accedit Deo, tantum ab illis recedit: nec alias, quàm diuinas narrationes nouit, quisque Deum amat.

Quemcunque ergo videris propensum in aliarum rerum narrationes, cogita res illas amare, Deum non amare: nam si amaret, plenus diuinis esset narrationibus. profunditur enim quisque in ea quæ amat, vt animo, sic ore: non profundi, non amare est. & ea amantur, in quę quis profunditur. Nescit amor mentiri, vt nec tegi. prodit se ignis, & amorem suum loquitur.

Sed neque magni quidquam sperari ab eo potest qui pronus in hoc vitium est, nec quidquam Religioso dignum. vt meritò dicat Apostolus Iac. c. 1. *Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* Comitatur enim hoc vitium detractio, secretorum violatio, muliebris inconstantia, sæculi mores, imprudentia magna. vt meritò Sapiens Eccli. 5. *In multis sermonibus inuenietur stultitia.* & alibi Prou. 29. *Vidisti hominem velocem ad*

loquendum, stultitia magis speranda est, quàm illius correptio. sed neque diu immunis à peccato talis esse potest: Prou. 11. *In multiloquio enim non deest peccatum, qui autem moderabitur labra, prudentissimus est. argentum electum lingua iusti, cor autem impiorum pro nihilo*. Et Eccli. 20. *Qui multis vtitur verbis, lædet animam suam*. hinc illa monita: Eccli. 3. *Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum, est enim in illa verbum peccati*. & alibi: Prouerb. 4. *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit: remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te*. atque hinc illæ etiam preces: Psalm. 140. *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis*. & alterius: Eccli. 22. *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* magni Regis magnum votum, vt meritò inclamet: Eccli. 14. *Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti*. Prou. 21. *qui* enim *custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam*, neque hoc mirum videri debet, cùm, Prou. 18. *mors & vita in manu linguæ* sint; Iac. 3. *inquietum* omnino *malum, plena veneno mortifero*. & verbis pau-

paucissimis omnia complexus mala est: *Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis.*

Remedia.

POenitentiæ transgressoribus imponantur. In inueterata verò libertate loquendi qui longiùs progressi sunt, remoueantur, etiam à communi recreatione; vt vel hac pœna discant moderari linguam.

Cura in Superioribus, vt recreationes religiosè transigantur.

Aliquorum, etiam primorum, maximéque spiritualium excitatio, qui reliquos in religiosa recreatione præeant, ducésque sint ad linguarum moderationem, moneántque etiam, maximè exemplo, si quis ad alia deflexerit, minusque religiosa miscuerit, præscindendo omnem eiusmodi narrationem, aliamque magis instituto consentaneam substituendo.

Seria in conscientiæ examinibus inuestigatio causę erroris huius, periculaq; ac incommoda recensendo, præcauendo, cum firmo seriæ emendationis proposito, cum profunda, & non perfunctoria diuinorum

verborum diſcuſſione: Matth. 12. *Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Addantur in omni hominum genere, damna ex hoc vitio nata: quorum frequẽti commemoratione reprimat effuſam hanc libertatem, quam ſola ſępe pœnitentia ſequitur; cùm emendari tam calidè effuſa, ac in extremis labris, non in corde fabricata, non poſſint. neq; enim retrahi dicta poſſunt, aut indicta dicta ſemel haberi. & manet nõ rarò offenſio æterna, ex improuida paucorum verborum effuſione nata. Accedit ferè in hac quiduis effutiendi libertate, quidquid in meditationibus orationibúſq; magno ſtudio collectũ erat ſpiritus boni, effundi ac euaneſcere. vt meritò vir Religioſus omnem expellẽdo hoc vitio conatum adhibere debeat, certus magnam ſilentio prudentiæ opinionem colligi, magnam in humaniſq; diuiniſq; prouidentiam, raros in pœnitenda lapſus, rariſſimas aliorũ offenſiones, magnã modeſtiæ famam, magnam cum Deo coniunctionem, altam internam pacem, omniumque virtutum vberem fœcundámque per omnia meſſem.

C A-

CAPVT IX.

Aberratio ab instituto in rebus pijs.

GRauis error, eóque maior, quo sub pietatis prætextu fallit insequentem, ducítque Religiosum sub boni specie ad instituti sui alienissima: neque enim quia in se bona, ideo omnibus amplectẽda sunt. quãta medicamenta multis fuerunt noxia? Et quis potest grauior error in humanis esse, quàm omnes ad eadem cogere, ijsdem fouere & pascere, ijsdem mederi velle, eadem munia & onera, remedia eadem præscribere? Nullum propè vitę genus est, in quo non reperies aliqua laudanda; non tamen ideo imitanda omnibus. Nullum Religiosum institutum, in quo non plurima videas admirationem decúsque merentia: non tamen omnia ad omne institutum traducenda. Nam cùm discrimina necesse sit esse Religionum variarum; confundit ille decorem, quem in hac varietate grata memoria decurrimus, quicunq; omnia ad omnes transferre conatur. Suos cuiq; limites præscripsit dictauitque Spiritus sanctus, suis iussit mo-

ribus contineri. non transgrediamur hæc cælo data in primis Religionis parentibus monita, ne plus aliquid, & supra cæli prudentiam sapere videamur. Hinc illa Sapientis monita: Prou. 22. *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.*

Nobile institutum est SS. Augustini, Benedicti, Bernardi, Norberti, Dominici, Francisci; sed sua cuique stat gloria, ornamenta sua: quæ si quis in agrum suum transferat, erret. neque enim eadem fert omnia tellus. alia atque alia pro regionum terrarumque conditione, spera. omnia si omni loco cogites, falleris: vt iam è locorum varietate rerum discrimina enascantur; illa calido, illa tepenti, frigido etiam non pauca, humido plurima; sunt quæ sicco gaudent solo. Eadem propè reperies in variorum Ordinum situ vario, Spiritu sancto seminatore, rigatore, fotore & altore.

Quare vt grauissimus sæpe error esset, ex aliena republica in suam leges velle transferre, cùm alias atque alias diuersi hominum mores, ingenia, loci conditio, aliaque id genus postulent; ita grauior etiam error

foret,

foret, ex aliena Religioſa familia decerpere ea velle, quæ in tuam transferas: cùm fere ita inter ſe connexa ſint omnia, vt qui vnũ loco mouerit, plurima mouere cogatur, magnamq́; illius partem veteri decore ſuo ſpoliare. Quod ſi noua aliunde euocata ac mutuata inſeruerit, in vno conſiſtere non poterit; ſed ad magnam receptarum antè, longaque annorum experientia probatarum rerum mutationem compelletur. quo fit, vt alia iam reſpublica videri meritò poſſit, priore forma mutuatitio hoc colore deuenuſtata: imò monſtrum è differentibus coagmentatum; vt ſi quis è variarum gentium veſtibus moribuſque veſtem vnam, rempublicam vnam ſtatuat; ſi quis è variis animantibus animal vnum, equino capite, bubulo pectore, ceruinis pedibus, elephantis proboſcide.

Et perſuadere ſibi quiſque debet, quidquid à primigenio ſpiritu degenerat, ruinæ proximum eſſe. tranſit enim quaſi in aliam familiam, ad aliena caſtra, ad alienas aquilas, alteriuſq́; ducis imperia, quiſquis morib. alios profitetur, alieniſque induitur armis;

vt non immeritò militem credas. alieno ſacramento obſtrictum. Sanè aurigæ fortiter orbitæ inſiſtunt. nam vt vicinior planicies ſit ac planior, fors tamē ea ducet ad ſaxa, ad dubios exitus, ad inuia. prudentiſſimus tutiſſimis notiſque inhæret; temerarius incerta amplectitur, & per ignota decurrit. ſapiēs trita incedit ſemita; per inuia viam ſibi ſternit imprudens.

Nec minor illorum error eſt, qui non ex alieno agro, ſed è cerebro ſuo nouè inuenta, quia pia, quia ad ſalutem aliorum, traducunt ad vitæ genus ſuum, degenerantes à maiorum placitis, & non pauca attexētes nobili Religionis ſuæ vertici, quæ nulla retro nouit ætas. Non ſunt hæc viri prudētis, & inſtituti ſui amantis: ſunt proprio iudicio fidentis, & de ſuo cerebro nouum inſtitutum fabricantis. tales enim cùm paulatim ſuos à maiorum moribus abducant, adducantque ad ſuos, ad aliud vitæ genus ſuū, non maiorum transferunt; vt ignari propè rerum, aliam omnino à maioribus faciem paulatim introductā ingemiſcamus: quàm eò difficilius eluimus, quò quæ ſub pietatis

præ-

prætextu immiſſa ſunt, altiùs reſederunt.

Et ſanè tales aut ignorantia rerum ſuarũ labi neceſſe eſt, aut ambitioſo nominis ſui faſtigio, aut quadam proprij iudicij pertinacia, aut denique imprudenti ſpiritualis profectus zelo. quidquid dixerimus, non leuis culpa eſt. Nam ſiue tam ignarus rerum ſit, vt quæ ſtabiliẽdæ Religioni neceſſaria ſunt, ignoret; ſiue veteris pertæſus nominis, ad nouum nouo faſtu cogitationes flectat; ſiue nimia ſui fiducia, longiùs quàm par eſt in nouarum rerum delectu prouehatur; ſiue fatuo denique zelo feratur in aliena, domeſtica faſtidiens, lata vbique culpa eſt, nec excuſationi locus.

Dæmonum ferè fraudibus obnoxij ſunt, qui ſuo fidentes iudicio, noua ſibi placita commentantur, facti ſibi ipſis legislatores ac magiſtri. quibus ferè contingit quod ægroto, peritiſſimorum medicorum manum negligenti, deque ſuo cerebro medicamenta ſibi in interitum commentanti: quodque ſecundo proſperoque vento nauiganti, ſed aliò vela vertenti, factus ſibi ventus & infelix exitus. Et ſanè periculi pleniſſima res, à

maiorum placitis tot lacrymis rigatis, tot sanctissimorum virorum moribus compro-batis, recedere; aut de suo illis post tot magnorum testata exempla, addere aliquid aut demere. magna sanè in hac re circumspe-ctione opus est. Solet enim diabolus illos imitari qui sapidissimis quibusque rebus venena miscēt, quo faciliùs incautos in errorem & interitum trahant: vt sub bonarum rerum prætextu, ac perfectionis studio, in immania præcipitia trahat. neque enim quę apertam malignitatem improbitatemque continent timentibus Dominum propinabit; scit enim se repellendum, nec quisquam palàm porrecta venena prudens haurit. sed electissimis intersparsa inscius transmittit: vt dum auidus in cibum fertur, mortem celeriùs accersat.

Remedia.

OCcurrendum proinde est huic malo ingenti conatu, & ad viuum resecandę malorum radices, ne pullulent in interitum sementis bonæ. Cautè etiam prudenterque inuigilandum huic malo, ne grandi paulatim auctu occupet & depascat intima;

co-

eoque maiori prouidentia opus est, quo sub prætextu ac specie boni trahimur in nocitura, & interitum de propinquo sub amica specie iaculantia.

Accedat frequens lectio eorum quæ instituti propria sunt. plurima enim ab instituti ignoratione nascuntur ab eo aliena.

Amoris instituti sui prouocatio. neq; facilè ab eo aberrabit, qui illius affectum altè in animum immisit: hîc ille, antè propositis ignibus in illos insiliet, quàm ab instituto deflectat.

Nihil nouè instituere, sine seria & repetita in arduis deliberatione, ac ne in tenuioribus quidẽ, quidquã è voluntate sua aliis incõsultis statuere: nec minùs suspecta habere diuersa à maiorum & instituti moribus, quàm vestem Ordinis & instituti alieni.

Suspectissima omnia habere, quæ aliorsum ab instituto deflectunt, aut à maiorum semita recedunt: etiam in optimis, quæque magni speciẽ præ se boni ferunt, si peregrina sunt, neq; domi nostrę nata, nec Religioni consueta, timidè ac lentè procedere, ac non nisi matura grauique non vna præuia

deliberatione, idque cum iis qui & intelligentes, & instituti amantes sunt: sæpe apud animum suum voluendo, quò hæc tēdant, quò ducant euntē; quid sperari ex his, quid timeri possit; à quo spiritu nata: subita, & tanquam à musto è torculari adhuc spumātia, aut ab igne calentia sint; an vero à matura seriaque meditatione, maiorumque placitis promanantia.

Iuuabit in primis nihil, quod nouitatem quoquo modo redolet, aggredi inconsulto Præfecto spiritus, multaque ad Deum prece, & sacrificiis præmissis.

Frequens etiam consideratio finis ad quem vocati sumus: à quo aberrasse, ab omnibus aberrasse est. qui verò à mediis ad illum ducentibus aberrauit, à fine decessisse arbitrandus est. facit hoc quisquis à præscriptis in Religione mediis recedit.

CAPVT. X.

Auersio aut vniuersim ab instituto, aut aliquibus instituti propriis.

Quæ

QVÆ res extremæ ruinæ proxima, & periculi plenissima est, & ferè à superbia nata; cùm quis iudicium suum auctoris instituti, totque magnorum in Religione virorum, decretisque Pontificiis præferat: aut certè à desideriis commodorum corporis proficiscitur.

Hinc videmus eos qui aut carne, aut nominis sui gloria pulsantur, cùm desperauerint ea in Religione consequi, paulatim ad instituti derogationem descendere; vt hoc quasi pallio vitia sua tegant. Sanè vbi inceperit animus se his irretire, singulaque institutionis suæ, humano sensu suo, non maiorum placitis, non tantorum annorum confirmationibus, non maximorum Deoque gratissimorum virorum comprobationibus discutere; non multum ab extremo periculo abesse potest.

Desipit deinde huic, non prima fronte tota vniuersim instituti ratio, sed vna alteraue constitutio, regula, Superioris ordinatio; inde serpit hoc malum ad plura, ac deinde corporis totius iugulum petit.

Nascitur deinde in hoc ab omnibus im-

peratis animi quædam alienatio, & tanquā febri detentis, occupato semel palato ab humore febrili acido, dulcissima amarissima videtur: ita hominis illius obsessa semel mente ab instituti auersione, acescunt omnia. & quæ antè mollia & suauia, rationique ac diuinis consiliis ac placitis consona videbantur; ea nunc dura & aspera, & à diuinæ voluntatis decretis remotissima censentur.

Plena deinde hæc res periculi est, cùm ferè eiusmodi quærant aliquem ingenij sui, cui paulatim instillent hæc venena; serpitq; hæc res non magno negotio per plures, viresque acquirit vniuersæ Religioni noxias. & ferè magis coalescunt ingenia hac similitudine tacta, mutuoque se firmant & exacuunt, quàm probatissimorum quorumcunque mentes. ita ad oppugnationem, quàm ad tuitionem natura proniores sumus, & pessima quæque, maximeque noxia impetu feruntur maiore, miscenturque tanquā fatua quadam circumuolutione, secúmque trahunt, quidquid solidiore fundamento caret. si quid radice tenuiore fœcundo Religio-

ligionis ſolo inſertum, ſiquid opimæ illius arbori leuiùs inculcatum, ſiquid trunco ſuperficiem tantùm radat, id omne non magno impulſu corruere neceſſum eſt. Quare ſi quem hi deprehenderint aut commodis ſuis ſtudentem, aut obediẽtiæ iugum reiectantem, aut potui ciboque potentiùs addictum, aut carnis illecebris proritatum, aut in mulierum familiaritatem propenſiorem, aut laudis gloriæque ſuæ ſectatorem, aut magnorum familiaritatibus inhiantem, aut orationis ſtudium faſtidientem; perfacilè in ſententiam ſuam pelliciunt, & ab his initiis ad vniuerſum inſtitutum conuellendũ pertrahunt. Nec difficile eſt tales inuenire, qui in aliquod vitiorum horum proniores ſint, repertoſque in omnem partẽ flectere, maximè ſi accedat accuratior regularumq. obſeruantior Superior, qui non parcat, nec impunita in illis delicta tranſeat. hinc enim animorum commotiones, exacerbationes, querimoniæ, oblocutiones naſcũtur. Commodum proinde turbandæ rei tempus nacti priores illi in ſæuas propellunt tempeſtates hæc maria, arentibuſque his lignis flam-

flammas igneſque ſubiiciunt. & à minimis ſæpe ſcintillis ardet domus tota: à non potenti flatu, non in iras tantùm mináſq;, ſed in furores inſurgunt hi fluctus, ſecúmq; non raró in interitum trahunt domum totam.

Euitabit has flammas, venena, peſtes, quiſquis Deum, quiſquis Religionem amat: fugietque tanquam inſanos ſcopulos multorum in Religione mortibus nobilitatos.

Remedia.

CAuſæ inueſtigandæ, è qua nimirum radice germina hæc pullulent: illa enim ſemel retecta & euulſa, reliqua nullo impellente corruent.

Fiducia etiam in illis excitanda, vt fidenter ſe Superiori aperiant. Beneuolentiis etiam, ac quibuſdam confidentiæ demonſtrationibus in fiduciam excitandi, vbi ſe aperuerint, paternè iuuandi.

Veterum etiam, aliarúmque Religionum exemplis, rationéque ſingula confirmanda, dubia excutienda & diſſoluenda: in quibus omnibus magna neceſſum eſt Superiorem vti patientia; audire lubenter, operam ſuam vltro

vltro ſpondere, nullum illis aditum ad ſe negare; rem modò leuare, modò periculorum votorúmque quibus ſe obſtrinxit, magnitudinem oſtendere, prout prudens charitas, & patientis conſtitutio ſuaſerit.

Spiritualibus deinde exercitiis, piorumque librorum lectionibus talis iuuandus.

Proderit etiam per ſpiritus Præfectum, aut per alium virum cordatum, cui æger plus fidat, medicamenta malo huic propinare, maxime ſi quando aliquid alienationis ab ipſo Superiore intercurrat; quod ferè talibus euenire ſolet.

Diſpiciendum deinde, an per alium Superiorem æger noſter, aut loci mutatione iuuari leuaríque poſſit: nec quidquam omittendum quod ad latentis huius mali venenum vtile futurum ſit. Neque enim malo huic indormiendum, cùm ferè magno impetu incrementa ſumat, vbi primum hominem occupauerit. Quare nullis hîc laboribus parcendum, frequenter, & in omnem partem verſandus æger, nulláque non medicamenta tentanda ſunt.

Iuuerit

Iuuerit etiam piarum occupationum varietas, à quib. minùs abhorret. Familiaritas etiam illorum, qui in virtutibus magna incrementa fecerunt, & à quibus nullum in hoc hominũ genere periculum. Auocatio etiam conuersationis illorum, qui faciles ad hæc mala sunt, minoresq; in instituti amore progressus fecerunt. Communes denique preces, ipsiusq; in primis Superioris, cui vt pastori, hæc cura magis incumbit.

CAPVT XI.

Æmulationes, etiam in rebus piis, & instituti propriis.

VT euenire frequenter solet in lectionibus, concionibus, confessionibus, cathechizationibus, externorum familiaritatibus, aliisque generis eiusdem; cùm paria aut plerumque superiora etiam cogitemus, quæ cùm ingenio, naturæque dotibus assequi non possimus, decurrimus ferè ad alienorum dictorum factorúmque improbationes, depressiones, criminationes, tanquam si his alienæ famæ derogationibus, viam ad gloriam nobis sternamus.

Ne-

Neque res alia Religiosum ad alienarum virtutum, nominisque boni detractionem faciliùs deducit. vt non errauerit, qui exitialem hanc Religionum pestem dixerit: nam & virtutibus derogat aliorum, & propria deuenustat ac eneruat: nec quicquam iam illi placet, sempérque reperit aliquid quod reprehendat, ac in omni re magna tantam miscet acoris ac toxici, vt vniuersam massam venenet, laudéque sua, meritóque decore defraudet. Ingeniosa nimirum omnis æmulatio est, nec vnquam ei quod reprehendat, deest: fœcunda damnationis mater, vt si rem non possit eleuare vniuersam, maximam tamen laudum partem detrahat, & ad apertè decurrat falsa, ad manifestas criminationes: & cùm vbique talis dictorum factorúmque alienorum vituperator ac damnator sit, tum suorum ingens laudator est. Quæ res etiam in rebus magnis fidem ei detrahit: assueti namque auditores narrationum excessibus. nec cùm vera quidem narrat, fidem inuenit. Habet hoc nimius laudator sui, vt fide etiam in verissimis careat.

Sed

Sed neque diu latere hæc ſtudia poſſunt, prodũt ſe & vulgatione ſui, animorum primùm alienationes, inde etiam odia concitant, contrariáque ſtudia, quacunque via, proba an improba adiuuanda. Ita æmulatio omnis, quæ ſuperbiæ innititur, cùm virtutum media & adiumenta deſint, à vitiis auxilia mutuatur, immemor mutuæ caritatis, inſtituti, & Dei. Acutè & verè in hac materia D. Auguſtin. tract. 32. in Ioan. *Tolle inuidiam, & tuum eſt quod habeo: tolle inuidiam, & meum eſt quod habes. liuor ſeparat, caritas iungit.*

Nec inter domeſticos parietes ſe malum hoc continet, decurrit ad externos; ita proditor affectus ſui, fit æmulator omnis; cauſamque prębet cur & externi deſcendant in partes ac factiones denique: ingenteſque aliorum animis diſſenſionum ſuſpiciones ingenerat, quæ ad vniuerſi corporis ſubuerſiones tendunt. Neque Deo, aut gloriæ illius, ſed ſibi nominíque ſuo æmulus omnis ſtudet; paulatímque ab inſtituti & animarum zelo degenerans, ad laudes ſuas commodáque labitur, vt laborum ſudorúmque ſuorum finem ſeipſum ſibi ſtatuat.

Videt

Videt in alio, audítque laudanda? indignatur ringitúrque, & aut improbat, aut minuit laudem, sempérque aliquid solers inuidentia, etiam in laudatissima re quod vituperet, inuenit: sæpiúsque lubentiúsque in externorum, quàm domesticorum procurrit laudes. etiam in hostium religionis ac hæreticorum scriptis, quod obseruatum nõ semel, inueniet quod probet; in domesticorum verò quod vituperet; quasi domesticis laudibus aliquid detractum eat suis. contingítque non raro, vt quæ externi summa in aliquo & admirantur & prædicant, ea nos ingenti conatu deprimamus, stupentibus illis, & admiratione quadam attonitis, cùm in suos exurgere vident viros religiosos, inuidiáque odióque grauidum pectus æmula prodant verba: indéque iam prosiliunt famæ nominísque dedecorationes; fitque vt quos Religio laudatores sperabat, vituperatores inueniat. Insurgunt nimirum in matrem filij, cùm filiorum vituperationes eant in matrem, magno non infrequenter totius Religionis damno; cùm iudicia hæc plurimùm integra regna peruadant, arbitrentúrque

que quorundam hanc sententiam, vniuersæ Religionis sensum esse.

Bene in re nostra Gregorius Magnus Past.p.3. c.11. *Quid istis infelicius, quos dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? aliorum verò bona quæ habere non possunt, si diligerent, sua facerent. sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide, sicut multa membra vno continentur in corpore; quæ per officium quidem diuersa sunt, sed eo quo sibi vicissim congruunt, vnum fiunt. vnde fit vt pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium seruiat, & ad vsum suum auribus oris lingua cōcurrat, suffragetur vēter manibus, ventri operentur manus. In ipsa igitur corporis positione accipimus, quod in actione seruemus. nimis igitur turpe est non imitari quod sumus. nostra sunt nimirum, quæ etsi imitari non possumus, amamus in aliis, & amantium fiunt quæ amantur in nobis. Hinc ergo pensent inuidi, caritas quantæ virtutis est, quæ alieni quoque laboris opera nostra facit sine labore. Dicendum itaque est inuidis, quia dum se à liuore minimè custodiunt, in antiquā versuti hostis nequitiam demerguntur. Admonēdi sunt inuidi, vt cognoscant quantis lapsibus succrescentis ruinæ subiaceant, quia dum liuorē à corde non pro-*

ÿciunt,

ijciunt, ad apertas operum nequitias deuoluuntur. nisi enim Cain inuidisset fratris acceptam hostiam, minimè peruenisset ad extinguendā vitā. liuor itaque sacrificij fratricidij seminariū fuit. Dicendū inuidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quidquid in se aliud boni habere videntur, interimunt. vndè scriptum est, Pro. 14. vita carniū sanitas cordis, putredo ossium inuidia. quia per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. ossa quippe per inuidiā putrescere, est quædam etiam robusta deperire.

Remedia.

DEVM in omnibus quærere, illúmque vnum sibi laboribusq; suis proponere: nec aliud in his, quàm & illius gloriam, & animarum salutem intueri. quod qui consecutus fuerit, non facilè per æmulationum præcipitia labetur, prudens in solido pedem figere, in solius nimirum diuini nominis propagatione.

Proderit etiam meminisse damnorum ex æmulationibus nascentium, cùm fere nunquam illæ sine alterius, aut vtriusque etiam partis interitu, aut sine graui damno finiantur.

tur, maximè vbi se illæ prodiderint: tunc enim in apertam itur dissensionem. non desunt auctores alendis his ignibus idonei, donec erumpant in apertas flammas, in incendia & cineres: nec antè ferè finem faciunt, quàm lata partium tegantur ruina, quæ corpus simul vniuersum in periculorum & damnorum partem trahit.

Iuuabit etiam frequens cogitatio præmiorum à Deo repositorum iis omnibus, qui totis animis illi, cui omnia debemus, non sibi nominíque suo laborant.

Et sanè miserum est à sola populari laude præmia sperare, quæ aut cum vita, & plerumque ante illam, finiantur; qualia euenire ab æmulo hoc liuore consueuerunt. Prudens ille est, qui pulso hoc monstro illi vni sudat, à quo æterna sperat, omnémq; aliam cogitationem aliorsum ducentem contemnit & calcat, tanquam cęlo speratorum pręmiorum blattam ac tineam.

CAPVT XII.

Amor sui.

Hinc

HINC nasci videmus non leuia mala, murmurationes, impatientiã, parendi difficultatem, cùm imperantur quæ minùs placent, minusque ex honore suo esse iudicauerit qui hoc malo tenetur; indignationes, etiam & alienationes, grauesque animorum mœrores consequi solent: contemptus deinde aliorum, censuræ graues, detractionis studium, quo quidquid in aliis magnum, deprimunt, vt sua extollant; delectus etiam rerum, muniumque ad honorem spectantiũ; familiaritas cùm viris magnis principibusque quæsita; contemptus plebeiorum, operumque vilium; captatæ confessiones primorum primarumque quarumcunque, neglectus infimorum: singularitates denique, ac prærogatiuæ in rebus honoratioribus concessiones. Sequitur pœnitentiarum & asperitatum, omnisque mortificationis fuga, iudiciique sui tenax in omnibus sequela, primarumque vbique partium postulatio: ingens denique inquietudo mentis, si quid sentiant detractum gloriæ, si quid non concessum, si frustrata vota, nec expleta in omnibus desideria, quæcunque ea demum

demum fuerint.

Concedit Superior quæ aut honori tales suo, aut commodis idonea arbitrantur? nullus rogandi finis: neque enim modum sibi amor sui statuit, delabiturque indies ad noua; vt vnius rei cõcessio gradus sit ad aliam. accenditurque hoc exemplo reliquis animus ad paria audenda & petenda; vt qui antè nec cogitationes quidem harum rerum admittebant, nunc exemplo moti, tãquam valido vento plenis velis ad similia ferantur; & imitari nunc palàm delectet, quòd priùs vt tentationem taciti auersabantur.

Quòd si neget Superior, & abnuat rogata, exurgunt ad indignationes, decurruntque ad dolos & subdolas machinationes, ad intercessores etiam externos: & quasi vltrò oblata ab illis, quæ nostris impulsoribus donata sunt, non illubentiùs quàm audacius accipimus. Ita paulatim & paupertatis, & obedientiæ ornamenta detrahuntur; & parte maxima pristini roboris spoliantur ac nudantur.

Est & illud in hac re in primis perniciosum, quòd ferè huius generis homines laborem

borem omnem fugiant, sectentur otia: ardua ne attingunt quidem, aut si tangunt, leui decurrunt manu, & superficiem potiùs radunt, quàm inlatentia petant. Nihil proinde magni ab his sperari potest, quę ferè innumeris difficultatibus, tãquam vepribus, ac densis vndique spinis obsessa sunt. nam vt primùm asperiora senserint, manum retrahunt, & ad mollia flectunt, deliguntque in ignaua potiùs commoditate sordescere, quàm per ardua viam ad magna sternere: aut si quando ad difficilia dexteram porrigant, non extendunt conatum ad maiora, quàm quò eos honoris ac dignationis propriæ libido impellit: vt nunquam, aut nusquam eos Dei solius, aut Religionis gloria, aut animarum salus, sed proprium decus ad augusta protrudat.

Quæ res cum verę Religionis affectu diu stare nõ potest, atque ita præterquam quòd meritum omne corruat, domesticæ mutuæque Religionis amor diu consistere nõ potest, aut locum, quem debebat, tenere. Vnde minor iam vocationis amor, auersio etiam, & vniuersim ab illa subductio &

fuga,ac tandem odia naſcuntur, & alterius vitæ cogitationes, nauſea præſentis, & ingens faſtidium.

Atque hinc gratiam venantur externorum, amicos ſibi parantes in extremam hãc fortunam, & plurimùm deteriorem ſexum ſibi conciliant, apud quem domeſticas etiam querimonias deponunt: quòd ſexus ille facilior in commiſerationem ſit, & laxiores affectui habenas concedat, maximè ſi paribus excitetur. quæ res à periculo longiùs abeſſe non poteſt; accenditur enim vtrimque animus, ac tanquam ignes duo, mutuis ſe exacuunt flammis, celeriùs perituri, & in cineres dilabendi.

Et nihil in his dein ſanctum aut ſacrum eſt, quod non faciles lubentéſque prodant, nihilque adeò reconditum, etiam cum alterius; ac non rarò cum Superioris ipſius dedecore coniunctum, quod non vltrò profundant, & denuntient illis, quæ nihil arcanum norunt, niſi quod ignorant; quibuſq; adeò etiam ignorata pro certis vulgantur; neque diutiùs ſilent, quàm ſocia aut auditrice deſtituuntur.

Nec

Nec quiſquam Superior voluntati taliũ faciet ſatis, aut explebit cupiditatem: ſemper enim in quocunque Superiore quod deſiderent aut damnent, reperient, etiam in beneuolentiſſimo viro. omnia enim concedere, impoſſibile eſt; pauca verò, imò vnum illis negaſſe, omnia negaſſe eſt: immemoréſque beneficiorum præteritorum, ad ſola præſentia mentem conuertunt, reliquorum obliti. adeò eos commodorum ſuorum vota cæcarunt, vt niſi omnia conceſſeris, omnia negaſſe videaris: feruntúrque in hunc, tanquam in iuratum commodorum ſuorum hoſtem.

Sed neque ſerias vllas monitiones admittunt, non molles ac lenes: ita dum peccare impunè volunt, puniri nolunt: vt nihil reliqui amor ſui fecerit, ſpe propè omni emendationis adempta, quam extrema quædam ſalutis ac vocationis præcipitia.

Sequitur indiuiduo quodam nexu amorem ſui, ingens ignoratio ſui. vt in rebus ſuis in perpetuis tenebris ac denſa vbique nocte ambulent. accidítque his qui hoc vitio tenentur quod phreneſi laborantibus,

qui quo propinquiores morti sunt, eo se valentiores arbitrãtur, pereuntq; dum in summa valetudinis bonæ opinione sunt. E quo deinde errore stolidissima sequuntur consilia, audent viribus non imparia tantùm, sed & sibi & Religioni noxia. nec remedia sperari possunt, cùm & graui teneantur ignoratione morborum suorum, nec monentes admittant. sibi nimirum illi sapiunt, reliquis fidem abrogant: vt omni planè spe careant valetudinis bonæ.

Cumque cæci in suis sint, oculatissimi in alienis sunt. monstro similes. domestica & è propinquo sua non vident, remotissima aliena vsque ad ossium medullas, scrutantur. quin etiam vident in alio quæ nusquã sunt: cùm solis suspicionibus in aliorum vitiis oculos habeant, in quorum tamen laudibus oculis carent. si quid lucis in aliis, nihil vident; si quid tenebrarum, vident. noctémq; non rarò in alieno cælo reperiunt in quo plenissima lux est, diémq; in densissima nocte sua vident. ita in nocte diem, noctem in die reperiunt; prodigioso vbique errore. tãtum cæcus potest amor sui. minima illi in alio

lio vitia maxima ſunt, verruca mons eſt, pilę ſurgẽtes cælo rupes, feſtuca trabes, riſus fulmina cælo iaculata: in ſe ingentia criminum ſaxa nulla ſunt, montéſque & ſuperſtantes nubibus rupes, nullæ ſunt. quid? quòd vitia etiam ſua virtutes arbitrentur, infantiam eloquentiam, imperitiam ſcientiam, fatuitatem prudentiam, moroſitatem lenitatem, aſperitatem ſuauitatem. quo fit vt in grauiſſimos errores labantur. nemo mirabitur qui cogitauerit oculos illos habere toxico ſaginatos, ac in alienis inuidia ac odio, in ſuis amore ſui grauidos: febri deinde illos maligna teneri. quo fit vt ſuauia illis amara, mella fella videantur: amoriſque ſui veneno farti ac ſaginati, nil præter venena in aliis vident, & cum improbitate ingenioſus hic amor eſt, ſiquid inter ingentes aliorum virtutes non laudandum latet, aranearum more exugit, optima intacta relinquit.

Succreſcit deinde ex hac improba radice amoris ſui, Dei diuinarúmque rerum denſiſſima ignoratio. cùm enim in omnibus ſe ſolum, cõmoda, honoremq; ſuũ intueatur qui hoc malo tenetur, fit vt longiſſimè ab-

ſit à diuinorum conſideratione cognitione-
neque. quòd ſi quæ cæleſtia intueatur, non
videt ea niſi qua parte commodis illa ſuis
ſubſeruire poſſe arbitratur. & ſanè tegitur
ſpiſſa quadam nebula quicunque hoc vitio
laborat, vt cæleſtis ſolis radios intueri non
poſſit: aut ſi quos intueatur, facit eorũ more
qui per obſcuram nebulam, veſtigia quæ-
dam cæleſtis luminis intuentur.

Cũ verò fiducia ſui ab amore ſui nata ca-
ſtimoniæ ſit hoſtis, fit vt mille ſe pudicitiæ
periculis induat, quicũq; plus æquo prudẽ-
tiæ ſuæ innititur. & antè labatur infelix quã
damna ſenſerit. cumque commodis ſuis
impensè ſtudeat, delectatur mollibus, &
corpori amica auidus amplectitur: effundit
ſe proinde facile in cibum & potum, caſti-
tati inimica. accedunt excuſationes in om-
nibus ſui, ſpretaq; prudentium monita. quo
fit vt cũ in præcipitio ſteterit, præcipitia ig-
noret, & antè per inuia infortunatiſſimo la-
pſu deuoluatur quã periculũ adire ſe ſciret.

Scinditur exinde vniuerſæ familiæ cari-
tas mutuaq; animorum coniunctio, qua v-
na Religiones firmantur, ac tanquam ine-
no-

nodabili vinculo connectuntur. cùm enim singuli paullatim horum exemplo rebus suis studeant, fieri non potest vt coalescant animi, dum singuli, se suaque commoda, honores, reliquaque præferri volunt aliis: quę cùm mutuò se iugulent perimantq;, necessum amorem interire, amicitiamq; penitus omnem ab illa domo exulare. nam nisi omnia probes quæ cæcus amor sui ambit, amicitia collabascit. omnia probare in tanta iudiciorum diuersitate impossibile est, nisi adulatio rebus misceatur, quæ cum germano amore stare non potest. accedit, eos qui hoc malo tenentur, sibi amicos esse, aliis esse nō posse, cum solis rebus suis studeant, aliorum commoda laudésque ignorent.

Ingrediuntur verò huius loco doli & fraudes, omni candore ac sinceritate pulsa: nam cùm regia via ad optata peruenire non liceat, quæruntur anfractus, subdolæque semitæ, & per obscura viarum ad præfinitum animo tendimus. quod si minùs è voto successerit, nec cogitationibus res responderint; suboriuntur mœrores, grauésq; insurgunt melancholiæ, ac non vltima pusillanimitas,

mitas,timoréſque,ac ingentes vndique curæ:indéq; extremus quidam lãguor, orationum ſalutíſque proximorum neglectus, ac vniuerſæ vocationis contemptus:nam cùm quæ validè animo propoſuit, his non conſequatur viis, ad alia principia vitæque genera amori ſuicongrua,ſe,cogitationes,ſtudiáque ſua,toto conatu conuertit.

Remedia.

EXercitatio ſui in rebus humilioribus, maximéque in iis, à quibus potiſſimum horremus,delectuſque eorum, quæ in primis auerſamur:animo priùs per varias huius generis meditationes exculto, & ad viliora ac duriora excitato;propoſita ſibi humilitatis pulchritudine,vtilitate,neceſſitate, præmiiſque virtuti huic à Domino æternùm conceſſis: ſuperbiæ verò fœditate, damnis, miniſque ac pœnis à Deo intentatis: cælum in Lucifero, & Angelis illius; paradiſum in primis parentibus; orbem, in infelici ferè ſuperborum exitu;infernum, in miſerando æternũ arrogantium cruciatu conſiderãdo.

Mutuæ deinde caritatis per beneficia inuitatio:mutui honoris,maximè in iis,à quibus

bus alieniores sumus, præuentio: honorariorum operum, & quæ plus externi splendoris habent, aliis concessio: difficiliorum, minúsque in speciem illustrium arrogatio.

Contemptus in se sui, dictorumque factorumque suorum, præteritorumque criminum memoria.

Sanctorum hîc, magnorumque, ac Christi ante omnia exempla proderunt, si nostra cum illis composuerimus: si quanta Deo, creationis, conseruationis, redemptionis, innumerisque penè aliis titulis debemus, præmiorúmque cælo repositorum magnitudinem frequenter considerauerimus.

Proderit in primis frequens cogitatio verborum Domini: Ioan. 12. *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* qui odit, prauas animi propensiones frangit ac domat: qui amat, assensum illis præbet, obsequitur. ille demetit tanquam falce luxuriantes noxias herbas, nusquam parcit, ferro & ignibus sæuit in insurgentem amorem, hoc vno pius, quòd impius sit amori, nec quidquam largitur petenti.

Iuuabit etiam odio quodam ferri in hoc vitium, propositis sibi illis quæ ex hoc nasci consueuerunt. maximè quòd nec humana nec diuina, vbi inualuerit, pēsi habeat amor sui. nihil apud hunc sanctum, nullum secretum, nisi qua parte commodis hæc suis seruiunt. pugnāt cum amore sui? violabit omnia, quò amori suo consulat. Ingens deinde cæcitas amoris socia terrere nos debet. cæcus ad æterna præmia, ad ignes æternos est. nec mortem videt imminentem fòrs cras, fòrs hodie. sed neq; finem suum consequitur hic amor sui. laudem quærunt? damnationem referunt. commodis suis student? ferè iis frustrantur. honores venantur? ignominiam referunt. cùm gloria fugientem sequatur, prosequentem destituat.

Magnum deinde calcar ad victoriam sui, cogitatio seria iudicij extremi, in quo occultissima quæque nostra retegenda sunt orbe inspectore; mortisque momento omni dubia incertitudo. & quò mihi in illa hora gloria, opes, eruditio, scriptio, eloquentia, commoda? quis tunc sensus humanarum laudum, quæ vtilitas?

Vtile etiam fuerit sæpiùs animo voluere, quanti nos orbe toto vicerint robore, forma, eloquẽtia, opibus, honore, commodis, prudentia, variaque eruditione, æternis nũc ignibus materies æterna. quòd si humanas laudes spectemus, quanti nos laudant? quã pauci norunt orbe toto? & vicesimúsne quisque è notis laudat? certum plures damnare. iam quò laus absentium ignorata mihi? præsentium verò laudes, adulationes sunt, laudes non sunt. cùm ergo absentium de te laudes ignores, præsentium adulationes habendæ sint, quid certi in humanis est quo extollimur?

Necessaria in omni hoc vitio frequens seriaque conscientiæ per diem discussio: validum in eo propositum victoriæ sui: omniaque amori huic amica generosè ac constanter pellere; illiusque loco contemptum sui, diuinúmq; in se amorem his similibúsque verbis excitare, *Dilectus meus mihi, & ego illi; qui pascitur inter lilia. Deus meus, amor meus, & omnia. A te quid volui super terram? Pars mea & hereditas mea Dominus. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat ani-*

ma mea ad te, Deus. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum super vinum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Sub vmbra illius quē desideraui sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te, & iam me nemo despiciat? Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades eius, lampades ignis atque flãmarum. Aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam. Hæc aliaq́ue generis huius, quæ cuique sua pietas, & amoris diuini auctor Deus suggeret, ad illius amorem nos excitabunt. beneficiorum etiam commemoratio diuinorum, gratáque recordatio, præmiorum deinde cęlo repositorum, ac passionum Domini potentissima hæc incentiua veri amoris sunt.

Orationis denique studium plurimùm in hac re poterit. in quo mẽs cælestibus collustratur, discutítque cælesti lumine errorẽ suum,

suum, agnoſcit tenebras exuítq;, melioribus cognitionis amoríſque diuini radiis perfuſa.

CAPVT XIII.

Dictorum factorumq́; ſuorum commendatio, reliquorum damnatio.

EST hæc innata quibuſdam conditio, conſuetudine deinde aucta & roborata, ſua vt laudent ſola, aliena aut damnent, aut ſilentio tranſeant; laudes ſuas etiam ab imperitis auidè excipiãt; aliorum, deiecto vultu, fronte, oculis hauriant; & cùm improbare non poſſint, nunquam tamen probent. Dolent potiùs aliorum præclaris dictis factiſque, ac mœrorem ſi quando verbis obtegant, vultu tamen prodũt; ad ſua, etiam minima, & quæ laudem nullam merentur, ſi quis laudator accedat, totis animis vt ad tubas & tympana militiæ amatores, exiliunt. nec continere pruritum hunc poſſunt, os genæque gaudium teſtantur; vt ille iam illis amicorum primus maximúſque ſit, qui primus maximùſque laudator eſt.

Quò te vertas in hac vanorum hominum

num prurigine?laudabis omnia?non eſt viri Deum timentis; neque enim poſſibile eſt, non profluere ab homine quædam non laudanda. damnabis? pro hoſte habeberis. tacebis?non laudaſſe,damnaſſe apud hos eſt. quin adeò eo creſcit hæc quorundam ſcabies,vt in vno non laudaſſe, aut improbaſſe,in omnibus damnaſſe ſit.Neſcit modum aut frenum ſibi imponere laudum hęc libido:ſed neque vulgari contenta laude eſt, etiam infima in ſumma reponi laude deſiderat.ferendũm quoquo modo eſſet,niſi meritò improbanda non rarò,ſummè etiã laudari vellent;vt,ni feceris, contracta ac corrugata fronte,deiectiſq; genis ac ſuperciliis mœrorem teſtentur, & amicitiæ renunciẽt. cùm enim amaſſe in illis,laudaſſe;non probaſſe,damnaſſe ſit,fit vt amorem & odia;ſola laude & improbatione metiantur.

Et ſunt plerumque hi moleſti grauéſque omnibus : nulla enim propè illorum colloquia ſine dictorum factorúmq; laude reperies. velis proinde , nolis, laudes audias neceſſum eſt: & ingerunt has nulla ſæpe tẽporum,locorum, perſonarũ habita ratione ad

ad omnium faſtidium; nec immunem quẽquam ac importuniſſima laudum ſuarum narratione abire permittunt, veriti ne, ſi vnus ignorauerit, damnati, aut non ſatis laudati videantur: non facerent ſi memores eſſent monitorum Sapientis Prou. 27. *Laudet te alienus, & nõ os tuũ: extraneus, & nõ labia tua.*

Nec inter domeſticos tantùm, apud quos facilior venia eſſet, ſed inter externos, & mulierculas etiam ingentibus verbis decantant ſua: quæ niſi plenæ abeant commendationibus, nullum ſibi dictorum factorúmque ſuorum fructum retuliſſe videntur; futuræ nimirum apud ſocias aut æmulas, laudum præcones confeſſariorum ſuorum; narrantúrque ſæpe dicta factáque, nec dicta, nec facta vnquam: imò vniuerſæ aliorum Superiorúmque laudes in illos cõmigrant: ab horum ſcilicet conſiliis, ſi quid in domo vniuerſa eſt, quod laudem mereatur, profectum eſt; ſin aliquid infelici euentu prçter ſpẽ ſucceſſit, his monitoribus meliora eueniſſent. aliud ſuaſerunt, auditi non ſunt; hinc damna accepta: auditi fuiſſent, & alia longè rerum facies eſſet, & pro damnis emo-

emolumenta nata forent.

Noxium ante omnia hoc hominum genus in Religione est, multorúmque æmulationibus & inuidiæ obiectum, mutuarum dissensionum & alienationum causa. Et nati hi non Religioni, non Deo, famæ tantùm suæ sunt: nam si Deo & Religioni, gauderent vtriùsq; nominis propagatione, quam aliorum dictis factísque ingentia vident incrementa sumere. Non gaudere, non laudare, cùm meritò possis, damnare est. Et cùm de tuis minimis prodigè in omnem lætitiã profundaris; in aliorúmq; etiam maximis, doloris potiùs quàm lætitiæ signa prodas; non hoc est de Domini Religioníſq; gloria, quæ talibus augescit, crescítq; in maius, dolere? quæ quibus innitantur principiis, nemo non videt; superbiæ nimirum & inuidentiæ fundamentis, quibus hæ suorum laudationes, alienorum damnationes inædificatæ sunt.

Et sanè non minùs perniciosus est, qui alienas laudes alto silentio premit, quàm qui eleuat, aut damnat facta, quid? quod silentio suo grauiùs sępe ille feriat, quàm aper-

pertus hic improbator: nam cùm primus ferè moderatioris ingenij habeatur, vt qui affectus suos tegat. fit vt silentium illius pro aperta damnatione habeatur. Non laudasse enim cùm possit, qui modestiæ opinionem habet, vituperasse est. & ille qui apertè laudanda damnat, criminatoris potiùs nomen obtinet, & verbis ipsis, improbandique modo alienationem ostendit, incompositúmque minúsque ordinatum affectum, vt hoc ipso fide careat. at ille alter modesto seueróque silentio fidem reperit, vulneráq; infligit, altiùs penetratura, quo à profundiore mente infliguntur & veniunt.

Et tales ferè, qui alto silentio laudanda in aliis premunt, ingentes sub modesta fronte arrogantiæ montes tegunt. neque enim aliunde prouenit parca hæc alienarum virtutum laudatio, quàm ab animo laudis suæ auido: qui cùm aliorum commendationibus suis detractũ iri veretur, seriò cauet ne quid elabatur in alio laudandum. apertè damnare conscientia terret, & exterioris cuiusdam moderationis opinio captata: silere posse arbitratur, nec vlla lege ad alienas laudes vul-

vulgandas teneri. qui ſi cogitaret plus ſæpe moroſo ſe obeſſe ſuo ſilentio, quàm apertum criminatorem effutiendi quidlibet licentia; non tam parcus laudator eſſet.

Et ſanè vt homines fugiat, Deum latêre mens illa æmulationibus grauida non poteſt. videt illam propriarum laudum balneo, tanquam oceano innatantem, aliorúmque encomiis liuidam: nec crimen effugere poteſt interni faſtus, à quo vnico hęc ſilentia imperantur.

Et ſanè niſi ingenti vndique cingeretur poſſideretúrque rerum ſuarum arrogantia, vt nullo non loco ac tempore auidè laudes ſuas venetur. non tam ſeuero ſilentio aliorum præconia premeret: quæ cùm veluti ſoles arbitretur officere tenuiſſimis lucernarum ſuarum luminibus, omni conatu dies illos ſupprimit, magnáque eos ſilentij ſui nebula, denſáque liuoris nube tegit; qui ſi altius pectoris ſui latebras excuteret, perfacilè fundamenta taciturnitatis huius erueret, & in abditæ arrogantiæ ſuæ profundum nullo negotio veniret.

Quamquam palàm ac quaſi aperto marte

te dicta factáque aliorum damnare, maioris cuiusdam impudentiæ sit: neque tales aliud expectare debent, quàm vt pari licentia feriantur. ferè enim hæc diuinæ cuiusdam vindictæ remuneratio quædam est, vt damnari sua ab omnibus sentiant, qui omnium damnant; ita talionis pœna ferit hos Deus, aut permittit ea, qua ipsi reliquos, mensura donari: accidítque illis, vt cùm dicendi licentia in omnes se profundant, omnium etiam patiantur linguas, calamísque omnium percutiantur, qui nulli parcere didicerunt: & vt nihil illis rectum bonúmque, quod ab alio patre natum est, ita nihil horum, probum aliis laudéque dignum videtur, aut quod nomen decúsque mereatur.

Graues deinde tales omnibus esse consueuerunt, inuisi paribus, duri inferioribus, nisi quos perpetuos laudum suarum præcones nacti fuerint: Superioribus molesti. cùm enim mutuam pacem turbent, amicitias ac necessitudines dissoluant, non Superioribus, non æqualibus, non inferiorib. parcentes, fit vt omnium in se animos prouocent,

om

omniumque indignationem extimulent: vnde etiam fit, vt omnes horum familiaritatem fugiant, consuetudinem auersentur, vt à qua nihil expectare possint, præter graues censuras, seuerasque accusationes, eo molestiores, quo neminem propè illæsum prætereunt, damnant omnes, testes facti ac iudices omnium, maximéque magnorum virorum; in quibus ob augustam aliquam nominis amplitudinem, proniùs inuidia & æmulatione stimulante incurrunt.

Remedia.

A Malorum, quibus laudator sui agitur, extirpatione petenda sunt: innatam quandam hic superbiam inuidiamque nemo non videt, quibus agitatur, & alienis contabescit, ac suis pascitur laudibus. Quare ad superbiæ ac inuidentiæ radices securis admouenda est, contrariisque submissionis, & amoris remediis animorum hæc venena pellenda sunt.

Assuescat proinde quicunq; hic est, aliena laudare etiam minima, illa mirari, prędicare & publicare; sua tegere, deprimere & exte-

extenuare: fugiat ſuorum laudatores: cogitétque ferè eos non pati grauiſſimos in abſentia cenſores, quos præſentes profuſiſsimos ſenſimus laudatores.

Cogitet illa nobis ſperanda ab aliis, quæ nos impendimus aliis, paribúſque dicta factáque noſtra commendationibus, aut vituperationibus metienda.

In alijs denique, qui ſimili vitio tenentur, tanquam in ſpeculo ſeipſum intueatur, & in aliena fœditate ſuam deuitet; alieno exemplo vitia emendet ſua. diſplicent in alijs? fugiat in ſe diſplicentiora. odit domeſticæ pacis turbatores, amátque ſocias dextras neceſſitudinis fraternæ? exequatur in ſe quod amat in alijs: fugiat quod odit in illis, factus iam alijs magiſter & ductor mutuæ caritatis, æternitatis memor vitæ alterius, breuitatis huius; pœnarum & præmiorum illius, incertitudinis huius.

CAPVT XIV.

Ambitioſ ſpecioſorum munium proſecutio: viliorum fuga & contemptus.

Ma-

MALORVM omnium in Religione ſummum, & è quo tanquam oceano & fontibus, reliquorum ferè vitiorum flumina naſcuntur. Quid enim ſperari ab illo poteſt, ſiue in ſalutem proximorum, ſiue in Religionis augmentum, ſiue in diuini nominis propagationem, cui honor dignitaſque propria pro propoſito ſibi fine eſt? quique cogitationes ſuas omnes in præfixū ſibi dignitatum ſuarum ſcopum iaculatur? Quid non timeri? Diuini illi nominis gloria, ſalus proximorum, Religionis progreſſus, tamdiu cordi erunt, quamdiu hæc idoneam ambitioni ſuæ materiam iudicauerit: vbi ſenſerit auxilio ſibi ad quę ſperabat, non eſſe, repellet & auerſabitur, vt votis, expectationi, conatibúſque ſuis inimica; adeóque in depreſſionem ac euerſionem illorum ſtudia ſua cōuertet, ſi per calcatam Dei Religioniſque gloriam, proximorumque ſalutem, viam ſibi ad honores ſtratā viderit.

Cæca omnis ambitio eſt. nihil videt pręter conceptam ſemel animo gloriam, qua tanquam denſa circumfuſus nebula, nullos aliorum proſpectibus habet oculos. ſol luceat,

ceat, ſideráque micent ; nihil videt oculus obſcura dignitatum ſuarum nube circumuallatus. nubem ſuam videt, ad reliqua cæcutit. Non patet illi aditus niſi per ſcelera ad prætenſum decus ? per ſcelera in illud ibit. clauſa illi ſemita eſt ad munus quod ambit, nec aditum videt, niſi per diminutionem famæ alterius? miſcebit falſa veris, & in optimo quoque comminiſcetur peſſima ; nec perſequendi finem faciet, donec detractionibus, tanquam validis harpagonibus, innocentem à munere deturbauerit, vt optato potiatur. obſtat fortior illius ſtudiis? adulationibus expugnare conabitur. irriti hi cadunt doli? ad aperta ſe conuertet odia, vt importunitate ac improbitate vincat, quem non potuit fraudibus.

Hinc ingentes domi animorum naſcuntur conturbationes, dum mente ambitioſus inquieta, iactatione ſua commouet reliquos: vt pro pacato æquore, tempeſtuoſa in Religioſa domo reperias maria ; ſorbendus cum non vno, ſi propiùs acceſſeris, & inter hortorum pratorúmque hæc quondam amœna, fornaces inuenias, ambitionũ

 igni-

ignibus accensas, amburendus si admoueris pedem.

Misera Religionis conditio, quæ ambitioni patefecit ostia. reliqua enim cum illa admisit vitia: neque enim sola venit, ingenti scelerum omnium stipata comitatu est. nec vllum iam illi scelus; si fruatur optatis, etiã in matrem sæuiet, & per calcatum Religionis vterum ad propositum sibi decus aduolabit interrita, crudelis in genitricem.

Sed neque, si sperata consecutus ambitiosus fuerit, quiescet; noua meditabitur: perpetuo namque tanquam rotatu per aspera, mollia, plana, præcipitia, voluitur infelix. nec vlli minùs quàm sibi placet. intus inuidentia depascitur, foris aduersarios patitur; nulli amicus, inimicus omnium; contemptor omnium, omnium percutitur linguis; pari mensura feriendus, qua prior ille reliquos ferit. alienæ virtutis hostis; nulli benignus, crudelis in omnes. nullius etiam beneuolentia donandus. laudat neminem, damnat omnes, etiam quos sibi iunxit. nam si eos viderit vilioribus contentos, inter inglorios & ignauos numerat: si ad maiora ex-

exemplo ſuo contendentes,pro hoſtibus & gloriæ ſuæ obſtructoribus habet. ſed neque facilè fidem adhibet vlli, ſuo ſemper ingenio reliquos metiens. ſuſpectiſſima deinde illi omnia,dum ſingula metuit, & ingenioſa ſolertia,è vanis, nec cogitatis principiis miras conſecutiones nectit. & ferè cogitabundum talem reperies, multa machinantem, melancholia etiam oppreſſum, nuſquam explicatum, dum vel amittendi muneris torquetur metu, vel mæret de repulſa, vel in obtinendo etiamnum laborat, & aduerſarios circumſpicit.

Infelix planè ambientium in Religione conditio,qui nec noctes patiuntur quietas, dum perpetuis æſtibus iactantur. nulla iam illis oratio: vota pro oratione ſunt. exulat pietas, & pro pietate ſperatum illis decus inhæret animo: pro Dei præſentia, expectata gloria. quid? quòd vileſcant animis,dum ſingulorum, quos commodos ſibi arbitrantur,captant gratiam,etiam viliſſimorum;ad quorum ſe genua abiicient, ſi idoneos arbitrantur fini propoſito.

Humilis contrà, ſorte ſua contentus

quanta in pace degit? nec mirum in pace esse qui nihil ambiat, nulli abblandiatur, nihil à quoquam speret. quare nec quemquã veretur, aut solicitè & anxiè colit. erecta illi verba, animus celsus, nulliusque, præterquã Dei indigus. verba plana, nec ad gratiam composita, nec ad simulandum formata, aut ad fallendum delecta. inimicus nulli, amicus omnibus; molestus grauisque nulli, carus omnibus; in alta quiete, omniumque admiratione & laude vitam ducens, vitamque finiens rara posteritatis grataq; memoria. Superioribus obsequens, inferioribus carus, paribus acceptus, omnium ore laudatus. familiaritatem illius ambiunt omnes, delectantur consuetudine, pascuntur colloquiis. Superiores concedi hunc sibi postulant, prehensant inferiores, paresq; gratulantur sibi. qui quo maiore submissione repellit à se magna, hoc maiori impetu confluunt ad illum magna. postrema deligit, prima omnes vltrò obtrudunt. vilissima ambit, summa nolenti ingeruntur. quoque maior sui contemptor, hoc validiore aliorum conatu extollitur. Hæc sunt debita vir-

tuti

tuti prȩmia, quibus omnis ambitiosus caret. vt bene Augustinus Serm. 1. de vita Cleric. *In humili loco salus, in alto periculum.* & eleganter Magnus Gregorius, ad ambitionis contemptum, metum, horrorem, humilitatis amorem & amplexum: Past. par. 3. capit. 18. *Audiant humiles quàm sunt æterna quæ appetunt, quàm transitoria quæ contemnunt: audiant elati, quàm sunt transitoria quæ ambiunt, quàm æterna quæ perdunt. audiant humiles ex magistra voce veritatis,* Luc. 18. *Omnis qui se humiliat, exaltabitur: audiant elati, Omnis qui se exaltat, humiliabitur. audiant humiles,* Prou. 15. *Gloriam præcedet humilitas: audiant elati, Ante ruinam exaltatur spiritus. audiant humiles:* Isaiæ 66. *Ad quem autem respiciam, nisi ad humilem & quietum & trementem sermones meos? audiant elati, Quid superbis terra & cinis? audiant humiles, Deus humilia respicit: audiant elati, Et alta à longè cognoscit. audiant humiles:* Matth. 20. *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare: audiant elati:* Eccli. 10. *Initium omnis peccati superbia. audiant humiles:* Phil. 2. *Quia redemptor noster humiliauit semetipsum factus obediens Patri vsq; ad mortem: audiant elati quid de eorum capite diabolo*

scriptum est, Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Occasio ergo perditionis nostræ facta est superbia diaboli, & argumentum redemptionis nostræ inuenta est humilitas Dei.

Remedia.

AB humilitate petenda sunt. ambit aliquis magna, in vilissimis continendus est, ad ignobilissima loca relegandus, minimisque destinandus: vt talium assuetudine aut se vincat, conteratque altiores spiritus ac sub iugo contineat; aut impatientia victus, Religionem à metu liberet. consultius enim fuerit talibus carere, quàm tot domi turbarum causam alere. monendus tamen serio, per confessarium, aut Præfectum spiritus, aliosque viros magnos. pęnitentijs etiam stimulandus: quæ si irrito cadunt conatu, & perstat ille in fastu; forti Superiorum robore & constantia continendus in humilibus erit. aut enim se vincet, animosque domabit, magno Superiorum aliorumq; gaudio; aut submissionis impatiens, in apertam prorumpet defectionem, Religionemque metu liberabit.

Proderit in primis, si omnis illi materia glo-

gloriæ adimatur. obſeruetur diligenter à variis, ac ſicubi deliquerit, nō parcatur. ſi quid vituperatione dignum egerit, non ſileatur: ſi quid laude, ſilentio prematur. à magnorum clarorumque virorum, matronarumque confeſſionibus & conſuetudine auocetur, adimaturque illi vniuerſim quidquid ad laudem facit aut ducit.

Forti ſententia terret ambitioſos Origines ſuper epiſto. ad Rom. *Omnis adeundi honoris Eccleſiaſtici abſcinderetur ambitio, ſi ſe iudicandos potiùs, quàm iudicaturos, hi qui præeſſe volunt populis, cogitarent.* Ambitionem verò ipſam ſcitè Bernardus deſcribit in Sermon. quadrageſ. *Ambitio ſutile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicina languorem generans.*

Nobile remedium à Diuo Gregorio habemus in Paſt. par. 3. capit. 18. *Plerùmque elatos vtiliùs corripimus, ſi eorum correptionibus quædam laudum fomenta miſceamus. inferenda namque ſunt illis aut talia bona quæ in ipſis ſunt, aut dicendum certè quæ poterant eſſe ſi non ſunt:*

& tunc demum reſecanda ſunt mala quæ nobis diſplicent, cùm priùs ad audiendum eorum placabilem mentem fecerint præmiſſa bona quæ placent. nam & equos indomitos blanda priùs manu tangimus, vt eos nobis pleniùs poſtmodum etiam per flagella ſubigamus; & amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, ne ea quæ ſaluti profutura eſt, in ipſo guſtu aſpera amaritudo ſentiatur: & dum guſtus per dulcedinem fallitur, humor mortiferus per amaritudinem vacuatur. Ipſa ergo in elatis inuectionis exordia, permiſta ſunt laude temperanda, vt dum admittunt fauores quos diligunt, etiam correptiones recipiant quas oderunt.

CAPVT XV.

Delectus munium locorum.

FALLIT plurimùm Superiores hic delectus, nec reſpondet votis, pluſque ferê ſiue temporalis, ſiue ſpiritalis auxilij ab aliis conſequuntur. quòd maior in his fiducia in Deum eluceat, plus in illis prudentiæ humanæ: quo fit, iuſto Dei iudicio, vt ſpe ferè ſua Superiores fruſtrentur, cum ſæpe etiam tales patiantur aduerſarios, graueſque obſer-

ſeruatores ac cenſores, quos precibus impetrarunt. Monitorum deinde ac ſi qua neceſſitas id poſtulet, iniungendarum pœnitentiarum libertas tollitur, cùm offenſionem Superiores vereantur; & qui ſe vocatos ſciunt, liberiùs offendant, euocationis ſuæ ſpe freti, facileſque ad murmurationes ſint, ſi minùs placentia imponantur. Nec quidquam in his promptius, quàm ad minimarum rerum diſplicentiam illud inculcare, Cur euocauit bene conſtitutum? meliùs mihi erat alibi. Naſcitur inde non loci modò, & muneris, ſed & omnium propè diſplicentia, & murmurationes, inde animi inquietudines, cùm nunquam explentur deſideria, & præteritorum memoria præſentia diſplicent.

Quòd ſi in Superiorem minùs fortem, aut robore deſtitutum delectus ceciderit, ſequitur facilis & ingens noxiorum iuxtà ac bonorum permiſtio; cùm indulgentiores ferè ſimus in eos quos vltro vocatos meminimus: & nullus propè querelarum locus apud eos, qui mederi poſſent, ne delectum noſtrum damnare videamur, aut impru-

dentiam accuſare; neúe cõſuetum illud audiamus, Habes quem petiſti; obſecutus ſum voluntati tuæ, antè cogitaſſe oportuit. bene illi alibi erat. vt omnis iam culpa in euocatorem eat. atque hinc graues ſæpe multorũ offenſiones naſcuntur, cùm Superiores delectus ſui ſibi conſcij, ne aut offendant, aut mœrore afficiant, aut minùs commodos tales experiantur, non concedenda concedãt. quod vbi fit, abit res in exemplum, & paria ſperare reliqui non verentur, paria etiam audere: è quibus vniuerſa paulatim domeſtica diſciplina delabitur: quę vbi refrixit ac corruit, à ſola ferè ſectione remedia expectanda ſunt; mutandi nimirum plerique omnes, & ad Superiores diſciplinæ arctioris, variáque amandandi loca ſunt, cùm à ſola propè mutuæ cohabitationis ſeparatione ſalus ſperari poſſit: ac diſciplinæ amantiores in illorum locum ſubſtituendi erunt; aut ſanè Superior ipſo loco mutandus, & robuſtior illo ſubrogandus.

Eadem incommoda in inferioribus reperias, qui precibus locorum mutationem impetrarunt. ſequitur enim plerumque pœni tu-

nitudo, cùm non omnia votis respondeant; & damnamus preces nostras, & queri erubescimus, ne consilia ipsi nostra accusemus, & audiamus inconstantes: inde mœrores, ac tacitæ interni roboris emedullationes, cùm interiores animi vires exeduntur, & aperire pudet, & ad vincendum robore destituuntur. ad locorum enim nouas descendere mutationes rubor vetat; & locorum tamen, sociorum, Superiorúmue ferre conditiones imbellis animus negat, aut innata quædam menti aliena, pugnansque cum aliis, ac quasi hostilis & inimica conditio. ita cùm hinc verecundia terreat, isthinc molestia crescat; contabescit animus, aut in apertas prorumpit factiones, & causas aliquas comminiscitur, quibus incõstantiam suam tegat. has si verisimiles reperiat, laxat delationibus habenas; sin minùs, comminiscitur etiam falsas, dummodo potiatur optatis, subducatque quasi è seruitute ceruices nunquam satis domitas, nec suaui obedientiæ iugo in solidum submissas.

Prosiliunt ex his initiis omnia malorum genera, nec quidquam tam à Religione a-

lienum, quod non audeat. semel enim pudore deposito in omnia se profundit mala, & quæ antè damnauerat, probat vt sequenda: ita qui febribus tenentur, inimica antea gustui laudant, & auidiùs hauriunt, profutura damnant.

Accedit, quòd rarò diuina bonitas felices huic delectui successus tribuat, vt qui resignatæ obedientiæ repugnet, plúsque adferat iudicij nostri, quàm in Deum fiduciæ: quasi enim de Domini in nos prouidentia diffidentes, recurrimus ad hunc seu personarum, seu locorum delectum, cui pœnitētia perpetua & indiuidua comes est. quod innumeris propè aliorum exemplis discimus: quorum infelix exitus meritò terrere omnes, & auertere ab his consilijs debeat.

Iam cùm ferè in inferioribus delectus hi nascantur ex amore sui, cùm huic aër sit crassior, illi tenuior; huic minùs amœnum cęlum, illi nimis sudum; alteri plebeiæ nimiùm occupationes minùs splendidæ, minus è dignitate, eruditionis opinione, vulgares, rariores, frequentiores, intempestiuę, subitæ: aut Superior durior, tenacior, morosior,

rosior, oculatior, maturior, retractior, ad suspiciones pronior, regularum obseruantior; aut alius suauior, liberalior, mollior, facilior, hilarior, laxior, ad omnem concessionem profusior, indulgentior; fit vt in ingentia se plerumque animarum discrimina conijciant: cùm ferè ignorent quanta domi forísque pericula immineant. intus nimirũ latet malum, quod nisi excusserint, nulla locorum mutatione pellent: cùm ferè tales libertatis amor, disciplinæ Religiosæ fuga, commoditatum corporis studium, adnatus animo tepor, grauiorum metus & horror, ad hæc consilia adigant; vnde fit vt speratæ apud Deum mercedis non postrema, aut omni etiam parte spolientur, cùm delecti muneris aut habitationis concessio mercedis illis loco sit.

Remedia.

INdifferentiæ studium, frequens excitatio in Deum fiduciæ, cui maior cura de nobis, quàm nobis ipsis incumbit.

Incommodorum delectui huic colligatorum memoria, recordatióque illorum,

quibus non rarò cum interitu delectus hîc coniunctus fuit.

Nihil deinde in omni Religione certius pacatiúsque, quam vniuersam sui curã Deo committere; ne quid videamur detraxisse de ingenti in illum fiducia, plusque prudentiæ nostræ, quàm illius prouidentiæ fidisse. Ille securus viuit, qui totum se diuinæ gubernationi commisit. quàm fortiter monemur, quàm certò Matt. 6. *Considerate lilia agri, quomodo crescant, non laborant, neque nent. Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicẽtes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. quærite ergo primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis.* Quòd si pergat delectus hic animum pulsare, consultum erit cum Præfecto spiritus, aut si quis alius in domo vir prudens, rerum experientia edoctus, consultare; nec quidquam aggredi, nisi non tantùm consulto sæpe Domino, sed aliorum iudicio præquisito, quorum potiùs sen-

ſententiis, quàm noſtris ſtemus.

Proderit etiam aliquando cum iudicio confeſſarij voto ſe aliquo temporario obſtringere, omnemque hanc delectus cogitationem negligere ac reſpuere, vt inimicam Deo, aut ſanè vt minùs ei placentem gratamque, vt obedientiæ repugnantem, adeoque vt omnis perfectionis hoſtem, omniſque inquietudinis matrem.

Moueant nos exempla Chriſti, totum ſe parentis obedientiæ committentis: Ioan. 4. *Meus cibus eſt vt faciam voluntatem eius, qui me miſit, vt perficiam opus eius.* & poſt illam lacrymarũ, ſudorum, ſanguinum luctam, omniũ quas vlla ſæcula viderunt grauiſſimã, Mar. 14. *Non quod ego volo, ſed quod tu*; & apud Matthæum, cap. 26. *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* ſequamur ducem milites, & cuius præferimus nomen, imitemur facta.

Magnum victoriæ genus hic eſt contraria propenſioni ambire, voluntatemque valido conatu ad illa propellere, magnorum in omni Religione exemplis. nunquam ſanè quidquam poſcere, & in re firmare animum, tutiſſimum eſt. verſanturque tales

in altiſſima quadam pace, quidquid euenerit, diuinæ prouidentiæ committẽtes, ſecuri ſe non ambiuiſſe: in quo vno ſolari ſe poſſunt, & audenter cum Propheta dicere Pſalm. 90. *Qui habitat in adiutorio Altiſsimi, in protectione Dei cæli commorabitur*. Pſalm. 22. *Nam & ſi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es*. & Pſal. 24. *Non erubeſcam quoniam ſperaui in te*. & Pſal. 25. *In Domino ſperans non infirmabor. protector* enim Pſal. 17. *eſt omnium ſperantium in ſe*. memores monentis Apoſtoli 1. Pet. 5. *Omnem ſollicitudinem veſtram proijcientes in eum, quoniam ipſi eſt cura de vobis*. cùm contra petitores interno externoq; ſolatio deſtituantur. intus habent conſcientiam redarguentem; extrà reliquorum deſtituuntur auxilio, bis infelices, bis miſeri.

CAPVT XVI.

Nimia in vnam alteramúe nationem propenſio.

DE beata feliciq́ue diuerſarum nationum in vno ſpirituali corpore indiſcriminata coniunctione benè Hilarius: Pſalm.

Psal. 132. *Populo Dei congruit sub vno patre fratres, & sub vno capite vnius corporis membra esse. non enim oculus aurem odit, nec nares os execrantur, nec manus pedem spernit. hæc enim vt officiis mutuis sibi, ita & amore distracta sunt. hoc iucundum & bonum habitare fratres in vnum, in eodem esse, idem esse, nec congregatione fieri, nec amore diuersos.* Propiùs etiam ad rem nostrã S. Basilius Const. mon. c. 19. *Quid eo beatius dici? quid hac coniunctione, vnitate ac necessitate aptius excogitari? quid mutua inter se morum animorumq; contemperatione gratius fingi? homines ex diuersis nationibus profectos, per exactam morum ac disciplinæ similitudinem adeo in vnum veluti coaluisse, vt in pluribus corporibus vnus modò animus esse videatur: vicißimq; plura corpora mẽtis vnius instrumenta cernantur.* Hanc variarum tanquam gentium variarum vuarum in vnũ torcular amicam commistionem, aut variorum marmorum in vnius ecclesiæ ornatum coalitionem, quicunque sustulerit; & nobilitate & decore suo vniuersum corpus nudabit, & in miserandam ridendamque solitudinem, omni robore augustaque maiestate spoliatam disperget. scinditur enim hac na-

nationum gentiumque diſcriminatione v-niuerſum Religionis corpus, quod ſola a-nimorum coniunctio tuetur, deſcenditurq; in validas partes; neque iam in vno, aut al-tero, ſed totis concurritur caſtris, proniſque in vniuerſæ Religionis perniciem & inte-ritum, laxatis habenis deuoluimur.

Nam vbi ſemel hic morbus occupauit animos, nullis iam propè conſiliis, aut ra-tioni locus eſt. exulat enim cum veritate ra-tio, cùm non tam rerum momentis, quàm nationum pondere ducimur.

Et quid ſperari poteſt, quid non timeri, cùm ad fugam, aut ſequelam ſatis eſt, hanc illámue gentem ita cenſuiſſe, aut damnaſ-ſe? in quo non tam rationum momenta, quàm gentiũ placita diſcutiuntur, vt ſatis iã ſit ad damnationem, alterius à noſtra natio-ne mentem hanc eſſe; ſatis ad probationem, gentis noſtræ ſenſum hunc eſſe. & veritatem ipſam non rarò manu tangimus, repellimus interim cùm ab alia gente prognatam ſci-mus, gaudemúſque deterioribus domi no-ſtræ natis, ne meliora videamur ab aliis mu-tuati. Deſunt noſtræ viri magni qui pręſint,

qui-

quique ſaluti proximorum incumbant, vti deterioribus placet domeſticis, ne ab externis meliores videamur depoſcere. tantum nationum ſtudia poſſunt, vt deſtituti noſtris, carere in ſolidum velimus melioribus, ne ab alieno ſolo nata nobis ſalus, aut petitā videatur. & iam ad impugnationem damnationemque ſatis eſt, ab alia, quàm noſtra gente veniſſe conſilia. etiam ſolem negaturi in meridie, ſi ab alieno in noſtrum illuxerit agrum.

Denique ad aperta vniuerſim deſcendimus odia, & perire prauis noſtrorum conſiliis, quàm bonis ſalutaribuſq; aliorum florere præeligimus. ac tandem eò diſſentientiũ animorum acerbitas venit, vt ſi ignorata gens ſit, probemus & ſequamur conſilia; at vbi primùm innotuit alienæ gentis auctor, reſiliamus à probatis, nouaſque impugnandi cauſas reperiamus; priora conſilia noſtra, ex auctoris ignoratione prognata, damnantes. grande malum, & non iam turbandæ, ſed euertendæ Religioni natum. nam cùm è variis nationibus omnium propè Religionum, tanquã validiſſimi exerci-

tus

tus robur conflatum ſit, nec alia re magis virtus illius potentiaque quàm animorum coniunctione contineatur; nemo non videt, diſiunctionibus hiſce, animorúmque diſſenſionibus, vniuerſum robur, quod vna validáque connexione firmabatur, labaſcere, hoſtibúſq; ludibrium fieri, inimicorúmque deprædationibus exponi; & quæ terrori primùm acies erat, inuictáque mutua coalitione ſtabat, ſolis domeſticis diſſenſionibus, nulla externa inimica manu impellente ruere.

Huc accedit, quòd hæc gentium ſtudia etiam ad externos decurrant: & inuoluimur iam Principum, rerúmque publicarum pœnitendis, & in capita noſtra caſuris negotiis. tantum poteſt efferueſcens hic gentium amor: vt cùm æmulationes odiáque abeant in vniuerſam gentem, in vniuerſam etiam eant conſilia machinationéſque, exigua cura tuitionis famæ ſalutíſque noſtræ: ita dum fortiùs quàm prudentiùs aduerſarios inſequimur, vulneribus locum damus; & antè ſæpe ipſi cadimus, quàm hoſtem feriamus, aut aſſequamur.

Et

Et ſanè totum paulatim genuinæ Religionis ſpiritum peſtifera hac nationum diſcretione collabaſcere neceſſum eſt. neque enim inter has inuidias, æmulationes, partiúmque ſtudia charitas habere locum poteſt. vnicum Religionum Ordinumq́ue vinculum ac firmamentum. neque venenario hoc partium gentiumq́ue ſtudio commaculata Religio valetudinem diu tueri ſuam poteſt. ibit non multo pòſt in perimentes morbos potenti hoc toxico inebriata, & quam nulla externa mouere poterant arma, domeſtico hoc cadet malo. ſtetit interrita & inuicta ſtante charitate? cadet pauida labante charitate, quæ nulla in re potentiùs, quàm in diuerſarum nationum coniunctione illuceſcit.

Certè tales degeneres à Chriſti diſciplinatu ſunt. ignorat nationum diſcrimina Chriſti ſanguis, quo vno arctiùs quàm omnibus patriæ vinculis colligamur. non imitamur magiſtrum diſcipuli, ducem milites, parentem filij ſi aliud ſapimus, ſi non pariamur inter nos amore, quos lacrymis, ſudore, ſanguine, ac vocationis prærogatiua pariauit.

riauit.

riauit Christus. nec Apostolos in vnam gentem, sed in omnes misit. & ferè omnium gentium conuersiones ab exteris nationibus profectæ sunt, quo magis in illis diuina luceret potentia : ne quis illarum ad fidem conuersionem sanguinis propinquitati, linguarum cognitioni, amicorum opibus, similibusque tribueret.

Quot propè amoris proprij incommoda, tot huius sunt, cùm ex amore proprio nationũ hæc propensio nascatur. commodior nimirum ab vberibus frequentata lingua, cibus, vestes, socij, amicus, cælum. ignaui militis signa hæc sunt. ardua poscit generosus, in quibus virtutem ostendat; gaudet asperis, in quæ magnos animos effundat. sanguinemq́; aut dare aut haurire pulcrum, ne inglorius, aut sicco hostili sanguine baltheo cadat : hæc prima illi cura. ab arduis gloriam laudemque venatur. à quibus solis ingentia & viro digna decora nasci arbitratur. facit idem verus Religiosus, qui vocationis ac Christi ducis sui memor, indignatur animos patria sua claudi. angusti hi termini sunt virtuti, vniuersum contuetur orbem.

bem. ſemel renuntiauit patri, matri, fratribus, ſororibus, amicis, patriæ, renunciauit æternùm, aut ſi retrò flexit oculos, indignus Chriſti ſui militia, indignus regno eſt.

Remedia.

E Superiorum ferè vigili ſtudio ſperanda ac petenda ſunt, initia proinde, ſemináque mali huius validâ ſecanda & excaudicanda manu ſunt.

Quòd ſi publicis priuatíſq; monitis non ceſſerit malum, ad pœnitentias decurrendum erit, etiam publicas in publicis delictis.

Quòd ſi neque hîc ſteterit malum, ſeriò de diſſenſionum harum auctoribus à Religione tota reſcindendis deliberandum erit. Clementia eſt ſæuire in paucos, vt vniuerſi corporis valetudini conſulatur.

Nec inutile fòrs fuerit miſceri nationes, vt mutuo hoc conſpectu conuictúque coaleſcant animi. plurimũ enim ad coniunctionem contubernia faciunt, maximè ſi à prima ætate mutuo aſſueſcant conuictu. non quòd frequentem in linguarum varietate & imperitia, miſtionem probem, ali-

quam

quam tamen probo, & paucorum a primæ adolescentia consuetudo, mirum quantum ad variarum gentium coniunctionem valeat.

Neque quenquam in quacunque gente excludendum putem à muneribus, etiam Superiorum, modò reliqua functionibus eiusmodi necessaria adsint. Nam vniuersam aliquam gentem à talibus excludere, magnam & dissensionum, adeoque & odiorum causam præbet. Nam quæ se seclusam videt, paria in aliis tentabit. atque hinc iam partium & nationum contraria & aduersantia prosiliunt studia.

Et licet inter genuinos, veréque Religiosos, fuga potiùs horrorque, quàm dignitatum aut munerum prosecutio, aut vota esse debeant; nescio tamen quis sensus à negatis functionibus pectus animumq; feriat. præscidisse, ac in solidum negasse, quasi in vota impulisse est. offer, fastidient. nega, propendebunt. crescit à negatis amor, à concessis fastidium. vt ad expletionem satis sit potuisse: ad desiderij prouocationem, negatum fuisse. Et vniuersim gentis alicuius exclusio

validissimum alienationum ac odiorũ prouocamentum est. quis enim nesciat, ex omni gente viros enasci magnos, & sæpe vnam destitui, aliam abundare? ita vno non rarò sæculo & ætate plurimi in vna republica duces imperatoresque, ac in omni scientiarum genere exurgunt magni, cùm insequẽti sæculo nullum bellica, aut literaria gloria clarum reperias. mutuare proinde ab aliis, cùm propriis destitueris, prudentiæ est: magis etiam in Religione; in qua non à nationum varietate, sed à dignatione, ac meritis munia distribuenda sunt. quæ res valido illam inprimis vinculo colligat, & non nisi stolidissimi ingenij est, nolle ad externa circumspicere auxilia, cùm domesticis destituaris. Sanè potentissimos ferè summorum imperatorum exercitus è varia gente videbis; vt mutuis æmulationibus crescerent animi, dum pro gentis suæ gloria in posteritatem itura quisque pugnaret. primasque ferè orbe toto victorias à misto variarum gentium robore relatas legimus.

Proderit incommoda secum considerare, quæ è nationum discrimine nascũtur,

benéque de aliarum gentium moribus sentire & loqui, sempérque in illis inuenire quod laudem mereatur; quæ verò meritis reprehensionibus obnoxia sunt, alto silentio premere: humaniter illos benignéque excipere, ac impensiùs etiam in salutem illorum incumbere: operámque suam prolixè spondere, prolixiùs etiam rebus exequi, peculiarem etiam familiaritatem cum illis induere, sæpiusq́ue oportunitate data colloqui, aliquid etiam quando Religio patitur, propensionibus illorum indulgere: hilari etiam vultu excipere à moribus nostris aliena, si nihil contineant Religioni aduersum: ac facillimũ esse in delictis illorum ignoscendis: parcissimè cũ laude de gente sua loqui, prolixè de aliena: si quæ misceantur de gente tua minùs proba, aut damnanda etiam, cum risu ac modestia excipere; quædã fateri, quædam suauiter excutere, alioq; sermonem flectere, ad laudem nimirum gentis alterius, aut quamcumque rem aliam.

CAPVT XVII.

Nimia cum vno alterove familiaritates.

AEmulationum hîc magnus aperitur campus. paulatim enim illæ excreſcunt in alienationes, adeoq́ue in odia, & frequentes oblocutiones, murmurationes, detractiones etiam; quoq; magis hæ familiaritates creſcunt, eo magis etiam creſcit obloquendi facilitas. quod quo promptiùs fiat, cauſæ improbandi has priuatas familiaritates & diſquiruntur, & non magno conatu ab aliis reperiuntur. itur deinde ad taliũ mores, cùm aut faſtum, & reliquorum contemptum ſinguli interpretentur aliorum vitationem & fugam; ſingulorum vitia, tanquam coalitionis cauſa ſingulis imputãtur. nec famæ hîc parcitur aut gloriæ. tantum poſſunt conceptæ è familiaritatibus hiſce indignationes ac æmulationes.

Sequitur deinde in aliis fuga conſuetudinis talium, vt omnes alieniores tandem reperiant, & diffidentia plenos. quicunque enim ſe neglectum videt, contemptum etiam arbitratur, & ab innata paucorum ſuperbia naſci hæc putat, aut à ſtudio reliquis ſe præferendi. quod vbi ſemel aliorum animos peruaſit, omni ope qua dictis, qua factis

deprimere tales conantur, quos per priuatarum familiaritatum ſtudium ad maiora conniti ſuſpicantur.

Naſcitur etiam plerumque è priuata hac tanto ſtudio parata conſuetudine, vt mutua facilè vitia imbibant, adeoque ſequantur, æmula quadam morum ſimilitudine, tanto nimirum futuri coniunctiores, quanto mutuis vitiis propinquiores. Coniunctio enim, à morum ferè ſimilitudine, initia & incrementa ſumit: hinc vt placeamus amico, aut cuius amicitiam venamur, mores effingimus; probi illi aut improbi fuerint, minima ac poſtrema cura: maxima, placuiſſe, & ingenio ac moribus ſe alienis conformaſſe eſt. Vincit nimirum familiaritas, quem vitium vincere non potuit: imò quos valido tentationum procurſu vincere non potuit diabolus, vincunt familiaritates. dum aut offendere nolumus, aut mœrorem ingenerare, aut placere lubet, aut imitari etiam iuuat, delectatq; ſimilem amico fieri: vt quos arctior quædam neceſſitudo coniunxit, connectat delictorum paritas, ne nimirum ruborem incutiat amico, ſi imitari vitia erubeſcat

bescat:quasi amicitia corruat, nisi scelerum connexio statuatur.

E mutua hac etiam familiaritate, mutuas necessum exurgere adulationes. cum enim mutuam deuitent offensionem, mutuas decantant laudes, mutuoq; se scabie hac capti perfricant: probant omnia, improbant nihil, veriti ne quid alienationis enascatur.

Discindimur his familiaritatibus, imusque in partium studia, ac aduersarias molitiones: nec iam vniuersim caritas, aut amicitia stat, sed in vno aut altero capite. quę res noxia in primis Religioni est, exponitq; corpus totum iniuriarum oppugnationibus, cùm nudet latera, viribusque quæ totius corporis coniunctione continentur, spoliet, exuatque omni robore, quod mutuo vniuersim amore firmatur.

Maiora etiam ab his amicis mala quàm ab inimicis metuenda sunt. nam cùm ab his sibi quisque caueat, neque facilè quidquam illis committat, quod ruborē iniicere possit, non habent metuendi caussam, cùm enim quisque se suaque sciat ab inimicis obseruari, insidias verbis rebusq; tendi, nemo

prudens pœnitenda elabi permittit. accedit, hostium quæcunque consilia, beneuolentiæ signa muneraq́ue, ac iuratas etiam sponsiones suspectissima meritò esse; vt in perpetuis verborum factorumq́ue suorum versetur excubiis quisquis hostes patitur. at ab amico aut perfamiliari quis se tueatur? quis non intima referat familiariori sibi, siue cõsilij, siue solatij, siue leuandi mœroris caussa? è quibus ingentia deinde pericula damnaq́ue metuenda sunt, ab offenso nimirum familiarioris illius animo. offensionem verò nasci è minimis etiam rebus experientia docemur.

Et fallaces ferè has familiaritates, dolosóque cinere amicitias ex his natas tegi indies discimus. neque enim diutiùs perstant, quàm sperata partis cuiusque emolumenta ferent. vbi illa corruunt, collabascit omnis amicitia, quam ferè quisque commodo suo metitur. excidit spe sua, & frustrata est illum opinio, dilabitur omnis familiaritas. ita qui nihil sperat, cùm nihil metuat, non facilè aliorum venabitur amicitias, quas quisque bono suo venatur.

In-

Ingens deinde hæ familiaritates, diuinæ familiaritati impedimentum iniiciunt. credas ingentia flumina flammæ extinguendæ iniecta. Et sanè quantum ferè amicitiæ hæ crescunt, tantum diuinæ decrescunt. quantum enim prioribus concesseris, tantum diuinis ademisse videris. occuparunt priores animum? occuparunt totum, Deumque exclusisti, cùm illi locum nullum reliquum feceris, qui omnem prioribus concessisti.

Demum in carne ferè consummantur hę familiaritates. desinuntque in mutuorum, commodorum, honorum, similiumque rerum connexionem. cùm enim in talibus, non Dei maior gloria, non boni communis amor, aut proximorum salus, sed suum cuique emolumentum propositum sit; fit vt ab his paullatim quàm longissimè recedamus, ac in sensuales plurimùm familiaritates dilabamur. semel enim seposito Deo, alioque nobis fine proposito, toti per priuatorum commodorum præcipitia ad carnem sanguinemque diuoluimur.

Remedia.

HVmanum amorem noſtrum diuino amore metiri, nec ab alio, quàm à diuino principia illius petere, aut ducere: hinc fiet, vt cùm in omnibus pares diuini amoris cauſas reperimus, pari omnes amore complectamur, parique familiaritate ac beneuolentia, quæ amoris famulę quædam ſunt, in omnes feramur. Hæc certa, & falli neſcia regula eſt, à qua quantum per priuatas amicitias deflectimus, tantum à veritate aberramus, mendacio iungimur.

Frequens in nobis deteſtatio omnium quæ Religionis propugnacula roboráque diſſoluunt: cùm verò inter prima priuata illa priuatarum familiaritatum ſtudia ſint; perfacile erit viro Religioſo intelligere, quo loco illa habere debeat, qua cura ac ſollicitudine vitare.

Aliquoties in anno meditationes hac de re inſtituere, cogitareque apud ſe ſæpiùs, religioſam familiam nobili muſicæ harmonię meritò comparari poſſe; in qua vnius diſſonantia vniuerſam concentus ſuauitatē turbat & euertit, & ridendam aliorum auribus muſicam propinat. facit hoc, quicunque

har-

harmoniacum hunc Religionis concentum priuatis familiaritatibus turbat.

Iuuabit etiam non assuescere paucis, sed promiscuè omnibus, maximè recreationis temporibus, eumq; arripere, quem primum fortuna obuium dederit.

Proderit vetus illud sæpiùs secum reuoluere, Sic ama tanquam osurus, sic odi tanquam amaturus. quod in magna familiaritate locum non habet. amamus enim in illa tanquam semper amaturi; hinc committimus varia tanquam semper celanda, tanquam semper amico. fallimur. nullæ propè in humanis æternæ amicitiæ sunt, quas leuissimus aliquando flatus dispellit. tanquā nubeculam coalitam validiores venti. Sanè nemo in erubescenda corruet, qui amauerit tanquam osurus. neque enim tali pœnitenda committet. aut ad quorum propalationem erubescat.

CAPVT XVIII.

Familiaritas, & gratia quæsita externorum Principúmque virorum.

 Specie

SPECIE plerumque hanc ambimus animas lucrandi, & Religioni conciliandi, maximè viros magnos:reuera plurimùm ad ea amore proprio impellente trahimur. magna ferè multorum offensione, æmulatione, odio, emolumento propè nullo, errorum & lapsuum periculo magno, vt tam carè familiaritas hęc parari non debeat, Religionis non rarò damno ingenti, nominisque illius fœda deuenustatione. Neque enim quidquam procliuius est, quàm inter Magnorum quæsitas familiaritates verbo aut facto labi: quod vbi contigerit, vno non tantùm lapsu, bona laboresq; omnes sepeliuntur, vt illorum memoria iam nulla sit, quasi vna potenti spongia deleta, aut tanquam falce recisa sint; sed grauis insurgit indignatio, quę in vniuersum etiam corpus transit, & tanquam à Babylonia fornace, vicina, & latè etiam posita amburit. vnius enim error abit in omnes, & delicto vnius plectuntur omnes, ab vnoque indignatio nata totum corpus amburit.

Et sanè tot in omni Religione, omnium retro sæculorum docemur exemplis, vt

nullo

nullo alio magiſtro opus ſit in terrorem,& cautelam : neque vigeſimus quiſque intactus ab hac aulica flamma pedem retulit. Ita amburitur quiſquis propiùs acceſſerit, vt vix cineres referat, vel igniũ veſtigia, ſępiuſq; in fauillas abeat, quàm in lenẽ vſtulationẽ.

Et experientia tot iam ætatibus docemur, perraros omnino, ea aut virtutis opinione, aut integritatis fama, aut pietatis ſenſu, à Magnorum familiaritate ad Religionem rediiſſe, qua egreſſi fuerant: plurimos etiam aulicam conſuetudinem miſerando vocationis naufragio nobilitaſſe; vt vix iam trigeſimus charybdim hanc tabula enatarit, fortuita potiùs, quàm præprouida felicitate ; reliqui irreſpirabili hoc profundo abſorpti ſunt.

Nec facilè quemquam reperies aulicis hiſce Magnorum moribus aſſuetũ, qui non ea retulerit , quæ vix annorũ plurimorum deleri ſpongia potuerunt. Ita ſemel Magnorum conſuetudine delinitus & aſſuetus Religioſus, vix affectum hunc niſi cum vita aut infamia deponit. Iam vbi inualuit illa nobilitatis prurigo, vileſcit quidquid humi-

litatem,&institutí tenuitatem ſapit : atque hinc vocationis quidam contemptus naſcitur, omniaque diſplicent quæ probata priùs; dulcia nimirum in amaritudinem, mella in fella, medicamenta in venena verſa ſunt;& quæ antè adamabat anima,in horrorem mutata ſunt:exulat candor, & priſtinæ religionis ſimplicitas,euanuit pulſa ſynceritas, veritas abacta eſt; & pro his aulici mores, politica agendi ratio, mentiendi libido,doli& ſimulationes ſubintrarunt. Nec mirum ea adhæreſcere quæ inter aulicas conſuetudines in dies teruntur manibus.

Fugiet hanc familiaritatem, quicunque vocationem amat, qui præcipitia veretur infelici,in omni quà patet orbis Religione, exitu funeſtata : quique nullos ab illa meliores, omnes propè deteriores exiuiſſe videbit; pauciſſimos integra nominis, quam intulerant, æſtimatione; omnes ferè ingenti eiuſdem decoloratione. præterquã quòd ea res in Religione,magna non vltimarum æmulationum mater ſit. nam cùm vident reliqui ambitioſo aliquem conatu Magnorum familiaritatibus ſe implicare,domeſti-

corumq́ue conſuetudini ſubtrahere, quaſi viliorem ſociorum conſuetudinem ac conditionem auerſetur;in auerſiones etiam ipſi,adeoq; & in odia decedunt, carpuntq́ue iam etiam optima, cùm æmulatio inuidentiaq́ue è captata magnitudine nata,religioſum alioqui pectus occupauit:contingítque plurimùm,vt,qui aliena ſectatur, domeſtico excidat amore, ac Magnorum interim beneuolentia careat,vtriuſque inuiſus, aut ſanè neutris probatus. E qua re mœror exurgit, & animo non ſatis Deo, aut cæleſtibus dedito melancholia exoritur, vniuerſum internæ mentis robur emedullans, & quidquid eſt ſpiritus boni, radicitus excaudicans.Hinc languor, & ſpiritalium rerum omnium faſtidium ac nauſea: ſibiq́ue, aliiſq́ue demum grauis, miſeram vitam trahit, finitq́ue etiam miſeriorem.

Sequuntur externorum æmulationes inuidentiæq́ue; qui non ferunt Religioſos tanta Magnorum vti familiaritate. nec res ferè magis vlla in oculos incurrit, aut citatiora certioraq́.odia prouocat.tritum namq́ue eſt, quæ conſequi ipſi diffidimus, aliis

inuidere, hinc illæ in æmulationibus euertendi molitiones: quasi leniendo mœrori medicamentum sit alios deturbasse; mitiusque dãna feramus, si socios nacti fuerimus. Huc accedit, Principum plurimùm delicta familiarioribus asscribi. prudenter beneq́ue se habet Princeps, Principis ingenio naturæq́ue illius benignitati tribuimus; aberrat à probitatis regula, in familiarem illi Religiosum omnis culpa reijcitur. non monuisse etiam aut dissimulasse in his, fecisse est.

Sequuntur & reliquorum in Religione non minùs noxiæ æmulationes, imitandi nimirum hęc studia. hinc mille excogitantur viæ, non tritæ priùs Religioni, mille inueniũtur maioribus ignoti modi. cumq́; per nos, perq́; domesticos ad optata peruenire non possumus, externos in consilium adhibemus pudendæ ambitionis nostræ. quòd si nec hac successerit via, vertimur in indignationes, in detractiones, in euersionẽ conatuum alienorum. tantum potest æmulationi iuncta ambitio, nulli parcit, & in maximum, in optimum quemque citatiore fertur passu. nam in aliis æmulationum materia

ria deeſt. neſcit enim æmulum paruo contenta humilitas, in magnis inuenit quod ambiat, quod æmuletur.

Ferè etiam ingentibus aulica hæc captata familiaritas adulationibus plena eſt: dum enim placere ſtudemus, diſplicere nolumus, amorem venamur, offenſionem fugimus. purpuræ proinde & gratiæ ſeruiendum eſt. quare placitura dicimus, facimus, & ad omnem Principis voluntatem vela vertimus. cúmq; vnicum ſtudium gratiam parare, partam conſeruare; modis ad hanc rẽ idoneis vtimur. quod cùm fieri non poſſit, niſi pleraque ad gratiam eant, liberum adulationibus campum aperimus, laxamuſque indomito huic vitio liberrimas in omnem partem habenas: plùs laxaturi ſi plùs placuerimus. quæ res ad quàm indigna Religioſos propellat, nemo non videt. certè generoſi ſpiritus hæc eſſe non poſſunt, non cælum ſuſpirantis, non æterna cogitantis, non Dei ſui gratiam ambientis.

Omnis deinde in hac familiaritate, monendi libertas perit. quòd ſi in Principis confeſſarium Religioſus talis aſcitus fuerit, quan-

quantis se induit conscientiæ laqueis Religiosa libertate deposita? dum monere timet cuius gratiam venatur, cuius indignationē veretur. & tamen ferè non monuisse hîc, deliquisse est, & Principis sui error in doctorem cadit. monuisse verò, non rarò excidisse gratia est. quid faciet? monebit? parata offensio est. tacebit? Deum habet iudicem. ita dum amittere gratiam veretur, silentio cauenda premit. grauius etiam est, dum, ne offendat, assentitur roganti, & laudat damnanda.

Periclitatur in his frequenter castitas, cùm inter aulicas sermocinationes ferè minùs pudica, & castis indigna mentibus intercurrant. Paupertatis etiam amor flaccescit, cùm plerumq; aliquid opum, commodorum, dignitatumque, etiam non cogitāti, affricetur. assuetudine enim ac quadam vitiorum familiaritate ac consuetudine, etiam quasi nolenti, aliquid adhærescere solemne est; quo magis ambienti, & vltrò se in illa coniicienti? Obedientiæ etiam vis vel vniuersim tollitur, vel magna sui parte minuitur; cùm vix talibus imperare Superio-

ribus

ribus liceat, ne fors in offenso subdito, offendant Principem, exurgantque patrociniorum ac intercessionum molitiones: quæ vbi inualuerint, prostrata iacet obedientia, non facilè caput erectura.

Addit S. Basilius Mon. const. c. 12. *Qui maiorem in modum sæcularium hominum amicitia delectatur, eaq; re aßiduè cum illis esse in colloquio cupit; is ex frequenti cum illis sermone, prauas eorum affectiones in animum facilè insinuauerit, & mente rursum cogitationibus mundanis completa, à præclara illa, quam erat ingressus instantia operis desciscet, & à se deinceps proscripta vitæ spiritualis stabilitate, quem ex animo effuderat vitæ prioris vomitum resorbebit. atque adeò saucius tandem concidet, miserè confixus ab hoste.* Et B. Ephræm Tom. 1. paran. 46. *Qui conuersationibus gaudet mundanis, sæculum nondum se odisse ostendit. nam sicut qui ignem excitat flammam suscitat: ita & mundana colloquia, paßiones & affectiones prauas in corde monachi commouent.* Et Dauid ab Augusta, Ordinis Minorum: *Sæpe experti sumus, tam in nobis quàm in aliis, quòd frequens exitus & conuersatio cum sæculo, & occupatio nimia negotiorum externorum, deuotionem mentis*

mentis extinguit, feruorem spiritus tepefacit, forte propositum virtutis emollit, cor dissoluit, studium proficiendi debilitat, delicias docet amare, tempus sine fructu expendere, verba otiosa multiplicare, iocis & trufis intendere, orationes prætermittere. Et fortiter in terrorem B. Laurentius Iustinian. lib. de discip. cap. 22. *O quot temporibus nostris fuerunt, qui tanquam ardentes lampades & mundi luminaria lucebant coram hominibus, paullatim ex conuersatione sæcularium, & confabulatione tepefacti, ad pristina opera sæcularis vitæ miserabiliter redierunt!* Et docemur à Seneca Epist. 7. vt non pigeat Religiosos imitari Stoicum factum ex se magistrum: *Nunquam mores quos extuli refero. aliquid ex eo quod composui, turbatur: aliquid ex his quæ fugaui, redit.*

Signa verò animi in hac familiaritatis venatione non Religiosi esse possunt: si quis eo in illam affectu rapiatur, vt grauiter molestéque ferat, si ab iis retrahatur: si maiore cura & sollicitudine illorum negotia, quàm quæ Religionis propria sunt, suscipiat: si inscïis Superioribus, negotia illorum amplectatur, doleátque sibi eorum tractationem à Superioribus inhiberi; si maiori conatu &

studio

ſtudio viros magnos, Principeſq; ſibi, quàm Religioni conciliet; ſi Religionis miniſteria minùs ſpecioſa contemnat, & indigna putet quibus ſe tradat, & implicetur; ſi paupertatem & obedientiam incipiat faſtidire, commodiſque ſuis hinc inde quæſitis ſtudeat; ſi Superiorum monita minùs æquo ferat animo, ſimpliciúmque conſuetudinem aſpernetur.

Remedia.

AMouendi ab hac familiaritate quoſcunque pronos in eam Superiores deprehenderint; aliiſque occupandi & diſtinendi muneribus, minùs quidem ſpecioſis, ſed tutioribus minorique periculo obnoxiis: demum loco etiam mouendi, alióque ablegandi.

Proderit etiam aliquem è domeſticis maximè ſpiritualem excitare, qui vltrò amicitiam illius ambiat: quò ſecuriùs eum poſtea maioreque fructu monere poſſit.

Magna etiam cura in hunc inuigilandum erit Præfecto ſpiritus, qui ratione crediti ſibi muneris, maiore auctoritate & pon-

ponderemonere ac terrere poteſt, magnorum maximè exemplis, qui propè omnes à quæſita hac familiaritate ad ſæculum & Ægypti ollas tranſierunt, infortunatoq; ferè exitu vitam finierunt.

Nec erit inutile, retrahendi tales conatum, Principi magníſque viris eluceſcere: vt, ſi quid erroris poſtmodum intercurrerit, videant non fruſtra Superiores motos fuiſſe, & in illius auocatione laboraſſe, erroréſque non iam Religioni, ſed homini adſcribantur.

Malorum quæ ex hac familiaritate naſci conſueuerunt ſeria recordatio non parũ proderit:ingentia pericula, damnáque accepta, finem deinde vocationis ſuæ proponére alium omnino ab aulica conſuetudine. Deum denique ſæpe ſibi ob oculos proponere, cuius ſeruitio Religioſus mancipatus, & à quo filiorum prærogatiua donatus eſt. vt indignum ſit tanti Imperatoris ſacramento addictum, minoris ſe obſequio addicere, & ad inferiora dimittere.

Pulcrum in imitationem apud Auguſtinum exemplum habemus de ſuo Nebridio

Lib. 8.

Lib.8.Confeſ. cap. 6. *Agebat illud prudentiſsimè, cauens innoteſcere perſonis, ſecundùm hoc ſæculum maioribus, deuitans in eis omnem inquietudinem animi, quem volebat habere liberũ, & quàm multis poſſet horis feriatum ad quærendum aliquid, vel legendum, vel audiendum de ſapientia.*

CAPVT XIX.

Affectus in parentes, in ſanguine iunctos.

NEc poſtremum, nec contemnendum in Religione malum, damna namque à nimis prodigo in ſuos affectu, & varia & magna ſequi neceſſum eſt. fauemus propinquorum opibus ac dignitatibus, proſperioriſque fortunæ ſucceſſibus. inde etiam operam noſtram aut rogati impendimus, aut vltrò etiam pollicemur: & negotiis iam ſæcularibus, quibus antè renunciauimus, induimur & implicamur.

Accedunt non raro ex infelici euentu, pœnitendæ, & ruborem incutientes commendationes; fitque vt qui ſæculo ſemel ac parentibus nuntium miſerunt, plus illis, quàm extra Religionem immergantur, magna

gna sępe aliorum inuidia, qui Religiosorum studio operáq; parentibus se illorum postpositos vident; & inimicos illos non priuati tantùm, sed Religio patitur: ac non infrequenter ex amicissimis hostes parantur, cùm se priuatis Religiosorum propinquitatibus posthabitos sentiunt.

Crescit deinde obligatio apud eos, quorum operâ parentibus impetrata dignitas, aut quæcunque res alia: transitq; hæc obligatio in Religionem, quam tanquam collato beneficio obstrictа sibi arbitrantur.

Et ferè videmus prodigum hunc in parentes amicósque affectum, totum in sæculi affectum ruere, exuto spirituali domesticorum, ipsiúsque adeò Religionis affectu: vt omnis Religiosæ coniunctionis æstus hac propinquorum alluuione, tanquam vastissimi fluminis prolapsu, extinguatur. neque enim affectus hic propinquis tantũ adhæret, transit ad opes & dignitates, ad eáq; omnia, ad quę studia illa cogitationésq; feruntur. Frequentatæ enim res sæculi, affectuũ in parentes materia, nescio qua Religiosam mentem fuligine aspergant, ac tanquam sepia tin-

tingant. nam cùm frequenter illa menti obuersentur, manibus etiam tangantur, non leuia sui relinquere vestigia, nemo prudentior mirabitur: imbibimusque paulatim pro Religioso, sæculi spiritum & mores, tanquã lana imbrem, valida nube fusum: etiam amare incipimus, quod procurare non pudet, ambire etiam, &, vocatione sæpe deserta, ad sæculi dignitates commodáque cogitationes flectere ac transferre.

Præeunt deinde tales exemplo suo reliquis, prouocantque ad par in suos studium, & ad æmulationes Religioso indignas, ad alienationes etiam animorum; dum indignantur reliqui, improbántque has commẽdationes, effusúmque in suos affectum; cùm semel mundo suísque mortui, saluti incumbere animarum, non suorum indulgere deberent amori.

E nimio deinde propinquorum affectu, ferè in carnem & sanguinem Religiosi prolabuntur: vt affectus ille suorum de propinquo carnis affectum iaculetur, accendátque recludátque tot annorum cineribus reconditum impuritatis ignem; & plurimum

rimum ex his initiis ad illicita quęque ruūt, cùm aut ſororis, aut neptis, aut alicuius ſanguine iunctæ, femineis ac mollioribus aſſueſcunt colloquiis, liberioribuſq; proſpectibus. dum enim non timent mala in propinquo ſanguine, minùs cautè prouideq́ue verſantur: cadúntque non raró propinquis hiſce inſidiis, aut ſanè cauſam illæ præbent, pulſo priore metu, puritatis cuſtode, familiarioris cum aliis ſimilis ſexus conſuetudinis: è qua celeri procurſu reliqua poſtmodum mala mortem allatura promanant.

Sequitur & aliud malum Religioni inprimis noxium. facit enim frequentata hæc cum propinquis conſuetudo, vt multa iam liberius in ſinum illum Religioſi profundant; domeſtica dicta, facta conſiliáque retegant: nec quidquam tam reconditū ſanctúmque, quod tantis affectibus claudatur. narrantur aliorum imperfectiones, animorum in hæc aut illa vitia propenſiones, & hæc ferè innata quadam naturæ propenſione in maius tolluntur, virtutes deprimuntur: ſi quid dignū laude, extenuatur: ſi quid reprehenſione, immensùm augetur. atque

hæc

hæc mulierculis ſæpe committuntur, à quibus propero curſu, non ſine inſigni augmento abit ad alios.

E qua re & mala naſcuntur plurima, quę cuique obuium eſt videre: & tanquam iniecto fræno, aut compede, ſperata reprimuntur bona: Religionis nomen minuitur: ſalutiſque proximorum propagatio arctatur, dũ illorum virtuti detrahitur, à quorum ſingulari induſtria, nominiſque æſtimatione magna ſalutis proximorum pars pendebat.

Et vt reliqua non terreant, terrere nos meritò debeant verba Domini: Luc. 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Seuera omnino ſententia. cuius erit, ſi non fuerit Domini diſcipulus? Luc. 16. *Nemo ſeruus poteſt duobus dominis ſeruire; aut enim vnum odiet, & alterum diliget; aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* Hinc illa ſponſi ad fidelem animam deſponſandam ſibi verba: Pſ. 44. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui.* Et

cõcupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus. Magna prærogatiua animæ obliuiſcentis domũ patris ſui, vt cõcupiſcat Rex decorem eius, deducatque illam in cubiculum genitricis ſuæ, fiatque illi ſponſus, atque inter vbera illius commoretur, dignetur illam aſſociatam iam ſibi reginam & ſponſam oſculo oris ſui.

Et verò quid ſperari de Religioſo poteſt, cui adhuc patriæ affectus inhæret infixus animo? non compatiuntur ſe mutuo patriæ amor, & Deus ſponſus. illam ſi amas, deſtituendus ſponſus eſt; hunc ſi vis ſponſum, deſerenda patria eſt. Acutè Hugo Victorinus lib. 3. Did. erud. c. 20. *Delicatus ille eſt adhuc, cui patria dulcis eſt: fortis autem, cui omne ſolũ patria eſt: perfectus verò, cui totus mundus exilium eſt. Ille mundo amorem fixit, iſte ſparſit, hic extinxit.*

Remedia.

VT qui propenſiores in propinquos ſunt, non permittantur ſoli cum illis verſari, ſed adiungatur ſocius, linguæ & rerum intelligens, & ſpiritus boni.

Ra-

Rarior omnino permittatur collocutio. Interdicatur ſeuerè cõmẽdatio omnis, & ſi qua deprehenſa, nõ permittatur impunita.

Mittantur ad ea loca, in quibus nulla commendationum harum commoditas eſſe poſſit.

Moneantur Superiores, vt diligenter diſpiciant, ne quas aut ad ſuos ſcribere patiantur litteras, aut ab iis accipiant negotiorum adminiſtras.

Ipſi Superiores exemplo ſuis præeant, caueantque ab omni omnino propenſionis in ſuos oſtentatione; idque adeò prouidè ac ſeriò, vt nec verbo in hoc genere labantur: fugiantque, quacunque mentione iniecta. omnem harum rerum materiam, & apertè à ſe repellant.

Magnorum in Religione virorum exempla proponantur, qui omnem hunc affectũ fortiter calcarunt, ac in ſe aliíſque damnarunt, & ferè patria domo egreſſi remotiſſimè ab omni cognatione vitam duxerunt.

Iuuabit etiã pericula damnaq; ab affectu hoc in non vltimis virorũ nata proponere, vt horum exemplo propenſiores terreãtur.

CAPVT XX.

Commendationes ad Ecclesiasticas, aut sæculares dignitates.

INnumeris permistæ periculis.

Quia dubiæ in impetratione. quòd si non succedunt rogata, in nos plurimùm cadit indignatio; cùm arbitrantur per nos stetisse, quo minùs consecuti fuerint. ita ferè euenire solet, cùm omnia nobis ab vno pollicemur, cùm aut potentiæ, aut gratiæ fidimus, conatum licet omnem explicauerit; si frustrati spe sumus, in illum ipsum indignationem vertimus, & negatæ, aut non consecutæ rei causam in patroni negligentiam coniicimus: è qua ferè opinione, nullo licet plurimùm fundamento nitatur, animorum nascuntur alienationes, & amicitiæ in odia commutantur.

Quia incertæ in euentu, & impetrati muneris administratione; vnde grauia timeri aliquādo reipublicę pericula possunt. quid, si se aperiāt improbi, qui latebāt mores? quid, si læsæ maiestatis crimina? quanti conscientiæ exurgunt remorsus, verecundia? quanta

ta pericula auctori & promotori? Ferè enim promoti à se delictis inuoluitur: ac licet magna innocentia tegatur, semper tamen in probatissimo vestigium aliquod liuoris aut vulneris manet: neque facilè cliẽtis à se notam patronus eluet, maximè in ijs, quę Principem, aut rempublicam tangunt, in quibus tanquam indomitis furentibusque fluctibus, aut tanquam insanis montibus, rupibusúe, sedibus ab imo diuulsis, non vicini tantùm, sed & longè positi vna ruina consepeliuntur.

Ferè aduersarios iusto Dei iudicio, commendatione nostra prouectos experimur. quod plurimis in vtraque dignitate Ecclesiastica & sęculari exemplis doceri potest eo magis, quo plus sæpe operæ studijque impendimus. Nec mirum, viro hoc Religioso euenire, cùm se extra modestiæ & regularum suarum limites extulerit. nam & illi ipsi, qui patrocinia nostra poscunt, licet patrocinia hęc probent; Religiosos tamen patronos non probant, cùm non ignorent, lõgissimè à Religioso instituto sæcularia patrocinia abesse debere. vtuntur tamen ijs vt

proditoribus reges; non amant, non colunt: timent magis, & potentiam hanc in alieno solo metuunt; amaturi, si in sæcularibus resideret: in Religioso, cuius omne studium salus propria & proximorum esse debeat, oderunt veriùs quàm amant ridéntque tacitè secum, tanquam frænos aureos, iubámque leoninam in ouino vertice.

Offensio dein nascitur omnium illorum, qui se neglectos à nobis arbitrantur. Hinc pro vnius dubia sperata beneuolentia, plures inimicos paramus; quorum odia longè Religioni perniciosiora sunt vnius commẽdati fauoribus, iísque plerumque incertis ac dubiis, ac in perniciem potiùs quàm subsidium tendentibus.

Graue etiam Religioni accrescit onus, cùm pluribus eadem præstanda veniũt, maximè sanguine iunctis, amicis, aut qui tales videri volunt, beneficis, aliísq; huius generis non paucis; vt tota iam Religio in negotiationis quandam curiam, aut patrocinantium atrium vertatur: nam cùm nemo ferè in illa sit, qui non aliquem habeat cliẽtem, aut amicum cuius commodis studeat, perfacile

cile videre eſt, quanta immineat moles à Religioſo inſtituto alieniſſima. Vnde fit vt creſcentibus paulatim commendationibus, quæ innumeram ſecum negotiorum turbã trahunt, elangueſcat ſpiritus, dilabatúrque primęuus ille rigor; & qui ad Deũ, animorũ ſalutem, Religionis augmentum ducebat, ad ſæculi mores & imitationem deducat.

Grauia dein damna metuenda vniuerſæ Religioni, cùm vnius factum errórque toti Ordini adſcribitur. ita ferè euenire ſolet, vnius delicto plectuntur omnes: arbitreris tanquam è paradiſi traduce, crimina tranſire in ſocios; & quos ſociauit amor, imprudentię colligari nexu, tanquam ſi vnius inſipientiæ, temeritatis, arrogãtiæ, vanitatis nota ſignentur omnes. virtutes nimirum ſingulorum, vitia omnium ſunt. quare nemo alterius virtute coronatur; vitio vnius damnantur omnes. quo maior cura adhibenda eſt, vt ab omnibus, quę quoquo modo in vniuerſum redũdãt corpus, abſtineãt ſinguli.

Ingeneratur etiam plurimorum animis politiciſmi opinio, cùm pluribus eandem dignitatem ambientibus, operam noſtram

addicimus: qui enim ſe vident fruſtratos, & vni de facto operam noſtram impẽſam, veniunt in non immeritam politiciſmi de nobis ſuſpicionem: peritque omnis conceptæ æſtimationis opinio, cùm tales iam non in Religioſorum, ſed in aulicorum numerum referant; tantam in poſterum verbis fidem adhibituri, quantam operæ compererint. Vnde nec in ſalutis negotio certo iam ſtat fiducia, cùm exemplo vno edocti aliud arbitrentur verbis exprimi, aliud mente cõtineri. quæ res vniuerſam ſalutis animarum ſpem euertit & eludit, tanquam ſi aut vna falce quidquid erat meſſis futuræ demetas, aut vnis frigorum ardoribus omnem torcularis ſpem fallas, aut vna denique nouacula omnem bonorum operum ſpem præſcindas.

Accedit demum non leuis obligatio apud eos, quorum in commendationibus operâ vſi ſumus; qui beneficium hoc non in vnum hominem ſed in totam Religionem collatum arbitrantur. Quare obſtrictam ſe hanc putant habere, paria aut maiora expectantes, & cùm tempus aut ambitio ſuadẽt,

ſuo quaſi iure poſcentes : quibus ſi neges, cùm beneficia acceperis , durum. nam & gratitudo quædam obſtrictos nos tenet, & impenſus in nos labor , fauorque iure ſuo paria depoſcunt; aut ſi rogati operam negamus , præter ingratitudinis notam , animorum alienationes , odia quoque expectanda ſunt, quæ in vniuerſum Ordinem transfundantur.

Remedia.

OMnium vbique commendationum interdictio: nam ſi vel tenuem rimam, quocunque demum prætextu, illis aperuerimus , integra poſtmodum pandentur oſtia: ſerpit enim hoc ſtudium, vbi inchoaueris, ac inſtar cancri aut ſcabiei , ex vngue ac capillo vno vniuerſum occupat hominem. dulce venenum, quod magnos etiam viros à leuibus initijs, tanquam riuulis, in ipſa cōmendationum maria impulit, è quibus ſalua rate nunquam enatarunt: ſed neque ſubducere eam, cùm vellent, potuerunt : in altum enim prouecti, medios inter procelloſos fluctus, nequidquam littora portúmque

ſpectarunt.

Seuera in tranſgreſſores punitio , vt & ipſi deſueſcant , & alij terreantur, ne paria audeant: quos enim pariauit delictum, pariare & pœna debet; imò grauiori pœna poſt primi punitionem, ſecundi tranſgreſſores puniendi ſunt. nam primo exemplũ deerat, vt aliquid excuſationis videretur poſſe prętexere, ſecundis nulla excuſatio reliqua eſt.

Exemplorum in infortunato ac infelici euentu frequens cõmemoratio, qualia in terrorem & fugam, ſiue domeſtica, ſiue externa nunquam deeſſe poſſunt. obruimur enim multitudine, nec quiſquã vllà memoria ſe illis miſcuit, cuius nõ hiſce flãmis ambuſtæ pennę timenda poſteris dederunt exempla, pœnitendaque reliquerunt veſtigia.

Damna periculaque Religioni è varia commendatione nata recenſita iuuabunt.

Fuga etiam ſæcularium negotiorum, ac inter Religioſos limites certa rigidaque arctatio: in id ſolùm intenti, operámq; laborémque pollicentes, quod in ſalutem tendit animarum . quod vnum veri Religioſi eſt, reliqua tantum ab hoc ſpiritu abſunt, quantum

tum à proximorum ſalute recedunt.

Nulla cuiuſcunque negotij etiam pij ſuſceptio inſcio Superiore; quem tamē ne nolentem in ſuam trahat ſententiam inferior, curandum eſt : nam vbi precibus tanquam armatâ dextrâ,res extorquetur, magna ſimplicis obedientiæ pars deperit, raróque felici ſucceſſu,res peraguntur: quin imò infortunato ferè exitu domum funeſtant.

CAPVT XXI.

Paupertatis neglectus.

CVM immemor quaſi votorum ſuorū, quæ diſtinxerunt labia ſua, ad opes & periturarum ſe rerum ſtudium cōuertit, incipiuntque placere, quę generoſo auſu contempſit priùs, admirari etiam & vouere atque inſectari, quæ forti calcatu protriuerat antè, factus ex hoſte amator & laudator opum. miſerrima planè conditio, dum, quę reipſa pondera excuſſit, repetit, & ſub puſillo ingemiſcere delectat, qui vno iactu exonerauerat humeros ſub immani mole fatiſcentes: eoque miſerior, quo minoribus

implagatus detinetur, qui vniuersa perfregerat retia, tanquam si passerum laqueis teneatur, qui leonum plagas excusserat.

Et sanè post ingentes sępe thesauros non semel calcatos, indignis viro reculis irretiri, commiseratione dignissima res est: breuiario tenetur elegantiori, icuncula capitur formosiore; veste delectatur hic laxiori, ille strictiore, comptiore alius: vt meritò in admirationem rapiantur quotquot viderint valētem antè & robore plenum implexum inhærere minimis, qui maxima difflauerat tanquam plumas vento raptas, aut festucas fluctibus illisas.

Magis etiam mirandum, cùm magnus ille diuitiarum contemptor, qui per iocum & lusum magno impetu adlabentes, & vndique afflatas opes repercusserat, postremis inhęserit reculis; post Philistęa nimirum agmina æreasque diffractas portas, Dalilæ fasciis, fæminea implexis manu. Turpe viro, magis etiam Religioso, maximè cùm repudiata repetit, & amare incipit, quę odisse didicerat. Infelix omnino infortunataque vicissitudo, è sęculi totius regnorum imperio-

rumq́; etiam contemptore, amatorem naſci ſpretarum rerum, & adrepere ad ea, quæ valido antea impulſu, magna omnium laude, ſæculo regniſque maior, vt Religioſo cæloq́ue indigna protriuerat.

Varia ex his ſequuntur mala, dum ambire & amare Religioſus audet, quæ neglexerat priùs, & ſæpe veteranus commodis inhiare, quæ ſpreuerat tiro. hinc enim inquietudo naſcitur animorum, nec quies menti vlla, donec optatis fruatur. Sed neque in conſecutis ſtatur. ſemel enim habendi admiſſa auiditas ad noua deuoluitur; vt è minimis tanquam è ſemine ingentes ſuccreſcere arbores videas, latiſſimis poſtmodum ramis vicina quæque ſterili ſua vmbra obtegentes. nam & in exemplum & imitationem res hæc reliquos trahit, dum noxia æmulatione priuatis quibuſdam commodis ſuis ſtudent, amantq́ue quæ oderunt antè: inde iam ſecreta proſiliunt conſilia, & ab externis mutuamur, ad quorum nomen exhorreſcebamus antè.

Decurritur deinde ad priuatorum commodorum ſtudium, & dum ab amicis aut

pœnitentibus,reculas emendicamus; libertatem proijcimus, pro pulmento nimirum primogenita vendentes.ingens exinde ex amissarum aut Superiorum voluntate subductarum rerum priuatione mœror nascitur,crederes regno exutum regem, aut amplissimis possessionibus sæculi possessorem. Prosiliunt ex his initijs integra murmurationum plaustra, & maiora iam audet animus, tegitque necessitatis quodam prætextu, tanquam pulchro velamine fędam proprietatum sentinam.ingeniosa nimirum ad vitiorum suorum tuitionem auiditas,amorque proprius est:& qui antea ad priuatarum rerum possessionem expauescebat,nunc illã etiã tuetur, & subdola ratiocinatione propugnat.& plurimùm auidam hanc proprietatis famem,priuatorum honorum sitis comitatur, incipitq; Religiosus hac titillari & exasperari:& qui vltrò pleno se sinu expandentem gloriam repulerat, obuiis etiam fugientem prosequitur vlnis; necerubescit ad prosecutionem , qui priùs erubescebat ad vltroneam oblationem.indiuiduo enim ferè nexu opes & honor iunguntur; vt qui il-

las

las amet & ambiat, honore delectetur.

Omnia deinde paulatim corporis commoda irrepunt, amorque rerum harum totum occupat hominem: incipiunt displicere duriora, & quidquid seueriorem veramque religiosam disciplinam sapit. Accedit ciborum & potus auiditas, vnoque impetu tanquam ruptis aggeribus omnia corporis commoda inuolant: cibus proinde parcior potusque moderatior virtutum propè reliquarum vehiculum, pro minùs ingenua parcimonia ac pro sordescente etiam auaritia habetur; prodigalitas & liberior in escã potumque profusio virtutis nomen sortitur: & auarus iam audit, quisquis mensas religiosa moderatione circumscribit, quisquis libidinum fomitem excludit, quisquis ignibus materiam subtrahit; liberalis verò quisquis prodigit parcenda, & animorum in saginato corpore flammas nutrit.

Accedit quòd omnis paulatim pietas in talibus refrigescat, omnis Religionis amor congelascat, omnis disciplinæ rigor consepeliatur. nam cùm in paupertate tanquam in fundamento omnis religiosi ędificij stru-

ctura formetur; illa collabente, omnem necessum est reliquam structuram collabascere, nec timas tantùm ducere, sed vniuersim corruere; cùm primus omnino gradus lapísque angularis, cui reliqua Religiosa domus innititur, ab auri opumque contemptu originem trahat.

Iam cùm Beati pauperes spiritu à Domino dicantur, non infelices erunt paupertatis supra omnes opes, à Domino amatę contemptores, desertores, osores? & quàm infelices, illius in Religione post sacrata Deo vota, transgressores? vt meritò quidam dicat: *De radice peculiaritatis, vel amore pecuniæ gignuntur vitia hæc: inobediētia, superbia, auaritia, contumelia, vanagloria, extollentia, voracitas, mēdacium, luxuria.* &, *Turbat pacem cum proximo, subiicit hominem diabolo, auertit animam à Deo, vt nusquam feratur affectus quàm de conseruando peculio, iuxta illud,* Mat. 6. *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* & pergit, *Raro salutis remedia admittit proprietarius, à paruis ad maiora præcipitatur, sub specie boni & necessitatis. è conquisitis bonis oritur displicientia sui status, murmurat, detrahit, iudicat omnes, transferre se cogitat ad tutio-*

tiorem locum, sub colore profectus. viaticum putat suæ apostasiæ insolenter respondere Superiori, quærit caussas discessus, alios nititur deprauare. & antè: *Inter fratres concors & amica perstat consonãtia fraternæ caritatis, cùm nihil habet vnus, quod non omnes. inter proprietarios rixæ sunt, discordiæ, diuisiones. Res communes non sunt materia litis, sed cùm quis vult sibi appropriare, surgunt inquietatiua pacis, iuxta illud,* Prou. 15. *Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam. Ob hoc vitium Cyprianus Diaconum suum sepultura Ecclesiæ priuauit, & patres sepultura asini tumulandos voluerunt. quanto ergo magis punietur in inferno, qui sic punitur in mundo?*

Paupertatis verò neglectores, propriorumque commodorum amatores vir magnus fures vocat, & Achan, Ananiæ & Saphiræ comparat: latrones, quòd plurimos exemplo suo iugulent: sacrilegos, cùm Deo in pauperibus data prodigant: proditores, cùm domesticos defraudent bonis: apostatas, cùm abiiciant repellantq; à se paupertatem, cui arctiori vinculo, quàm vestibus locoq; religioso astringuntur: idololatras, cũ auaritia, Apostolo teste, sit idolorum serui-

tus,

tus: mendaces & hypocritas. Spiritu sancto ad Ananię imitationem mentientes: plenos dolo & diabolo.

Remedia.

A Christi primorumque Sanctorum exemplis petenda sunt: quorum si aliquando gloriæ participes esse velimus, etiam opum contẽptu pariari debemus: Christi sanè in Propheta suo verba sunt: Psal. 87. *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea.* & Psal. 39. *Ego mendicus sum & pauper.*

A recordatione seuerissimæ dictæ in Epulone ac diuitiarum sectatoribus sententiæ. & apud Lucam c. 14. quanta interminatione insurgit? *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* & Apostolus 1. Tim. 6. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli: & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.* & Dominus Matt. 19. *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum. & iterum dico vobis, Facilius est camelum per foramen*

acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.

A frequenti opum ac cælestium thesaurorum, centuplæq; redhibitionis & sponsionis recordatione. hinc illud Matt. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* & Iacobus c. 2. *Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?* & auxilium apud Isaiam ca. 25. pauperi habemus: *Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes à turbine, vmbraculum ab æstu.* vt ingenti fiducia pleni, certam in vnum Deum spem coniiciamus, certi impossibile esse destitui sperantem in Domino, cuius hæc verba sunt, Numer. 18. *Ego pars & hereditas tua.*

A damnis passim omni propè Religioni datis & acceptis à possessionum opumque coaceruatione.

Danda Superioribus hîc opera, nequid ad honestam religiosamq; sustentationem desit necessariis Religiosi instituti, ad paranda sibi illa animos studiumque conuertant. meminerint huius: *Liberalis & bona pro-*

uisio

uiſio Prælati, omnium neceſſariorum: vnicuique neceſſaria dentur ſine exceptione perſonarum. vt quemadmodum ſibi prouidere deſiderat, ita & ſubditis: nam ex indigentia neceßitatis, ex mala prouiſione, ex tenacitate Prælati ſæpe oritur hoc vitium. Caueant proinde *Prælati, ne ſubditis occaſionem proprietatis ſubminiſtrent, vel neceſſaria ſubtrahendo, vel ſuperflua admittendo.*

Plurimùm in hac, vt in omni alia re, Superiorum exempla proderunt; ne non neceſſariis abundent, ne ſuperfluis ſtipentur, ne ad delectationem aut ornatum aut priuatum commodum rebus vtantur, communibuſque contenti, ſingularia deuitent.

Ea demum res ingens reliquis ad verę paupertatis amorem irritamentum eſt: neque enim Superiore præeunte, quidquam facile cuiquam graue videbitur: & ſola ſæpe erubeſcentia deterrebit ſubditos, pudorque è Superioris in paupertatem affectu collectus, ne ad maiora commodioraque manum porrigamus: néve ad ſæculi opes commodaque, ſæculi deſertores circumſpiciamus.

C A-

CAPVT XXII.

Singularia in cibo, potu, vestitu, reliquisq́; corporis commodis.

AEmulationum & murmurationum in religione causa, ac dissensionum seminarium. nam si Superior hoc malo laborat, perpetuam sugillandi materiam prębet, eò magis quò omnium in illum oculi intenti; eoq́; nocentiùs, quò illius exemplum transit ad plures, seminaque in posteritatem spargit, prouocatque reliquos, viámque secuturis sternit ad paria aut maiora etiam audenda. sæpe enim, quòd exempla desint, à noxiis abstinemus; at vbi præuiis maiorum factis reseratus est aditus, proni ad libertatem commodaque decurrimus: nec imitari pudet, ad cuius initia erubescimus; & cùm pudeat audire primum, in imitatione gloriamur.

Eoque grauius hoc malum est, quòd non se intra primi transgressoris terminos contineat, sed singuli ferè aliquid adiiciant noui, hic in cubiculo, ille in vestibus, alius in cibo & potu, nonnemo in omnibus; ac tandem

in

in delicias & luxum, sæculumque totum res abeat. è quibus infelicibus initiis paupertas Religionis murus corruit, nudatúrque vniuersa Religio propugnaculo, exuitúrque suis viribus, robore destituta.

Accedit ciborum hunc reliquorúmque commodorum delectum, ipsis plerumque Superioribus grauem adgenerare molestiarum causam. nam cùm in plerisque Religionibus perpetui non sint, fit vt munere defuncti, ægrè consuetis commodis careant; patiantúrque non postremas in illorum defraudatione difficultates, multorum exin fabula facti, & acerbiorum irrisionum materies.

Si inferior malo hoc tenetur, sociorum in se æmulationes excitat, oblocutiones etiam, percutitúrque ferè tot linguis ac iudiciis, quot capita in vna domo sociata habet. Iam exemplo suo ad paria prærogatiua reliquos prouocat, maximè eos qui meritis, laboribus functionibúsque superiores, pares, aut non inferiores sunt. adolescentioreśque etiam ad paria aliquando audenda incitat: neque enim quidquam in vtramque partem,

tem, vitiorum ac virtutum, maiorum exemplo potentius est.

Graues deinde tales Superioribus sunt, & plerumque illorum conuictum auersantur, subterfugiunt oblatos, ac cum mœrore quodam patiuntur domesticos; dum aut negare non audent ne offendant, aut concedere non audent, ne reliquos ad paria prouocent.

Quòd si Superiorum vnum beneuolum nacti fuerint, reliquos patiuntur aduersos; ita vt quod aut naturali quadam munificētia, aut priuato affectu concesserit vnus, negaturi sint alij. quæ negatio durissima in cōsuetis est. prosiliúntque exinde omnium propè generum tentationes, tristitiæ ac mœrores, cor exedentes, ac murmurationum integra plaustra. quòd si fortiter in sententia steterint Superiores, non rarò tabescunt tales, ac quasi emedullatis ossibus decinerescunt; si grauiorum metu aliquid à constantia remiserint, fastidiosos patiuntur, ac vniuersæ familiæ pacem euertunt.

Iam quotquot commodis suis auidè, & supra quàm Religiosam modestiam ac pauper-

per-

pertatem decet inhiantes vides, eos ferè in carnem & ſanguinem labi comperies, ac in inchoatæ tandem vocationis deſertionem. cùm tepeſcat primò in his omnis Religionis ſpiritus, qui fomentis hiſcè tanquam iniectis puluinaribus ſuffocatur. neque aliud ferè certius ſignum eſt, languentis in vocatione, ac à primo feruore degenerantis animi. vnde ingens ſpiritualis nauſea naſcitur; à qua ferè vehemens flamma carni iniicitur.

Repugnat etiam hæc ſingularitas mutuo amori: qui paritate roboratur & creſcit, imparitate ſubuertitur. ignorant filiorum diſcrimina vbera neceſſitati nata, vniuſque patris filij prærogatiuam de generatione neſciunt. nimirum quos vterus, vberaq; pariarũt, pariare debet amor. quem minuit quiſquis de prærogatiua cenſeri deſiderat; quiſquis ſub eodem patre matreque Religione, potiora ſibi arrogat, aut concedi deſiderat.

Illud verò mali huius magnitudinem auget, quòd ſuperbiæ tanquam fundamento inædificetur. qui enim præ reliquis ſingularia ambit, plus ſibi deberi quàm aliis cenſet: ſi

ſi conſequatur, plus ſibi merito ſuo conceſſum quàm aliis gaudet. ſingularis eſſe voluit Lucifer, dum pariari Deo ſtuduit: ſi in ordine reliquorum angelorum ſtetiſſet, æternũ ſtetiſſet. prærogatiua illum vota æternaturis flammis addixerunt.

Remedia.

A Superioris exemplo petenda, qui ſi fortiter intra conſuetos ſe Religionis terminos teneat; vel ſolo rubore reliquos continebit, terrebitque ab hoc parum Religioſo conatu. Sanè ſi fortem in hoc genere ſe præbuerit, commodorumque contemptorem; non difficulter reliquos ab hac ſpe excludet, terrebitque ab illorum petitione. memor proinde ſit illius Sapientis, *Rectorem poſuerunt te, eſto inter illos, ſicut vnus ex illis.* vt Bon. de 6. alis, c. 6. *nihil habeat, vel diligat pompoſum, mundanum aut vanum, ſed omnia quæ habet, Eccleſiaſticam perſonam & ſtatum ſuum deceant, & humilitatem oſtendant: nihil in omnibus appareat, quod iactantiam vel curioſitatem ſapiat. non eſt enim humilis cordis indicium, curioſa quærere, pretioſa affectare, excelſa ambire.* Et ſanè

indignum viro est cælestia cogitanti, ad quæ natus, ad vilia hæc se abiicere, & primogenita cum Esau pultibus commutare.

Exempla hîc deinde omnium ætatum in omni Religione magnorum virorum valent: qui per calcata corporis commoda ad magna claraque in terris cælóque nomina deuenerunt. exempla etiam generosorum militum, qui vltrò assuescunt duris, auersantur mollia, quibus vt corpora, ita & animi effeminantur. nescit mens ad magna se erigere, quæ vilioribus deprimitur.

Terrendi denique multorum magnorum lapsibus erunt, quicunque ad hæc auidè aspirant. & Greg. in Pasto. p. 3. c. 20. *admonendi gulæ dediti, ne in eo quod escarum delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transfigant, & quãta sibi per esum loquacitas, quanta mentis leuitas insidietur, aspiciant: ne dum ventri molliter seruiunt, vitiorum laqueis crudeliter astringantur. tanto enim longiùs à secundo parente receditur, quanto per immoderatum vsum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur.*

Incommoda etiam frequenter ob oculos ponenda, quæ ex hoc singularium dele-

ctu sequi nata sunt:idque in publicis exhortationibus,conferentiis, ac priuatis etiam Superiorum aliorúmque monitis.

Remediorum verò potentissimum est nihil vlli præreliquis indulgere. prescindenda proinde omnis sub initium occasio est, ne serò remedia cogites postquam inualuêre mala. in scintilla nimirum sua extinguendum incendium est.

CAPVT XXIII.

Neglectus munditiei & modestiæ religiosæ.

LICET mundities in omni exteriore cultu non sit Anachoretis,& ab hominum consuetudine ac familiaritate remotis necessaria;illis tamen qui proximorum saluti promouendæ student, perquam necessaria videtur. ne dum è sordium conspectu & odoratu in personarum fastidium veniunt, doctrinam etiam institutionémque contemnant. ferè enim certa sperati fructus spes est,placuisse. quicunque proinde ex instituti ratione ad aliorum salutem vocantur, munditiei studeant.

Nolo curiosiores vestium compositores, nolo capillorum structores, nolo sæcularem ambitum, moresque ad aulam compositos, ad externam beneuolentiam captandam figulatos, ac quasi è capsa & acu prodeuntes, nolo ornatum luxus ac deliciarum indicem: munditiem volo grauitatis & interioris nitoris ac munditiei testem. nolo sordes. neq; enim sanctimoniæ aut solidæ pietatis hæ signa sunt: plusque non rarò fastus ac arrogantiæ in extremo quodam vestium corporisque neglectu, quàm in curiosiore delectu est. mediocritatem tenuisse viri & virtutis est. non splendeat proinde, nec sordeat vestis, vt sine cultu culta sit, & dum paupertatem Religiosus amat, non amet sordes quibus fastidium nauseamque prouocet. sed neque exquisitiore compositione vanitatem signet. Sanè nec affectatæ sordes, nec exquisitus cultus Religiosum decent: hic delicias, illæ animum neglectum ac remissum, aut inanis gloriæ studium designāt. nam cùm ferè habitus hominem suum loquatur, fit vt exterior constitutio interioris animi indicium sit, tanquam si quis è vestibulo

bulo de domo ſententiam ferat, è fronte oculiſque mentem deſignet, è verbis pectus cuiuſque recludat. non quod hæc falli neſciant, ſed quòd plurimùm externi mores ingenium cuiuſque prodant.

Qui ergo aliorum ſibi ſalutem propoſuit, vitiorum extirpationem, virtutum inſitionem; nec faſtum præ ſe ferat, nec contemptum, ne ſuadelæ oſtia claudat, ne ſordibus terreat, horrore exanimet, mollioreúe cultu aliquid de probitatis opinione amittat. virilem habitum moreſq; virtus depoſcit, maturos, graues. Non loquatur veſtis feminam, ſed neque ſordes aut agreſtem & inhumanam negligentiam aut barbariem aliorum oculis ingerat. nemo è ſpeculo & crinali acu ad vitiorum odia, virtutumque amorem potens prudenſque perſuaſor prodiit; nemóque facilè in quæ voluit animos flexit beneuolentia deſtitutus. cùm ergo horrorem ſordes, accuratiorque compoſitio mollitiem teſtentur; vtrumque prudens animarum auceps fugiet, media ſectabitur, extrema deſeret: nec fœda à ſe illuuie reliquos terrebit, nec munditiẽ tantùm

colet; ſed vbi nitore in familiaritatem pellexerit, in virtutis amorem pertrahet.

Tota etiam domus nitorem præ ſe feret, magis etiam ſingulorum cubicula: quorum concinna aut neglecta compoſitio, inhabitantis ferè animum moréſque deſignant, compoſitos, incompoſitos. & incredibile propè eſt, quantum domus totius apta concinnitas externorum animos in admirationem & amorem trahat, quantúmque ſordes deterreant, ac in contemptum ducant: vt plerique è domeſtica compoſitione de incolentium moribus ſtatuant. magis etiam in Religione: in qua in minimo deflexiſſe magnum videtur, maximè cùm ea innata omnibus opinio ſit, ab interna animorum conſtitutione externa profluere, talémque cuiuſq; mentem eſſe, qualem mores factáque teſtantur, nec aliam, proditor interiorum mores ſunt. neque certior internorum index reperiri poteſt, vt frons, oculi, verba, vultus, corporis iactatio, lentitas celeritáſque inceſſus, modeſta aut ſordida, cultior aut neglectior habitudo totum hominem ſuum loquatur. etiam ipſe odor neſcio quid

vir-

virtutum vitiorumque ſpiret. tetrum omnes auerſantur, nimiam veſtium fragantiam, impurioris molliorisque animi ſignum deſignare arbitrantur. Quid? quòd inter prima tuendæ valetudinis adiumenta munditia ſit.

Dici deinde non poteſt quantum ſiue ad imitationem, ſiue ad perſuadendum religioſa morum compoſitio valeat, vultus totius modeſtia ac maturitas, decens membrorũ omnium compoſitio, frons ſerenior, oculi modicè deiecti, & verecundiam ſignantes, os genæque pudorem teſtantes, manuum totiuſq; corporis ſeria maturitas. vt vel hæc ſola ingentia non ſemel incitamẽta fuerint vitæ melioris. potentiora nimirum ad ſuadelam facta verbis ſunt, pluſque poteſt muta morum locutio, quàm fœcundiſſima verborum flumina, diuite quocunque fonte manantia. ita non rarò plus Superioris aſpectus ad ſeueritatẽ compoſitus quàm acerbiora verba potuerunt: vt laſciuior etiam quiſq;, ſi in ſeueram maturamq; vultus compoſitionem inciderit, comprimat meditatos ignes, ac tanquam fulmine perculſ-

cuſſus cogitata recondat, & audaciæ ſuæ curſum pudoris freno retrahat: vt ſola ſæpe vultus caſtimonia ſatis ſit ad validè procurſantes flammas reſtinguendas. credas integra ſuperfundi ignibus flumina, ita momento ſiſtitur omnis æſtus, cùm in verecundos ſeueroſque maturoſque mores incurrerit.

Iam ipſa oculorum caſta maturitas, verecunda deiectio, quantas peccatorum occaſiones tanquam falce ſecat? quantis contrà liberior illorum procurſatio oſtia reſerat hoſtibus? quanti deinde omni ætate vno licentiore oculorũ intuitu ceciderunt? quanti ſtarent ſi ſtetiſſent oculi littoribus ſuis cõtenti? quantos verò vnius mulierculæ curioſior circumſpectio ſub iugum miſit? quot captiuas animas vna audacior oculorum iactatio in triumphum duxit? quanti æternis paſcuntur ignibus, viuerent cælorum gaudiis, ſi proditor oculus non prodidiſſet animas? quanti deniq; mutuis oculorum propudioſis ignibus decinerati in inglorias fauillas abierunt? adeò vt vel ſemel vidiſſe minùs caſtum multorum annorum materiam ſuggerat. quid, quòd in omnem etiam ætatem?

tem? tantum poteſt prouida arctiorq́ue oculorum cohibitio, tantum licentioſior peregrinatio. Idem de reliquo corpore dici poteſt, ore, auditu, tactu, inceſſu. quæ omnia ſi ad religioſam modeſtiæ regulam componantur, ingenti decore Religionem illuſtrant, magnamq́ue ſui admirationem amoremq́ue prouocant: cùm contrà laſciuior liberiorq; oſtentatio dedecus inurat, auctoritatem minuat, probitatis opinionem tollat, ſperatamq́ue animarum meſſem fallat.

Remedia.

A Superiorum in primis vigili, ac in omnem partem intenta cura petenda ſunt, crebris monitionibus, cubiculorum ſingulorum totiuſq́ue domus frequentibus luſtrationibus.

A nouitiorum ſeria inſtitutione magna harum rerum pars pendet. ferè enim in omnem ætatem adhæret quod primis illis annis imbiberunt. ſeriò proinde ab ipſo Religionis exordio excitandi erunt ad munditiei cultum & amorem, ad modeſtiæ admirationem & ſtudium. quę vna, Bernardo te-

ſte, Epiſt. 113. ad Soph. *ceruicem ſubmittit, ponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos; cachinnos cohibet, moderatur linguam; gulam frenat, iram ſedat, firmat inceſſum*, omnemq; corporis motum ad exterioris etiam cuiuſdam elegantiæ normam, religioſámque compoſitionem fingit.

Pœnitentijs deinde à ſordibus deterrendi, pręmijſque laudibuſque ad munditiem, decentemque corporis compoſitionem impellendi ſunt.

Commodorum etiam è nitore, incommodorumq; è ſordido neglectu naſcentiũ conſideratione iuuari ſinguli poterunt.

Excitandum denique in ſingulis vehemens ſalutis proximorum deſiderium, quæ res ad nitorem impellet, cùm beneuolentia ante omnia captanda ſit illorum quorum ſaluti ſtudemus: quam nemo ſordidiore neglectu ac cultu, & externo ſqualore nauſeam prouocaturo parabit. honeſtatis enim pulcritudine ferè omnes capiuntur, munditia, maturáq; morum conſuetudine gaudent, & lubentes horum monita admittunt.

CA-

CAPVT XXIV.

Sæculares mores, risus, ioci, minuſúe religioſæ recreationes.

QVÆ paulatim animos ad ſe rapiunt, auocant ab inſtituti & perfectionis amore. Irrepunt hæc mala à leuibus primùm initiis ad ſumma, vt nihil iam præter nomen & togam in Religioſo videas; mores ſæculum non redolent, ſed exprimunt. Et ſanè qualem externo conuictu & conuerſatione Religioſum videris, talem interiùs cogita. reſpondent interioribus externa, cùm hæc ab illis proficiſcantur; vt meritò mentiri habitu Religioſum dixeris, qui ſæculum moribus, veſte Religioſum præfert.

Sed neque conſiſtere vocationis amor cum ſæculi moribus poteſt: exprimunt amorem mores. ſæculum loquuntur? à ſæculi amore naſcuntur: amarent vocationem? amorem hunc mores referrent. aliud oſtentant? aliud amant. Neque certior index interni affectus eſt. neſcit amor mentiri. prodit affectum, flammaſque ſpargit, quibus intus ardet. vt omne iudicium conſtitutio-

nis internæ, ab externis moribus ſumēdum ſit: neque enim alios teſtes habemus, non certiores, minuſque fraudibus expoſitos. Deum quis loquitur? poſſedit animū Deus. vana inaniaque loquitur? poſſedit animum mundus. nemo ê vaſe odorato vino pleno venena promit: nemo ex impuro fonte aquam puram. nimirum, Matt. 7. *non poteſt arbor bona malos fructus, nec arbor mala bonos fructus facere*: & Matth. 12. *Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala*. nec quiſquam colligit *de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus*. Matt. 7.

Sequuntur ex his multorum offenſiones, animorumque alienationes, conceptæque de Religione opinionis ingens diminutio. neque enim cum his moribus integra ſtare opinio poteſt, nec prudens de interno homine aliud iudicium ferri, quàm quod mores exprimunt.

Atque hinc illud ſequitur, vt collapſa ſemel ſanctimoniæ aut ſanctitatis opinione, exigua in ſanioribus intercurrentibus monitis, fides reſideat, fructus aut admodum tenuis aut nullus, totaque ſpiritualis emolu-

lumenti ſpes corruat: nemo illis paulo circumſpectior arcana credat, neque facilè animam committat; nemo prudentior ad virtutem magiſtros hos deligat, quos ad ſęculum moribus præire potiùs, quam ad cæleſtia videt, naſciturq; inde vetus illud, Exemplo præeat, qui docere volet: &, Talem te finge, qualem alios deſideras: Res monitis præluceant, facta dictionem ducant: Illudque in alio ſpera, non quod animo foues, quod verbis exornas; ſed quod rebus factiſque exprimis, memor grauiſſimę cenſuræ D. Bernardi, Lib. 2. de conſider. *Inter ſæculares nugæ, nugæ ſunt: in ore Sacerdotis blaſphemiæ.*

Exemplo etiam talium in paria trahuntur reliqui, maximè iuniores; in quibus necdum ad viuum & radices, domita & exciſa ſæculi vanitas, leui hoc exemplorum flabello exurgit in arborem, veteréſque inanium vanitatum fructus: & ferè quoſcunque in moribus deprehendimus effuſiores, & ſæculum ſuum loquentes, illos poſtmodum vidimus, ab his infelicibus initiis, in carne prolapſos. præludunt enim illa carni

& ſanguini, viáq; inſternũt perituræ animæ.

Illud etiam ex his malum naſcitur, vt tales plerumque domeſticam turbent pacem, vniuerſam diſciplinam euertant. exemplóque ſuo regularum inducant neglectum, ac inſtituti denique totius contemptum: à cuius vniuerſim placitis morum vanitate recedunt, cùm nihil aliud quàm ſæculum ſapiant, ſæculum loquantur. nam vt nihil minùs cogitent; fit tamen vt vſu quodam, ac ſæcularium morum conſuetudine, tantum ab omni religioſa modeſtia ac diſciplina recedant, quantum ad ſęculi mores accedunt; tantúmque religioſarum rerum neglectum inducant, quantum ſæcularium morum adducunt. dum enim hos imitari diſcunt, amare etiam aſſueſcunt, & in deliciis habere; vnde fit, vt religioſæ modeſtiæ mores faſtidio incipiant eſſe, nauſeámque pariant animo ſæculi moribus imbuto: maximè ſi à frequentatione, vt fit, altiùs inſederint, & quaſi in naturam abierint.

Iniuriam deinde Deo non leuem irrogare videtur qui linguam ipſi ſacratam iocis verbiſque non ſatis caſtis polluit. tanquam

quam si quis nobilissimam gemmam sterquilinio contegat. cúmque viuum Spiritus sancti templum Religiosus omnis sit, peculiari illi voto sacratum, quid arbitramur facturum, cùm dicata sibi membra ad seculi mores transferri viderit? Angelos sanè super vno peccatore pœnitentiã agente gaudere docemur. quid facient super degenere à maiorum institutis Religioso, sæculi moribus implicito? magno profectò aduersarius, qui circuit quærẽs quem deuoret, gaudio repletur, qui sciat viam per hæc ad quæcunque crimina sterni, solétque se colloquiis hisce medium miscere, cùm piis cordatísque se misceat Deus. vbi enim duo congregati sunt in nomine Domini, ibi ductor ipse auctórque colloquiorum horum est.

Signum verò hæc colloquia sunt tepentis & languentis in amore Dei. nam quis amans non vltrò lubénsque prorumpit in amatum? imò omnis amans perpetuus in amantis laudibus est. nam cùm ille pectus vniuersum occupauerit, non potest nõ verbis effundere ignem, amorem suum, corde

clau-

clausum.in illo eloquens est,in aliis infans; verborum in reliquis inops, hîc diues est; parcus in aliis,in his prodigus.quanto verò ardentiùs amat, tanto promptior in illius laude frequentiorque est. neque vnquam amanti materia deficit. mare magnum amor est: nauigat illud quicunque amat. deesse nauiganti aqua non potest, nec amanti laudes:vt non laudasse,non amasse; adeoq; de amato siluisse,non amasse sit. Certè sola ego illum veste Religiosum arbitror, qui parcus in Dei, prodigus in seculi moribus ac laudibus est. parcus non esset si amaret, & Religiosus esset si amaret.quare cùm parcus in illis sit, nec amat, nec Religiosus est. iam cùm verba sæculum loquantur, veste Religiosus, animo non est.cùm hunc alium verba prodant. dictum olim Matth. 12. *Ex verbis tuis iustificaberis,ex verbis tuis damnaberis.* nec potest animus religiosus esse in ore non religioso.

Et ferè quicunque in sæculi mores verbáque effusiores fuerunt, exuta tandē Religione,totum sæculum induerunt.nec mirum.induerant antè animo. nec poterat nō

to-

totum ſe aliquando effundere animus talis, neque diu habitu ſolo mentiri Religionem. quòd ſi qua neceſſitate commodíſque ſuadentibus in Religione perſtet; monſtrum, non Religioſus eſt, tanquam ſi quis capiti equino hominis adnectat pectus, Religioſę nimirum veſti animum, verba, moréſque ſæculares.

Remedia.

Ex intenta Superiorum in omnium mores vigilantia peti debent, vt in ſemine ſuo occidantur hi mores, cùm nulla re maiora incrementa ſumant, quàm Superiorũ incuria & neglectu. Seriò in accuratam regularum omnium obſeruationem incumbat, qua vel ſola mores componuntur, domeſticámque diſciplinam fortiter tueatur. Deſcribit eam Bernar. Epi. 113. ad Sophiam. *Diſciplina virtus eſt, quæ corporis & mentis habitum componit, ceruicem ſubmittit, ponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos; cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram ſedat, format inceſſum.* Accuratè Religioſum inſtruit Hugo de diſciplin. Monachor. *Temperan-*

peranda est etiam facies, & modificanda in gestu suo, ita vt nec proteruè exasperetur, nec molliter dissoluatur. Sed semper habeat rigidam dulcedinem, dulcémque rigorem, secundùm illud Ecclesiastici, Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Motus corporis, & risus dentium, & incessus hominis enuntiant de illo qualis sit. quia per illud quod foris, siue benè, siue malè agitur, interior animi qualitas intuentium oculis patenter indicatur. Idem: *Disciplina honestæ conuersationis ex quatuor perpendi potest, ex gestu, motu, affatu & conuictu. gestus autem reprehensibilis est, si est aut mollis, aut dissolutus, aut tardus, aut incitatus. mollis significat lasciuum, dissolutus negligentem, tardus pigrum, citatus siue impetuosus inconstantem.*

Iuuabit in primis, si Præfectus spiritus fortiter insistat componendis suorum moribus ad modestiæ regulam.

Proderit etiam, si iunioribus, & ad sæcularem profusionem propensioribus, misceantur in recreationibus potissimum viri graues; nec permittantur iuuenes à seniorũ se conspectu proripere. habeant semper quem obseruent, cuius oculum vereantur,

cuius

cuius exemplo ad modeſtiam componantur, cuius quando neceſſum monitis comprimantur.

Quòd ſi quis poſt varia ante nequidquã tentata, maiore remedio eguerit, ſemouendus ille ad tempus à reliquorum recreationibus ac conſuetudine fuerit, vt aſſueſcat modeſtiæ, alijque hac ſeueritate mores temperent. Neque enim amor tantùm, ſed verecundia & metus magnum in Religione momentum afferunt.

Spiritualibus etiam exercitijs extra conſuetum tempus aſſumptis & imperatis iuuari talis poterit, vt ſæpiùs ea etiam per annum peragat, donec ſe reducat ad eam morum maturitatem, quam iure ſuo Religio poſtulat.

Proderit vehementer, ante omnem recreationem fortiter animo Religioſo dignam recreationem proponere, poſt ſingulas verò breuiſſimè eas animo percurrere, cogitaréque illud, Matth. 12. *Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Simul etiam tacitum ſecum cogitare altam animi pacem tran-

quil-

quillitatemque post religiosè transactam recreationem, inquietudinem verò à vana recreatione insurgentem, malaque plurima quæ ferè recreationes has sequũtur; illudq; magnorum virorum, Verbum leue in Religiosi ore blasphemiam esse, non quòd talis sit, sed quòd paullatim eò Religiosũ ducat.

Vtile etiam fuerit, præsentem nobis Deum proponere, inspectorem, iudicem, præmiatorem. eoque modo recreationes omnes peragere, quo non illo solùm, sed & externis spectatoribus peractas vellemus.

Denique consultissimum fuerit semper aliquem è maturioribus domus iuniorum recreationibus interesse: ipsumq; adeò Superiorem, quantum occupationes ferunt, eo loco esse, è quo moderari illas possit.

CAPVT XXV.

Conuiuiorum frequentatio.

SIue illa domi nostræ, siue apud externos instituantur, noxia in primis sunt. intepescit enim his paullatim Religionis spiritus, qui cibi potusque magnam moderationem

nem exigit,& ferè ieiuniis paſcitur. Ita omni ſęculo,quotquot arctiùs ſe Deo deuouerunt,ab inſigni victus potúſque moderatione initia duxerunt: quotquot verò laxata maiorum inſtitutione, ad lautiores ſe menſas profuderunt, ſpiritum, quem ciborum continentia imbiberant,exuerunt,&ad malorum demum extrema delapſi ſunt.

Et ferè pari,quo frequentantur conuiuia ardore,pari ſpiritus,aut tanquam flammis exeditur, aut tanquam flumine aut ſpongia eluitur;vt quantum acceſſit creuítque menſarum, tantum deceſſerit decreuerítque genuini ſpiritus. ita augmenta decrementáque à cibo potúque, ſpiritus iam inde à primordio mutuatur. neque vnquam in benè paſto ſaginatóque corpore,& eſcis vndique ſtipato, religioſam mentem, & ſolius Dei cupidam reperies. Non poſſunt ſimul ſtabulare Deus & menſæ. quantum conceſſeris vni,tantum neceſſe detrahas alteri. quare ſi quem videris in menſas proniorem, eum in ſpiritu comperies retractiorẽ: quóque plùs quiſque cibo potúque maduerit, hoc plùs ſpiritu exaruit. vt deliciis emedullari

lari ac eneruari ſpiritale robur deprehēdamus. Nam cùm ciborum potuſque copia, tanquam oleo libidinum creſcant flammæ; perfacilè quiuis videat, reſtingui his æſtibus internarum fluenta gratiarum. neque alia potentior libidinum materia, quàm ſaginatum fartúmque cibis corpus. vt validiſſima voluptatum incentiua à cibo potúque naſcantur. Et ferè videmus eos qui victus moderatione ſpiritu inceperunt, eiuſdem liberiore conſuetudine carne conſummaſſe:& vt nullus lapſus ſequatur, minùs tamen caſtæ narrationes, quales inter pocula naſci procliue eſt, potentibus tentationibus materiam in omnem ætatem ſuggerere ſolent: vt taceam ad illas illecebras femineum cōpoſitum ornatum, mollia verba, laſciuientes oculos, quarū vel in medijs orationibus recordatio ingentes animo parit moleſtias.

Sequitur hunc ciborum affectum, laborum fuga, otij amor. langueſcit enim ad labores corpus cibo fatigatum. colloquia deinde venatur & fabulas, riſus, iocos, luſus, & quidquid ſæculum de menſarum ac conuiuiorum apparatu promittere ſolet. ſternitur-

turque his via ad mutuas detractiones, quas ferè ex otio tanquam è fonte flumina promanare videmus. prosiliúntque tandem ex his liberiores locutiones, carnem & sanguinem redolentes, castitatis omnísque puritatis hostes. inde etiam minùs prouida oculorum custodia, blandiórque prospectus, quàm religiosam castimoniam, maturámque seueritatem deceat. itur demum ad verba libidine natantia, parúmque castas libertates, ac demum ad malorum profunda. Nec mirum si duobus his ignibus substructum corpus accendatur, & appetere discat quod ignorabat. neque sanè quidquam promptius quàm duabus his potentibus flammis inardescere.

Plenas etiam ex his videas Religiosas domus æmulationibus, dum paria concedi sibi quisque contendit. &, vt ingeniosa cupiditas est; modi excogitantur & inueniuntur, quib. impetremus quod volumus. quód si præclusa via est, murmurationes nascuntur. cúm enim quæ prona hæc cupiditas implacabili auiditate poscit, negantur, aut minùs quàm vellent prodigè largiuntur;

exurgunt querimoniæ & oblocutiones, in quas reliquos etiam facilè propellunt, eósque maximè, qui non inferiore propensione in cibum potúmque feruntur. plena etiam conuiuia reperias detractionibus, cùm familiare sit inter mensas poculáque in alios incurrere, liberiúsque effutire silenda, aliorúmque mores carpere, dicta factáque improbare, damnanda laudare, laudanda damnare. à quibus si Religiosus sibi temperet, domum tamen ea refert quæ aliis narret: nec crimen agnoscitur quod palàm inter pocula acceptum. nihil deinde tam sanctum támque reconditum quod non deuomat vinum, impatiens secretorum: publicantúrque persæpe ea à quibus fama vitáque pendet. nesciunt secretum vina: adeóq; publicasse illis gloria est, & candidi pectoris symbolum. etiam domestica suáque retegere mala, pulcrum.

Offensiones deinde externorum sequi procliue est: qui si Religiosos videant in hęc proniores, & supra religiosam continentiá in cibum potúmque effusiores; non immeritò offenduntur, contemnúntque non delin-

linquentes tantùm, ſed vniuerſam Religionem, cùm ex paucorum horum affectu reliquos metiantur. magis etiam, cùm liberiora, minuſque religioſa inſonuerint verba, moreſque ſæculum potiùs quàm pietatem loquentes viderint. quod ferè inter pocula, in omni menſali deliciarúmque profuſione vſu venire videmus, vt immemores ſui, religioſæque modeſtiæ, cibo potuque impellẽte, plus longè de mundi vanitate, quàm de religioſa referant maturitate. quæ res & ſcãdalum parit, & nominis æſtimationem minuit, & proximorum in primis ſaluti aduerſatur. Et ſanè prodigium ſit in tanta prouocantium ciborum copia, vinoque prodigè propinato, modum ſtatuere, ac ſe intra modeſtiæ ac continentiæ limites continere. dũ prouocati veremur ne neglexiſſe videamur, aut honori detraxiſſe, aut amicitiæ minus conceſſiſſe, aut denique non ſatis affectui indulſiſſe.

Eſtque hoc huic vitio inditum, vt nulla moderatione exſatietur, maioraque ſemper concupiſcat: nec expleatur, donec inſigni aliquo lapſu ſe nomenque ſuum dehoneſtauerit.

uerit, ſed neque hîc finis: vt oculis priuatos arbitrêre, ita nec mala quidem, licet grauia, in quæ inciderunt, vident, rapiunturque in dies ad deteriora, adeò difficile eſt modum in his ſtatuere, vt etiam poſt præcipitia nouam quærant ruinæ materiam. Periclitatur deinde in his vehementer paupertas, cùm in tanta rerum varietate, immemores illius, multa profundimus veriùs quàm vtamur, & appetere diſcimus religioſæ tenuitati ignorata, deſipiuntque domeſtica, & religioſæ menſæ quibus antè delectabamur faſtidium pariunt guſtata nimirum copia inopiam deteſtatur, nauſeátque iam animus ſuper tenui cibo, qui per conuiuia lautioribus aſſueſcit.

Neque domeſticæ in hoc genere menſę, minùs quàm externorum noxiæ ſunt, maximè cùm ad eas vocantur externi. nam cùm dignitatum illorum rationem habere volumus, fit plurimùm vt religioſos tranſgrediamur limites, pulſo modeſtiæ rigore, effundimúrq; in apparatum ſęculo magis, quàm Religione dignum. Nec hoc non raro cum offenſione etiam conuiuarum.

Ac-

Accedit talibus alios ad paria excitari, & Superiorum exemplo ambire his ſimilia,& imitari.Inde frequentantur domi conuiuia, & repetuntur menſæ ab inſtituto alienæ. dumque his externorum gratiam venamur, fit iuſto Dei iudicio, vt illa excidamus : neque enim per conuiuia beneuolentiam captare religioſum eſt.

Diſciplina deinde domeſtica ſoluitur, dum protrahuntur menſæ, Religioſique his occupationibus diſtinentur. Iam dum in aſſueti talibus indulgent, & valetudinem lædunt, & religioſæ obliuiſcuntur modeſtiæ, & in latentes ignes excitant , vitiaque aliquando eruptura , latéque creſcente conſuetudine damna datura.

Illud etiam in his non caret incommodo,quòd lautiùs habiti externi, domeſticis exin ſuis, aliiſque menſarum apparatum referant,augeant etiam : ac præ ſe nonnunquam liberaliorem tractationem vultu voceque referant. quæ res & Religione indigna , & meritam offenſionis materiam præbet,& plurimùm æſtimationis detrahit, & proximorũ ſaluti,ac diuinę glorię propa-

gationi non leui impedimento esse solet.

Neque in vno alteróue stare hæc conuiuia possunt: nam cùm plurimi sint, quibus aut obstringimur beneficiis, aut quorum opera nouè semper egemus; multi qui dignitate, opibus, nobilitate, amicitia pares videri velint, pares etiam inuitatione esse volũt. Concedis omnibus? quid non iure metuendum? negas vni, concedis alteri? sequitur de prærogatiua hac indignatio, quæ etiam ad odia transit: vt aut omnibus concedendum, aut negandum sit omnibus. omnibus concedere, indignum Religioso. omnibus ergo negandum. & sanè quocunque te vertas, vix reperiri temperamentum potest. vnum enim admittere, altero neglecto non possimus. frequentanda proinde ac repetẽda conuiuia erunt. verùm quis finis euntibus in orbem amicis, beneficiis, conuiuiis? crescentibus etenim illis, hęc etiam crescere necessum est. quæ res incommoda quanta secum trahat, nemo paullò prudentior non videat: cùm & vniuersam domesticam soluat disciplinam, modestiæque ac religiosæ castimoniæ mores, in vanos sæcularesque ver-

vertat; vt non iam vltrà religiosam, sed externam domum præferat.

Tolliturque ex his pars maxima, in monendo ac suadendo, libertas. nam cùm deuinctum te teneat conuiuator tuus, fit vt nõ parum de libertate decedat. veremur enim offendere cuius beneficio obstricti tenemur. displicere nimirum nolumus à quo mensale beneficium accepimus, & erubescimus etiam in delictis monere, cuius munificẽtiam experti sumus. Misera conditio, pro tam vilibus libertatem vendere, imò pro tam leuibus æterna proiicere. nam cùm ferè conuiuia remunerationis ac quasi mercedis cuiusdam loco instituantur, meritam hîc mercedem accepisse videbimur priuandi æterna. & plurimùm conuiuiolo vno omnem se gratitudinis obligationem exsoluisse sæculares arbitrantur. noui nos Esau facti, pro pulmento primogenita videntes. vt meritò ab Apostolo 1. Pet. 5. moneamur, *Sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, circuit, quærens quẽ deuoret.* Sanè inter vina ac lautiores mensas perfacile illi est exarmatum aduersarium fe-

rire.ita cadit Amnon, Simon, Holofernes etiam muliebri manu: quo magis nos armata inferorum dextera. Et quam tentationem ſuperabit qui deliciis ſuccumbit? qui tam mollibus frangitur proſterniturque, quomodo inter rugientes leones & hoſtiles acies ſtabit interritus? Indignum viro, magis etiam Religioſo, vinci à vino; à tam molli, generoſum pectus, Chriſti toties ſanguine delibutum, ſanguine paſtum. & terret nos Sapiens Prou. 23. *Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? cui ſine cauſſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? nonne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? ne intuearis vinũ quando flaueſcit, cum ſplenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè, ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber, & ſicut regulus venena diffundet.*

Remedia.

Moderanda conuiuia erunt, & tanquam iniecto fræno reprimenda, vi etiam coërcenda. ſæpiuſq; verſetur animo, quare te Religioni dederis, ſacraueris Deo. & illud Hieronymi: Epi. ad Nepotian. *Facilè contemnitur clericus, qui ſæpe vocatus ad prandium,*

dium, ire non recusat. Consolatores nos potiùs in moeroribus suis, quàm conuiuas in prosperis nouerint homines.

In solidum si conuiuia amoueantur, tutissimum erit. nam moderationem ægrè reperies, neque facilè ad mediocritatem deduces: inexplebilis enim quædam conuiuiorum sitis mentem occupat, quæ semel se ei dederit. Nec satiatur hæc auiditas concessis, nec expletur modicis. & tanquam sphærica corpora, quæ supernè labuntur, non antè finem voluendi, quàm præcipitij faciunt: ita animus semel hoc malo possessus, nullum pronitati suæ finem statuit, donec ad extrema deuenerit, vt finis illi sit, cecidisse.

Seriis pœnitentiis, monitisque grauioribus delinquentes auocandi sunt. Superiores etiam à functionibus amouendi, quorum exempla eo nocentiora sunt, quo singula eorum facta, domesticis posterisque non raró documenta & prouocamenta in imitationem sunt.

Proderit, exemplis eorum qui omni sæculo à conuiuandi pronitate ad grauia de-

lapsi sunt, reliquos deterrere. nec exempla deesse poterunt in omni Religiosorum Ordine; domestica tamen plus ad motum & terrorem poterunt; quanquam & externa in hoc genere iuuabunt.

Iuuabit considerare sæpiùs, quàm paucis natura contenta sit, quàm modico satietur. quanto etiam paratiores è tenui mensa ad magna surgamus, ad studia, consilia danda, imperia, virtutum exercitia, cęlestium cogitationes, tentationum victoriam, hostium proculcationem. Benè Hieronym. libr. 2. in Iouinian. *Grandis exultatio animi est, cùm paruo contentus fueris mundum habere sub pedibus, & omnem eius potentiam, epulas, libidines, propter quæ diuitiæ comparantur, vilibus mutare cibis, & craßiore tunica compensare: citò* enim *expletur naturæ neceßitas. frigus & fames, simplici vestitu & cibo expelli potest.* addit: *Sapientiæ operam dare non possumus, si abundantiam mensæ cogitemus, quæ labore nimio & cura indiget.* & monemur à Sapiente Eccle. 7. *Melius est ire ad domum luctus quàm ad domum conuiuij.* caussam addit: *In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit.*

CAPVT XXVI.

Munerum acceptatio, largitio.

NOn magna hæc res cuipiam videatur, maximè in rebus non magnis; grande tamen malum eſt, eoq́; nocentius, quo ſub amoris ac beneuolentiæ teſtatione molliùs animo illabitur. antè nimirum venenum prçcordia occupauit, quàm bibiſſe nos ſciamus: neque enim ad animorum obſtrictionem potentius quidquam in humanis reperias; vt vinculis iam tanquam validiſſimis compedibus cōſtrictum teneas, quem munerib. quaſi retibus implagaſti. Et verò certiùs etiam beneficiis hoſtem, quàm armis fregeris, faciliuſque inimicam mentem muneribus ſub iugum, quàm ferro miſeris. Ingens omnino vis munerum eſt; quæ ſeueriſſimos etiam iudices, nulliuſque minis, purpura, ac ne propinquo quidem ſanguine à recto bonoque flectendos, ab innata ſeueritate & æquitate dimouit. vt munus in iudice accepiſſe, propè viciſſe ſit. expugnauit nimirum arcem quamuis præualido præſidio infeſſam, qui aurum immiſit; perdidit,

qui accepit. hinc illud Sapientis Pro. 15. *Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiã; qui autem odit munera, viuet.* & illud Eccl. 20. *Xenia & donaria excœcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptionem.*

Et exemplis docemur omnium sæculorum, vt nesciam an validius aliud ad expugnationem in omni hominum genere reperiri possit. hoc prudentes sapientia exuũtur, prouidi circumspectione spoliantur, docti eruditione destituuntur, continentes castimonia nudantur, fidentes spe sua frustrantur; amicitia labascit, deferuescit zelus, intepescit pietas, succidit fiducia, exarmatur exercitus, emedullantur robora, & quidquid terris magnum est, ad humilem descendit arenam. Ita quidquid in vnaquaque re summum est, si accesserint munera, deflorescit, vt exaruisse virtutem omnium credas ab horum tactu. quid? quòd longè etiam posita improbo quodam afflatu venenent, vt vel vidisse noxium sit. bene Cassianus, *Oblatio muneris, tinea est regiminis.*

Si à Superiorib. hęc nascuntur, nescio quo modo in mores vitamq; illius nos trahant:

vt

vt etiam damnanda laudemus, imitemur.

Si ab inferioribus, credas tanquam falce præcisos disciplinæ neruos: ita intepescit rigor, & correctionis succiduntur genua. succedit simulatio, dum offendere nolumus, quorum beneficijs tenemur, aut à quibus maiora speramus.

Si à paribus, mutua marcescit correctio, dum indignum censemus Superiori in benefico socio nocitura prodere. quid? quòd perfacilè etiam in illorum mores eamus, ne videamur à benefactoribus degenerare? aulicos referunt mores? imitamur. obloquuntur? addimus aliquid de nostro. detrahunt? probamus. in cibum potumque feruntur? iungimur socij. in risum, & sæculares iocos soluuntur? reddimus paria. liberiora, minusque casta proferunt? arridemus. nimirū ne silentio nostro dicta factaque illorum improbare videamur, decurrimus ad paria vitia: neúe displiceamus quorum beneficiis irretiti tenemur, mores restringimus, & induimur ijsdem malis, vt dictorum factorūque similitudine placeamus.

Si ab externis beneficia accipimus, perit

in monendo, consulendo, corripiendo libertatis pars maxima: nam & pretio illam benefactor emit, & nos vendidimus. minuit deinde veneratio auctoritatem, offensionisque timor magnam libertatis partem adimit, dum veremur ne monitione nostra elanguescat benefica manus, & exarescat donorum fons, monitis tanquam æstibus repressus.

Quid? quòd ab eodem offensionis timore, & placendi studio, non rarò improbanda probemus, probaque respuamus; vitia si non laudamus, extenuamus, placituraque etiam in sceleribus consilia damus. nimirum displicere nolumus, ne beneficiorum spe excidamus.

Quòd si à femina veniant munera, in priuatum maximè vsum vertēda, maius etiam periculum est. quoque hic sexus mollior teneriorq; est, hoc maiora etiam damna metuenda sunt, & nescio quid etiam seuerissimis ac castissimis mentibus afflent tenerioris affectus. solaque non rarò muliebrium donorum memoria, valentissimi ac religiosissimi viri pectus tanquam molli, sed potēti

ta-

tamen iaculo transadigit. & dum munera placent,incipit placere donatrix. Ludit deinde in muneribus, tãquam in amoris quodam symbolo, mollior affectus. & illa antè mens,multorum sępe annorum spiritalibus exercitationibus roborata, ac quasi in ferrum chalybémque versa, muliebrium donorum malleis concussa,fatiscit, succidítq; paulatim, donec suauioris huius elementi frequenti stillicidio exesa & euigorata, in vagum puluerem cinerémque dilabatur: & quæ nullis antè minis territa, nõ armis fracta, inuicta mundo & inferis steterat, mollissimis hisce femineis vinculis, omni ferrea compede firmiùs tenetur. credas Samsonis capillum vniuersi roboris germen, muliebri manu demessum.

Hucaccedit, non vna nos experientia doctos, aliquid aliquando in his muneribus diabolicæ latitasse fraudis; nec antè animo quieuisse qui acceperant, quàm à se dona propulsassent, támque diu tanquam immanissimis sæuissimísque iactatos æstibus, ac quadam quasi flamma ac fornacibus inæstuasse,atque adeò arsisse totos,quãdiu mu-

liebria hæc munera circumferrent : quibus vt primùm ſeſe exuerant , reſediſſe tempeſtates, reſtinctas flãmas, & ad priſtinam animorum rediiſſe malaciam & tranquillitatẽ.

Accedit, muñera hæc familiaritatis ac fiduciæ cuiuſdam maioris prænuntia quædã eſſe, nec pudet præeuntem ſequi, neque ad colloquia iam illius erubeſcimus, cuius donis inhiamus. tranſitque iam talis aut in matrem ſi ſenior, aut in filiam ſi iunior eſt. inde licentior exurgit conſuetudo , nec peccatum in tanta propinquitate veremur. liberiora hinc exuto pudore naſcuntur imperia: neque ea dicere nunc veremur, ad quorum antè memoriam erubeſcebamus. Benè Hieronym. Epiſt. ad Nepotian. *Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicatas, & oblatos ac deguſtatos cibos, blandaſq; & dulces litterulas ſanctus amor non habet. Hæc ſunt incitamenta vel amoris retinacula.*

Exurgunt denique ex his domeſticorum æmulationes, externorum offenſiones , vtrorumque obloquia & murmurationes: & imitari delectat , quod damnari non videmus. trahimur enim commodorum ſpe, &

ra-

rapimur in nocitura exempla. nec prçcipitia ſentimus, niſi in ipſis, ſerò in medio lapſu tutiora cogitantes. antè oportuit.

Ingens prærogatiua apud Iſaiam munera deteſtãtium meritò mouere nos debeat, & calcar addere, ad ſeriam illorum deteſtationem Iſaiæ. 33. *Qui ambulat in iuſtitiis, & loquitur veritatem, & proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manum ſuam ab omni munere; iſte in excelſis habitabit, regem in decore ſuo videbit.* Armemus pectus hoc robore. quò ſub his ſpongiis ferrum, ſub hoc fauo inlatentia venena vitemus. mollia licet iacula ſint, & feminea ſæpe dextera miſſa, tincta perimente toxico ſunt: vt tetigiſſe in mortem ſatis ſit. Et ſane vel ſola diues illa Prophetæ ſponſio meritò mouere nos debeat, *Habitabit in excelſis, regem in decore ſuo videbit.* quid vel ſperari aut voueri poterat maius? alterius ſæculi felicitatem omnem complexus eſt. habitatio æternitatem deſignat, viſio in decore diuinam fruitionem. vt omnia conſecutus fuerit qui munera excuſſerit.

Re-

Remedia.

RESecanda omnia hæc munera priuatis collata, maximè à mulieribus & pœnitentibus: quæ non vni noxia fuisse, experiētia edocti sumus. dandáque opera, vt pœnitentes intelligant religiosis moribus vetita hæc munera esse, ac si quæ dederint, Superiorum iudicio pro cuiusque necessitate distribuenda. consultúmque fuerit, alteri potiùs, quàm cōfessario hæc concedi. vt si materia ad vestes, similiáque corpori necessaria donantur, ea alterius necessitatibus impendatur. confessario verò, si eguerit, aliunde prospiciatur. ingentes alioqui hæc res, præter recensita pericula, excitabit æmulationes, & ad paria à suis impetranda dona prouocabit alios. vel sanè abundabunt hi, egebunt alij; quæ ingens materia dissensionum est, & à paupertate, quam Religiosi profitentur, aliena, cuius nitorem non parum obfuscat.

Iuuabit non infrequenter secum reuoluere verba D. Hieronymi ad Marcel. *Nescio quomodo etiā ipse qui deprecatur vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat; & mirum in modum*

si

ſi eum rogantem contempſeris, plùs te poſt venerabitur.

Proderit in primis ſi Superiores exemplo ſuo reliquis præeant, excludántque à ſe quantum fieri poterit, omnem omnino munerum largitionem, aut in priuatum vſum acceptationem.

Pœnitentiis etiam proniores in hanc rem terrendi, ſi quando in horum aliquo peccauerint: nec parcendum hîc ætati, ne conceſſio eat in exemplum.

CAPVT XXVII.

Adulatio.

INdignum in Religioſo vitium, cuius omnes cogitationes debent eſſe cæleſtes, omne ſtudium placendi vni Deo. degeneres ſane à vera Religione animos oſtendit, quicunque ſe ad humana ſtudioſiùs quàm par eſt conuertit. facit hoc omnis adulator, qui in aliorum ſe effundit beneuolentiam; quam vt conſequatur, in omnem ſe vertit formam. virtute non poteſt? virtutem mentitur. ſatis enim illi placuiſſe eſt. adeò ſi vitiis pla-

placeat, vitia induet: & totum ſe in illa immerget, ſi nataſſe in illis, placuiſſe ſit.

Quo magis vitandum malum Religioſo eſt qui aliquid Chriſtiani ac virilis animi pectore clauſum tenet. quid enim tam indignum Chriſtiano ac Religioſo quàm mētiri, ſine quo nulla diu ſtare adulatio poteſt? cùm omnis illa mendacio veſtiatur. detrahe veſtes, mendacium; & informis apparebit nuditas, ridenda, non admiranda. neque enim aliud eſt adulatio quam perpetuis propè oratio veſtita mendaciis. aut enim infra aut ſupra fidem adulantis verba ſunt. dum enim placere ſtudet, ſi laudibus aliquem capi videat, auget illas longè etiam ſupra verum, vt placeat magis. ſi nihil quod laudem mereatur repererit, è ſuo cerebro noua cōminiſcitur. quid? quòd non raro, cùm nihil præter vitia repererit, etiam illa ipſa in laude ponat, & damnanda probet. quo fit vt in maiora impellat ſcelera. laudaſſe enim hæc, ad paria aut maiora impuliſſe eſt.

Ingens vitium, quando in Principes & Superiores incurrit: quorum crimina improbamq́ue vitam moreſq́ue laudaſſe, ad ſimi-

milia calcar addidiſſe eſt, & natura aut educatione ad illa properantes, grauiùs etiam propuliſſe eſt. tanquam ſi quem præcipitio vicinum iniecta manu protrudas, quò facilior proniorque lapſus ſit. vt dictum verè, Tolle laudatores, & magnam ſcelerum materiam ſuſtuleris. neque quiſquam facilè improbata omnibus aut aggreditur aut iterat. laudem & propugnatorem crimina poſcunt vt reperantur. tolle hæc fomenta, ligna ignibus; & partem longè maximam ademeris. Vera nimiùm Magni Gregorij verba ſunt 4. Mor. ca. 25. *Inceſſanter creſcit culpa fauoribus nutrita. curari autē vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur. vnde bene per Salomonem* Pro. 1. *dicitur, Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. peccatores enim lactant, cùm vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata fauoribus extollunt. an non lactatur de quo per Pſalmiſtam dicitur, Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & cum iniqua egerit iniquus, benedicunt.*

Suſpectum proinde omni viro probo hoc hominum genus eſſe debet: neque enim illi tam animi ſui ſenſus exprimunt, quàm

quàm voluntatibus aliorum subseruiunt ac obsecundantur. mores ingeniumque cuiusque obseruant, & quod cuique auditu iucundum referunt. vera an falsa pro eodem habent: satis illis dixisse, placuisse. quin adeò, ferè aliud sentiunt, dicunt aliud: vt probasse adulatoris improbasse, laudasse damnasse sit. si quem proinde videris in os laudantem, mẽte damnare cogita. aliud nimirum reclusum habet anima, aliud depromit ore. ac sanè malè de te sentit quisquis coràm laudat; arbitratur enim te gloriæ nominísque quadam scabie teneri. profundit proinde laudes, eo copiosiores, quo maiori te harum prurigine titillari arbitratur. non faceret si te virum putaret, si res diuino iudicio metientem, si ęterna cogitantem, si reposita cælo præmia, si non ab humano doloso ore, fallaci dictione, sed ab omniũ conscio Deo falliq; ignaro mercedem sperantem videret. Laudat? mollem censet, & ad præconia insurgentem, aqueum nimirum, facilem in bullam, in ventum, & ad omnem flatum vela pandentem. ludit proinde inter hæc amica ac votiua carbasa, & in omnem
par-

partem molli Fauonio impellit hanc ratem ignaram sui, discriminumque suorum. quæ eo periculis propior est, quo securior indormit his ventis, ludibrium paullò pòst futura fluctibus sera pœnitentia.

Comparari deinde meritò assentator omnis proditori potest, qui blandis & ad dolum compositis verbis, diuite sponsione, in insidias & fraudes improuidos impellit: medico etiam qui inani & falsa spe ægrum lactat, plusque bonarum valetudinum spargit, quo vicinior morti est. Facit omnis assentator, ementitis incautos laudibus in verarum virtutum opinionem trahit, damna tegit, pericula minuit, aut vniuersim tollit, eoque magis cautiusque, quo viciniores illis sunt. Magnus Gregorius Mor. 31. c. 20. adulatorum linguas locustis comparat, quòd omnem virtutũ virorem adulatione sua corrumpant. Augustinus in Ps. 59. verò, duo ait esse genera persecutorum, vituperantium & laudantium; plùs tamen persequi adulatorum linguam quàm persequẽtium manum.

Plenis etiam faucibus politicismum adulator combibit, quem in eos maximè deuomit,

mit, quorum gratiam venatur. cùm enim virtutibus destitutus, factorum claritate nomen parare non possit; decurrit ad fraudes, commune improborũ subsidium, vt quod probitate desperat, dolis consequatur. cùm enim beneuolentiam alicuius sibi suisq; rebus persuaserit commodam aut necessariã esse; quacunq; illam via parare studet. veris nudatur? protrudet falsa. satis illi si optata consecutus fuerit, quocunque demum flumine deducatur ad hunc portum.

Noxium in primis Religioni genus, cùm Superiores eos deliberationibus admouẽt, consiliorumque ac secretorum participes faciunt. cùm enim ferè non è mente sua, sed è Superiorũ voluntate sententiam dicant, fit vt non pro veritate, sed proponentium affectu consilia explicent, in eam partem prolabendi, in quam Superiorem viderint propensum. ita fit vt dum captandæ illorũ beneuolentiæ insudant, sola placitura depromant. vnde fit vt malis remedia nulla admoueantur, ac nec nocitura quidem & in interitum ductura Superioribus indicentur, displicendi metu. Hinc paullatim

zizaniorum more ſerpunt neglecta mala, & moræ vires ſumunt, donec ſera eradicationis ſpe terram latè occupent.

Accedit, plurimùm tales quæ hîc laudarunt, alibi damnare; quæ apud hos probarunt, apud illos improbare, ſiue innata quadam naturę inconſtantia, ſiue omnibus placendi ſtudio, vnde fit vt nihil ſtabile firmũque ſperari ab his poſſit, nihil illis tutò credi: proditun commiſſa quæcunque ſi è re ſua futurum arbitrentur. nulli deinde ex vero amici, ſed fortunæ cuiuſque ſunt, omnium ſe ſucceſſibus expandentes, omnium ſubſeruientes: tam faciles in proditionem, quàm faciles in aſſenſum, vt nulla illis fides adhiberi, nulla verbis fiducia poſſit.

Remedia.

Conſultum erit ſuſpectos aſſentatores omnes, ac pro hoſtibus ex inſidijs inſurgentibus habere, familiaritate ſua excludere, conſuetudinem fugere. ſi inferiores ſunt pænitentiis monitiſque frequentibus ab hoc vitio, indignitate ac fœditate huius propoſita, arcere: per domeſticum

etiam

etiam confessarium, aliosque viros cordatos ab irreligiosa hac consuetudine auocare. quæ omnia si concurrant, non magno negotio euelletur hoc malum. vbi enim viderint serios vbique Superiores, qui assentationem omnem improbent, qui candorem ament, adulationem auersentur, qui sinceros & regia inambulantes via, familiaritate sibi astringant, reliquos negligant; facilè se ad illorum mores component. quòd si deseri se à reliquis viderint, optimorumque quorumcunque familiaritate destitui, alia longè consilia moresque induent.

Iuuabit etiam tales si subditi fuerint loco mouere, & iis Superioribus subdere, qui ab omni assentatione alienissimi sunt: si Superiores sunt, à gubernatione amouendi, & aliis occupandi erunt. ne horum mores reliqui imitentur, & incipiat placere quod in capite ac ductore suo vident, & pro virtute vitium habeatur.

Proderit etiam frequens cogitatio incommodorum quæ ex hoc vitio nasci consueuerunt. Frequentata deinde cælestium cogitatio, vnicumque studium placendi

Deo. ſic enim vileſcent humana, nec gratiam aut beneuolentiam captabimus hominum ſolius Dei contenti.

CAPVT XXVIII.

Politica agendi ratio.

QVæ res ingentem diffidentiam parit, mutuæque alienationis vel inter primas cauſa eſt; maximè vbi hæc ratio innoteſcit, quam diu celare in tam variis dictorumque factorumque obſeruatoribus impoſſibile eſt. atque hinc perpetua quædam naſcitur diffidentia, vt in illo quaſi iuſto metu, dum ſeu Superiores, ſeu inferiores detinentur, nihil ſperari poſſit boni.

Nam ſi Superior hoc malo laborat, fruſtra genuinam conſcientiæ rationem ſperabit. nemo ad hunc vt ad patrem & medicũ recurret. omnes vt minùs ſincerum, & cui fidi non poſſit, aut ſecretiora credi, auerſabuntur, contingitque illis, vt dum affectu plano ſinceróque res tractant, fidem tamen non inueniant: quòd retecta ſemel politica agendi ratio perpetuam ingeneret ſuſpicio-

nem nulla arte eluendam. Agit ſeuerè? ſeueritate ſua diſplicet. molliter & benignè? ſeueritatem his tegi arbitrantur, animumque alieniorem, & fraudibus doliſque vicinum. tegitur nimirum hoc cinere ignis, paulò pòſt in flammas & incendia erupturus; integunturque pulchro hoc velamine nocitura venena, ſi quis propiùs tangat.

Iam adulationibus omnia plena videas. exulat candor, & è politico Superiorum ingenio, reliquorum finguntur mores: vt ſecularis iam Principis aulam, alieniſſimam à religioſa familia reperias.

Atque hinc in Superioribus imperia naſcuntur ſęcularia; in inferioribus ſeruilis obſequentia. dolis interim fraudibuſque plena ſunt omnia; & ille iam prudentiſſimus habetur, qui ſolertiſſimè ſocium circumuenit. veris falſiſue rebus, aut calumniis etiam ac criminationibus, iuxtà habetur; res modò votis reſpondeat. ſolertia proinde, ac quadam ſæculari agendarum rerum dexteritate, ſimulatáque beneuolentia, ac ementita ſæpiùs pietate tota Religio continetur. verba amorem præferunt, intus aluntur odia.

ex-

externa beneuolentia animorum diſſenſiones, improbaſque & Religioſis indignas æmulationes tegunt, dum ſuis ſinguli commodis ſtudent, & per aliorum emendicatas extrinſecus amicitias, gradum ſibi ad optata ſtruunt. inanibus plurimos pollicitationibus, vanaq; ſpe ludentes; ſolis ferè verbis diuites, niſi qua parte aliorum promotiones votis cogitationibuſq; ſuis ſubſeruiũt. Habes in hanc rem illud Grego. Paſt. pa. 3. c. 12. *Eſt ſpeciale duplicium malum, quia dum peruerſæ & duplici actione cæteros fallunt, quaſi præſtantiùs cæteris prudentes ſe eſſe gloriantur: & quia diſtrictionem retributionis non conſiderant, de damnis ſuis miſerè exultant. audiant quomodo ſuper illos Propheta Sophonias vim diuinæ animaduerſionis intendat dicens, Ecce dies Domini venit magnus & horribilis, dies illa, dies iræ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris ſuper omnes ciuitates munitas, & ſuper omnes angulos excelſos. Quid enim per ciuitates munitas exprimitur niſi ſuſpectæ mentes, & fallacĩ ſemper defenſione circundatæ? Et quid per excelſos angulos, niſi duplicitas mentis intelligitur? Dies igitur Domini, vindictæ atq; animaduerſionis plenæ,*

ſuper ciuitates munitas & ſuper excelſos angulos venit, quia ira extremi iudicij humana corda defenſionibus contra veritatem clauſa deſtruit, & duplicitatibus inuoluta diſſoluit.

Si inferior vitio hoc tenetur, omni apud Superiorem fide caret. nihil illi tutò certóque credet. verebitur omnia, nec vera dicenti fidem adhibebit, omniaque eius dicta factaque, licet à virtute profecta, in deteriorem partem interpretabitur.

Quòd ſi vtrumque malum hoc poſſederit, nuſquam fides, dolis verò mutuiſq; adulationibus pleniſſima reperias, conſpirationibus etiam, fallacibuſque in optimos non rarò machinationibus, quæ ad euertendos maximos etiam viros ſufficiant. Neque interim inter eos qui politico hoc ſpiritu aguntur, certa aut fides, aut animorum coniunctio conſiſtere poteſt: cùm enim è ſuo iudicio metiantur alios, timoribus referta ſunt omnia. verentur dolos quales animo ſe ſuo fouere ſciunt, neque diutiùs externæ huic coniunctioni inhærent, quàm commodis eam ſuis vtilem ſibi fore perſuaſerint: quæ vbi conſecuti fuerint, in aper-

ta mentitus hic amor abit odia.

Signa in his vides animi, ſibi ac virtuti diffidentis: qui ſi virtute excultus foret, non deſcenderet ad has fraudes artificiáq; : cùm ſat multa domi ſuæ nata ornamenta ad maiora haberet. quibus dum ſe deſtitutum videt, confugit ad hæc externa, & à ſæcularibus mutuatur, quò ſe conſiliáque ſua tueatur. quo fit vt ſola iam veſtis Religionem, reliqua ſæculũ loquantur. exulat exinde omnis candor ſinceritáſque religioſa, charitatis cuſtos: ſuccedunt fucata, pulſáque veritate è perpetuis mendaciis intertexta verba. laudant, aſſentiuntur, ampla promittunt; alia omnia cogitanda ſunt, & ſponſionibus aduerſantia: vt laudaſſe, damnaſſe; ſpopondiſſe, negaſſe ſit.

Iam quid indignius viro Chriſtiano, Religioſo, (cuius vniuerſa profeſſio habituſque ſimplicitatem candorémque loquitur) quàm continuis contexta oratio mẽdacijs? parui hæc animi ſunt, ſibíque virtutíque ſuæ diffidentis. generoſa mens antè vitam ponit, quàm illam mendacio commaculet. neſcit magni animus mentiri, puſilli & mu-

liebris pectoris mendacia sunt.

Et meticulosos ferè hos, immites ac crudeles reperies, vbi rerum potiti fuerint. neq; in vllos magis insurgunt ac sæuiunt, quàm quos paribus fallaciis ad maiora conniti vident, conscij fallaciarum animique sui, veriti ne paribus aliorum dolis circumueniantur & corruant, quibus ipsi iam antè non vnum in fraudulenta præcipitia impulerunt.

Scinditur hinc vniuersim mutua charitas: qua vna Religio omnis stare consueuit. nam vbi fiducia, candor, veritas exulāt, mutuam etiam charitatem exulare necessum est. Hinc dura illa Sapientis Eccli. 28. imprecatio: *Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbat pacem habentes.*

Nascuntur demum partium studia, & dum politico magis spiritu, quàm Religionis amore feruntur, solerti singuli prudentia illis adhęrent & abblandiuntur, quos conatibus suis vtiles fore arbitrantur: reliquos negligunt ac contemnunt. è quorum neglectu ac contemptu parem in aliis neglectum, ac contemptum sequi procliue ac quasi necessum est: vt iam in partes toti descendant,

in mutuas animorum alienationes, mutuorum consiliorum ac conatuum subuersiones, in sociarum amicarumque sibi partium promotiones, alienarum depressiones. denique tanquam in aduersaria ac inimica acie pro se quisque pugnat, ferturque in alios tanquam in iuratos conatuum suorum hostes; ex insidiis tamen plurimùm, quod proprium atque adnatum huic spiritui est: quæ si non successerint, ad aperta etiam arma odiaque decurritur. nec iam vltrà Religio, sed inimica stant in vna domo, ac sub eiusdem Religionis signis agmina, eo nocentiora, quo magis domestica. nam ab extraneis non magno fòrs se quis negotio conatuque tueatur, à domestico hoste difficile, ac propè impossibile est, cùm mutuus conuictus, mutua colloquia, nihil propè tectum patiantur, mutuaque consilia priuati retegant parietes; vt omnia, etiam tutissima suspectissima sint, secretissima periculis plena, vt vix iam sibi ipsi quis credat. oculata arbitrantur omnia, ac in cubiculi sui pariete thalamoque aduersarios verentur oculos. Sanè in vultu, mutuoq; prospe-

ctu profutura, aut nocitura legunt, tantum in omnem indagandorum consiliorũ partem solertissima hæc valet improbitas: Pro. 18. *Verba* nimirum *bilinguis quasi simplicia*, & *ipsa perueniunt vsque ad interiora ventris.*

Misera planè Religionis conditio, cùm spiritu hoc semel imbuta, ac quasi possessa, veteri pulsa charitate, simplicitate, candore; politicis hisce flatibus, tanquam fluctibus in profundum, ac interitum sui rapitur. quo magis fugienda ac detestanda hæc pestis est, ingentibusque animis in hæc mala insurgendum. nec supersedendum labori, donec stirpitus grande hoc malùm euellatur, vt ne vestigia quidem spiritus huius remaneant. quod si euellendi mitior clementiorque desit via, ferro etiam sæuiendum, & partium sectionibus. ingens pietas est secare & vrere, nec noxiæ parti parcere, vt vniuerso periclitanti corpori succurras: noxiáque è contra & crudelis clementia est, perituræ & noxiæ parti parcere, qua reliquum pereat corpus.

Exurgit demum ex his ambitio: nam vbi semel à politico hoc spiritu genuinus

&

& primogenius ſubactus ac depreſſus ſpiritus eſt, ac tanquam in languido quodam ſopore conſepultus iacet; nil reliquum eſt, quàm vt ſinguli ad prima queque magiſque illuſtria in Religione munia contendant: ad quæ vt aliquando pertingant, captanda eorum gratia eſt, quorum fauor operaque vtilis ad propoſitum ſibi finem eſſe queat. quæ res ad indigniſſima quæque tales impellit, dum ſe variorum moribus ingeniiſque & à Religione alienis accommodare coguntur, plurimaq́; ſeruilis planè ingenij munia obire, voluntatibuſque etiam aliorum non rarò parum religioſis morem gerere, ne nimirum alienos aduerſarioſque patiantur, quorum opera ſtudioque in votorum ſuorum deſideriorumque conſecutionibus egere ſe arbitrantur.

Inconſtans omnis politicus eſt, nulli certę perſonæ aut rei inhęrens. ſi commoda ferant, ad contraria prioribus vita propelletur, damnabit probata, iterumque laudata damnabit. idque in æterno quodam metu. Iſa. 58. *Poſſedit* enim *timor hypocritas.* cùm iiſdem artibus circumueniri metuat, quibus

alios in fraudē impulit. Accedit perpetuus timor ne fòrs in apertū doli erumpant, quos in tanta mutuo conuiuentium sibi ingeniorum varietate & solertia, diu tegere impossibile est. Et iusto sanè Dei iudicio, suis ferè politici capiuntur artibus, retibus implagantur suis, politicismis suis, tanquam veneno, ense, fune suo. neque diu tales in alta pace esse possunt. Iob 20. *Gaudium enim hypocritæ ad instar puncti*. nec potest ibi solidum esse gaudium, vbi perpetuis ventis fluctibúsque perpetuæ coguntur tempestates.

Similes politici sunt purpurissa & stibio formam mentientium. ementita enim verborum beneuolentia humanitatem amicitiamque mentiuntur, quibus crudelitatem & infidos tegunt animos: vt meritò quis dicat sepulcra dealbata, monumenta marmore tecta. retege, intus latent sordes, quæ pedore suo vicina remotáq; compleant. Hinc grauis illa Sapientis Eccl. 2. interminatio: *Væ duplici corde, & labiis scelestis*. Scelesta sanè politicorum labia sunt, quæ sub melle & saccaro venena tegunt, sub molli spongia nouaculam premunt, sub roseo ore & labris vi-

rus

rus iaculantur, ſub lilio & viola toxica recō-
dunt. à quorum ore cadunt barbara illa ver-
ba, Si violanda fides, regnandi cauſſa vio-
landa eſt. Et ſanè nihil tam ſanctum, quod
mens politicis imbuta opinionibus nō vio-
let, ſi propoſito ſibi fini aduerſari putauerit.
ſuus enim cuiq; politico honor, emolumē-
tum ſuum, pro ſummo bono eſt: minúſque
veretur offenſam magni Dei, quàm propo-
ſitæ ſibi rei fruſtrationem. vt iure deteſtetur
hos Sapiens Pro. 8. *Arrogantem & ſuperbum &
os bilingue deteſtor*. quæ ergo poterit eſſe ſpes
hypocritę? Iob 27. *Nunquid Deus audiet clamo-
rem eius, cùm venerit ſuper eum anguſtia? aut pote-
rit in Omnipotente delectari, & inuocare Deum o-
mni tempore*? Fortiter Sapiens Sap. 1. *Spiritus
ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*. neque habita-
re in eo pectore ſapientia poteſt, à quo ſa-
pientiæ mater veritas exulat; neque Reli-
gionis in eo ſpiritus, à quo Religionis abeſt
candor, veri amoris ſymbolum. & verum il-
lud Eccli. 3. *Cor ingrediens duas vias, non habe-
bit ſucceſſus*. Grauiſſima in omnem politicum
comminatio Prophetæ Ierem. 17. eſt: *Male-
dictus homo qui confidit in homine, & ponit*

carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius. Erit enim quasi miricæ in deserto, & non videbit cùm venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis, & inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: & non timebit cùm venerit æstus. Et erit folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Prauum est cor hominum & inscrutabile: quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans cor, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum. Qui ponit carnem brachium suum, nisi qui prudentiæ solertiæque suæ fidens, remedia à diuina fiducia non mutuatur, sed à rebus prouidè callidéque à se excogitatis: quibus innixus blandóque linguæ ac oculorum lusu, reliquos in suam sententiam subdola inescatione pertrahendos arbitratur? cùm ipse ferè iisdem artibus cadat, à diuina manu temperatis: neque enim permittet Deus altas illum radices agere. Iob 8. *Spes* namque *hypocritæ peribit*. Iob. 15. & *cogitatio illius sterilis*:
Sap.

Sap. 4. *& si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter posita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilū apti.*

Remedia.

NIhil in humanis ſperare, nihil vereri: hinc probamus & laudamus paſſim quæ vel placent vel diſplicent iis, quorum aut potentiam veremur, aut beneficia ſperamus.

Nullius gratiam ambire, ne placendi ſtudio à vero rectóque deflectamus.

Deum, & vocationis ſuæ bonum, animarúmque ſalutem in omnibus dictis factíſq; præ oculis habere: reliqua contemnere. hæc qui fecerit, ſtabit interritus, nec ceruices linguámue gratiæ flectet: nec à vero bonóque minis aut purpura terrebitur, aut præmio trahetur. Cogitet, maiorem ſe eſſe Chriſti ſanguine, hereditate, præmio, quàm vt tam illuſtrem animam aſſimilatam Deo, aliorū complacentiæ mancipet. à Deo ſolo mercedem ſperet æternitate commenſurandam.

talem se esse qualis illo iudice censetur, nec alium. nihílque ad demeriti meritíq; mensuram humanam censuram addere.

Iuuerit in primis harum rerum studiosos ab omni nobilium cousuetudine arcere. quòd horum ferè familiaritate crescat malum: & ad ea loca muniáq; destinare, in quibus talium materia negata est. nec parcendum si quando in hoc vitio deprehensi fuerint. omnísque omnino talium familiaritas vitanda est. & ab ipsa adeò Religione tanquam pestes resecandi, quotquot huic vitio obnoxij sunt. si Superiores fuerint; remouendi in solidum ab omni munere erunt, & aliis minùs noxiis occupandi.

Proderit recordatio monentis & interminantis Sapientis Eccle. 1. omnem duplici corde: *Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis. attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, & reuelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te: quoniam cor tuum plenum est dolo & fallacia.* Et imprecatio magni Regis Psal. 11. *Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* addit minas Psalm. 51.

Di-

Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa. propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viuentium. Monétque omnes Apostolus 1. Pet. 3. *Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coërceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.*

Admonendos vult Gregorius Magnus in Pasto. par. 3. c. 12. *Vt quàm grauis sit, quem cum culpa sustinent, duplicitatis laborem agnoscant. dũ enim deprehendi metuunt, semper improbas defensiones quærunt, semper pauidis suspicionibus agitantur. Nihil autem est ad defendendum, puritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. nam dum falsitatem suam tueri conatur, duro cor labore fatigatur. hinc namque scriptum est, Labor labiorum suorum operiet eos. hinc per Ieremiam dicitur, Docuerunt linguam suam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerunt. audiant quod scriptum est, Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter. fiducia enim magnæ securitatis, est simplicitas actionis. audiant quod Scriptura testatur, Cum simplicibus sermocinatio eius. Deo enim sermocinari, est per illustrationem suæ præsentiæ humanis mentibus arcana reuelare. Cum simplicibus igitur ser-*

sermocinari dicitur: quia de supernis mysteriis illorum mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla vmbra duplicitatis obscurat.

CAPVT XXIX.

Aulici mores.

DVlce Religionis venenum. Influunt hi ciuilitatis & vrbanitatis prætextu. vt inurbani inciuilésque iam habeantur, ac rusticis moribus, qui aulica illa aspergine non sunt tincti, Religionis nimirum toxico, quo quidquid est genuini ac primigenij Religionis spiritus, suffocatur. Hinc illæ aulicæ compellationes, salutationes, scriptiones, relegatâ in vniuersum, ac quasi in exilium pulsâ religiosâ maiorum simplicitate, candore, veritate: in quorum locum succedunt simulationes, fraudes, politica agendi ratio, & è meris contexta oratio mendaciis, ad gratiam verba composita, putidísq; narrationibus confertæ narrationes. præsentes laudamus, mordemus absentes; venientibus magna beneuolentiæ ostentatione occurrimus, amplexamur, stringimus, ad genua

nua decreſcimus, intus æmulationibus, inuidentia, odio natamus. rogati non tãtùm, ſed vltro ſpondemus; nos noſtráque omnia aliorum obſequiis deuouemus, ac tantùm non in ſeruos & mancipia ſacramus, cùm animus liuore ſtipatus, alia omnia cogitet, hoſtilitatémque magis dolóſque damnáq;, quàm obſequia meditetur, aut vt quàm mitiſſimè, nihil eorum quæ dicit cogitet: officioſis nimirum hiſce mendaciis aures aliorum locupletamus. quæ res, cùm hominem dedeceant, cui vultum erectum, verba mẽtem exprimentia natura dedit; tum minùs Chriſtianum decent, qui Chriſti nomine inſignitus, etiam verba illius moréſque nominis profeſſione imitandos ſibi propoſuit, longiſſimè ab aulica oratione diſſentientes; miniméque in Religioſum cadere illa debent, qui habitu reliquóq; vitæ genere candorem ac veri ſtudium profitetur.

Hoſce mores ſiue Superior, ſiue inferior induat, grande malum eſt; niſi quòd in Superiore grauius: faciliùs enim ad alios delabitur, & trahitur in exemplum. Inde diffidentia naſcitur: nã quis fidat hiſce moribus

im-

imbuto, cuius omnia propè verba aliud volunt, quàm oratione promittunt? quis illi conſcientiam vulneraque detegat? quis decurrat vt ad patrem, quem verba reſque aulicum loquuntur, non patrem? quis volens lubenſque obſequetur imperanti, cuius imperia non à Religionis amore, ſed à deſpotica aulicaque ratione nata videt, ac in eiuſdem finem tendere?

Si inferior his moribus tenetur, caret omni apud Superiorem fide, nec quidquam tutò illi credet.

Si vterque, mutuis fraudibus adulationibuſque plena ſunt omnia. nec iam vltrà Religioſa domus, ſed mendaciorum officina exurgit; omniſque omnino Religionis ſpiritus aulica hac ſpongia vniuerſim deletur; nec quicquam iam illius, præter habitum reperies rebus inanem: ac demum, pulſis virtutibus, aulica ſuccedunt vitia; ambitio, adulatio, doli, detractiones, aliorum contemptus, odia, commodorum & dignitatũ procuratio, otij amor, laborum fuga, vltimumque malorũ caro & ſanguis: neque illũ diu caſtitas tutabitur, quem aulici poſſederunt

runt mores, castimoniæ hostes, omnisque libidinis administri.

Et vbi semel religiosus spiritus non elanguit, sed aulicis hisce moribus pulsus, ac tanquam flumine extinctus est; quid nisi caro, & quæ illi coniuncta timenda sunt? nec potest in illo pectore diutiùs religiosæ puritatis institutique sui amor residere, quod aulici occuparunt mores, castis piisque Religionum moribus è diametro pugnantes. Quos Greg. past. p. 3. c. 36. *rectè sepulcra dealbata, speciosa exteriùs, sed mortuorum ossibus plena interiùs Veritas vocat. quia vitiorum mala intus cõtegunt, humanis verò oculis quorundam demonstratione operum de solo foris iustitiæ colore blandiuntur. admonendi sunt vt considerent, quia dum prauos se in occultis exhibent, sed tamen exempla de se publicè in bonis operibus præbent, ostendunt sequenda quæ fugiunt, clamant amanda quæ oderunt; viuunt postremò aliis, sibi moriuntur.*

Tota deinde conceptæ probitatis opinio perit. neque hi mores latere diu possunt: in oculos incurrunt omnium iudicijs feriendi. Et quis iam externorum talibus se familiarem, liberos, conscientiámque suam credat?

dat? quis Principum, nobilium, aulicorúmque virorum, se suáque committet illis, cùm è suis moribus metientur hos Religiosos? è sua fide illos? vt omnis omnino speratus animarum fructus depereat, cùm similes sibi arbitrentur animo, quos oratione moribúsque similes perspexerint.

Remedia.

INter prima, aulæ aulicorúmque fuga est. neque enim fieri potest, quin ex assidua illorum frequentatione non plurimum etiam aulici adhæreat pulueris: nam & non cogitantibus aliquid aspergitur, & nolentibus quædam ex continuo vsu adrepunt. tãtum familiaritas potest. Idem accidit in venenis. tange, & damna expecta. in vitiis omnibus idem reperies. ne vita; & obrepent quasi dormienti, magis etiam si frequentaueris, aut lateri illorum diu latus adiunxeris.

Si natura aliquem trahat ad aulam, imperio arcendus erit, pœnitentijs etiam, & seueriore disciplina, si contrauenerit. ac ni emẽdatio accesserit, ad remotissima ab aulis loca destinandus, omnéq; illi litterarum cum

auli-

aulicis commercium interdicendum erit.

Si Superior fuerit, nèc post frequentata monita destiterit, functione sua exuendus erit, & ad ea loca ablegãdus, in quibus nulla nec ipsi, nec ipsius exemplo aliis aulica damna timeri possunt.

Exemplis terrendi eorum, quibus aulæ aulicorúmque consuetudo moréſque omni propè sæculo exitio fuerunt, latámq; ruinæ causam dederunt; vt vix quinquagesimus quisque eum in Religionem retulerit spiritum, quem in aulam attulerat, domóq; extulerat. quod in omni Religiosorum hominum genere reperies.

Exemplis etiam magnorum orbe toto virorum, qui aulam omnem, vt certam Religionis pestem, totis conatibus animísque auersati sunt. quòd si illos necessitas ad aulicorum frequentationem aliquando coëgit, subduxerunt se tamen, & aulicis hisce fluctibus eripuerunt ratem, non ignari in ementita hac malacia, tempestatum. Nec mirum: sciebant enim vbi primùm pedum alterum aulæ intulissent, præcipitio alterum proximum esse. vt mirum sit, tot magnorum

exem-

exemplis edoctos, venari tamen Religiosos aulas, aulicorúmque imitari mores. Prudenter, quicunque hac prurigine titillatur, dum aulam cogitat, præcipitia indiuiduo illi nexu coniuncta meditatur; dũ mores prouocant, damna prospicit; dum externę inuitant venerationes, animos intuetur liuore & odio graues, & in sociorum ruinam paratos. Principum allicit fauor? scit dictum verè, Si benefeceris, leuior plumâ est gratia: verbo si deliqueris, plumbeas iras gerunt. vt semel excidisse, æternum sit; & plurimùm sanguine, aut ingenti dedecore error lauandus est.

Denique quicunque Religiosus aulicis hisce moribus tangitur, pulsatúrq; in sequelam, secum familiæ suæ non postremos viros recenseat, qui se aulicorum consuetudini moribúsque dederunt; videátque an vigesimus quisque integra salute, nominísque æstimatione pedem retulerit: memórque illius, Quia me vestigia terrent, perhorrescat ad aulæ nomen, fugiátq; illius mores, vt ensem iugulo inhærentem, vt præcipitia lapsabunda pedi, vt venena propinata labris, vt in-

infelici propè omnium exitu ſignatos.

Proderitque magnorum ruinas recreationum tempore frequenter recenſere, qui ab aulicis moribus, ad calamitatum extrema deuenerunt, & inglorij vitam finiuerunt, vocatione plurimùm deſerta, in exemplum miſerando exitu poſteritati dati.

CAPVT XXX

Clancularia agendi ratio.

QVæ vbi innotuit, vt eiuſmodi res diu latere non poſſunt, ingentem in Superiore ingenerant diffidentiam, ſuſpicioneſque præbent in omni genere varias, adeò vt nec in apertis quidem, & quæ nulla fraude teguntur, fidem adhibeat. Hinc animorum inſequuntur alienationes, cùm etiam ſubditus obſeruat Superiorem hac diffidentia laborare.

Iam qui aſſueſcunt talibus, non procul à ruina ſunt: creſcit enim hoc ſtudium celandi res omnes Superiorem, & à leuibus initiis, & ab vnius generis rebus itur ad magna, & omnia: atque hinc machinationes clanculariæ, ſubdolaq; conſilia ſua tegendi

di ac explicandi rationes; & vt Superiorum oculos fugimus, ita paulatim etiam sociorum, à quorum conspectu nos nostráq; subducimus. quę res plurimùm infelici exitu finiuntur.

Neque ferè quidquam aut Superioribus, aut socijs magis ingratum euenire solet, quàm callidę hę circumuentiones, ac simulatæ agendi rationes, fraudibúsq; tanquam nebula intectæ, cùm alia omnia, quàm agimus, simulamus.

Nec quisquam facilè cum eo coalescit, quem deprehendit occultis molitionibus inhærere; vt non iam Superioribus tantùm, sed omnibus omnino incipiat talis esse grauis, fugiántque huius familiariorem consuetudinem: cùm ferè tales quo magis consilia sua tegant, eo in aliorum vitam moréſque diligentiores scrutatores, grauioréſque censores sint. omnibus proinde ingrati, sibi etiam cum perpetua hac tegendi sollicitudine graues, periculisq; innumeris expositi, quid expectent, nisi inter hæc discrimina infaustum exitum?

Neque vlli maioribus aut fraudibus, aut peri-

periculis obnoxij sunt, quàm qui consilia resq́; suas tãto studio ac molimine Superiores celãt. Nec erit hoc difficile in omni rerũ genere ostendere, maximè vbi variæ tentationes animum pulsauerint, & non leuia à talibus vulnera aut expectentur, aut data acceptáque fuerint; nec Superiori tanquam parenti & medico morbũ retegimus. Quid enim hîc timeri aliud potest, quàm è proximo interitus? Et tales ferè fidentiùs cum „ externis, qùam cum Superioribus agunt; „ consilia sua aperiunt illis, celant Superio- „ res; ac proinde magis iuncti sæcularibus, „ plus etiam referunt sæcularis quàm religiosi „ spiritus.

Accedit, studium hoc vnum esse diaboli, qui in id vires, quas habet, exerit, vt celentur nocitura, morbus tegatur, vulnera non explicentur, discrimina, & quidquid meritò timeri malorũ potest, alto premãtur silentio. illud nimirum illi sequiẽdi commodissimum tempus est, cùm quasi alto somno consopitis custodibus, nudata iacent castra, propugnatoribus viduata: quod fit, „ cùm Superiores fiducia pleni, periculorum, „

ſubditorum ſibi, ignari, malis indormiunt.

Et ſanè Superiorum etiam vigilantiam fallere perfacile eſt humani generis hoſti, quando inferiorem ad noxiam taciturnitatem, priuatáque conſilia induxerit. quæ res in vnius capitis diſcrimine non conſiſtit: quærunt enim ferè tales, & inueniunt eos, qui paribus tenentur malis; creſcitque exinde è communicato noxio conſilio morbi malignitas, ac in manifeſtam tandem erumpit peſtem: ſequunturq́; toti nonnunquam Ordini erubeſcenda. Ita à non magnis initijs ad maxima damna decurritur, & ad machinationes in inſtituti euerſionem natas deſcenditur.

Signum verò celandi hoc ſtudium, inglorij & vilis animi eſt, cùm per fraudes quærimus quod per virtutem qua caremus negatum eſt. ſequitur familiare vitium, virtutibus ſuis diffidentium, mendacium, viro indignum; quo magis Religioſo: ingens deinde inconſtantia, iuxta illud Apoſtoli: Iac. I. *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus viis ſuis*. qualem neceſſe eſt eſſe omnẽ illum qui per occultas machinationes res ſuas ſtabilire

re cogitat, ſerpentum more, qui ſe priùs in latebras condunt, quàm cogitatum virus explicent. Fugiet hæc vir Religioſus, metuens illud Sapientis Eccli. 5. *Deuoratio peßima ſuper bilinguem.* vt meritò talis deſtituatur à Domino, & in peccati pœnam, in interitum relinquatur. cumque infelici euentu callida conſilia ſua claudi viderit, mœroribus obrutus contabeſcat, miſerrimamque per ærumnas vitam trahat. Et certè quicunque hoc vitio tenetur, eum neceſſe eſt, aut pertinaciſſimi ingenij eſſe, aut de virtute ſua præfidentis, aut de aliorum prudentia integritateque diffidentis, aut inſigni faſtu & arrogantia, aut aliquid machinari improbandum, quod latere vult alios, & in quo teſtem erubeſcat. quare & in perpetuo verſatur metu, continuaque pulſatur ſollicitudine, ne conſilia prodantur, ne proſiliant in apertum fraudes, ne retegantur doli. Sanè non niſi à Diabolo occultatio hæc conſiliorum venit. tenebrarum ille & anfractuum auctor eſt, vt in fraudem incautos ignaroſque malorum trahat: Dei conſilia in luce verſantur, noctem oderunt,

diei amica, inimica tenebrarum ſunt. amabit hæc quicunque Deum amat; certus ab illo nihil poſſe in fraudem & interitum naſci: fugiet illa quicunque ſalutem amat, certus à Diabolo nil poſſe in ſalutem proficiſci, nihil ſperari.

Remedia.

SEria in omnem partem excubatione in Superiore opus eſt, vt ſi quid deprehenderit clancularię molitionis, ad radices exſcindat, quin adeò cum ſemine illas ipſas euellat. ſi quæ etiam ſecreta frequentiáque colloquia, & ab aliis ſemota, aut intempeſtiuis horis & locis habita; reſecet vt noxia, mutuęque animorum coniunctioni aduerſantia; eliminetque è domo ſua quidquid clandeſtinas conuentiones ſapit, quidquid à publico candore abducit.

Frequens cogitatio incommodorum, quæ ex hoc vitio naſcuntur, maximè cùm exempla nobis proponimus illorum, quibus hæc agendi ratio infeliciter ſucceſſit.

Ex noſtro dein iudicio ſi metiamur aliorum, facilis victoria erit, cùm ob oculos po-

posuerimus aliquem hoc malo tactum, dãnabimus indubiè, fugiemusque illã consuetudinẽ perpetuas veriti fraudes. idẽ proinde nobis euenturum si cogitamus, facilè ab hisce semitis pedem retrahemus. magis, etiam iuuabit infelices horum exitus cogitare, damnaque ingentia ex hoc malo nata.

Iam si considerauerimus, quantis discriminibus hæc res obnoxia sit, cùm proprijs consiliis fidentes, vias decurrimus minùs tritas, & Religioni aduersas, obedientię inimicas; non magno negotio malum hoc vitabimus. Neque enim in humanis quidquã ad fugam, vitationem & horrorem certius est, periculorum & incommodorum commemoratione. Quid enim grauius Religioso, quàm semper in metu esse, ne consilia, quæ tecta desiderat, innotescant aliis, aut Superiori? quod vbi euenerit, ingens diffidentia in omnibus enascitur, quę nulla pòst arte, aut candore eximi potest. Semel enim concepta huius rei opinio, propè perpetua est: vt ferè necesse sit loci mutationem cogitare, vnicumque adeò propè remedium hoc est, quod à Superiorum, locorum so-

sociorumque mutatione sumendum est.

Fortibus deinde pœnitentijs insistendum erit Superiori, vt & delinquentes iuuentur, & reliqui à similibus terreantur.

Cogitandum deinde sæpe, quid sperari ex hac re possit, quid timeri. minimarum rerum spes, ingentium timor est. tutiora certioraq; prudens eliget.

CAPVT XXXI.

Simulatæ amicitiæ. Occulta odia.

SApientis verba sunt: Prouer. 29. *Homo qui blandis fictisq; sermonibus loquitur amico suo, rete expandit greßibus eius.* Indignum homine, ac multò etiam magis Religioso vitium hoc est, & aulicis moribus adnatum, nec aliud, quàm proditorium nomen meretur. execrandum omnibus, ac in vltimas terras ablegandum. neque enim parcit vlli, ac ne parenti quidem, quem hæc humanæ associationis fœderisque pestis occupauit. indignissimus Christiano nomine, dignissimus quem omnes præsentissimis venenis nocentiorem detestentur ac fugiant. nam quis huius fidei se suaue credat? & optatior hostis est,

est, qui aperta bella mouet, à cuius ferro tutare te potes. arma namque armis contineas, & ensem ense reprimas. à domestici hostis insidijs quis nos defensabit? maximè dum sub amico vultu hostilem tegit animū, fella vino miscens, & electilibus quibusque cibis venena temperans. Cuius tanta prudentia est, vt in explicata benignaque fronte, ore ridente, blandè ludentibus oculis, inimicam mentem videat? Etiam sapientissimus capietur his lachrymis, nec effugiet insidias mentientis amici. & vita hæc longè omnium miserrima est, cùm nescias cui fidas. plena hinc omnia suspicionibus. nusquam exporrectus animus, & regia gradiens via. timoribus natant pectora perpetua anxietate grauida, nam aut inimicum præferunt ora verbaque, & iusta timoris causa est: aut loquuntur amicum, & terrent te hostiles animi, amico velamine tecti. ita dum nusquā fides, in æterno versamur metu: pendula semper dubiaque mente, vnde mœrores & melancholia quædam enascitur. Fraudibus deinde replentur omnia, mutuisque cadimus insidiis. euanescit vniuersùm Re-

ligionis ſpiritus, candidus & ſimplex, & in aperto ad lucem habitans: ſuccedunt doli, aulici mores, incerta conſilia, nebulæ vbique & denſæ noctes, & nouacula ſpongiâ tecta. Et ſanè veriſſimum illud Sapientis eſt, Prou. 27. *Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.* illa in ſalutem, hæc in mortem eunt.

Si inferior morbo hoc laborat, præcipitia ſibi, damna Religioni parat: neque enim talis ęgritudinem ſuam explicabit Superiori, aut ægram reteget mentem ruinæ proximam. vnde fiet, vt imperaturus ſit illi Superior, in interitum illius, & in Religionis totius dedecus itura. quòd ſi in latentium ſub benigno vultu odiorũ cognitionem Superior venerit; ingens animorum naſcitur alienatio, auerſaturque hunc vt familiæ peſtem, vt Religionis portentum, vt domeſticæ pacis turbatorem, alienæ virtutis oſorẽ.

Si Superiorem malum hoc occupauerit, miſera inferiorum conditio eſt. non tutò illi quidquam, aut tanquã patri committi poteſt. & quis ſua credet hoſti? ſuſpecta deinde illius verba, conſilia, imperia, dictaque

que factaque sunt omnia. consequiturque vt ne quidem cùm verum dicat, sinceroque patrióque suos prosequatur affectu, fidem inueniat; cùm semper vereantur, ne verborum blanditiis odia, & hostiles integantur animi.

Plurima deinde mala ex hac simulata & ementita amicitia prosiliunt: mutuorum hinc dictorum factorumque nascuntur obseruatores, grauesq; censores, occulti nominis boni famæque detractores, secretorum violatores, domesticæ quietis turbatores, odiorum seminatores, infidarum mentium auctores, oblocutionum & in Superiores conspirationum propugnatores, ducesque ad illa, alienæ virtutis improbi æmulatores, ingratitudinis principes & ductores. Inde fit, vt omniũ à se animos alienent, odia prouocent; nec minùs hos quàm certam Religionis pestem & venena auersentur; fugiant vt mutuæ charitatis hostes iuratos, vt amicitiæ proditores, vt violatæ coniunctionis incentores, inuidentię impulsores, vt Religiosi roboris fallaces substructores & euersores, omniumque propè malorum causam.

Grauiter in hos insurgit Sapiens Prou. 3. *Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam: quia abominatio Domini est omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio eius.* Fortiter in hoc vitium quod Israëlem occupauerat, insurgit Ieremias c. 9. *Vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habebit fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur. docuerunt enim linguam suam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerunt. habitatio eius in medio doli. sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo: pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias, nunquid super illis non visitabo, dicit Dominus, aut in gente huiusmodi non vlciscetur anima mea?*

Remedia.

ASeuera in tales punitione petenda sunt. Nihil hîc parcendum. functionibus omnibus excludendi, vilissimis occupandi; seriò monendi, proposita delicti huius fœditate. ablegandi ad probationis domum, vt nouum à Tironibus spiritum hauriant.

riant. A familiaritate illorum reliqui deterrendi, iuniores maximè, quorum molliores animi facilè hac contagione capiuntur: dãdaque opera ne quis illis familiariùs adhæreat. irrepunt suauiter, nec antè venena sua iaculantur, quàm alterius obstrictam sibi mentem teneant. initiis proinde resistendum, & præscindenda omnis consuetudo est.

Qui verò malum hoc ab alio patitur, si decurrat cum magno Iob ad Dominum, sequaturque in omnibus consilium illius, errare non poterit, habet enim magnum ex se doctorem. Iob 12. *Qui deridetur ab amico suo sicut ego, inuocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim iusti simplicitas.*

Iuuabit priuatis monitis proniores in hoc malum seriò seuereq; monere; minis etiam adhibitis, grauibusque in transgressores pœnitentiis, quò & emendentur præuaricatores, & reliqui terreantur.

Quòd si eruperit malum, & in reliquorum domesticorum cognitionem venerit, arcendi ab aliorum familiaritate erunt, excludendique à reliquorum consuetudine.

ne. palámque grauiter in hoc vitium insurgendum, damnis propositis.

CAPVT XXXII.

Secretorum violatio.

INimica hæc omni bonæ gubernationi est, ad quam necessaria est tenacissima secretorum obseruatio: cuius violatione res ferè maximæ, regnaque perierunt integra: vt meritò quis dixerit, euertendis imperiis rebusque natum malum. Ita hostilium consiliorum cognitio inter prima feliciter imperandi documenta meritò ponitur. hinc etiam secretorum violatio inter maximè imperiis noxia, & inter læsæ maiestatis crimina adnumeratur.

Neque potest diu feliciter gubernatio consistere, nec fortunato terminari exitu, quæ tacenda prodit: planè vt nihil sit tam inimicum bonæ gubernationi, tam pestilẽs, quàm silẽda vulgare; cùm vna sępe agendarum rerum prosperitas à silendorum tenacitate dependeat. Vulgasti? periit benè gerẽdi rei occasio; & elapsa non raró manibus præ-

præda eſt, verbo vno aut altero intempeſtiuè prolato: imperiaque non poſtrema iacēt, ad cineres in ludibrium magnorum improuida ſecretorum violatione deducta.

Neque vllo modo ad gubernacula admouendus, qui femineo hoc vitio laborat. Viri eſt frænos linguę iniicere, laxare mulieris. & antè vitam ponere, quàm concredita retegere, viri eſt imperio nati: effutire commiſſa, muliebris ingenij eſt, & ad colum & acum nati. Nam quid ab eo ſperes, cui nihil tutò credi poteſt? qui conſilia in fronte & manibus ferat? parêre fòrs poterit, imperare non poterit. Verum nimis illud Sapiētis eſt: Prouer. 25. *Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum.*

Nulla deinde ſincera reddendæ cōſcientiæ ratio ſperari poteſt: à qua tamen vna, „ magna pars bonæ gubernationis pendet, vt ſi- „ ne qua prudens tutaq; gubernatio non diu „ conſiſtere poſſit.

Nemo deinde cuiquam tutò quidquam credet, nemo vulnera, pericula, morbos, malaque ſua aperiet. nam quis arcana cre-

dat, animique vulgandos morbos? quis quæ ſæpe pudor vel cogitare erubeſcat, vt quorum vel memoria ſine rubore non tranſeat, euulgatori committat? vt iam in omnium oculis verſetur, quod proprios etiam oculos pertimeſcebat. & imprudens meritò habeatur, qui abdita mentis pectoriſque illi credat, de cuius ſilentio merita ſuboriri dubitatio poteſt.

Sed neque ſolida vlla amicitia ſtabit, nullus amor vitio hoc imperante: cùm omnem mutuæ beneuolentiæ fiduciam tollat, cui amor omnis innititur.

Occaſio deinde non vltima, ſecreti violatio eſt, politicè agendi, aliúdq; verbis, aliud incluſum pectore tenendi: cùm violationis huius metus aliorſum verba cogat flectere: nam quæ ſinceritas ſperari poteſt, vbi perpetuus retectionis adſtat timor?

Grauis etiam hinc turbarum cauſa, cùm ſæpe ob noua aliqua enata, aut minùs ante prouiſa, minúſque nota, cogantur Superiores ſententiam mutare. quod, vbi res prodita, aut non ſine vitio quodam inconſtantiæ, aut cum aliorum ingenti turbatione neceſ-

ſum

ſum eſt fieri: aut ſanè neceſſitas quędam Superiori imponitur in minùs tuta prolabendi, ne aut externos aut ſuos offendat, aut animorum in ſe alienationes prouocet.

Accedit, tales vſu quodam & quæuis effutiendi conſuetudine, externis etiam intima quæque domus aperire. hic pęnitenti ſibi mulierculę, ille familiari ſibi viro; quę domos denique peruagantur & oppida: quin & defectus animorúmque varię propenſiones, delicta vitiáque, ſi quæ ſunt, ſeu vero, ſeu falſo non raro adſcripta, Superiorum decreta, monita, & quidquid demum priuatis æternùm claudendum parietibus erat, oſtiatim ac plateatim decurrit. tantum poteſt praua conſuetudo; vt quæ vel ſanguine firmanda forent, ſpargamus ac propalemus primi; ac tanquam ſemen Chanaan, & deteriores etiam filij, dedecorantes matrem, proſpectandam ridendámque præbemus aliis. quæ res eo grauior eſt, quo minima etiam Religionis, maxima apud externos habentur: eò magis, quòd in immenſum res illæ creſcant, nec per vnius ora, ſine inſigni aliquo augmento tranſeant.

Se-

Sequuntur deinde ex hoc capite detractiones plurimæ, nulla postea pœnitentia aut lacrymis eluendæ; adhærentque adeò constanter firmiterque, vt nullis virtutibus eruere conceptam semel de se opinionem queant, qui passi sunt hæc linguæ mala. Nimirum vt videamur fidere externis, vt amari se sentiant, vt in mutuam illos fiduciam affectumque impellamus, vt sentiant se hac narratarum rerum prærogatiua donari, effundimus etiam in virgines & matronas beneficas domestica propè omnia, mores omnium. ea interim fiducia sumus, vt celanda hæc arbitremur. fallimur, nulla est, quæ non vnam pluresque amicas habeat, in cuius sinum muliebri more profundat omnia, vel hoc etiam solo nomine, vt sentiant alię, quo apud confessarium loco sint, quibus domestica omnia tanquam domesticis credantur. Sanè quisquis prudēter vitam instituit, certò sibi persuadeat, nihil adeò grande & perenni silentio premendum, etiam in ipsa cōfessione, cuicunq; committi mulieri, quod non aliquando vulgandum sit. vt ille prudens sit, qui nihil illis credit, ne in secretiore qui-

quidem ſanctiſſimæ confeſſionis tribunali, quacunque præcautione ſponſionibúſque firmatum, quod non certò ſibi perſuadeat, tanquam tympanis ac tubis decantandum aliquando in foro & compitis. Illa proinde dicet vir prudens, ad quorum propalationem non erubeſcat: neque enim talis facilè labetur in pœnitenda, aut ſe noménq; ſuum animúmq; periculis exponet grauioris mali, aut committet quæ vel leui quadam indignatione, vel innata naturæ inconſtantia, vel alterius ſolertia, vel noua veteriúe amicitia & familiaritate pellecta mulier profundet: quæ nec mala quidem ſua delictáq; diu premere didicit, maximè ſi ab alia paribus fiduciæ narrationibus prouocetur.

Remedia.

GRauis punitio illorum, qui in hoc muliebre vitium cadunt: qualis eſt, remotio ab omni munere, nulla conſiliorum agendarumq; rerum communicatio, ablegatio etiam ad alia loca minùs cognitioni cõmoda, ac proinde minùs etiam ſecretorum violationi obnoxia.

Seriæ pœnitentiæ, etiam publicæ, quando res in aliorum cognitionem venit, publicæque reprehensiones acres.

Frequentia & seria monita, quotiescunque vel in minimo peccatum est: ita vt nunquam in hoc vitio parcatur, aut dissimulatione delictũ prætereatur. Sciat se obseruari qui hoc malo laborat, & nunc amore, nunc pœnis, nunc proposita rei indignitate terreatur.

Consultum fuerit, si alij horum consuetudinem fugiant, sentiántque hoc qui huic se vitio dederunt. pudor & verecundia magnum incitamentum victoriæ est. Sciant hoc malum latere non posse. prodit se ipsum, & propalatione sui improbitatem aut imprudentiam ostendit. Monemur hîc à Sapiente Prou. 12. *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est, celat amici commissum.* vt arcanorum reuelatio, à fraudulenta & infida plurimùm mente proficiscatur: fidelis enim commissa concreditáque sibi alto premit silentio: qua enim fide ab amico rem accepit, eadẽ seruat. credit ille, & in huius sinũ reposuit? non fallet si amat, si cõmitten-

tis affectui respondeat. si prodit, amicus nõ est. fallit. infidus est. nihil illi proinde credendum, nam vt inimicus non sit, ingenti laborat imprudentia, pertuso similis vasi. quis sapiens vina sua huic committat? quis consilia proditori? proditor omnis commissorum violator.

CAPVT XXXIII.

Susurro. Proditor.

Infidus animus. Alieni explorator, & delator.

VIcinum Superioribus vitium, & ferè à placendi studio natum. deterius est, quando à nocendi libidine nascitur. primùm ab amico aut patrono gratificandi desiderio prouenit. cùm enim vident aliquid inter amicum & alium æmulationum, aut mutuarum suspicionum intercedere, ídque è muneris siue iam parti, siue sperati quadam corriualitate; miscent se hi medios, amicitiam simulant, gratiam venantur. inde vbi se in illam sinuauerint, partis maximè oppositæ delatione, gratisque quibusdam detractionum relationib. perfacilè ab animo verborum his aculeis exulcerato extor-

quent ea quæ non iucundum sępe audire est priori illi amico aut patrono; maximè si cō-silia propositósque menti fines subdola hac beneuolentiæ ostētatione intellexerint, aut si quid in aliū dictum scriptumúe acerbius. quarum rerum omnium explorator ille & dux & auctor fuit, fallaci quadam maledicentia, simulatáque calumniatione alterum in paria prouocans; maximè si patroni illius sui in hunc criminationes falsò licet recensitas, & à se excogitatas retulerit. quo tanquam stimulo in indignationem primùm illum impellit, inde etiam in conuitia, simulata semper inimici in altero, amici verò in hoc persona.

Et ferè vsu venit, vt deteriora referant, plurimáque de suo misceant, ad prioris illius pectus potentiùs exacerbandum. validam odiorū causam subministrātes, conceptásq; priùs animis scintillas, in ingentes ignes noxiis his infidissimi oris flabris excitantes.

Si non tam placendi vni, quàm nocendi alteri studio hæc retia tendantur, detestādi etiam magis sunt, vt quos solum odium ad has fraudes impulerit, quod non tam hu-

ma-

manæ mentis, quàm diabolicæ crudelitatis vitium est; maximè cùm in innocẽtem, nullaque illius hostilitate prouocati, effera nocendi libidine, in aliena damna rapimur, idque beneuolentiæ quodam mantello tecti; tãquam saporato pulmento toxica miscentes. ad quod proiectissima scelera nemo Religiosus venit, nisi omnem antè Religionis spiritum exuerit, vindicísque Dei timorem excusserit, factus sibi ipsi improbitatis dux & magister.

Sequuntur ex his initijs mala innumera. ac inter prima lethale Religionibus omnibus detractionis vitium, non fortuitò, aut linguæ quadam incontinentia, aut à prauo habitu natum, aut aliorum narrationibus prouocatum; sed ab insigni maleuolentia & pręcogitatione, ac pręmeditata improbitate profectũ. quæ res veniam nullam meretur, nec sat graui pęna puniri potest: soluit enim omne humanæ coniunctionis commerciũ, omne mutuæ charitatis vinculum, omnem fraterni affectus necessitudinem, omnẽ Religiosæ domus tranquillitatem, omnẽ spiritualis amoris nexum, omne fiduciæ robur.

Suc-

Succedúntque illorum loco, nullo ingenio, aut arte reparanda damna: in verbis factísque pulsâ securitate trepidatio: in omni etiam familiari collocutione, candore fugato, fraudum anxia sollicitudo; ac tanquam inter inimicas acies versanti, attonitus quidam timor: quaqua parte insidiis septo, hostilis quidam metus. nulla hîc læta dies, nullum gaudium explicatum: ponderantur tanquam in trutina verba singula, & in omni oratione retia & compedes circūspectamus. iam & incessus ipse & inambulationes nescio quid metuendum cōtineant. dúmque omnis fiducia fidésque exulat, taciti contabescunt animi, ac quasi in saxa ac rupes congelascunt.

Misera omnino vita, & non hostium acerrimis vouenda: vt extrema præeligenda pauperies, vincula sint & carceres inter lætum hilarémq; panem & aquã, quàm inter orbis delicias ac diademata ad omnem cōgressum verbaque mens attonita, dubia, insidijs beneuolentiam mentientium circumsepta, perpetuisque suspicionum æstibus, tãquam decumanis fluctibus iactata; vt infelicis-

cissima in continuis tempestatum harum circumuolutionibus omniq; acerbior morte censeri vita debeat. Tales sunt quorum meminit Ecclesiasticus ca. 12. *In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur vt subuertat te in foueam. In oculis suis lacrymatur inimicus: & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine: & si incurrerint mala, inuenies eum illic priorem. In oculis suis lacrymatur inimicus, & quasi adiuuans suffodit plantas tuas. Caput suum mouebit, & plaudet manu.* De inimico amicitiam simulante hæc verba: cuius cùm distillent labia fauum, mellaque fundant, lacrymæque amorem testentur, hostilitatem facta loquuntur. de quo illud verè Prou. 25. *Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ, & amittit pallium in die frigoris. Sicut enim æramentũ æruginat nequitia illius: & si humiliatus vadat curuus, adijce animum tuum, & custodi te ab illo. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam: ne fortè conuersus in locũ tuum, inquirat cathedram tuam.* talis etenim (Eccli. 6.) *est amicus secundùm tempus suum, & non permanebit in die tribulationis: est amicus qui conuertitur ad inimicitiã: & est amicus, qui odium*

& rixam & conuitia denudabit: est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis. Excitabit etiam tribulationes, nec parcet animæ mœrenti, nec iacentis sanguini. impinguatur namque aduersis, & ridebit in interitu aliorum, omni bellua crudelior. Prou. 16. *Lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam*, viam insidiarum & mortis. & dum amicum simulat, hostilia in incauto exequitur. bis sceleratus, simulatione & fine. Prou. 6. *Et sicut noxius est qui mittit sagittas & lanceas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico suo: & cùm fuerit deprehensus, dicit, Ludẽs feci.* nimirũ ludit in amico sanguine. hoc solo iudicio suo infelix, quòd cogitata ad optatum animo suo exitum deducere non potuerit. nec finem tamen improbitati, nisi in suo aut alieno sanguine statuet. Hic exitus infidæ mẽtis, perit, aut perimit: & miserando exitu amici, aut infelici suo, infidũ animũ signat, Deo hominibusque iuxta inuisus. de quo illud Prophetę Isaiæ 29. dici potest: *Væ qui profundi estis corde, vt à Domino abscondatis cõsilium: quorum sunt in tenebris opera, & dicunt, Quis videt nos, & quis nouit nos? peruersa est hæc vestra cogita-*

gitatio.quasi si lutum cõtra figulum cogitet, & dicat opus factori suo, Non fecisti me; & figmentum dicat fictori suo, Non intelligis. Profundi cordis omnis infidus est, alieni obseruator & substructor. ac licet fraudulenta consilia sua apud homines tegat, Deum habet cordium scrutatorem, qui educet è tenebris insidias in proximorum pernicem structas. quem si cogitarent inspectorem & vindicem, non descenderent ad noxias has fraudes, tanquam si machinationum harum nullum aliquando habituri essent discussorem, nullum iudicem. audiant Sapientem cap. 1. *Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ eius auditor. quoniam spiritus Domini repleuit orbem terrarum: propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impij interrogatio erit. sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius. Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ. quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit. os autem quod mentitur,*

ditur, occidit animam.

Remedia.

A Vitij huius fœditate & grauitate petenda: quam à communi mortalium omnium sententia mutuare possumus. qui licet proditiones nõ rarò bono suo venentur & probent, & pretio etiam parent, proditores tamen execrantur: quorum infame omni retrò ætate apud omnes nationes, omniq́ue sæculorum memoria nomen est. quoq́ue vnaquæq; generosior gens est, hoc proditoris nomen maiore in horrore habet. venalia nimirum alieni honoris, gloriæ & commodorum mancipia, indigna quæ hominis nomine censeantur, quo magis ab omni Religione eliminanda. Monemur sic à Sapiente Eccli. 37: *Noli consiliari cum eo qui tibi insidiatur, & à zelãtibus te absconde cõsilium.* & Pr. 20: *Ei qui reuelat mysteria, & ãbulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.*

Fouendus contrà fidus animus, qui nec proposita morte alieni proditor fiet. talem quicunque nactus fuerit, inter verticis sui gemmas primam statuat, colatq́ue vt cælo datum, obseruet vt oculi pupillam, bene-

fa-

faciat vt animæ suæ, intimaq; sibi familiaritate iungat. rarissimus enim horum vsus, ac inter millia vnus aliquando, aut alter. quo studiosiùs quærendi, fouendi, tutandi sunt. vt videant qui contrario virtuti huic tenentur vitio, quanta sit fidi pectoris prærogatiua. omnibus hoc opibus regnisque præstat: parari enim hæc industria laboreque possunt; animus fidus, secreti tenax, nulla mercede aut tormentis vincendus, à solo cælo sperari debet. amicus fuit in prosperis? magis etiam erit in aduersis. stetit inter secũda? non cadet inter aduersantia: quin fortiùs firmabit gradum, & ostendet se non purpuræ aut fortunæ, sed amico natum, cum quo per aduersantia lætior ibit, quàm sine illo in gloria. Serpens nimirum, sitis, ardor, arenæ, dulcia amori sunt. propone diademata: cõtemnet, si prodendus amicus est. opes & honores: ridebit, si alieni explorator delatorq; esse iubeatur. sponde plena manu voluptates: nulla illi maior voluptas est, quàm pro fidei firmitate ac tuitione vitam proijcere. deiice functionibus omnibus, exue muneribus, ad extrema terrarum populo-

rumque relega, indue compedibus: gaudebit, si pro fide, & negata proditione patiatur, & dulce ducet pro tam bona caussa pati: imò si destituatur ab amico, & hostem patiatur ex amico; stabit tamen in gradu, nec semel datam fallet fidem; & hostilitatem hanc errori tribuet, commiserabiturq; amico tanquam è febribus phrenetico & mente capto: morboque inimicum hunc ex amico animum, tribuet, non homini. ac nec iniuriis quidem damnisq; prouocatus, aliud quàm commiserationem reponet, qualem solemus mania laborantibus. Beatus qui hunc nactus fuerit: non enim quidquam in hac vita voueri aut concedi potest optatius aut maius, quam si nactus aliquem fueris, in cuius sinum tutò reponas quidquid animo habes malè, quidquid benè, securus de fide, certúsque de custodia. Benè Sapiens Eccli. 6. *Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio: & non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis. qui metuit Dominum, inueniet illum.*

CA-

CAPVT XXXIV.

Ingratus animus, beneficiorum immemor.

DEo hominibusque inuisum malum: quod cùm in omni hominum genere detestandum sit, tum multò maximè in Religioso, & mitior longè aperta hostilitas est. Nam quid magis cũ ratione pugnat, quàm cui benefeceris, pati inimicum? & omni hoste acerbior, ingratus est. nam inimicum æmulum suum auersari nihil nouum; odio etiam prosequi, cùm mutua sępe damna data & accepta, sat ampla odiorum causa intercurrant, nemo miretur. at post beneficia accepta dataque in beneficum largitorem insurgere, & pro beneficiis odia detractionesque reponere, belluæ verius, quàm hominis est.

Ingratitudinem verò vitia plurimùm reliqua sequi, experientia nos docet. neque enim illa intra solius nudæque ingratitudinis limites se continet: prosilit ferè ad odia, famæque ac bonæ æstimationis diminutionem, dictorum factorumque sugillationes.

Semel enim verecundia exuta, ne ingratitudinis ab alijs damnemur, decurrimus ad acceptorum beneficiorum extenuationem. inde etiam damnamus donatorem, merita nostra extollimus, dona deprimimus. quòd si magnitudine sua celari dona & beneficia non possunt, aliò donatoris mentem torquemus, & suis illum commodis, non nostris dona contulisse contendimus: vt cùm rem non possumus, mentem damnemus. ita sagaci ingratitudine inuolamus in amicos. Inde iam in apertas dilabimur detractiones ac hostilitates: ac primò apud vnum alterumúe, tandemque pudore exuto palàm in omnium oculis.

Fœdum in Religione vitium. & ferè reperies pari hos ingratitudine ab alijs percuti, qua in Superiores benefactoresúe suos sæuierunt: plerumque etiam mœroribus opprimi. ac melancholia quadam exedi & extingui. nam cum benefactores à se auerterint, nec quisquam se illis suaque credat, fidat nemo, imò quisque consuetudinem familiaritatemque fugiat; fit vt contabescant malis, sibi aliisque graues.

Qui

Qui si Superiores sint, non facilè suorum animos possidebunt: neque quisquam tali duce ad pericula decurret, nemo vltro labores suscipiet, nemo gaudẽs sudorem fundet, quem scit ingratitudine munerandum. nulli ad ardua mens stabit, aut ad generosa manum porriget, quam didicit non vacuã tantùm remittendam, & nullo dignandam præmio, sed insigni aliqua ingrati animi testatione feriendam. hinc pro laudibus, & beneuolentiæ signis, sicciora inferior pumice, satyroque quodam dente pronunciata verba referet, aut indignantem etiam orationem, factaq́; , clara & illustria licet, deprimentem. quibus modis etiam probissimorum, & ad labores promptissimorum animos exasperant. Ingrato enim benefacere durum, sudoremq́ue ingratitudine siccanti ac detergenti profundere graue est. inuitos proinde ac reluctantes suos ad ardua quæque reperiunt.

Si inferiores hoc malo tenentur, omniũ à se Superiorum animos auertunt, alienissimosq́ue experiuntur, ac diffidentia plenos, nec quidquam laude aut gloria dignum

magnumúe committentes:nullorum etiam consiliorum participes faciunt, nulláque familiaritate dignantur : nulla præmiorum munerumque prærogatiua condecorant. nā quis ingrato aut se,aut sua credat,aut beneficijs obstringat, quem nulla munificentia vincit,nulla liberalitas mollit? obduruit nimirum frons illius, & durior ferro beneficia repellit , & in auctorem pro munere conuitia retorquet.

Nulla deinde apud ingratum secreti firmitas. abditissima quæque propalabit. nihilque tam sanctum,à quo veneratione tactus abstineat.gaudebit etiam concreditorum sibi retectione, & inuidia duce , ad recondita quæque protendet manum, felicémque se æstimabit , si quid muneratoris sui erubescendum vulgauerit. hostem credas in inuidiæ scelere lætabundum, ac tanquam parta ex inimico victoria triumphantem.vt, si delectus detur, hostem longè præ ingrato diligas.nam vt ille acerbissimus sit, sanguinisque tui sitientissimus , beneficijs tamen vinces.nec vlla re magis crudeles inimicasque mentes, damnisque & odio efferatas,

ratas,

ratas, quam beneficijs mitigabis & mollies. pergit illa exaſperata furere? perge benefacere. repellit ab hoſtili manu munera? duplica, & vinces, ſedabiſque tandem ſanguineam hanc ſitim, frangeſque inimicos animos furore licet ebrios, deduceſque ad placidam quietem, inde in admirationem, in factorum ſuorum deteſtationem, tãdemq; in laudem & amorem, & cùm nolit beneficijs vinci, paria conatur reponere. quíque generoſa mente inimicitias fouit, odiaque ſparſit; eadem mentis generoſitate victus, beneficia tanquam miſſilia iaculabitur.

Ingrato verò quanto plus benefeceris, tãto magis exaſperaueris. beneficia enim illi materies odiorum ſunt, non ſecùs ac ligna oleúmque flammarum materia. Nec domandi hoc pectus remedium vllum. ſubtrahe beneficia, liuore & mœroribus quidquid interni in illo roboris eſt, emedullabis; cõfer, inſurget in benefactorem, tanquam ſi arma furenti præbeas; nega, in ſe ſæuiet, nulli, ac ne ſibi quidem amicus.

Contrà verò animo grato, ac beneficiorum memore nihil cuiquam iucundius gratiuſ-

tiusque euenire potest. Pulchrum sanè, & cælo dignum certamen, animi grati cum munifici largitoris beneficentia: cùm nec gratitudine hic se vinci patitur, nec beneficiis ille. gaudet benefacere generosus animus, & beneficium existimat, dona posse conferre grato. & prouocat quasi nolentes in beneficia gratus. cui etiam renuenti plena manu generosior omnis munera largitur. Ingenti deinde fiducia in talem fertur quisquis animo erecto est, ambitque vltro amicitias, & felicem se consuetudine illius arbitratur. nec quidquã tam magnum est, quod non in gratiam illius lubens profundat, vitam etiam positurus, si qua grauior necessitas postulauerit. Nec minor in animo grato magnitudo est; se suaq; sanguinemq; lætus profundet in benefactoris sui caussa, nec fortunam huius, sed animum sequetur, ac in aduersis, iuxtà ac secundis fidem tenebit. Ingruunt tempestates? vltrò se illis pro benefactore inuoluet. petitur huius pectus? latus opponet suum. audit detrahentes? laudes opponet. delicta videt? excusabit, si potest, aut certè mitigabit verbis. si lenimẽ rei grauitas

nitas non patitur, ingenti animi ſenſu miſerabitur benefactoris ſui, & ad preces apud Deum, lacrymaſque decurret; gratâque interim memoriâ in quacunque fortuna benefactorem ſuum proſequetur: &, vbi ſe occaſio dederit, virtutes enarrabit, delicta humanæ fragilitati tribuet.

Remedia.

FVge ingratos animos, conſuetudinem deuita, contubernio repelle, nihil crede, ne te obſtrictum teneant.

Nihil quod laudem mereatur committe, vilioribus deſtina, magnorum familiaritatibus ſubtrahe, à publicis functionibus exclude.

Frequentatis ſæpe per annum ſpiritualibus exercitiis, piorum librorum aſſiduis lectionibus, fortibus Præfecti ſpiritus monitis, adiuuandus erit.

Proderit etiam ſi inualetudinis tempore pronam in ſe paternamque ſenſerit Superioris mentem. quæ res ſi ingratum illius animum non flectat, à ſolo Deo remedia poſcenda & ſperanda ſunt. cuius ſunt

non aliena abs hac re apud Lucam verba: Luc. 6. *Diligite inimicos vestros. benefacite, & mutuum date. & eritis filij Altißimi: quia ipse benignus est super ingratos & malos.*

Vitij etiam huius magnitudine terreri quisque meritò debeat. describit eam paucis sed fortibus verbis D. Bernardus Ser. 51. in Cant. *Ingratitudo ventus est vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ.* & de ingrato Sapiens cap. 16. *Ingrati spes tanquam hibernalis glacies tabescet, & disperiet tanquam aqua superuacua.* & monet Augustinus, de verbis Apost. Serm. 16. *Grati simus ex eo quod habemus, vt addatur quod non habemus, & non perdamus quod habemus.* Solet enim Deus eadem ingratis animis inferre, quæ seruo nequam suffodienti talentum domini sui: Mat. 25. *Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. & inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.*

CA-

CAPVT XXXV.

Nimia ad externa diffusio.

SIue illa à quadam naturæ inquietudine, & necdum in plenum domito sæculariũ affectu proueniat, siue ex tædio ariditatis interioris, dum in externis mens solatia quærit, quibus interiùs caret; non leue vtrobique malum est. Euenire enim solet, vt, dum se totũ animus in externa profundit, adhæreſcat etiam non cogitanti non parum sæcularis & mundani pũlueris, quibus obtenebratur spiritualis oculus, ne ea deprehendat, quæ & ipsi & Religioni noxia sunt, quæque illum paulatim à genuino & primæuo vocationis spiritu abducunt. ita à tam paruis initiis mens tota obtegitur: minimarum nimirum arenarum congestio crescit in montem, fertiléſque etiam agros infæcunditate & sterilitate sua contegit. Bonau. de 6. alis. c. 7. *Cùm enim propter temporis breuitatẽ. & diei malitiam vix necessariis sufficiamus disponendis, si superuacuis & alienis volumus occupari negotiis, negligimus vtiliora & meliora: cùm distractus animus ad plura, fit minor ad*

singula prouidè peragenda. Inde fit aliquoties, cùm Prælati & Ecclesiastici nimis se exterioribus occupationibus implicant, ædificiorum, agrorum & vinearum & similium, quibus fructuosiùs carerent, vt non solùm meliora interim negligant, sed etiam conscientiam sæpiùs inquinent, & ex vsu exteriorum tenebrescat mentis oculus ad cōtemplationem spiritalium & internorum, & tepescat ad desiderium supernorum. Sicut enim humores noxij affluunt, vbi fuerit in corpore læsio, nisi cautè remoueantur, ne fiat ibi tumor vel vlcus: ita & negotia crescunt ad extinctionem spiritus, qui se ijs acquieuerit occupari. Super omnia verò debet semetipsum rector circumspicere, ne alijs prouidens, seipsum negligat, neúe alios saluans, seipsum in periculum demergat. Matt. 16. *quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

Desipiunt etiam in dies magis magisque interna, dum delectamur externis, nec potest animus his obsessus, cælestia sine pugna admittere. Multis deinde, licet magna cautela & circumspectione vtatur, necessum est se homo implicet, quæ aut minùs vocationi consona, aut ab illa etiam aliena: labiturque ali-

aliquando in pœnitenda, corporique vniuerso nocitura.

Et incredibile est, ad quanta damna è leuibus initiis decurratur. Guttæ nimirum & stillicidia tenui licet filo desudata excauant rupes. à tam molli raroque lapsu vincuntur multorum sæculorum opera, & quæ decumanos vicerunt fregeruntque fluctus, guttatim depluente lympha sedibus pelluntur. Idem vsu venire videmus in Religioso. steterat quaqua parte irruentibus tentationibus, dum se domesticis contineret parietibus, & superior etiam omnibus inferorum conatibus stabat interritus; vt primùm veteres egressus limites, plusculùm se in sæculum diffudit, cœpit labascere, & dissimilis iam esse sui. Nec mirum. cùm enim Religionis clauderetur terminis, perpetua quadam interni spiritus pascebatur alimonia, tanquam cęlesti manna, firmabaturque domestico orationis propugnaculo aduersus procursantes hostiles acies; at postquam destitutus his præsidiis, nudum exposuit latus inimico ferro, quid nisi vulnera expectet cędemque?

Nec

Nec pessima quæque primo ingruunt prolapsu. pedetētim ad præcipitia ducimur, eo ferè passu, quo ad externa diffundimur. à minimis scilicet initiis, ad latissima damna descenditur. Et trahimur primò agendi quadam cupiditate: & videri Religiosus amat, quisquis sæcularibus se rebus immiscet. aut sanè è leui quadam fastidientis animi nausea, ac spiritualium lassitudine, profundit se ad externa, tāquam nauseæ aut inualetudini suę remedium aut solatium quęsiturus. Interrumpendus nimirum spiritualium ille cursus erat, ne aut contentione frangeretur animus, aut eiusdem spiritalis cibi fastidio teneretur. infelici commutatione à cælestibus ad sæcularia decurritur, quasi in medicinam ac solatium. Ex quo fit, vt quo mens profundiùs perituris illis immergitur, hoc potentiùs eripiatur æternis: pari ferè passu, vt quantum illis accessit, tantum hîs decedat.

Neque diu tales Deo coniunctos videas, cùm disiungantur per externa. patiunturq; difficultates maximas, vt ad stata orationum tempora se recipiant, & vt conatum

tum adhibeant, effunditur ſtatim omnis in iis collectus fructus, quaſi ſi demeſſam meſſem diſpergas in ventos. inde areſcunt animi, ſpolianturque ac nudantur opibus internis omnibus, vt nec ſuæ, nec propagãdæ proximorum ſaluti aut Dei gloriæ idonei ſint. contingitque illis, quod validis fluctibus ac tempeſtatibus iactatis, vt ſtomachi patiantur faſtidia, nauſeentque ſuper omni ſpiritali cibo, viribus deſtituti. tranſeũt deinde ad carnem & corporis commoda, illiſque vicina. cumque narrationibus impleantur ingentium paſſim detractionum, facilè in eaſdem domi foriſque effundũtur. aſſurgunt exinde animi. & quo pluribus miſcentur, maioremque externarum rerum cognitionem conſequuntur, plus etiam faſtus induunt. hinc domeſticæ exurgunt æmulationes, pariaque in imitationem ſtudia. quæ res ad parum ſæpe affinia religioſæ modeſtiæ ac moderationis conſilia impellit. Nec res tegi diu poteſt. decurritur ad externos, & æmulationum ſemina latè ſparguntur, damnanturque in Religioſis ſæculares mores, partiúmque ſtudia, plurimúmque

que de ſanctitatis ac maturitatis opinione decedit: è quo ſperata multorum ſalus vniuerſa propè collabaſcit. Bene Antiochus hom. 102. *Laquei & pedicæ ſunt aſpirantibus ad ſalutem ſæcularium congreſſus, ac prolixæ eorum confabulationes mentem prorſus auocãt à Dei glorificatione & ſpiritali lætitia.* & magnus Gregorius lib. 3. Dial. c. 15. *Valdè difficile eſt, vt lingua ſæcularium mentem non inquinet quam tangit: quia dum plerumque eis ad quædam loquenda condeſcendimus, pauliſper aſſueti hanc ipſam locutionem, quæ nobis indigna eſt, etiam delectabiliter tenemus: vt ex ea iam redire non libeat, ad quam veluti ex condeſcẽſione deducti venimus inuiti. ſicq; fit, vt ab odioſis ad noxia, à leuioribus ad grauiora verba veniamus: & os noſtrum ab omnipotẽte Domino tanto iam minùs exaudiatur in prece, quantò ampliùs inquinamur ſtulta locutione.*

Quòd ſi quę neceſſitas ex obedientia nata cogat ad illa, meminerit vocationis, Deíque ſui, & properantis æternitatis: ad illúmque quoties per interualla licebit, eo ardentius euolabit, quo minus temporis conceditur; aſſueſcatque in medijs etiam externarum rerum occupationibus cælum inambula-

bulare, frequentibúsq; imo ductis pectore suspiriis communem omnium parentẽ pulsare, in illum densas immittere preces, tanquam telorum syluam; calentia iaculari vota, tanquam nubibus cõtorta fulmina; perennes profundere lacrymas, tanquam euripi fortunata maria, beata negotiorum & lacrymarum reciprocatione. Felices occupationes, tam beatis permistæ animorum condimentis: sic enim fiet, vt nec cariem sentiant, nec putredinem metuant, nec viam ad ruinam domino sternant. At Superiorem prudenter in hac re Gregorius in Past. p.3.c. 7. monet: *Sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, externorum prouidentiam in internorum occupatione non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis non impendat.*

Remedia.

ORationis studium, considerationis in Superiore hora seriò impensa: examina conscientiæ non perfunctoriè adhibita: adspirationum ad Deum frequens vsus, etiã in mediis sæcularium rerum tractationibus.

Fre-

Frequens etiam piorum librorum lectio, actionúmque sæcularium per spiritualia exercitia interruptio.

Superfluarum rerum resectio, maximeque speciosarum, & quæ plus habent externi decoris, quàm animarum fructus.

Colloquiorum & visitationum rarior vsus, quæ si quando per alios non minori fructu peragi posse sperare licet, in alios potiùs transferantur, quò liberiùs ipse interno homini suo vacet.

Sæcularium occupationum fuga, quæ eo difficilior erit, quo mens semel tota illis immersa, altè in religiosa toga sæcularem imbibit succum. Quare nisi talis validè seipsum reprimat, propensionem domet, affectum potenter comprimat, non facilè victoriam sperabit.

Amandatio ad alias habitationes & munia, in quibus minus periculum est externæ effusionis, spésque maior spiritualis collectionis, solitudo maior, occupationes rariores, populus infrequentior, minor cognitio.

Iteratæ per annum spiritualium exercitio-

tiorum recollectiones plurimùm hic iuuabunt:in quibus si metuenda damna periculáque , exempláque non postremorum in Religione virorum,infelici exitu signata seriò & non cursim examinentur , ingentia sperari emolumenta possunt. Frequens etiam cogitatio verborum horum , Ad quid venisti ? quid sæculum moribus factisque repetis sæculi desertor? multum per omnem partem proderit; minæque intentantis Dei Luc.9. *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro , aptus est regnō Dei.* & illud Mat.6. *Nemo potest duobus dominis seruire. aut enim vnum odio habebit,& alterum diliget:aut vnum sustinebit,& alterum contemnet.*

Proderit etiam nullam rem aggredi, sine præuia secum recollectione, seriúmque dictorum factorúmque re peracta examen instituere,sic vbi erratū, aut à religiosa modestia, à primorum parentum maturitate, ab instituti regula decessum. proderítque in primis, si diebus singulis quadrans vnus sub noctem seponatur, quo diei illius cum externis peracta recolamus. nullámque vniuersim omnino rem inscio Superiore sus-

ci-

cipiamus, ac nec vltrò nos negotiis immergamus. Quòd si frequentes externorum accedant interpellationes, assuescat eas Religiosus piis interspargere colloquiis; vt si pergant molesti esse, aliquid semper referant boni: aut tædio piarum rerum affecti interpellare desinant.

Excitatio in se diuini amoris, diuinarúmque rerum, multùm in hoc genere valet. neque enim talis facilè se patietur ab illis deduci, ad externa duci. nã qui ad hæc se trahi permittit, amorem in hæc suum testatur. nõ raperetur si non amaret. rapitur: amoris indicium est. exuat hunc amorem, diuinum induat, & vicerit: memineritque verborum D. Gregorij 4. Moral. ca. 30. *Qui ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profectò est, vt ab hoc temporalitatis amore lassetur, vt tanto frigescat à studio sæculi, quanto surgit ardentior in amorem Dei. quem scilicet si perfectè arripit, mundum etiam plenè derelinquit. & eo funditus temporalibus moritur, quo ad supernam vitam altius afflatu æternitatis animatur.* & eodẽ capite: *Qui in auctoris sui amore roborantur, quo magis in concupita Dei fortitudine conualescunt,*

eo

eo à propria virtute deficiunt : & quo robustius æterna appetunt, eo à temporalibus salubri defectione lassantur.

CAPVT XXXVI.

Castitatis neglectus.

CVm aut fiducia nostri, aut aduersariorum contemptu, aut periculorum neglectu in pręcipitia ruimus improuidi, damnáque non reparanda accipimus. hîc oculorum liberiore iactatione ludimus; ibi aurium curiosiore aucupatione vellicamur; alibi lasciuiori inuoluimur lectioni. succedit familiaritas sexus alterius, diuturniora colloquia, captata solitudo, prolixiores repetitæ & frequentatę confessiones, spiritales instructiones familiariores, munerum mutuę acceptationes, secretorum vltrò citróque consiliorum communicationes, ingens per amica silentia commissorum fiducia, officiosæ & sæculum redolentes salutationes, scriptiones comitate & beneuolentia plenæ; nec qualis inter patrem filiámque veneratio, sed qualis inter sponsas sponsósq; honorum præuentio,

Inde

Inde iam prosiliunt nociturae libertates, mutuus aspectus, exporrectae frontes, hilaritudines, verba risum prouocantia, gestus leuior, minusq; religiosa corporis compositio, membrorum iactatio, narrationes similitudinésque è matrimonio petitae, quibus paulatim & pudor ponatur, ac tota demum verecundia exuatur: succedunt faciliores manuum contactus, & qui antea ad vestes ac vestigia propè pedum erubescebat, nunc constanti vultu & oculos intuetur lasciuientes, & labia oraque legit ridentia, & prouocantes amicat genas, nec exhorrescit ad nudatum pectus magni lupanaris anteambulum, omnisque omnino libidinis prouocatorium. Cypr. de sing. cleric. *De caminis nimirum scintillae prosiliunt, de ferro rubigo nutritur, morbos aspides sibilant: & mulier fundit concupiscentiae pestilentiam: in risum aliquando dissoluitur, nunc blanditias exhibet, & quod est venenosius super cuncta, psallere delectatur aut cantare, cuius cantu tolerabilius est audire basiliscum sibilantem.*

Augmenta sumunt haec per interualla; neque quisquam repentè fit pessimus: quin imò

imò ſub pietatis pallio, ſub ſpiritalis inſtructionis prætextu latent & teguntur hæc nocitura, & in mortem pedetentim abitura, ac quodam quaſi perenni ſtillicidio excauantur & exteruntur religioſa pectora firmiſſimæ quondam rupes, & tot antè dæmonum machinationibus, tot inferarum legionum valido procurſu ſuperiores, femineo cadunt oculo; tam molli, vt ita dicam, elemento chalybe fabricata corda, ferro cincta. ita virorum primi & maximi, & ſtellę ſoleſque futuri cęlo, muliebri corruunt manu, Samſones Dalilę, Dauides Berſabeę, Salomones plurium blanditia.

Ac ſupina omnino opus negligentia ac ſpiritaliũ neglectu ac tepore in eo qui poſt annos in Religione decurſos in carnẽ labitur. cùm enim experientia doceamur nouitios à ſæculo recentes, vix ex altiſſimo vitiorum oceano ereptos, madentes adhuc & criminum fluctibus non ſemel inſepultos, ægreque caput attollentes, aut è media etiamnum prauarum affectionum fornace calentes & ambuſtos, necdũ deguſtata virtutum pulchritudine, orationum robore,

mortificationum firmitate,in magna animi puritate primos Religionis annos decurrere; rara oculorum auriumq́; cuſtodia,celeriq́; quarumcumque occaſionum fuga, ingentiq́; omnium quæ ad voluptatem quoquo modo ducũt horrore ac deteſtatione; mirum planè videri debet poſt variorum annorum in Religione educationem, labi viros religioſos,meditationum orationumq́ue præſidiis excultos, poſt variarum virtutum documenta,poſt exercitam & ad arma ſpiritalia paratam mentem, poſt continentiæ callum,poſt corpus pœnitentijs diſſcul-ptum,poſt tot hoſtiles acies, tot inferorum agmina ſuperata, protritam & calcatam nō ſemel carnem, nobiliſſimos deniq; à mũdo triumphos actos; mirum planè & prodigio ſimile labi in muliercula Religioſum, hunc laſciuiæ oculo captum, illum feminea voce deluſum, alium leui contactu tanquam cō-pede conſtrictum, quin & petulantioris penicilli conſpectu tanquam à Babylonijs ignibus arſiſſe non neminem; plurimos etiam tanquam niuem ſole medio, muliebribus colliquatos radijs, aut ad domeſticas illarũ

flam-

flammas, tanquam à potente fulgure emedullatos, multosq; à solo petulco & ludibũdo in femina calamo iacuisse prostratos, arbitreris Herculea claua aut cęstib'.protritos.

Verùm si altiùs principia legamus, & præcipitij caussas propiùs intueamur, non ab vltimo illo immanis ac miserandi prolapsus momento, sed à semitis longa ad illum manu ducentibus initia sumenda erunt; à Sacramentorum nimirum, orationis, meditationis, examinum conscientię, spiritalium librorum, pœnitentiarum, manifestationis animi morborũ, sobrietatis ac modestię neglectu ac contemptu, à præfidente fiducia sui, regularum violatione, frequentatis muliebribus colloquiis, sociorum fuga, secreti captatione, otij amoris, laboris declinatione, cibi potusque commodorumque corporis prosecutione, alijsque his similibus ad infames femineos scopulos paulatim prolapsos reperiemus. Non vna hora, die, mense cecidit veteranus: anni viam ad ruinam strauerunt, & tanquam blattæ & tineæ leui licet corrosione, vniuersum paulatim robur emedullarunt. A tam paruis initiis ad

malorum extrema inuictus ille, dum Religionis amor regularumque obseruatio staret, veterani animus prolapsus est: stillicidia hæc nimirum incauto annorum prolapsu sana exederunt. tam suauis elementi guttata mollities tanquam leui spongia, aut amico osculo, quidquid erat saxei roboris, extriuit, ita à scintilla vrbes iam nullę, & à modico veneno Herculeæ iacent vires ignibus pabulum.

Vitabit hæc modica quisquis salutem amat, quisquis præcipitia, quisquis exempla cogitat.

Remedia.

A Superioribus partim, partim ab inferioribus petenda sunt. proderit, si Superior in omnem occasionem intentum oculum teneat, nusquam operam suam in hac materia deesse patiatur, nusquam etiam in minimis in hoc genere parcat. parcere hîc odisse ac perdisse est. excubet seriò ne qua parte regularum obseruatio infringatur, ne intepescat in orationis ac mortificationis studio spiritus, ne primus languescat ar-

ardor. initijs ante omnia occurrat, nec medicamenta differat in validiorem morbum, ne curationem in ferrum & ignem reijcere cogatur: occaſiones omnes ad viuum reſcindat, etiam enſe non damnanda, ſi ad dãnanda quoquo modo ducant, reuellat: quęratur ęger, laudabit periculis ereptus, neque prudens ſublatas ægritudinum cauſſas dolebit. peritiſſimus ille medicorum eſt, qui præprouida cura anteuertit mala. nec iuſtã querimoniæ cauſam habet, quem ad exactam regularum ac conſtitutionum obſeruationem, vigilans Superioris ſolicitudo cogit. arguat in Superiore inferior diffidentiam & inanium ſuſpicionum ſeriem: conſultius eſt illum Superioris diffidentia circumuallatum ſtare, quàm minima illius fiducia non reparanda præcipitia pati.

Qui roborauerit ac obdurueritanimum diuinarum meditationũ ac orationum ſtudio, qui conſcientiæ ſuæ latebras bis per diẽ diligens non perfunctorius ſcrutator excuſſerit, qui quidquid quacunque via irrepſerit malorum celeri pœnitentia deleuerit, qui ſpiritalium librorum lectione nullo

non die pectus firmauerit, qui frequentibus per diem aspirationibus mentem ab humanis abduxerit, ad diuina sustulerit, qui se suaque omnia, animorũ in omnem partẽ affectiones, irruentiumq; tentationũ fluctus ac procellas Superiori non minùs cãdidè quã integrè, vt medico, vt patri, vt matri reserauerit; non facilè ad erubescenda labetur.

A nocituris deinde magna cura animus auocandus, à quacunque feminea familiaritate, à muliebri visitatione, à colloquijs quocunque prætextu prolixioribus, ab earũdem personarũ confessionibus frequentioribus, à munerum vltro citroque erogationibus, à mutuis scriptionibus, à molliori cura, & patrocinijs subsidijsq; tenuioribus procurandis, à lasciuientium calamorũ lectionibus, à liberiorum penicillorũ circumspectione, ab auida blandiorum verborum captatione, à diuturniore alterius sexus pręsentia & sermocinatione, à curiosiore rerum verborumq; non castorum inuestigatione. Neque enim quacunque demum ex causa Religioso immorandum talibus, neque altiùs vestigia parum castis semitis imprimenda;

da; celeri potiùs hæc volatu quàm greſſu tranſcurrēda, & vt per ardentes prunas, per inimica agmina, per aduerſariū ferrum, per interimentia venena præpropero curſu ſaltuque tranſilienda ſunt; etiam in medijs abditiſſimarum confeſſionum diſquiſitionibus, ne aut ignorata diſcantur, aut explicata amburant, aut à penitiore agnitione altiùs imprimantur animo, quàm vt valido pòſt conatu excuti poſſint. Credi enim non poteſt, quam immania pectori incendia è minima ſcintilla ſuboriantur, quantaque vniuerſam mentem è tenuiſſimis initijs flamma depaſcat; vt ſemel curioſiores oculos conieciſſe, ſemel aures præbuiſſe, vix multorum poſtmodum annorum lacrymis elui poſſit: quin imò non rarò non niſi cum vita, lucta è tantilla re nata deponitur.

CAPVT XXXVII.

Nimia fiducia ſui in rebus agendis, feminarúmque conſuetudine.

CVM etiam ſæculi prudentes moneant, prouidi eſſe, aliorum potiùs in cauſa

ſua conſiliis, quàm propriis niti. ferè enim labimur in noſtris, & affectu trahimur potiùs quàm ratione: neque magis obuium ac familiare eſt, quàm probare quæ placent: euenitque in his, quod nebula tectis, quibus verarum rerum proſpectus omnis intercluditur; quod per rubrum vitrum obiecta intuentibus, qui res omnes rubro colore tinctas arbitrantur, nec errorem hunc, niſi amouerint vitrum, deponunt. Vitrum hoc priuatus affectus cuiuſque eſt, qui rem omnem colore ſuo tingit, nec patitur veritatem detegi.

Quantis verò periculis fiducia hæc nimia expoſita ſit, facilè videbit, qui innumeras errorum in rebus humanis cauſas cogitauerit, maximè in rebus arduis, & quæ rempublicam, quæ Principes viros, quæ Religionis vniuerſæ nomen bonum tangunt, in quibus ſemel erraſſe, ferè perpetuum eſt. Ita nulla arte reuocari error ille poteſt, qui vniuerſam rempublicam traxit in ruinam. Grauis error, & ab ambitione natus, & plurimùm lapſui vicinus.

Audire, in deliberationem vocare, nun-

quam non à magnis & prudentibus probatum, è quibus qui deliberationem instituit, optima seligat ac tutissima. Scio primum illum locum in prudentia tenere, qui in pectore suo senatum ac consilia, fugiendaque sequendaque reperit: proximum illi, qui ex aliorum consiliis sanissima deligit. at quanti priores sunt? vix è millibus vnum aut alterum inuenias: & vt talem nactus fueris, sensum tamen aliorum explorasse, obesse non potest, prodesse potest. vt prudenter Sapiens Prou. 11. *Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem vbi multa consilia.*

Nec diffiteor in subitis audacissima aliquando, tutissima consilia esse; sed perrarò ad hæc extrema compellimur, & tutiora sequimur, dum res locusque permittunt. qui peritos audit, & rationum illorum momenta serius indagator excutit: nam vt nihil aliud, hoc sanè qui alios in deliberationem admouet, consequitur, vt tot propugnatores ferè habeat, quot consiliarios; si negligat, tot oppugnatores referat.

Neque quisquam propè est, qui non aliquid aliquando suggerat rei bonæ; vt non

rarò etiam in infimis non pœnitenda reperias. Accedit alta quædam quietudo mentis, cùm mens deliberationis conſcia, nihil temere, aut propriæ libidinis impulſu aggreſſam ſe nouit; cùm contrà in vario metu ſint omnia, ſoluſque, ſi quid aduerſi inexpectatum aduenerit, damna, variorumq; iudicia ferre cogatur, protectore deſtitutus.

Neque facilè quiſquam antè neglectus, re ad extrema, aut vltimam deſperationem deducta, manum admouebit, ne in tam dubio exitu honoris nihil, dedecoris referat plurimum. quin imò reperias non paucos, qui quòd in conſilio capiendo neglecti videantur, non improbent modò, ſed & variis ſubſtructionibus ſubdoliſque machinationibus probatiſſima etiam euertere conentur, & miſcere damnanda, qui ſententiam rogati, probaſſent. Non quòd omnes velim in cõſilium adhiberi, ſed peritiſſimos quoſque ac primos, quibus vel longa experientia, vel muneris ratio, vel ingenij iudicijq́ue bonitas lucem ad varia præfert.

Nulla verò in re magis elucet hoc malum, vulneraque non medicanda infligit, dam-

damnaque non reparanda dare consueuit nimia hæc fiducia sui, quàm vbi de castitate agitur: & ferè cecidisse reperies, quos nimia fiducia sui longiùs à littore prouexit, & maria hæc multorum mortibus infamia tentare suasit. Fiducia hæc inter hos scopulos & breuia nauiganti naufragio proxima est. enauigauit qui timuit, quique non suo solius consilio fluctibus hisce domesticam commisit ratem.

Præcipitia demum hîc sunt. Caueat quisquis salutem amat. vno leui flatu aut prolabentis in hoc lubrico vestigij lapsu, salus cõtinetur. Ne fide quisquis salutem amas. præcipitio fiducia hæc omnis proxima est.

Et sanè in labili admodum figit pedem, quicunque hunc campum impauidus calcat. Syrtes & breuia cogita, scopulos & decumanos fluctus, cùm à tirone Oceani inexperto nauigantur. tot omnium ætatum naucleri peritissimi in hoc profundo naufragium fecerunt, & in extrema senectute, post enauigata maria, torrentem non rarò repererunt, in quo perirent. tot veterani milites, post innumeros triumphos, & ho-

ſtium cædes, poſt campos cadaueribus fatigatos, ſudem inuenerunt, quo caderent: tot prudentia & eruditione clari, cano iam capite ludibrium facti ſunt, & mundo fabula. & ſperabit neſcio quis ingenti plenus fiducia ſui, medios inter femineos fluctus, tabula ſalutem? inermis inter armatas has mulierum acies illæſum corpus? effugia denique ac tuta receptacula adoleſcens inter illius ſexus inſidias laqueoſque compedeſq; medius? ingens error eſt, poſt tantorum naufragia, cædes & vulnera, meliora ſibi fatua fiducia ſpondere.

Et ſanè quiſquis non timuit, aut iam lapſus eſt, & proſtrata iacet victima in fami muliebri manu iugulanda; aut lapſui proximus eſt. vt meritò ſtolidum illum dixerim, qui poſt orbe toto magnorum ſtrages, inermis victoriam ſperat, & audet iratos hos prouocare fluctus palmari ſcaphæ confiſus, quos tot armatæ rates nequidquam integra carina tentarunt.

Et verò monent prudentes, à ſolo timore & fuga ſalutem in hac lucta ſperari poſſe: nec quemquam in hac pugna periiſſe, qui-

non plurimùm à nimia fiducia ſui, viam ſibi ad ruinam ſtruxerit. Venena cogita, nullus illa, valida quamuis manu, prudens contigit. nemo ſerpentem, frigoribus licet torpentem, impunè deliniuit. Hercules, & Sãſon, & quidquid firmum, roboriſque plenum, hîc cadit. ſuperant venena robur: at nocentior omni veneno mulier eſt: ludus baſiliſcus eſt, & nulla iam hyæna eſt, ſi cum illius oculis & voce conferatur. Timebit proinde hæc toxica, quiſquis iudicẽ Deum timet, & inferni pœnas; quiſquis ſalutem amat, & repoſita cælo præmia: nec erubeſcet audire timidus, vt ſecurè infidum hoc enatet mare, tãtorum ſubmerſionibus infame, vt tutò venena hæc effugiat, tot magnorum luctuoſo exitu nobilitata; vt integro demum corpore, femineo ſe huic gladio eripiat, tot primorum orbe toto ſanguine & cædibus ebrio.

Prudenter Cyprianus monet, & fidentes inſtruit De ſingul. Cleric. *Aduerſaria eſt confidentia quæ periculis vitam ſuam pro certo commendat, & lubrica ſpes eſt quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. incerta victoria eſt inter ho-*

stilia arma pugnare, *& impoßibilis liberatio est flammis circundari, & non ardere.* & alius: *Expedit multo, bene timere, quàm malè fidere, & vtilius est vt infirmum se homo cognoscat vt fortis existat, quàm fortis videri velit, infirmus vt emergat.* eiusdem illa sunt: *Nemo de suo corde præsumat quando profert sermonem, nemo de suis viribus confidat quando suffert tentationem. quia vt bona prudenter loquamur, à Deo est, non nostra sapientia; & vt mala fortiter perferamus, ab illo est, non nostra patientia.* & Sapiens Prou. 3. *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.* & Apostolus 2. Cor. 1. *Non simus fidentes in nobis, sed in Deo.*

Remedia.

AB exemplis tutissima sunt. felix ille qui alieno periculo doctus, neminem suo docet. Percurramus humanarum propè rerum omnia. Imperatores, dum nimia fiducia roboris sui, hoste contempto, ardua petunt, vniuersam gloriam infami exitu macularunt. Peritissimus quisque nautarum, dum nimiùm elemento suo fisus, altiùs prouehitur, naufragium passus est. Et non summi natatores, pugiles, torrentibus sorbentur,

tur, & imbelli ac rustico ferro cadunt? Eadem in omni hominũ genere reperies: quo magis timore armandum pectus, metu cingenda latera; tutum te hîc comites præstabunt, & inter pericula prouidum & securum.

Cogita deinde, quanti in carnem delapsi; & disces ab hac fiducia in pręcipitia hęc turbatos, dum robori virtutique suæ fidunt: &, dum non firmant illecebris aures, non frenant oculos, linguam, manus, nec tanquam compede stringunt domesticas has feras, in medio felici cursu, ludibrium facti sunt orbi, & in exemplum iam aliorum positi. Audet Religiosus quocunque pretextu diutiùs colloqui? familiariùs, liberioreque deinde aspectu & cachinno, metuque ac verecundia exuta? etiam in contactum ibit, inde ad extrema malorum.

Vtile fuerit, nihil in eo genere aggredi inconsulto Præfecto spiritus, & aliorum potiùs, quàm suæ sententiæ niti, ac tuta quæque vereri. Prudens Imperator in alta pace bella cogitat, adeoque & bella parat, ne imparatum hæc improuidumque opprimant.

Pa-

Paret etiam ſpiritalis athleta in pace bella: muniat pectus lorica timoris Domini: armet caput cæleſti, non ſua fiducia plenus: & quo minus ſe bellorum oſtentat, hoc præſentior ſibi magis etiam timeat, & à magna malacia magnas tempeſtates expectet. hoc propinquior periculo, quo molliùs hoc elementum ludit. Ne fide huic tranquillitati. maiora ſub hoc ridente vultu damna latẽt, voragines & ſcopuli teguntur hac ſerenitate. Nihil proinde inter omnia remedia præſentius, quam nulli fidere, vereri omnes; etiam in ſorore fæminam cogitare, & in fratre virum. Deum denique omnibus præſentem, præmiatorem & iudicem, etiam cogitationum reconditiſſimarum.

Monemur vniuerſim à Sapiente Prou. 3. *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ, in omnibus viis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos, ne ſis ſapiens apud temetipſum.*

CAPVT XXXVIII.

Feminarum familiaritas quocunque prætextu, confeſſionum, inſtructionum ſpiritualium, boni temporalis, ægritudinum.

Et

ET ſanè magis periculum adit, qui dolo circumuenitur, quàm quem hoſtis aperto aggreditur marte,& palàm. in fraude nulla ferè virtus, aut robur iuuat, cùm incauti in inſidias labamur, & antè cadamus, quàm periculum ſenſerimus. Et familiaritates tales minùs ſunt ſuſpectæ, minuſque timentur, cùm ſub ratione boni mala tegant. Ita cadunt primi parentes,& Amaſa, & Abner doloſo Ioabi ferro, & hominum pars magna.

Et quis inter tripudia,& lætitiæ ſigna ferrum vereatur, & caput Ioannis in diſco, & inter oſcula Iudæ Magiſtrum prodi? ſub tã pio nimirũm velamine nocitura, & perimentia latent venena. Iam in omni Religione, omniumque hominum genere, quàm grauibus multorum lapſibus ſtrata ad ruinam via eſt!

Familiare in hoc malo eſt, excuſationes prætexere, Res leuis eſt; quid periculi è tantilla re? Sed & ſcintilla res leuis eſt,& tamen quam latam non vno ſæculo dedit flammam? flamma, non ſcintilla, mulier omnis eſt, adeoque ignis eſt, quo orbis non ſemel

con-

cõflagrauit. Et venenũ modicum, non venenum est? quàm multi vitã modico illius haustu finiuerũt? nullum muliere venenum potentius est: frons, oculi, genæ, labra, vox, risus, manus, vestes toxico plenæ sunt. & non magna pars hominum cadit hoc veneno? Vidit ille, audiuit, leuiter & fortuitò tetigit alter, & captus est. Quare monet Sapiens Eccli. 9. *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. auerte faciem à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.* ita à paruis, ab vno nimirum oculorum iactu, ad magna dilabimur.

Et non leuia sæpe sunt bellorum initia, quibus totus propè non semel exarsit orbis? Grauiora in omni muliere reperies, & intestinorum, tanquam ciuilium bellorum caussas maximas. plenæ historiæ sunt. Nulla deinde res leuis dicenda, quæ ducit ad interitum, & qua primi maximique, omni historia teste, ex omni hominum genere ceciderunt. hinc illud Cypriani: *Quantos leones domuit vna muliebris infirmitas delicata! quæ cùm sit vi-*

vilis & misera, de magnis prædam capit.

Non sentio, & roboris sat videor tot annis collegisse, quibus nullo nocumento inter illas versor. Non minimus morbus, & sine sensu irrepens, initio neglectus, interitum parauit etiam valẽtissimis, & annorum numero per aspera & dura firmatis? non minima vulnera, & sine sensu accepta, ad sectionem & vstionem & mortem ducunt? Noli anteactę probitati fidere. peritissimi ferè gladiatores ignauo cadunt ferro. primi natatores post tranata flumina & maria torrentibus obruuntur. Prudenter Hieronym. ad Nepotian. *Nec in præterita castitate confidas. Nec Samsone fortior, nec Dauide sanctior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quòd paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit.* Et vt te concedam vacare periculo, altera fòrs pars non vacat. & tot exemplis docti sumus non vacasse. Benè quidam mulierem virumque sali comparat & aquæ. sal ex aqua est. iniice aquæ, redit ad amicum sibi elementum. Oleo alius molli mulierem comparat, ignibus virum: adde oleum ignibus, an extingues flammas? Tertullianus omnem

mnem virum mulieri, omnem mulierem viro gladium ait esse. Et vt vtrimque desit periculum, scandalo non vacat hęc familiaritas, & exemplo præimus iunioribus ad libertatem, inde ad interitum.

Soror est, neptis, sanguine iuncta. At quoties in talibus lusit error? quàm multi perierunt propinqua hac flamma? quoties natarunt campi consanguineo ferro? non minus periculi à consanguinea muliere. Lot magnus vir in filiabus cadit: Amnon in Thamar sorore: Ruben, &c.

Verùm prudens & proba matrona, aut virgo est, annis prouecta, instituti nostri amans. Eo magis metue: nam hæc natura suâ trahunt in fiduciam, dumq́ue minùs timentur, occultiùs illabũtur. Dum silet mare, ac quasi ignauo sopitum iacet somno, tunc peritissimus quisque maximè inuigilat. mentitur hæc serenitas, ac de propinquo minatur. Periculosior omni Oceano mulier est: dum blanditur, sæuit, dum ridet, venena iaculatur. Ne fide iacenti huic elemento; sub hac consanguinea nube imber, grando, fulmina latent perimentia. Si instituti nostri

amans,&benefactrix: magis etiam honori illius & famæ & saluti consulendum est, ne hac familiaritate periclitetur.

Nulli timor & fuga noxia, omnibus propè familiaritas & fiducia exitio fuit in hoc agone. Et sanè alterum è præcipitio pẽdentem pedem habet, quicunque sub hac specie boni fidẽtiùs ac familiariùs versatur. Illabitur hoc venenum incogitanti,& virus infundit incautis: eo nocentiùs, quo cautiùs: miraturque ruinam, vulnera, mortem, qui nec præcipitia, nec ferrum, nec venena senserat. Ille prudenter rem instituit, vitamque moresque ad aliorum exempla componit, qui quæ facta olim, euenire posse arbitratur sibi, aliorum periculo edoctus.

Et verò nulli ætati tutò has necessitudines credi posse, tot in cano vertice pudibũdi nos lapsus docent: vt ausim dicere, plures me vidisse post quadragesimum adeò & post quinquagesimum annum, quàm ante illum infami & miserando exitu prolapsos; dum annis credunt, nec damna metuunt ætatis prærogatiua suffulta. Neque nouum, post sexagesimum castimoniæ annum in vtroq; sexu

ſexu erubeſcenda vidiſſe; vt tunc inciperent ardere, cùm corde fibriſque gelatis capulo proximi alterius vitæ prænuntiis premerentur.

Miſera conditio, poſt tot annorum integritatem, ad æternùm deflenda venire. Tantum poteſt familiaritas, & amica muliebris veneni conſuetudo: vt etiam glaciei flammas iniiciat, & arentia exhauſtis medullis oſſa inuerecundo impleat igne. Cauebit quiſquis priorum ſæculorum exempla metuit, quiſquis poſteritati exemplum in ſe ſtatuere non volet. nulla ad peccandum ætas grandior. Quid? quòd non pauci in illa ætate peccatum amarint, cùm peccandi emortua materies eſſet: ignes ſpirarunt, cùm nullis fornacibus accendi viderentur poſſe. Vitabit proinde familiaritatem omnem, quiſquis alterius vitæ memor, æternitate propoſita, Deum ſibi ſtatuet inſpectorem, accuſatorem, iudicem, pręmiaque & flammas nullo æuo finiendas.

Scrupuloſitas prætenditur Superiorum. ita vigilantiam ipſorum in inuidiam vocamus. Nemo nimis timuit in re ſalutis. Cautiùs

tiùs ambulat, rariuſque cadit, cui etiam tuta ſuſpecta ſunt. Præſumptio omnis ruinę proxima eſt; & prudentiæ comes timor eſt. Tales excuſatores ſimiles iis videntur, qui phreneſi laborant, morbum non ſentiunt, ſanos etiam ſe eſſe arbitrantur, cùm ingenti intus ardeant flamma, & ferè morti proximi ſint.

Corporalis demũ aliqua neceſſitas, qualis in inualetudine euenire ſolet, à non poſtremis quarundam regionum Religioſis & neſcio qua veteri conſuetudine adducitur. nimirum in auxilium ferendũ ſexus ille pronior, ægriſq; fouendis curandiſque accommodatior, ac natura quaſi in ſolatiũ factus.

Ingenioſa omnis improbitas eſt. cauſſas ſceleribus inuenit, &, dum periculum ſuum amat, damna minuit, neceſſitatem auget, metum ſeponit; eo malo vicinior, quo ſecurius propiuſque inter flammas ambulat.

Certè ſi qua res alia, hæc periculorum pleniſſima eſt. virum Deo ſacratum, ſanctiore etiam caſtimoniæ voto obſtrictum, muliebribus non tantum deliniri colloquijs, ſed pudore poſito, manibus cõponi, foueri, demulceri? & prudens credet virilẽ ignem,

fe-

femineo hoc oleo iniecto non exurgere in flammas? credet veneno tangi. & innoxium illæsumque abire? aut virum morbo sexum omnem deposuisse, ac in feminam degenerasse? credet mulierculam non æstuare hoc contactu, aut hanc etiam virum factam? aut vtrumque in marmora & chalybem abiuisse, vt sine sensu ludant oculi & manus, & in mediis flammis congelascant membra saxa de carne nata?

Et vt pericula taceam, vbi pudor castimoniȩ comes? nam quis nesciat multa in ęgritudine intercurrere, quæ propiores liberioresq; manus & oculos poscunt; & salua castitate integris oculis, manu, pectore, ire quemquã in alienos contactus & aspectus? toties poni componiq; non iam lectum & stragulam vestem, sed membra & corpus, & lapidem semper esse, sensusque expertem?

At senior aliqua matrona est, ætate moribúsq; matura. quasi nõ liberiùs in sene sine vteri metu peccetur: & dum timore pulso, minùs metuitur, celeriùs non labamur? & fòrs senior illa iuuenculam sibi sociam adiunget, vt quæ vno igne non potuit, duobus

bus in viro exurgat flãma. Vna videlicet nõ ſatis erat ægro, & ſenior à valentiore iuuanda, vt mutua viciſſitudine mutuos labores leuarẽt, & ſomno oppreſſa ſeniore, aut quacunque ex cauſſa abſente, vicarias & auxiliares iuuencula, viridi adhuc robore & ętate, manus ægrotanti viro præberet, ac in extremis etiam neceſſitatibus, mater eſſe inciperet, quæ virum ignorabat; & materna ac ſponſæ libertate, ægrienti manus admoueret, nec viriles tamen æſtus ſentiret, nec ſexuum diſcrimina diſceret, nec è virgine ſua egrederetur, aut pudorem exueret. Nollem hæc miracula temerario auſu ſperare; maximè cùm aliud omni hiſtoria ſæculorum omnium doceamur. etiam in fuga pericula, quo magis in liberiore aſpectu & contactu? aut eminus ignes exurgunt in flammas, de propinquo in glaciem? & in vaſta eremo, Hieronymus & Nazianzenus, & tot olim magnorum millia per tot maria, & immania terrarum ſpatia, abſentes, in longa macie, vigiliis, pœnitentiis exeſo & emarcido corpore, hoſtiles hoſce alterius ſexus ignes ſenſerunt. ſed & è prima iuuenta, poſt qua-

draginta annorum consepultæ libidinis funera, in extremum senium, post tot interualla, improbi ignes exsurrexerunt, idque valentiùs sæpe quàm in ipsa adolescentia: & de propinquo glaciem promittent? non veniunt hæc à cælestium amore, non ab anima diuinis ignibus calente. ab humani generis hoste veniunt: qui subdolis his insidiis quos aperto marte non potuit, incautos, nimiaque fiducia sui laborantes trahit in interitum sempiternum.

Remedia:

AB exemplis petenda sunt, Sanctorumque monitis. Inter tot mulieres suas, solo aspectu alienæ cadit Dauid, & addit homicidium; ita non solet in vno crimine libido stare. Salomon addit voluptati idololatriam. Samson post tot fraudum exempla, sola ruina docetur. Ioannes & Paulus post quadragesimum & sexagesimum eremi annum miraculis clari in virgine cadunt, alter etiam cædem addit. & plenæ sunt omnes historiæ.

Fuga in his, & occasionum omnium vi-

tatio, certiſſima & tutiſſima victoria eſt.

Parcitas in loquendo, ac maturitas, ac ad ſeueritatem magis, quàm ad ſuauitatem cõpoſita conuerſatio, laudata ſemper à viris prudentibus fuit; & inutilium, ac non neceſſariorum colloquiorum reſectio. priuatorumq; munerum acceptationes aut donationes, magna & prudenti circumſpectione inſtituendę ſunt: trahunt enim hæc ſola memoria ſui, & affectus mutua hęc donaria afflant, altiùs nõ rarò, quàm vt modica cura & laboribus eruantur, imprimẽda.

Suſpectiſſima omnia habere quęcunque hunc ſexum tangunt, & minima etiam pro maximis arbitrari, leuiſſima pro periculo proximis, tutiſſimum genus eſt.

Nulli fidere, nulli te tuaq; credere; nihil committere, ad cuius euulgationẽ erubeſcas: nihil dicere, ne quidem inter confeſſionum ſecreta, quod non dictum velis, & aliquo etiam ornatu & mendacio veſtiri.

Hoſtem ſi in omni muliere cogitaueris, ſi venena, ſi flammas; non facilè te huic ſexui credes: tange, & tanquam pice & toxico contaminaberis: intuere, tantùm non

peristi.nam siue vultum,oculos,vocem,ornatum, compositionem totam cogitaueris, insidias & dolos & compedes & retia reperies incautis improuidisque tensa, quibus simplices animæ, & tantùm columbæ in fraudem inducantur, vt antè se captas videant, quàm pericula cogitauerint, & serò priorem libertatem circumspectent parietibus clausæ. Tantùm metue, & hostilia omnia cogita, & fraudibus periculisq; superior eris.

In Superiore maiore etiam opus est circumspectione, quo huius exemplum abit ad plures, cùm licere sibi arbitrentur inferiores quidquid in illo viderint.

In morbis maior etiam cautio adhibenda, quo sub necessitatis prætextu ad nocitura descendimus: amputanda, ac tãquam nouacula ac falce omnis in his præscindenda muliebris familiaritas, consuetudo, visitatio, colloquia. Plus enim in his periculi, quo minus timoris est. ille non facilè labitur, qui etiam in plano, aliorum infortunio doctus, scit se posse labi. temerarius ille est, & ruinæ proximus, qui inter pendula præcipitia tan-

quam

quam in humili decurrit. vir proinde viro decumbenti inuigilet, auxiliatricesque manus, famulamque dexteram admoueat mulier nulla, ac ne soror quidem propiùs corpori ancilletur. quin & verecundia in Religioso matrem subueretur, & vulgandi in illa pudoris sui testem veretur.

Et sanè indignum Religioso & viro est, mollissimis muliercularum manibus foueri. verùm mortis metus ad quæ non cogit? at consultiùs longè mori, quàm his flammis ardere. & non deteriore morte cadit qui femineis ignibus decineratur, quã qui ęstuantibus febribus animam cõditori suo reddit?

Si inferior fuerit, fortiter resistendum, muliebriaque hæc noxia subsidia validè neganda. dolet? mitius est dolere quàm muliebribus flammis exuri. mœrore obruitur? clementiùs hoc integitur, quàm ignibus insepelitur. constanter proinde arceat hunc sexum, nec vllis se precibus vinci flectiq; permittat Superior, rationem de concredita sibi anima Deo redditurus. & non melius est modicum hîc ingemiscere, quàm in æternis ignibus, nequidquam medicam diuinã ma-

num inclamare, olim mitem, olim etiã patris ac matris, nunc post muliebria hausta venena, solius in vindictam iudicis, & seueri, flectique æternùm nescij iudicis? Pius sanè per omnia ille Superior, amantissimusque suorum est, qui momentanea hęc feminea solatia æternùm nocitura negat. durus ille est, qui peritura hæc solatia æternùm peremptura admittit.

CAPVT XXXIX.

Frequentes & prolixæ feminarum confeßiones.

INgentium non in Religione tantùm, sed in omnibus qui excipiendis confessionibus occupãtur, malorum origo. è qua propè quidquid excogitari potest vitiorum nascitur, maximè cùm eædem frequentiùs audiuntur, plurimúmque in ijs temporis impenditur. crescit enim è consuetudine familiaritas, è familiaritate libertas; & qui priùs ad mulieris vocem erubescebat, nunc pudore seposito, etiam intueri & arridere non reformidat, & ad liberiora etiam verba, risum iocosque prouocare. sequũtur dicto-

ctorum factorumque narrationes prolixiores, & ferè sæcularibus permistæ: ac tandem è tam crebra frequentia, domestica quasi quædam licentia; nec iam tantùm patris, sed & fratris, & perfamiliaris amici personam induit. inde metus, omnis pudicitiæ custos, exulat: & dum pulso timore, maliq; suspicione detersa, tanquam cum filia pater, aut veriùs tanquam cum eiusdem sexus amico versatur, ferè incautus antè cecidit, quàm muliebria hæc præcipitia prospexit; anteque in feminea retia, & insidias prolapsus est, quàm pericula prouideret.

Scio sub prætextu spiritualis necessitatis colloquia primò ferè trahi, & non raró etiam affectu pio: sed qui improuidos, zeloq; minùs prudenti ducat in ruinam. & plerumque pulchra hæc velamina improbæ rei prætexuntur: nebulæ hæ sunt, quæ diuinum solem mentium oculis excludunt, prçripiuntque meliores diuinæ lucis radios, quibus & amoris & timoris diuini vero .. lux animis prælucebat; qua subducta, tãquã per incertũ noctis medias inter tenebras mens cõuoluitur, ignara iã sui, periculorũq; suorũ

 Nam

Nam vt quis credat tam crebra prolixaque in illo sexu colloquia de Deo, deque salute sola esse, integraque hæc castimoniæ & modestiæ fama stare, stolidum potiùs, quàm vanum est. magis etiam si credat, in tãta frequentia primam verecundiam, cautelam, prouidentiam, metúmque consistere. nam quæ primis congressibus modicis & rarioribus hærebat mens dubia, pendula de euentu, nec sibi satis fidens, adeóque & tuta omnia timens, ea assiduitate & consuetudine, damna nec videt, nec veretur. familiaria enim sibi, ac quasi domestica pericula cùm fecerit, ne sentit quidem: arbitreris occaluisse ad hæc venena, quæ quo minùs timentur, eo nocentiores aculeos figunt, nulla postmodum arte medicandos, nulla refigendos.

Accedunt aliorum in similes familiaritates æmulæ propensiones, cùm singuli sibi licere arbitrantur, quod vni permittitur. hinc frequentissima nascuntur colloquia; & cõfessionum sedes, narrationum & fabularum fiunt sedilia: vt tales videas ab his sedibus redire plenos nouarum rerum, dictorumq; factorúmque aliorum; illas etiam domum

re-

referre domeſticas propè res omnes.ita mutuis narrationibus,quaſi mutuę beneuolentiæ teſſeris mutua neceſſitudo firmatur, in intimæ cuiuſdam fiduciæ teſtationem. narrantur deinde vtrimque audita domi; illæ quæ à Confeſſariis acceperunt,profundunt in ſociarum ſinum:Confeſſarij in ſociorum. & ne deſit quod dicant, eidem ſinguli inſiſtunt ſemitæ: nec pericula plurimis aut omnibus iam cõmunia timẽt, niſi poſt lapſum.

Plurimorum deinde tam externorum, quàm domeſticorum ſuboriuntur offenſiones, qui tam crebra ac diuturna earundem muliercularum intuentur colloquia, & deteriora cogitant: & res ipſa grauem non bonarum cogitationum materiam ſuggerit.

Iam cùm non omnibus eadem familiaritatum officia præſtentur, exurgunt reliquarum æmulationes, obloquia, ſuſpiciones prauæ: quæ ex ſuo ingenio cùm alias metiãtur,perfacilè vident, ex his lignis & ignibus non niſi metuenda incendia naſci. cúmque non ignorent neceſſitudinum harum pericula,quæ ipſæ fortè non ſemel paſſæ, eadem in alijs carpunt: & vt naturâ in omnem de-

terrimarum rerum ſuſpicionem pronæ ſunt, factæ ex ſeipſis magiſtræ; peſſima quæque & ominantur & narrant, non ſine grauis Confeſſarij talis dedecore. quod etiã in vniuerſum corpus redundat, & vnius iam delictũ abit in omnes; cùm vniuerſim Ordini, quorundam delicta tribuuntur. neque quiſquã ſibi perſuadet, Ordinis non eſſe, quæ aut annuentibus Superioribus, aut non emendãtibus eueniunt.

Grauiſſimum verò eſt, ſi ipſi Superiores hoc malo laborent. quorum facta documẽta, ac propè præcepta reliquis ſunt, ac quaſi ad imitandum imperia. nec iam delictum putant inferiores, quod Superiore duce faciunt, nec pericula metuunt illo præeunte.

Et ferè quidquid vnquam in Religione malorum, quidquid lapſuum natum eſt, ex hac crebra diuturnaque, confeſſionis, aut ſpiritualis documenti prætextu, cum ijſdem mulierculis collocutione ortum eſt. Vt maxima eorum pars, qui deſerta vocatione ſæculum petierunt, ac in ſcelera antè, aut non multo pòſt prolapſi ſunt, ex his initiis ad extrema illa malorum deuenerint, paucique

adeò

adeò non tantùm ad carnem & ſanguinem, ſed ad reliqua vitia & ſcelera deuenerunt, qui non ex hac frequentia ad præcipitia hęc deſcenderint. nam & munera hinc origiginem ducunt, & variarum detractionum ingens vltro citroque materia enaſcitur. euulgantur domeſtica omnia, nec quidquam tam reconditum ſanctumque, quod mulierculæ non committatur, & inter hæc, pœnitenda non rarò, ac nulla in poſteritatem arte eluenda: ſequuntur feminarum viſitationes, & ſociorum in ijs fuga & vitatio: ſæculares deinde mores, nimiaque in delationibus credulitas, & his non inferiora plurima. quæ omnia ex hac frequentata confeſſionum prolixitate noxia fœcunditate pullulant, infelicis ſeminis infelicia germina, in Religionis interitum nata.

Et ſanè indignum viro docto, religioſo, & ad maiora nato, paucis mulierculis tantum temporis vitæque impendere, tot horas malè locare; ne aut deſtituamur illis, aut plures conciliemus, ipſi antè illaqueandi, & ſub pulcro hoc ſpiritalis auxil j velamine, muliebribus retibus implagandi. maximè

cùm alliciendi placendíque hoc ſtudium, ſine domeſticorum offenſione non tranſeat: cùm mutuæ hinc naſcantur æmulationes, metus, mutuíque ad ſe has illaſúe pelliciendi conatus. quas res non infrequenter contemptus Confeſſariorum ſequitur. neque enim fieri poteſt, quin inter hos conatus, prolixáſque ſermocinationes, aliquid minùs prudens, minùs religioſum, minúſque generoſum ac virile elabatur, vicatim poſtmodum non ſine rubore effundendum.

Remedia.

A Superiorum vigilantia, & ſolerti induſtria petenda ſunt: qui ſi in omnem partem excubauerint, non magno negotio mala hæc diſcutient, maximè ſi ſeria acceſſerint monita, atque in delinquentes pœnitentiæ.

Si poſt ſecundam tertiámque monitionem emendatio non ſucceſſerit, tentanda erit loci mutatio. quòd ſi nec mutatione mores mutauerit, ab omni fæminarum confeſſione arcendus erit.

Proderit etiam tales variis occupari, & aliis

lijs potiùs, quàm excipiendis cõfeſſionibus diſtineri; aut ſanè tot negotijs muneribúſque obrui, vt vel tempus deſit prolixioribus hiſce colloquijs.

Per Præfectum etiam ſpiritus tales iuuandi erunt, ac per frequentes ſpiritales annuas recollectiones.

Conſultum etiam erit aliquoties hos in anno aliorum negotiorum prætextu ad alia loca deſtinare, vt aliorum moribus paulatim aſſueſcant pœnitentes, & deſueſcant illius, à quibus etiam, captata occaſione, pericula docenda erunt, damnáque, quæ ferè crebras diuturnaſq; confeſſiones ſequũtur.

Vniuerſim etiam iuuabit, ſi à Superiori familiari aliquando colloquio, aut recreationis tempore exempla narrentur eorum, quæ & plurima & grauia ſunt, qui è talibus initijs in grauiſſima quæque, ac demum ad Religionis deſertionem delapſi ſunt.

Iuuabit etiam cogitatio præſentis Dei, omnia intuentis, & ad iudicium adducentis. finem etiam prolixarum harum confeſſionum examinare. ſi ſpiritalis eſt, cogitet plus ſemper periculi his annexum, quàm ſpei

 bo-

bonæ, maioraq; vtrimq; damna quàm bona data relataq; esse. si temporalis alicuius commodi, meminerit Deum se habere patrem, qui vigiles seriosq; regularum obseruatores non destituet in inopiam: cogitetq; plus semper maturitate morum, paucorúmque religiosorum verborũ pondere, quàm prolixis mollibúsque colloquiis parari.

CAPVT XL.

Feminarum visitationes.

QVocunque demum prætextu illæ fiãt, noxiæ in primis Religioso sunt, ac omnium etiam maximè confessario; cui modis omnibus expedit plurimum verecundiæ pœnitentibus suis ac venerationis inhærere: vt eum nulla pœnitens mulier sine rubore audeat intueri, aut sine verecund a extra confessionis tempus adire, aut loqui: vt que eam rerum, quas in confessione tractauit, memoria, perenni quadam verecundia ac veneratione, à Confessarij familiari congressu terreat. eueniet alioqui, vt familiarioribus colloquiis & pudorem paulatim & vene-

nerationem exuat ac vbi quædam in Confessario, quod perfacilè in familiari consuetudine fieri consueuit, minùs aut religiosa, aut infra conceptam æstimationis spem deprehenderit, incipiat contemnere, quem antè venerabatur vt patrem.

Nec rarò euenire solet, vt familiaritas hæc visitationibus parta libertatem confitendi tollat, maximè si quid grauius, aut verecundum intercesserit, cuius memoria præsentiam Confessarij vereantur; aut sanè inuerecundiam quandam ingeneret: vt quæ antè non nisi ingenti rubore in ipsa confessione, nunc etiam in familiari colloquio inuerecundè exprimant, vt meritò moneat Ecclesiastes c. 9. & ab omni familiari congressu, in quo ferè liberiùs excurrunt oculi, terreat: *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit.*

Visitationes deinde illæ, quid nisi ingentium malorum materies sint, ego non video, miscentur verò vltro citróque colloquia, ridetur etiam, & liberiores decurrunt oculi, omnísque paulatim pudor detergitur;

tur;gestus solutior,cachinni,ioci,narrationésque subsequuntur minùs religiosę;pedetentim deinde socios testésque dictorum factorumque fugimus, & solitudinem amamus,ambimus etiam.prosiliunt ex hinc colloquia familiariora: nō qualia inter patrem & filiam reuerentem & pudicam,sed qualia inter maritum & cōiugem,vt nullus iam pudor verbis,ac non multò pòst nec factis. semel verò pudore pulso, quàm grauia metuenda sint nemo non videt: quæ enim primò ad Confessarij, tanquam serij ac grauissimi parentis,vocem expauescebat; nunc in illius oculis & vultu,tanquam in mariti,aut fratris, aut sororis ludit, iaculaturque non rarò,etiam ignara, potentia fulgura, ossium medullas exedentia,hauritque vicissim non castos ignes: & antè vtrimque flammæ exurgunt,quàm scintillas senserunt. prudenter Sapiens Eccli. 42. *In medio mulierum noli commorari:de vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* & Basilius de vera virgin. *Cum femina semper esse, & feminam non cognoscere: plus est quàm mortuos suscitare.*

Neque in vnius visitatione sistitur. plures

res adeundæ, ne exurgant inter non impares æmulationes, ne se desertas querantur; ne postpositę, ad alium Confessarium animum adiiciant. Ita cùm plurium visitationibus Confessarius distinetur, plurium paulatim ardet flammis, plurium percussus vultu, oculis, gestu, voce.

Offensiones ex his nascuntur externorũ sanè graues, & grauiores offensionibus suspiciones: ingentiaque exurgunt scandala oblocutionesque, & deteriores factis narrationes. nec auctoritati tantùm multum decedit, sed vniuersa tanquam spongia detergitur, & quidquid antè collectum boni nominis, tanquam flumine deletur: vt nulla iã verbis fides, nulla monitis auctoritas, fiducia nulla sit. omni probitatis, sanctimoniæ, castimoniæ opinione depulsa.

Domesticorum etiam aut offensiones, aut, quod deterius, imitationes subsequuntur. ita proni omnes ad deteriora sumus. & delectat sequi, ad cuius cogitationem sine exemplo perhorrescebamus. erubescebamus antè, & timore septi, nec verbo visitationem aut colloquia sustinebamus: acces-

sit exemplum, & proni in illa ruimus; laudemque etiam venamur, ad cuius antè nomen rubore suffundebamur. tantum dux potest & exemplum, maximè in iunioribus, quibus necdum per ætatem, rerumque periculorumq; experientiam aduersus has illecebras robur inualuit. Nec quidquam faciliùs, quàm teneras ceruices, ac quasi de matris etiamnum lacte, flectere in quamcunque partem, rapereque ad hæc mulierũ mollia & blanda, non vno magnorum etiam & primorum orbe toto virorum naufragio infamia. vt nihil mirandum, si in illos scopulos imperiti naucleri, & tempestatum fluctuumque inexperti illidant ratem.

Serpit dein hæc visitationum frequentia ad reliquos, ac totæ iam domus effunduntur ad illas, pietatis ferè aut commodi alicuius prætextu: ita ferè electibilibus venena miscentur; nemo illa absynthio aut felle miscuit: quæ gustui in primis amica, toxico ab inimica manu natant. facit idem diabolus, spe spiritualis emolumenti ad hasce muliebres visitationes inhortatur, ad epulas reuera basilisci, ad venena molli sibilo tecta.

ne fide, quiſquis Deum amas. altè hic ſerpẽs habitat. iaculabitur toxica opportunitate nacta. & vbi incautus fiducia tui extra omnẽ metũ fueris, altiùs venena hauries, quã vt illa vlla medica manus depellat; ſeróq; ingemiſces, & nihil profuturas lacrymas, irritaque ſuſpiria dabis, cũ intima depaſta ſenties, ac nõ niſi cũ anima nocitura deuomes.

Neque conſiſtere hoc malum in vno poteſt. prouocatæ enim vnius alteriuſúe proritamento reliquæ, ac quadam æmulatione ſociarum, eadem concedi ſibi à Confeſſariis ſuis poſcunt, quę aliis euenire vident. negat aliquis? deſerto hoc negatore ſuo, decurrent ad liberalem illum viſitatorem, à quo paria ſperent ac conſequantur. à quibus initiis ingentes animorum naſcuntur diſſenſiones, ac in tacita quædam, ac aperta tandem odia abitur.

Remedia.

IN ſolidum omnes omnino viſitationes muliebres ſecare conſultum erit, niſi aut certa ægritudo, aut grauis aliqua neceſſitas aliud depoſcat.

Propendentes in eiuſmodi quà monitis, ma-

magnorumque non in vna Religione lapsibus, miserandisque in omnem posteritatem ituris exemplis, quà pœnitentiis coërcendi, loco etiam mouendi, audiendisque confessionibus excludendi.

Transgressores in aliorum exemplum & terrorem graui pœna mulctandi, nullique quacunque prærogatiua fulgeat, eruditionis, pietatis, ætatis, dignitatis in hoc genere parcendum. neque vlla nimia hîc seueritas esse potest. vt ille clementissimus censeri debeat, qui fortissimè punit, sæuitque in noxium membrum, ne contagione huius vniuersum corpus periclitetur.

In necessariis ægritudinum visitationibus, si perpetuus fidus Religioni socius claudat latus, oculosque in omnem partem intentos habeat, magno in omnibus securitati adiumento erit.

Iam vt frequentior mulierum visitatio, tanquam venenorum attrectatio, noxia est, ita sæpiùs ab iisdem visitari non minori periculo subiacet. Quare non inferior in hac re Superiorum prouidentia, vigilansque cura quàm in priore necessaria erit.

CAPVT XLI.

Sociorum fuga & vitatio.

Via hæc eſt ad ruinam multorum, magnorumque lapſibus infamis in Religione ſcopulus, maximè cùm de mulieribus agitur: in quarum conſuetudine ac familiaritate, qui ſociorum vitat præſentiam, hunc ruinæ proximum eſſe, neceſſarium eſt. Multis hoc in omni Religione exemplis, veteribus recentioribuſque doceri poteſt. Iam, ſi proba, ſi caſta, ſi timore Domini munita conuerſatio noſtra eſt, quid ſociorum veremur oculos? Amare potiùs debemus ſocios dictorum factorumque, & innocentiæ noſtræ teſtandæ, ac vitandorum periculorum, ſcandalique & ſuſpicionis in aliis auertendæ cauſa. Securos enim tutioreſque nos reddunt ab improbis callidiſque mulierum illecebris, & ab æmulorum, inuidorum, ac odio etiam Religionem perſequentium liuoribus & malignitate. Quas enim non poſſunt, inuidia, aut nominis noſtri odio flagrantes, aut alicuius priuati viri magni, calumnias ſtruere? quibus nō crimina-

tio-

tionibus obruere, si innocentiæ testes absint? & quomodo innocentia contra improbitatem se tuebitur testibus destituta? Optare proinde prudens omnis actionum suarũ testẽ debet; & erubescere ac exhorrescere, quoties solũ se quocũq; locorum, muliercula, sponte an fortuitò deprehenderit.

Iam cùm nusquam aduersarius desit quærens quem deuoret, omnémque occasionem captet; magna illi à socio remora iniicitur. nam vt flammas, & medicata libidine tela iaculetur, accendátque non casto pectus igne; non erumpit tamen flamma: cùm sociorum vigilantia, tanquam iniecto flumine restinguitur hic ardor, & quasi obiecta rupe repercutitur, foras fòrs erupturus ni repercussionem reperisset.

Quid? quòd ipsa non rarò forma, & secreti securitas nimis magna incitamenta sint ad reconditas multorum sæpe annorũ flammas excitandas. Incredibile enim dictu quantum momentum ad scelera secretum adferat; vt, si publicationis timorẽ inijcias, maxima facinorum pars corruat. neque quisquam facilè ad vulganda decurrit: secre-

cretum crimina amant, quæ tamdiu appetuntur, quamdiu celanda ſperantur. vt primùm vulgationis metus incuſſus, tanquam iniecta frigida cor gelaſcit.

Cúmque in omni hominum genere plurima exſtent exempla non vltimorum virorum, qui ex incomitata hac fiducia, aut periculis & præcipitio proximi fuerunt, aut nulla prouidentia, ac pœnitudine reparanda damna acceperunt, nemo paulò prudentior illorum exemplis edoctus ad vltronea hæc diſcrimina ſe abiiciet, magis etiam cùm cogitauerit, non vnum ardentis mulieris fraude circumuentum non ſemel, ad Ioſephi illius magni neceſſitatem adactum fuiſſe: cùm etiam mentita corporis inualetudine animi morbum mulier proderet, & alliceret non ignotis huic ſexui illicibus prouocamẽtis, in omnẽ molitiẽ cõpoſitis, cadentibus calidè crocodilæis lacrymis in interitum fuſis, traherétque reluctantem, & ad periculum ſuum admirabundum, ac ad ſolitudinem ſuam ſerò propè trepidantem.

Et plures omnino ſpectatiſſimæ probitatis vidimus, quos non vnæ muliebres in-

ſidiæ

ſidiæ cautiores, & tuta omnia timentes de-
derunt. quid? quòd intentatæ non ſemel
fraudes ab iis, quarum caſtimonia nulla vn-
quam vel tenui ſuſpicionis vmbra notata
fuerat? Quò cautiùs hîc procedendum: nec
ætati, nec probitati, nec ſanguini, ac propin-
quitati fidendum. Vbicunque ſolitudo eſt,
damna metue, ſubduc ratem, ſequentur tē-
peſtates: portumque pete, dum integra naui
potes; ne dum voles, inſurgentibus indigna-
bundis femineis fluctibus, excludaris litto-
ribus, & fruſtra terram ſpectes, irretitus ma-
lis, vndiſque immane voluentibus delaſſa-
tus, & ab inenatabili hoc profundo abſor-
ptus, ſera ô nimiùm pœnitudine. Prudens
nauclerus ſubducit nauem tempeſtati; fatu-
us immittit, & in medio curſu, fluctibus lu-
dibrium factus, ſorbetur nequidquam opē
ſocioſque circumſpectans. retulit nimirum
audaciæ præmium, exemplum poſteritati
factus, temerarij auſus. nec eſt periti medici
curationem ad extrema reiicere, dubio plu-
rimùm euentu, certo periculo: præcauere
cùm poteſt morbum, medicáque antè cur-
rere manu prudentis eſt. non eſt generoſi
mili-

militis, per ludum risúmque, in vltronea se discrimina conijcere nulla spe gloriæ, dubio infelicis successus metu. & quis prudens explicabit vires, vitam, sanguinem, emolumẽta si subtrahas, solaque damna miniteris? cãpum virtus desiderat, non indignum amplitudine sua. vltrò non accersit pericula sapiẽs præmio frustrandus. si se obtulerint, si incurrerint; fortiter excipiet, doctus antè animam ponere quàm cedere. Imitabitur Religiosus. non committet animæ suæ ratem infidis muliebris oceani fluctibus: nunquam certiùs sorbent quàm dum ludunt, dum serenitatem mentiuntur. auxiliaribus hîc opus est copiis. nemo se fluctibus committit solum vitæ suæ prodigus, socias adiungit operas frangendis illis domandisque: euenturoque eminusq; licet minitabundo, occurret morbo, nec vulnera exspectabit in medelam: nec periculis se temerarius obiiciet, præmio nullo, damno in interitum, ingloriamque mortem ruituro.

Præbet sanè sociorum desertor iustam Superiori caussam ingentis diffidentiæ. vt nihil iam illi tutò credat, qui post magnorũ

incauta præcipitia eadem aggrediatur. ſignumq; omnino eſt aliquid ipſum moliri, quod ſecretum poſtulat, publicari timeat non poteſt hoc à virtute naſci, quæ nec teſtem, nec proditorem ſuum veretur. & ſeriò monemur ab Apoſtolo Ioan. 3. *Omnis qui malè agit odit lucem, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.* non erubeſcit manifeſtari veritas, amat lucem. Fortiter idem Apoſtolus: 1. Ioan. 1. *Quoniam Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus; mentimur, & veritatem non facimus: ſi autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad inuicem.* Hanc ſocietatem altè imbibimus, cùm illã ſociorũ præſentia teſtamur. neq; certè talis aut offendit in tenebris; aut per nocturna præcipitia delabitur incautus, cũ diem ſecum habeat ſociũ: ſol enim cuiq; dieſq; ſocius eſt.

Et vt periculum abſit, non conſulitur ſocij integritati: cùm non vnus excluſus à ſocio pericula adiuerit, damnaque tulerit, nec quam innocentiam domo ſociatus extu-

le-

lerat, desertus à socio retulerit. vt meritò hîc illud Prophetæ dici possit: Ezech. 33. *Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram*. Speculator omnis socius est: à cuius manibus deserti in interitum socij animam iure deposcet Dominus. Neque tot exemplis doctus ignorare pestiferum solitariæ mulieris gladium poterat. Et vt periculum vtrimque absit, mali tamen suspicio abesse non potest, quæ sola famæ lædendæ sufficit. quam quisquis sapit fugiet, memor plurimos hostium calũniis oppressos, ignauo exitu vitam finiuisse. neque se tantùm sociumq;, sed Religionem vniuersam in nominis discrimen vocat, cùm vnius delictum transeat in omnes. quid? quòd inusta semel macula, ferè æternet, nec vlla temporis aut ęternitatis spõgia deleatur. Plurimũ deinde propagandæ proximorũ saluti obesse hæc res solet: cùm ex captata solitudine, sociorumq; fuga, in plurimorum animis nascãtur non castarum co-

dd 2 gita-

gitationum opiniones: hinc fuga, à non castæ consuetudinis timore, vt minùs iam audenter se suaque fidei talium committant.

Remedia.

A Seria periculorum consideratione petenda erunt: ab exemplis etiam nõ postremorum virorum, qui pedetentim his initiis ad malorum extrema deuenerunt. Neque potest desiderata hæc cum mulieribus solitudo, ac sine teste collocutio aut carere periculis, aut ab alio animo, quàm lapsui proximo proficisci: nam qui testem refugit, aliquid necessum habeat, quod ignorari desiderat, quódq; vulgari metuit. qui enim sua omnia non veretur propalari, nec magis oculos humanos timet, quàm omnia videntis Dei; is gaudebit etiam testium multitudine, eo magis extra periculum & calumniã futurus, quo plures habuerit dictorum factorúmq; suorum inspectores ac cẽsores.

Denique sociorum hæc associatio prodesse, non obesse potest; vitatio obesse, non prodesse potest. ac tuta semper in re salutis, dubijs, periculóque plenis præponenda sunt.

ſunt. In rebus huius ſæculi fortunæ ſe fors exponere aliquis poſſit; in animæ & ſalutis, ſtolidum eſt, intuta dubiaque ſequi, tutioribus neglectis.

A Superiorum deinde vigili cura remedia petenda ſunt, vt nullum incomitatum dimittat; non ætati, non eruditioni, aliiſque donis præfidens ſine teſte quemquam patiatur: tutiſſima deligat; neque aut ſuos, aut Religionem in æſtimationis diſcrimen adducat. Quòd ſi quem in hoc genere deliquiſſe deprehendat, det operam vt non impunitus abeat, maximè ne exemplo vnius, reliquis ad audēda paria ſtrata videatur via.

Conſultum etiam fuerit amouere tales munere & loco, neque permittere, vt diutiùs in aliqua ſede pedem figant, ne dum alicui diutiùs affiguntur loco, conſuetudo & familiaritas enaſcatur, quā non raro ſecreti captatio ſequi ſolet, maximè in iis, quos in hanc rem propenſiores experientia docuit: quo magis illis inuigilandum, & ignibus his materia ſubtrahenda tempori eſt, ne ad remedia decurramus, cùm flamma domū occupauerit, ac poſſederit vniuerſam. Princi-

pijs leui manu malis occurritur. quòd si inualuerint, nec toto restingui flumine, nec vlla aut arte, aut scientia auerti possunt, vt à sola demùm lectione medela sperari & possit & debeat.

Amorem in se excitet vocationis salutisque suæ, nec magno molimine femineos hos vitabit scopulos, nec allidet ad hęc breuia salutis suę ratem. solaque integritatis instituti fama, omnem Religionis amatorem ab his cogitationibus auocabit: maximè si sibi periculorum vndique circumstantium magnitudinem seriò proposuerit. in quibus à socio destitui idem est, ac si quis ingenti vndique hostili exercitu obsessus, armis ac propugnaculis se exuat, nudumque ferro latus obijciat, cùm socius cuique pro armis ac propugnaculis sit. Timeat proinde, diffidat exarmato robori suo. Eccli. 25. *à muliere* enim *initium peccati*, *& per illam omnes morimur.* non se suaque credat illi quisquis sapit, memor Sapientis Eccli. 9. *Ne des mulieri partem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutē tuā, & confundaris*, nulla verò maior certiorque occasio in virtutem ingrediendi, ac tanquā sub

ſub iugũ mittendi, quàm cùm ſolitudo amplum illecebrarum campum præbet. cùm ſemotis teſtibus, liberiùs illices excurrunt oculi, mollia natant labia, frons in dolũ exporrigitur, tot compedes, laquei, retia, quot verba, magis etiã ſi fluãt tanquã à crocodilo lacrymę. Pr. 5. *nouiſsima* enim *illius amara quaſi abſynthiũ, & acuta quaſi gladius biceps, pedes eius deſcendunt in mortẽ, & ad inferos greſſus illius penetrant.* Careret omni hoc periculo, ſi non careret ſocio. & ipſa ſæpe ſolitudo è caſta, non caſtã dedit; nec permiſit quę intrauerat innocuã innocentiã exire. Cauebit proinde ſeriò quiſquis Deum, vocationẽ, ſe, ſociumque amat, ne vel momẽto inſociatus mulieri adhęreat: cogitet nullũ propè lapſum ſociato eueniſſe, omnem inſociatis accidiſſe. Et iã olim monet Hieron. *Si propter officium clericatus, aut vidua viſitatur aut virgo, nunquam domum ſolus introeas.* &, *Solus cum ſola ſecretò & abſq; arbitro vel teſte non ſedeas.* & Auguſtinus Epiſt. 109 *Vbicunq; ergo ſimul eſtis in Eccleſia; & vbicunque feminæ ſunt, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite. Deus autem qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis.*

CAPVT XLII.

Indeliberata agendorum resolutio, & executio.

QVæ ferè pręcipitio proxima est. lapsum sanè de propinquo minatur: neque enim præuideri res omnes tam subitò, aut illarum circumstantiæ possunt: quarum neglectu labimur frequenter in pœnitenda. Prudens omnino seriò res, & quidquid illas circumstat, discutit, propinqua scrutatur & remota, nec præsentia modò, sed & futura, & quidquid è talis similisue rei delectu, tanquam principiis semel positis, sequi consueuit, aut probabile secuturum est. quę qui negligit, rei nominisq; sui adibit discrimina nõ leuia, cogeturque sententias suas ingenti sæpe rubore, famæque non vulgari iactura retractare, faterique errorem suum: non fuisse nimirum hæc aut illa à se præcogitata, negligentem discussionem, præproperam executionem, & vetus illud imprudentiæ, Non arbitrabar, non putabam.

Grauis hic error in Superiore est, qui & iudicis & medici personam præfert; grauiaque ex hoc damna tam vniuersim, quàm sin-

ſingillatim dari ſolent.

Exempla in omni hominum genere reperies, militiæ Ducibus, Regibus, viris magnis: quorum plerique præcipiti hoc conſiliorum delectu, ſe rempublicamq́; vna ruina ſepelierunt. Nec deſunt exempla in Religionibus domeſtica, non tantùm temporalium rerum damno, ſed magnorum virorum etiam præpropero exitu, dum in ferendis ſententiis præcipites Superiores, innocentes, magnoſq́ue, & Religionis gloriæ natos, vno propè momento euerterunt.

Fugiet proinde prudens Superior hos temerarij auſus ſcopulos, & indeliberata præcipitia. Si accuſator aut delator acceſſerit, perpendet ſingula, nec intactum quidquam à diſcuſſione relinquet: diſquiret num quid humani hîc intercurrat affectus; num quis proprius ludat amor; num quæ inerret æmulatio; acceptáne, aut data iniuria; verbóne, aut facto læſus; num audita tantùm, & ab aliis narrata. ingenium etiam vniuſcuiuſque tacitus ſecum diſcutiet; num pronus in credulitatem, in delationem, augendis rebus, etiam ſupra fidem extollendis aſſuetus,

pronus ad ſuſpiciones: ſimul etiam quis ille, cuius nomē defertur, qua ante hoc tempus fama, qua integritate, quibus impræſentiarum moribus, qua fide in rebus verſetur: qua apud domeſticos externoſque exiſtimatione. nec erit difficile ſingula ſingulis conferendo, aliquid aut veri, aut probabilioris rei ſagaci indagatione cognoſcere.

Illud in primis vtile, lentè in omni hac re progredi, nec quaſi vno filo rem exequi, ſed temporis aliquid intermedij concedere, ſi quo modo res moram patitur; ac per interualla ad illam accedere. Matureſcunt ſæpe res mora, & conceſſum tempus veritatem retegit: cùm multa frequenter intercurrant, quę deliberantem quaſi ducta manu ad deſtinatum veri ſcopum adducunt.

Habet hoc etiam locum in priuatis. & plurimùm callida conſilia ſæpe noxia ſunt, maximè in rebus magnis, in quibus ferè grauiſſima incommoda altiùs habitāt, ac in imo latent, quæ non facilè, niſi mora eruas. tempus depoſcunt, quę conſepulta profundiùs iacent, vt in ſolem lucemq; educantur.

Quare in omni re, quæ quoquo modo mo-

moram permittit, à præpropera ſententia cauendum eſt, difficultateſque ac diſcrimina animo ſuo proponenda: & quidquid metus, prudentiæ comes, ſuggerere poteſt: pluſq; ſemper aliquid timori, quàm nimiæ ſpei largiendum. minus enim plerumque metus, quàm confidentiæ peccatũ eſt: faciciliorem q; timor veniam, quàm præſumptio meretur. ac ſæpè quam timor culpam contraxit, diligentia emendari poteſt: confidentiæ delicta perquàm raro emendes.

Bene Sapiens Prou. 26. *Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiẽs.* Olim hæc verba D. Bonauentura de 6. alis, c. 7. *Stultus enim ſibi non confidens, quærit conſilium à ſapientibus, ne decipiatur: ille autem de re plus quàm debet, præſumit: etiam vbi errat, rectè ſe plerumq; ſentire deceptus putat. Inter omnes autẽ tentationes, videtur iſta periculoſior cuique Chriſtiano, ſcilicet proprio ſenſui nimis inniti. Cũ enim nemo reperiatur ita perſpicacis intelligentiæ, quin poßit in aliquibus falli; qui hoc ſolum & totum reputat iuſtum quod ipſe ſenſerit, aſtuto aduerſario ad varias ſeductiones ſub ſpecie boni, liberum aditũ pãdit. vnde cautum eſt ſemper rectori conſilia*

libenter audire, & humiliter quærere. Et in hoc triplex vtilitas consistit. Primò, si alij idem sentirent, quod & ipse, securior est quòd non decipiatur. Secũdò, quidquid fecerit cum prudentium consilio, si aliquid inde euenerit contrarij, minus ei poterit imputari, quàm si de suo tantùm sensu id fecisset. Tertiò, quòd sæpe in merito humilitatis talis Deus det ei agnoscere per se, vel alium, quod antè non intellexit. hinc Moyses, cui Deus facie ad faciem loquebatur, consilium Iethro soceri sui gratum habuit & seruauit. Sunt autem duo genera hominum, quorum consilia prudens rector non facilè debet recipere, scilicet adulatores & detractores. primi istorum seducunt eum, vt magis de se, quàm expedit præsumat, iuxta illud, Isa. 3. *Qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Secundi inducunt eum vt peius quàm debet, de aliis suspicando sentiat, & sæpe innocentes condemnet, priusquam veritatem rei plenè cognoscat, dicente Scriptura, Aures principum simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiuntur. Et malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur, vt eos, qui credita sibi officia diligenter obseruant, & ita cuncta agunt, vt omni laude sint digni, mendaciorum cuniculis conentur subuerte-*

tere. Heſt. 16. Cùm autem tribus de cauſis ſoleat requiri conſilium, ſcilicet propter emendationem, vt diſcatur de quo dubitatur: propter auctoritatem, vt magis habeat vigoris, quod per tales conſultum fuerit: & propter pacem, ne habeant aliqui occaſionem murmurandi. propter primam cauſſam conſulendi ſunt prudentiores; propter ſecundam nominatiores; propter tertiã, ad quos negotium pertinere videtur.

Quiſquis proinde prudenter inſtituere res volet, conſilia in re ſua aliorum ſcrutabitur & ſequetur. ſic enim fiet

Primò, vt ſententiæ ſuæ contra obtrectatores habeat propugnatores, quos fòrs habiturus erat oppugnatores. ferè enim omnes in contemptum neglectum rapiunt; & præteritos, ſpretos fuiſſe arbitrantur. quare probiſſima licet conſilia damnant, probaſſent conſulti, improbant neglecti. Quin adeò, quos aduerſarios & ſententiæ tuæ hoſtes habes, ſi in cõſilium adhibueris, flectes, & plurimùm quò voles, duces. tantùm poteſt aliorum iudiciis detuliſſe. negligis? hoſtes iuratos cogita. qui ſi aperto marte aut non audent, aut non poſſunt; ex inſidiis, optima etiam ac laudatiſſima quæque, ſi alia

negata via eſt, ſtructis variè calumniis ſubuertere conabuntur.

Secundò, ne facilè aliorſum à vero certoq́ue labaris. cùm oculatiores ferè plures ſint, reſq́ue è variorum iudiciorum concertationibus fortiùs diſcutiantur, certiuſq́ue cognoſcantur. Nec nouum in humanis magniſq́ue viris ab infimis profutura diſcere. nolle ill[illegible] ab aliena manu accipere imprudentiæ ſummæ; ſolius ingenij ſui viribus præfidere, arrogantiæ maximæ eſt. ſemper verò prudẽtes, aliena conſilia in re ſua probarunt. Quòd ſi in quibuſdam, propria, & in pectore cuiuſq; nata, alienis fortunatiora fuiſſe deprehendas; non tã ratione illa prudentiora, quàm euentu feliciora fuiſſe cogita, ab euentu autem res iudicare, dementiæ & plebeij per omnia ingenij eſt, quod fortuitis potiùs caſibus, quã ratione res metitur. Fortunas aliquis ſuas, ſeq; ipſum, cùm poſſet naui, tabulæ in mediis furentis Oceani fluctibus commiſit; ex ingenti hic præcipitio fortunata audaciq́ue volutatione terram tenuit; imperitus natandi rapidiſſimis alius ſe vorticibus immiſit factus pila flucti-

bus;

bus; ille in vnũ aleę iactũ vniuersum patrimoniũ proiecit; inermem se non nemo armatis quaqua hostibus obiecit; solus alter temerario ausu, cum Magno Macedone, in armatã hostilẽ vrbem se coniecit; quidam mulieri arcana capite luenda credidit. & feliciter illis res omnes prosperéq; successerunt. perierunt inter hæc millia, & temerarios conatus infortunato exitu signarunt. paucis admodũ, felicioribus quàm prudẽtioribus, supra omne votũ res illæ ceciderunt. non tamen ideo aut imitanda hęc aut probanda. neque laudem temeritas mereri potest. felici aliquem euentu beare potest, prudenti non potest. sed & fortunatus audire temerarius potest, prudens non potest: plus namque talis fortunæ quàm virtuti aut rationi debet, fortunataque illius felicitas laudari, sapientia non potest. & quis neget eximiam aliquando gloriam fortunæ potiùs, quàm virtutis beneficium fuisse?

Tertiò, vt in quocunque infortunato rerum successu promptam excusationem habeat. suo nimirum non stetisse iudicio, secutum aliorum. fecisse quod sapientes in

re ſua ſolent, aliorum ſententiam ſuæ prætuliſſe. Neque alia facilior venia eſt, quàm cùm quis prudentum conſilia ſecutus, euentus felicitate caruit. & magna ferè talis altaque pace fruitur quocunque demum ſucceſſu res euenerint, cùm habeat hũc domeſticum teſtem, Feci quod potui, quod debui, quod aſſolent prudentes, ſapientiæ legibus obſecutus aliorum conſiliis mea poſtpoſui. aliter res cecidit? humana hæc ſunt. nec præcaueri ſemper damna, nec anteuerti fortuita, conſiliis poſſunt: maximè cùm à libera ſubdolaque voluntate alterius, quam nec flectere, nec ſcire etiam poſſumus, non rarò res pendeant. Nihil ſanè facilius quàm prudentiſſimè cogitata inuertere. ad euerſionẽ cauſa vna ſatis, ad ſtabilienda plurima neceſſaria ſunt. cúmque innumeræ improbitati pateant viæ, virtutis vna eſt. illa in plano, hæc in arduis ſedem fixit, & euertere vni facillimum, quod vix plurimorum induſtria prudentiáque ſtabiliri poteſt. multis nimirum prudentia eget, temeritas paucis.

Nihil ergo inconſultò, maximè Superior, aggredietur, lubénſque de minimis etiam

ſen-

ſententiam aliorum diſquiret, gaudebit diſcere, & gloriæ, ſecuritatis, tranquillitatíſque ſuæ non vltimam partem ducet, aliena conſilia prætuliſſe ſuis. ita enim & meritam reprehenſionem vitabit, & tot propugnatores quot conſiliorum auctores habebit, & tutius certiúſq; res aggredietur, & in aduerſis ſolatia opémq; experietur; & ſi quando infelix, nunquam tamen temerarius audiet.

Remedia.

ANimum ad deliberationem adferre ab affectu liberum, vt nihil antè certò tecum ſtatuas; plurima tamen in vtramque partem valitura tacitus tecum cogites. Seriam deinde proponendarum rerum deliberationem, ſi tempus patitur, inſtituas, cũ moneat Sapiens Eccli. 32. *Omnia cum conſilio fac, & poſt factum non pœnitebit.* Si negata mora eſt, ac quaſi in arena conſilia ſumenda ſunt, nec dilationem res concedit; ea tamen adhibeto, quæ pręſens permittit conditio rerum: nec ab impetu aut fortuitis, ſed à ratione feraris.

In conſilium adhibere propoſitarum rerum non imperitos, & dandis conſiliis aſ-

ſuetos:ſingula dein diſcutere, quæ obuia, quæq; metuenda ſunt, quæ ſperanda commoda damnaq; , in omnem denique partem, propoſitam rem vertere. Benè Baſilius Interr. 229. *Communicandum cum iis qui eiuſdem nobiſcum animi ſunt, fideiq; atque intelligentiæ ſuæ certum documentum dederunt. vt intentio noſtra, ſi mala ſit, corrigatur; ſi bona, confirmetur.*

Sanè vt alia omittam, conſequitur ſerius deliberator, vt conſiliorum ſuorum habeat patronos, parataque hac fruatur tranquillitate, Feci quod licuit; præter opinionem res ceciderunt; adhibui, quod in humanis ſolet, conſilia prudentum. exitum, qui ferè fortuitus eſt, damnare poſſunt; præpropera ac indeliberata conſilia non poſſunt, vbi diligens ſeriaque conſultatio pręceſſit. Monet è Sapiente Gregorius, paſt. p. 3. c. 16. *Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. palpebræ quippe greſſus præcedunt, cum operationem noſtrã conſilia rectâ præueniunt: qui enim conſiderando præuidet quid facit, greſſus tendit, oculos claudit. pergendo iter conficit, ſed præuidendo ſibimetipſi non antecedit. atque idcirco citiùs corruit, quia*

quò

quò pedem operis ponere debeat, per palpebram consilij non attendit.

Huc accedit, quod in præcipiti agendarum rerum, & non deliberata resolutione, licet non infeliciter res ceciderint, eleuent tamen plerique si improbare rem non possunt, ac fortuitæ rei prosperos successus adscribunt, non prudentiæ imperantis.

Exempla sibi proponere, quibus hæc agendi ratio ingentia damna dedit, exitu ferè infortunato. plenę his sunt omnium Regũ, Principũ, Rerũpublicarum, omni ætate & populo historiæ; quę è pręcipiti ac indeliberato consilio, regnorum meminerunt, quorũ facilius est nomina quàm cinerẽ designare. ita temerario impulsu vno, tota totis agris consepulta iacent imperia, ignotissima posteritati, ni proditor calamus funesta nomina in exemplum prodidisset.

Remouenda denique ab omni gubernatione erunt hæc præpropera & iudicij sui ingenia, quæ magis ad obsequendum, ac imperata exequenda, quàm ad imperandum nata sunt.

CA-

CAPVT XLIII.

Diffidentia.

QVæ res vbi religioſam domum perua- dit, nihil magni ſperari poteſt: nam ſiue Superior diffidat ſuis, ſiue Superiori inferiores, damna ſola timenda ſunt; aut ſanè nulla in magnis arduiſq; ſperanda progreſſio eſt. iacent proinde domus tales, ac quaſi in ignauo ſopore pereunt. nec quidquam præclarum ſpondebunt, quamdiu diffidentia locum ſuum tenebit: vt fruſtra excelſa, aut in poſteritatem abitura, aut in ſalutem multorum, ab his animis expectes.

Ingens omnino languor diffidentiam comitatur, ac ſpiritalis omnium rerum nauſea: nam ſiue ſubditus Superiori, ſiue hic illi diffidat, ſiue vtroſque diffidentia occupauerit; neglectus propè omnium è timore natus ſequitur, ac ſecretorum plerumque conſiliorum captatio: nam cum in apertos non proſiliant campos, ex inſidiis res aggrediuntur; doliſque, quod è virtutum plano non poſſunt, conſiliorum ſtudiorúmque aliorum naſcuntur euerſóres, dum ſinguli indignantur,

tur, clam se quædam fieri, & tacita iniri consilia.

Diffidentia hæc, Superioris si obsedit pectus, nulli quidquam credet, quod laudem mereatur. iam cum exequi ipse omnia non possit, aliis diffidat, fit vt angustissimis terminis fructus claudatur.

Decrescit deinde etiam animus inferioribus, nec se ad magna erigunt, aut conatum rebus admouent, cùm Superiorem patiantur omnia etiam tutissima metuentem, nec se ad grandia extendentem, aut ad victura porrigentem manum.

Sed cúm neque sua credant Superiori, fit vt tenuem Superior illorum cognitionem consequatur, iacétque in his omnis consciẽtiæ redditio: ac si qua necessitas eos cogat, superficiem tantùm radunt, non descendũt ad pectus, aut ad mala cor rodentia: quo fit vt Superiorem necesse sit in graues errores incurrere, cùm committat ignoratione suorum non committenda, muniáque credat, quibus tutò credi non possunt, nec sine discrimine sępe suorum, nominísque boni corporis vniuersi.

Gra-

Graues deinde vtrimque naſcuntur animorum diſſenſiones, mutuæ ſuſpiciones, criminationes; clancularia deinde conſilia mutuam gloriam, nominis apud domeſticos externoſque æſtimationem, ad honoratiora promotionem, conatuſque omnes, ſubdolis machinationibus euertendi.

Peſſimum illud, quòd ferè è ſuſpicionibus ad aliorum damnationem decurrant. nam cùm ſibi quiſque diffidentiæ teſtis ſit, fraudumq; è diffidentia natarum; fit vt eadẽ de aliis ſentiant, ſuo reliquos pede metientes: è quibus deinde ſuſpicionibus nõ tantum ad iudicia ferenda deſcendunt, ſed ad cogitationes ſuas opere exequendas, omne ſtudium in eo ponentes, vt ſtructis ſocium inſidijs præueniãnt; metuentes ne paribus aliorum dolis circumueniantur.

Aperit diffidentia hæc viam ad politiciſmum, cùm tectis omnia dolis repleantur. ſocios ſimulato verborũ lenocinio demulcent, candorem ſimulantes, quo faciliùs ſecuriuſque venena ſua ſpargant. adulationibus plena ſunt omnia, dum amicitiam fiduciamque ſimulant, diffidentia pleni.

Naſci

Naſci hoc malum conſueuit

Primò, ex ingenti faſtu. quo qui laborat, nullum ſibi prudentia, rerum experientia, ingenio, eruditione, probitate parē arbitratur: damnatq; in his reliquos, etiam Superiorē. quare cùm prudentiæ illius virtutiq; diffidat, fit vt ſe ſuaq; illi non credat.

Secundò, ex nudis ſuſpicionibus. cùm de mutua in ſe voluntate affectuq; diffidunt, de mutua ſecreti fide, cādore, probitate. idq; è cauſſis è ſola ſuſpicione deſumptis.

Tertiò, è puſillanimitate quadam animi. cùm non alijs tantùm, ſed ſibi, virtuti, robori, ingenio, eruditioni, eloquentiæ, memoriæ, promptitudini, dexteritati, probitati, conſtantiæ diffidunt.

Quartò, è recondito & inlatenti malo. cùm noxia quadam verecundia ægritudinem ſuam Superiori inferior detegere veretur; aut ſanè tacito quodam improbo metu, quo impedimentum timet à Superiore inijciendum, ſi detecta conſilia fuerint:

Quintò, è diffidentia quadam diuina. qui ſi Domini verbis, Luc. 10. *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*, fidem ad-

adhiberent, perfacilè se suáque Superiori crederent. vnde fit, vt ferè tales Deus relinquat in manu consilij sui, destituátque cælesti sua gratia, ac ductrice manu sua in via spiritali, in qua errasse æternum est.

Quòd si labi tales contigerit, nec consulentem, nec eleuantem, nec propugnantem, adeóque nec miserantem reperient, sequitúrque ex his initiis perpetua quędam inquietudo mentis. nulla enim ibi pax, malacia nulla, sed æternæ infelices tempestates ac iactationes sunt, æternúsque naufragij metus. Miserrima omnino conditio, quibus nulli, & qui nullis amici. quales omnes illi sunt, qui hoc diffidentiæ malo tenentur.

Contingit verò non raro tales dum domestica diffidentia laborant, ad externa consilia decurrere, etiam ad muliebria: cùm ita ferè natura comparatum sit, vt in alicuius sinum nostra diffundamus. diffidimus domesticis, imus ad externos. quæ res quãta secum trahat mala, nemo non videat. quòd si quem fors inter domesticos idem detineat morbus, mutua venena bibuntur,

mutuo toxico perituri, quo citiùs pereant. nec res hæc tunc in paucis ſtare ſolet, plures occupat, donec totam familiam lata diffidentia occupauerit.

Remedia.

SI Superior vniuerſim hac diffidentia in omnes laboret, nec aut aliorum exemplis, aut rationibus erigere ſe poteſt; conſultius eſt talem aliis occupari, nec gubernationi admouere: ſin in vno alteroúe conſiſtit hoc malum, nec deponere poteſt, à perſonarum mutationibus remedia poſcenda ſunt.

Si laborat hac diffidentia inferior ex innato quodam naturæ metu, ab omnibus omnino Superioribus animandus erit aliorũ exemplis, quibus ea fiducia feliciſſimè ceſſit, & cedit in dies. in qua re plurimùm poteſt Superiorum exterior benignitas, fiduciæ reipſa oſtentatio, familiaritas, affectus verbis etiam adiutus, animatio rebus proſperè geſtis, ad maiora etiam prouocatio & incitatio, additusque animus laude.

Si non vltrà vnum alterumúe Superio-

rem diffidentia hæc protenditur, postquam varia frustra remedia tentata sunt, ad locorum mutationem decurrendum erit: plurimùm tamen in hac re potest discreta Superioris charitas, fiduciæ ostentatio, blanda compellatio, animusque liberalis, & heroico similis: colloquia etiam interdum prolixiora, associatio in rebus arduis, in consiliũ etiam nonnunquam magnarum rerum euocatio, si personæ qualitas patitur.

Proderit hîc diuinæ in se fiduciæ prouocatio: qui non patietur fidẽtem in se in fraudem impelli. nunquam proinde res humanâ metiatur prudentia; metiatur diuinâ. falli hæc non potest, fallere non vult. stabit spõsionibus suis Deus: Psal. 90. *Super aspidem & basiliscum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.* mentiri non potest Deus. addit: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum: longitudine dierum replebo eum: & ostendã illi salutare meum.* & antè: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autẽ non appropinquabit.* Quę spe-

ſperari poſſunt certiora, quæ maiora? audeat ſperare homo, non patietur ſe vinci Deus, & maiora votis dabit; docemur hoc omnium ætatum exemplis. erigat proinde ſe in ſpem magnam, & audeat ſponſore Deo in Superioris ſinum ſe ſuaq; profundere, poſita noxia verecundia. vulnera retegat. retexiſſe ſæpe curaſſe fuit. vt non tam ſequatur, quàm comitetur retectionem curatio. Et ſanè magnæ hic candor conſolationis mater eſt, trãquillitatis ac ſecuritatis magnę. facile hoc erit humili, & ſubmiſsè de ſe ſentienti. gaudet hic deprimi, & beneficium arbitratur poſſe latere. ſcit ille à ſolius Dei iudicio veram magnitudinem tenuitatemque pendere. incerta humana ſunt, & innumeris ferè erroribus permiſta. ille errare non poteſt, decipi non poteſt. quare illi ſoli innititur, certus de euentu: ſecurus de præmio.

CAPVT XLIV.

Diſſenſiones.

CErtiſſima Religionis, licet optimè conſtitutæ, pernicies. nam cùm mu-

tuo illam amore, tanquam vinculo colligari, tanquam glutino coniungi, tanquam propugnaculo roborari, nemo ignorare possit; fit vt qui illa dissoluit, quidquid in Religione firmum, solidum stabileque erat, euertat: vt nihil iam expectare debeamus, quàm vniuersæ ruinam. ita vno hoc malo mala omnia continentur.

Amore enim minima crescere, maxima dissensionibus decrescere norunt omnes: illo stare etiam per se imbella, ac aduersantium rabiem excutere vt pilas; hac validissima, etiam quæ sæculis steterant, momento propè corruere videmus. nulla sanè tam mollis manus, quæ non ad miraculum & prodigium, amore si constringatur, perstet inuicta, minis, furoribus, tempestatibus superior. Si ceciderit, hostem mole, veriùs quàm robore oppressa, non cadit inulta, non ingloria, hostili sanguini insepulta: minitantia etiam post mortem aduersa ostentat vulnera, inimico cruore tincta, ipsoque adeò emortuo vultu nusquam animos defuisse ostendit.

Nulla contrà tam firma manus, tam ro-

bo-

boris plena, armata licet sæculorum ferro, propugnaculis cincta, ingenio adiuta, exercitatione roborata, quæ non mutuis dissensionibus diuulsa collidatur, & ruat nullius alterius impulsu. etiam rupes & saxa si disiungas, solis imbribus colliquescunt; tam molli elemento tã firma validaq́; : adde calcem, molle vinculum, sed vinculum tamen; nec fluctibus, nec irato mari cedunt: infrendeat licet, sæuasq́; barbarasq́; intentet minas; rident efferam hanc rabiem, omnibusque superiora, augustum extollunt verticẽ cedere nescia. tantum prodest colligari. intuere paleam; quid fragilius? conuolue in fasciculum, nulla Herculea dextera comminuat. serico quid tenerius? conuolue in funem nauticum, quæ Samsonea manus confringat? vt iam facilior videatur columnarum elisio, ærearum portarum euulsio, tot hominum asini mandibula cædes, totque Herculei labores, quàm tenerrimarum, si singula spectes, rerum comminutio. vsque adeò constringi mutuoque innodari iuuat.

Sanè vt nihil in Religione nobilius amore est, nihil quod in omnium animis ocu-

lisque maiorem admirationem excitet, nihil quod illam validiùs firmet, nihil quod hostibus magis formidandam, & inuictam reddat, nihil quod ad æmulorum etiam stuporem & cõfessionem magis exornet ac illustret: ita nulla illi perniciosior pestis obuenire potest, quàm quæ tanquam vna falce demetit hæc magna, vna diuulsione nudat hoc ornatu & robore. euenire hoc mutuis animorum dissensionibus, etiam pueris decantatum. vt nil miremur inclamantem Sapientem Prou. 6. *Septimum detestatur anima mea, qui seminat inter fratres discordias.*

Surgunt denique ex hoc malo mutuæ æmulationes, inuidentiæ, liuores, oblocutiones, risus, depressiones, contemptus, detractiones: nec quidquam sperari laude aut gloria dignum potest, cùm plus solis his dissensionibus decedat depereatq́;, quam singulorum labor & industria spõdere audeat: plusque dissentientes hæ linguæ deuenustent, quàm singulorum conatus collustrare possint. neque Religio iam vlla est, quæ solo amoris quodam nexu stare solet; hunc qui sustulit, illã de medio tulit: neque enim

diu ſtare poteſt, quod nullo vinculo colligatur, quodq́ue omni parte diſſectum iacet, quod armis exutum, nudum oſtentat latus inimico ferro, quod viduatum clypeo & protectrice dextera iugulum præbet hoſti, nouacula ſecandum. Habemus hæc confirmata à Domino Matt. 12. *Omne regnum diuiſum contra ſe, deſolabitur, & omnis ciuitas, vel domus diuiſa contra ſe non ſtabit.*

Contingunt hęc Religioni, mutuo amore ſpoliatæ, quo vno inuicta ſtabat hoſtibus terror, minis omnibus altior, cedere neſcia, ignara commoueri, nulli ceruicem iugo, pręterquam Chriſti edocta flectere, nulli potentiæ decreſcere, inferorum etiam poteſtatibus timenda; cùm per ferrum & ſanguinem, perq́ue mille pœnarum genera, ludus illi eſſet, ire ad Chriſtum ſuum; roſæ & violæ, ignis & flammæ, per quas purior iam animus euolabat in amati ſui ſinum. at vbi nudata amore, & per hunc ſpoliata armis, propugnaculis exuta, propugnantibus deſtituta, inarmatum præbuit corpus; facta eſt ludibrium hoſtibus, puerisq́; materia riſus, feminiſque adeò ingens diueſque fabularũ

narrationumq; ſeries. ſtabat amor mutuus, mutuo ſociatus nodo ? ſtabat Religio orbi miraculum: periit amor? iacet illa quocunq; plebeio proterenda pede. ſtat amor ? quot hoſtes, tot admiratores; quot æmulos, tot imitatores; quot amicos, tot laudatores habet: euanuit amor ? tanquã leui ſpongia ruſtica manu delentur hæc magna. ſtat amor? mutuus fluit ſudor, mutuo labore prouocatus: elanguit amor? concreſcit ſudor mutua ignauia conſtrictus. & quæ fluebant flumina, vicinaq; rigabant paſcua, denſa concreta glacie iacent. euenitque quod in amplo hereditate, cùm diſſentientibus animis, decurritur ad forenſes rixas, certa perdendę hereditatis breuia: vt, ſicut aſcititij ſanguiſugæ quidquid erat in lætiſſima fortuna ſãguinis boni, peſtifero ſuctu hauriunt; ita alieni comedant robur noſtrum, animi nimirum opes, mutua antè amicitia felici euentu partas, mutuis nunc diſſenſionibus tanquam leuiſſimam paleam diſſipandas; vt qui fuimus terrori, ludibrium naſcamur hoſtibus, & victoriæ illorũ ampla materies, horreiſq; illorũ fœcũda nimiùm meſſis. Nulla iã propè

pè cura ſalutis proximorũ, dum ſibi ſtudent ſinguli, laborant ſibi, commodiſque vacant ſuis, inſidiantur alienis, mutuóſque euertũt conatus, facti mutuo domeſtici hoſtes : à quibus ne oculatiſſimus quidem, & in omnem partem annorum experientia præprouidus ſe tueatur.

Ab externo non magno ſe fòrs negotio quis defendat, ab eiuſdem contubernij, propè impoſſibile eſt: maximè ſi foris inimica oppugnet acies, qualis ab inferorum rabie, à ſęculi illecebris nunquam deeſt. ſemper hoſtilia ſtant foris agmina: domeſticæ ſi acceſſerint inſidiæ, mutuis animorum diſſenſionibus excitatæ; nulla iam ſpes ſuper. & concidit etiam valentiſſimi animus, vbi præter externum ferrum, domeſtica patitur tela: cũ exſiccari ſudores ſuos ſentit inuidentię panno, ne fœcundo fluxu ſuo proxima rigent prata rore ſuo deſtituta; cùm non infortunatè ſparſa locuplete manu ſua ſemina in plurimarum ſalutem animarum, exuri videt æmulationis flamma ; cùm in ſeriorum laborum procurſũ ad viuum proſcindendo, ſubdolas ſuorum perfert machinationes:

quibus tanquam domeſtica falce, lætiſſimi culmi, diuite ſpica veſtiti, in viridi etiamtum ſpe luxuriantes præſcinduntur.

Et quis animus ſit ad magna, aut cui tantum robur, qui, dum ſocios patitur hoſtes, in externum feratur hoſtem, & ad generoſos auſus protendat dexteram? cùm non tãtùm domeſtico deſtitutum ſe ſentit auxilio: ſed pati hoſtes, quos habere debebat propugnatores, & pro auxiliaribus copiis procurſantes inimicas acies ſuſtinere. dura hæc res,& quæ mortales ſuperet vires. Quare vt primùm ſe prodit interna hæc animorũ colluctatio, tanquam diſſectis quaqua neruis, langueſcit omne robur,& generoſior cuiuſque mẽs tanquã fulmine icta concinereſcit, abitque in vagum puluerẽ ventorũ luſum.

Iam vt primùm ad externos animorum hæ diſſenſiones promanauerint,quid ſperari poteſt, quid timeri non debet? nam vt ſilentio diu premãtur, nec erumpant aliquãdo foras, optari poteſt, ſperari non poteſt. neque enim diu contineri hæ flammæ poſſunt, quin depulſo cinere prorũpãt in apertum:hîc verbis,ibi ſignis & factis,alibi contra-

trariis ſtudiis; quanquam ſubdola primùm circuitione, inde plano quodam odio produntur: quæ res omnem omnino ſpem ſementis bonæ funditus euertit; cùm etiam eant in partes externi, ſinguliq́ue ſuos tueãtur, facti ſuorum patroni: magis etiam quãdo delabimur ad protectrices, & agmina iam mulierum pro ſuis pugnant, inſurguntq́ue pro innata ſibi impotentia in æmulos patronorum ductorúmque ſuorum. vnde ingentia prorumpunt ſcandala, nullo torrente, ac ne lacrymarum fluminibus, aut quacunq; poſthuma pęnitudine diluenda.

Exulat deinde omnis pietas, cùm & Chriſtus exulet ab illa domo, à qua mutua exulat caritas: neq; enim aut ille diſſentientium pater eſſe poteſt, aut hi eius filij. Matt. 5. *Beati* nimirum *pacifici, quoniam illius filij vocabuntur.* nõ ſunt ergo filij animis diſſentientes. at vbi nulli filij, nec pater eſt. Infelix cõditio, ac miſeranda familiæ conſtitutio; quę cùm ignoret Deum patrem, nec hereditatem ſperare poteſt, ſolis filiis promiſſam, ſolis largiendam. ſed neque diſcipuli Domini ſunt. cùm ipſe dicat Ioan. 13. *In hoc cognoſcent*

omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. neque Deum diligunt, cùm audeat discipulus quem diligebat Dominus: 1.Ioan.4. *Si quis dixerit, Quoniam diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est.* neque (1.Cor.14.) *enim est dissensionis Deus, sed pacis.* & 1.Ioan.4. *Mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.* additque illud testatissimum amoris diuini signum: *Si diligimus inuicem, Deus in nobis manet, & caritas eius in nobis perfecta est.* Vt enim mutuæ animorum dissensiones densam inter Deum & nos iniiciunt nubem, imò & noctem, quæ lucis illius prospectum omnem adimit: ita mutuus amor pulsis tenebris, discussaq; dissensionum nebula, prospectandum nobis Deum tradit: eo certiùs, quo potentiore mutuo ardemus igne, mutuaq; castiore ardemus flamma, diuinorum radiis excitata.

Fortiter Gregorius in Past.part.3. cap.24. in dissensionum auctores insurgit: *Audiant iurgiorum disseminatores, Beati pacifici quoniam filij Dei vocabuntur. atque è diuerso colligant, quia si filij Dei vocantur, qui pacem faciunt, proculdubio Satanæ sunt filij, qui pacem confundunt: quia nihil*

pretiosius est Deo virtute dilectionis, nihil est desiderabilius diabolo extinctione caritatis. Quisquis ergo seminando iurgia dilectionem proximorum permit, hosti Dei familiaris seruit. &, ibid. c. 23. alibi: *Quòd si zelum amarum habetis inter vos, & contentiones sunt in corde vestro: nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem. non est ista sapiẽtia descendens de sursum, sed terrena, animalis, diabolica: quæ autem de sursum est sapientia, primùm pudica est, deinde pacifica. pudica videlicet, quia castè intelligit; pacifica autem, quia per elationem se minimè à proximorum societate disiungit.*

Remedia.

VAlidè secare, quicquid huic animorum coniunctioni cõtrarium est: nulli & nusquam parcere. sola pietas hîc est seuire ferro & ignibus. initiis tamen maximè insistendum, seriò in omnem partem inuigilando, secãdo graui admonitione; minis ac pœnitentiis etiam terrendi auctores: spiritualibus exercitiis domandi, priuatis publicisque pœnis. interdictione etiam consuetudinum ac familiaritatum aliorũ, fortibus per hebdomadam exhortationibus, vt totis viribus

insurgatur in hoc malũ.nec quidquã in hoc genere tam leue,quod non graue habeatur.

Iuuabit in primis seria solicitudo Præfecti spiritus, qui acrioribus monitis, remediisque etiam seuerioribus sæuiat in auctores: nunc terrendo, nunc blandè etiam monendo, nihil eorum omittat, quæ ad exscindendam hanc pestem valeant.

Quòd si pergat tamen, serpátque hoc malum,ad remedium vltimũ, dimissionem veniendum erit.neq; vlli in hoc genere parcendũ. Magno sanè beneficio Religionem affecerit, quicunque à reliquo corpore dissensionum auctores secuerit.sæuit, qui parcit;beneficiũ,qui secat,præstat,bis clemens.

Qui verò in se has animorum alienationes sentit,pericula secum consideret, damna, infelicésque auctorum talium exitus. quare si quid offensæ intercurrerit, nunquã noctem nocti superinducat, memor Apostoli Ephes. 4. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Expressit hoc versu Orientius:

Pelle odium,contemne minas,depone rigorem,
Offensam teneant tempora nulla tuam:
Vt te sol blandæ seruantem vincula pacis

De-

Deserat abscedens, inueniat rediens.

& Matt. 5. *Si offers munus tuum ad altare: & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Complexus id vno versu Prudentius:

Nil placitum sine pace Deo, non munus ad aram.

Beneuolentiæ proinde studiis præueniat omnes: familiariúsque cum iis agat quos alieniores expertus fuerit. digniores illis partes concedat, bene de absentibus loquatur, ac laudet etiam: peculiaréſque pro iis ad Deum preces fundat; pęnitentia etiam quoties deliquerit, vltro sibi aliqua irrogata.

Neque interim cogitandum est, omnes semper, quocunque etiam studio conatúque adhibito, futuros iudicij nostri. imò stolidum est, omnium iudicia ad nostrum transferre velle: stolidissimúmque dissentire voluntate, quia iudicio dissentimus. neq; enim sperandum est, posse omnes in humanis ad eandem iudicij normam traduci. fatuusq; illorũ error est, qui cũ aliquem viderint iudicio, & voluntate differre arbitrentur;

tur; cùm amicissimi mutuis frequenter iudiciis, in maxima voluntatis coniunctione, dissideant.

Iuuerit verò plurimùm potentem in se diuinum amorem excitare. quo tanquam ingenti supposito igne, ardentes in proximos amoris flammæ exurgant: omnesque dissensionum nubes, valido diuinorum vento pellantur.

CAPVT XLV.

Detractiones.

NAscitur hoc malum ex inuidia & odio, dum felicioribus aliorum successibus inuidemus, nec assequi possumus; atq; hinc odia, & animorum alienationes.

Ex æmulatione: dum pares esse volumus, aut etiam superiores. hinc mille cogitantur modi, paria aut etiam maiora consequendi; ac si probi probatique haberi non possunt, à minùs probatis, improbisque subsidia petuntur; & quod virtus non potuit, vitium reperit. scelera nimirum fertiliora sunt, & fœcundam hisce cogitationibus viam sternũt;

ac quod non potuit pietas, improbi mores inuenerunt & dederunt, vt, si aditus omnes clausi sint probitati, tota improbitati pateāt ostia: donec tandem decurratur ad illud notum, Sociorum detractio. vt his demum gradibus semitam insternant sibi ad commoditates & nomen magnum.

Ex habitu malo prauoque, cùm maledicendi consuetudine altè hoc malum imbibimus: tunc enim etiam non cogitantibus elabitur nociturum telum, eliciturum sanguinem. grande malum, cùm quasi per iocum in consanguineo ludimus iugulo, & ridentes barbara ferocitate in propinquo pectore sæuimus. Efferum, & infra belluas id semper fuit, mutuo inter mensas ferculaque madere sanguine, & vulneribus coronata circumducere pocula, magis etiam sanguine potari. At ego nescio an immanius crudeliusque sit, inter ludicras narrationes cachinnis sæpe & salibus conditas, sociorū famam spargere, quæ vitâ ipsâ honoratissimo cuique carior esse debeat. illa semel ponitur, semel morte vna finitur: fama cui semel calcatur, mille mortibus cadit, & ad singulos

gulos auditores noua cæde funestatur.

Ex iudicij solertiæque obtentu, dum ex dictorum factorumque alienorum solerti indagatione, iudicij famam venamur. hinc dicta sæpe factáque, quæ nec dicta, nec facta, nec cogitata vnquam; dubia pro certis, falsa pro veris, coniectanea pro compertis narrantur, singulíque tales sunt, quales sibi prona fingit solertia: quæ dum vera non inuenit, falsa comminiscitur, contenta læsisse. certa incertáque pro eodem habentur, si cecidit, qui patitur, quacunque ex causa, parta victoria est; & triumphi materies est, socium præuenisse; eo ferè maior, quo innocentior cecidit: nam nocentem prostrauisse, nō magnum, & vix in tali inuidiæ locus est. magnum sit oportet & illustre, quod in æmulationem prouocet; è qua postmodum tanquã è fœcunda matrice ingens detractionũ soboles nascitur, nulli magno parcitura.

Ex zeli, & communis boni aut priuati alicuius p ætextu, iustitiæque, ac maioris etiam gloriæ Dei, sub boni nimirum specie, in fratrum sæuimus iugulo: nec crimen arbitramur, cui præfigitur nomen honesti, reue-

reuera proprij honoris & gloriæ aut commodi cauſa. tantum poteſt amor proprius; ſcelera in virtutem vertit, & illius ſtola crimina veſtit, palla tegit, ſanguinemque fudiſſe, percepiſſe eſt: nam cùm crudele habeatur in ſocium ſæuire, prætexitur immanitati virtus; ita tyrannidi iuſtitiæ præfigitur nomen , & perſecutor gladius inuenit in Chriſtiano ſanguine quod damnaret , contemptum legum & deorum. Neq; vnquam crudeliſſimo cuique ferocitati ſuæ cauſa defuit, nulluſque in ſanguinem propter ipſum iuit : nemo in famæ alterius detractionem propter ipſam; ſemper aliquid quod improbitati ſuæ obtendat, inuidentia proprij amoris ſoboles inuenit.

Mala, quæ hinc naſcuntur, ingentia in omni Religione ſunt.

Primò, pacem turbant propriam: neque enim poteſt in vera pace eſſe, qui internam circumfert turbarum & inquietudinum cauſam.

Secundò, alienam etiam pacem conuellunt , cùm cauſam præbeant aliis turbarum internarum , ſuſpicionum, alienatio-

num,

num, ac in varia consilia & studia impellãt: nã vbi se quis sociorum inuidiis peti videt, exuit socialem animum, induit inimicum; & prætexitur hostilitati virtutis nomẽ, propugnatio nominis sui, è qua in alienam decurritur oppugnationem, tanquam propriæ tuitioni necessariam. Ex his initiis quantæ exurgant commotiones, nemo non videt.

Tertiò, charitatem, mutuamque animorum coniunctionem scindunt: quæ consistit in benè de se mutuo consentientium concordia, vt idem sapiamus, idem sentiamus omnes.

Quartò, vniuersum Religionis robur eneruant, quod in mutua animorum coniunctione consistit.

Quintò, minuitur deinde Dei & Religionis gloria: cùm enim proximis detrahitur, redduntur minùs idonei Dei gloriæ aut Religionis propagandæ. nam quis se suaque illi credat, cui quidquid erat æstimationis bonę (qua ferè sola mortalium plerique trahuntur in sequelam) vocatur in discrimen, omnisque proseminandæ virtutis (quæ fama plurimùm continetur) spes linguarum

ista-

rum nouaculâ præſcinditur?

Sextò, vulnerum etiam multitudine mali grauitas dignoſcitur. quoties enim ad nouos ſemel iaculata detractio mittitur, toties pro delicti grauitate, aut vulnus retulit, aut cecidit proximus. ita omnium auribus aut cadit, aut vulnus accipit, cui detrahitur. Fortiter & verè in hac re Sapiens Eccli. 18. *Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuet oſſa. multi ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuam. Beatus qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiam illius non tranſiuit, & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius non eſt ligatus. iugum enim illius iugum ferreum eſt, & vinculum illius vinculum æreum eſt. mors illius mors nequiſſima, & vtilis potiùs infernus quàm illa.*

Septimò, ex reſtitutionis dein difficultate delicti huius magnitudo creſcit. ſemel enim opinio vagata, ſerpit ad plurimos, obambulat prouincias, ac non rarò Religionẽ vniuerſam, vt notiſſimus iam ſit omnibus, cuius nec plerique capillum norunt. Laudas quem antè vituperaſti? nihil agis: prima enim validiùs inhærent, & iam abierunt ad

plu-

plures; maximè cùm nocitura fœcundiùs serpant, profutura seriùs proueniant. Quòd si contingat hunc deligi in Superiorem, quãta gubernationem illius turbant prę iudicia? quàm diffidentes reperit subditorum animos, ac tuta etiam omnia metuentes? quid? quòd non raro infamia hęc eat ad externos, cum pari inter eos facilitate, qua inter domesticos parietes, euulgentur.

Octauò, auget magnitudinem mali, quòd in absentes & ignotos sęuiant hę linguę; nec tuitioni locus, cùm qui patitur non raro vulnera sua ignoret: aut si sciat, nesciat auctorem. ita incauti & ignari obruuntur.

Nonò, crescit criminis huius grauitas, cùm non in vno, aut paucis capitibus consistat, sed ad vniuersum transeat corpus: hinc vnius infamiâ tanquam flammâ, vniuersum corpus amburitur, ita crudeles in omnes sunt, quicunque in vnum sæuiunt. nam cùm ea sit in Religione coniunctio, vt vnam veriùs animam in pluribus corporibus, quàm plures dixeris; fit vt vulnera in omnes eant, ac per vnius latus contrudicentur omnes.

Au-

Augetur improbitas, cùm ſub commiſerationis cuiuſdam velamento nocitura venena ſparguntur. vnde illud Bernardi Ser. 24. in Cant. *Detractores autem quodam ſimulatæ verecundiæ fuco, conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conantur. videas à detractore alta præmitti ſuſpiria, ſicq; cum quadam grauitate & tarditate, voce mœſta, dimiſſis ſuperciliјs, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto perſuaſibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt corde non inuido, ſed magis condolenti affectu quàm malitioſè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quòd diligo eum ſatis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. & aliàs mihi quidem bene compertum fuerat de eo iſtud: ſed per me nunquam innotuiſſet. at quoniam per alterum patefacta res eſt, negare non potui, reuera ita eſt.*

Remedia.

A Frequenti examine conſcientiæ petenda.

A ſerijs, ante omnem congreſſum & confabulationem, propoſitis, tanquam in præcautionem animo conceptis.

A certis statísque post omnem linguæ lapsum vltroneis pœnitentiis.

A Superiorum vigili cura, grauibus etiam in delinquentes irrogatis pœnitentiis. Neque diffiteri possumus, ignauâ Superiorum conniuentiâ ea incrementa hoc malũ sumere, vt tandem à desperatione remedia sumenda sint, duriora nimirum & acriora, etiam resectione à reliquo corpore, ne vniuersum contagione hac periclitetur. Ita delatores falsos flagellis ac fustibus cædi, & in exilium pelli Vespasianus imperauit; viuos etiam exuri Augustus mandauit; neruis cædi Mauritius Imperator, capitali pœna affici M. Antoninus Pius mandauit. Et sanè nunquam in hoc delicto parcendum. omnis hîc pietas à sæuitia nomen sumit. ille pius, qui vt vniuersim prospiceret, sæuiit in vnũ, aut paucos huic vitio obnoxios, in exemplum aliorum, in medelam omnium.

Iuuabit etiam ex mente Sapientis Prou. 24. obnoxios huic vitio fugere, congressum vitare. *Cum detractoribus non commisceari s, quoniam repentè consurget perditio eorum*. quin etiam tales cum regio Propheta Psal. 100. persequi-

ſequi. *Detrahentē ſecretò proximo ſuo hunc perſequebar.* vultuque diſplicentiam oſtendere: vt enim (Prou. 25.) *ventus aquilo diſsipat pluuiam*, ita *facies triſtis linguam detrahentem*. & vniuerſim dicere cum nō vno hîc poſſumus. Tolle auditores, non erunt detractores. vt pari vtroſque ſententia feriat D. Bern. in ſer. *Detractor & lubēs auditor vterque diabolum portat in lingua. ſi pauper es, vilem & abiectum reputat; ſi diues, ambitioſum, auarum, cupidum; ſi affabilis, diſſolutum; ſi prædicator vel doctor, honoris & humani fauoris quæſitorē; ſi tacens, inutilem; ſi ieiunans, hypocritam; ſi comedens, voratorē.*

Cùm verò detractiones frequenter naſcantur, ex aduentantium hoſpitum liberiore ſermocinatione, curioſiore indagatione, mutuáque in aliorum vitia moreſque ſcrutatione; omni conatu inſudandum erit Superiori, vt non patiatur tales impunitos abire. nec in hoſpitibus ipſis à ſeria maturaque monitione abſtineat. In domiciliorum etiam mutationibus, cauendum ſedulò ne quacunq; è cauſſa in aliorum mores curioſiùs inquiramus; ne & narrantibus detractionum cauſſam præbeamus, & nos ipſi

variis poſtmodum circa tales ſuſpicionibus ac diffidentijs iactemur.

Cauendum etiam, ne quas quiſque patitur difficultates, etiam cõſilij & auxilij prætextu, in aliorum promiſcuè ſinum profundat, cùm ferè graues his rebus detractiones miſceantur. quare ſiquæ nos neceſſitas premat, Superior conſulendus erit, aut domeſticus Cõfeſſarius, aut ſi quis vir grauis prudenſque in ea familia ſit, de cuius integritate, fide, ſecretique cuſtodia nulla ratio dubitandi ſit. in qua tamen ab omni detractionum genere abſtinendum erit, maximè ſi Superior inuoluatur.

CAPVT XLVI.

Delationes è ſuſpicionibus natæ.

SIue illæ verbo, ſiue ſcriptis litteris fiant, noxiæ in primis ſunt. ac neſcio an res vlla pernicioſior, dum è ſuo iudicio ſinguli metiuntur alios, & conſequentias è mente ſua nectunt è quibuſdam aut viſis, aut auditis, quas pro teſtatis veriſque venditant. immanis, planeque effera in Religione conſue-

ſuetudo. audita plerumque ab alijs, nulla penitioris cognitionis examinatione præmiſſa, nulla narrantis ac deferentis fide, & credimus ipſi, & ſpargimus. nec auditis contenti, aliud ex alio inferimus: & quæ intulimus, tanquam dicta factaq; referimus. quæ ſi propiùs certiuſque diſquiſiuerimus, nec dicta, nec facta, ac ne cogitata quidem reperiemus. & faciles plerique ad has res ſunt, parique qua credulitate ſunt, facilitate ad ſcribendum ſunt. indigna planè res religioſo calamo, & quæ plus habet barbaræ feritatis, & gentilitiæ ac politicæ improbitatis, quàm religioſæ ſimplicitatis, aut zeli.

Neque ego video, quam in religioſa mente hæc res excuſationem admittat. nimirum, Putabam, & verebar, ne Religio in hoc viro, dicto, facto, detrimentum pateretur. volui occurrere damnis venientibus. Excuſationes ab odio, & impijs æmulationibus, vel ab inſigni ſtolidaque impudentia natæ. Sanè in rebus potiſſimùm grauibus, & quæ famam nominiſque exiſtimationem tangunt, non niſi certa teſtataque dicenda eſſe, Chriſtiana caritas monet. nam quis

vel Sanctorum innoxius habebitur, si è suspicionibus ad delationes procurrendum erit? & quisnam delatorum horum est, qui sibi hoc euenire gaudeat? imò quis non ad similes delationes suspicionibus natas perhorrescat? quis non inclamet, dignissimos hosce narratores scriptoresque omni pœna esse? & quam veniam merebimur, qui quod in alijs damnamus, concedendum nobis arbitramur? & qua conscientia audet Religiosus non antè certissima & compertissima sibi, vulgare? aut socij sui, ac non rarò Superioris famam nomenque in dubium vocare? imitantur hi religiosam vocem, hyænæ sunt, & omni adeo Bonaso venenosiores, qui fœcundissimos sociorum agros, & horreo Dominico natos, fœda oris calamique egerie sua, in steriles vertunt arenas, cineremque vento dispellendum.

Et hi non rarò sub sanctimoniæ quadam specie, boniq; communis, in falsissimas delabuntur narrationes & suspiciones. & impingunt alijs crimina, errores, mores, quos nulla sæpe ætas, nulla postera virtus eluet. eoque magis nocent, quo speciem aliquam

san-

ſanctimoniæ, ac religioſæ modeſtiæ præferunt. Hæc enim ea ſunt, quæ fidem verbis ſcriptiſque faciunt. pulchra nimirum velamina, quibus nocentiſſima teguntur venena, nunquam virus poſitura. diræ Religionis peſtes: quibus maximi quique viri, omni ætate, etiam in probatiſſimis Religionibus perierunt: cùm fidem apud alios narrationibus ſcriptionibuſque ſuis à ſuſpicione promanantibus pe-periſſent, maximè ſi apud Superiores.

Et ſanè nullis hæ accuſationes è tam dubijs incertiſque initijs prognatæ, elui lacrymis aut pœnitentijs poſſunt. faciliorq; in omni propè ſcelere venia, quàm in his delationibus eſſe debeat. fragilitate namque quadam humana reliqua propè perpetrantur; ſcriptiones narrationeſque hæ, non niſi aut ex aperto; aut è tecto proſiliunt odio, æmulaque virtutis aut dignitatis alterius improbitate. noſtra omnia probatiſſima vellemus; aliorum, niſi è mente ſint noſtra, damnamus. ſi quid factum inconſultis nobis, improbum eſt, aut ſanè minùs probũ, probiſſimum licet reipſã fuerit: ſi quid nobis

auctoribus,stolidissimũ quamuis, ac minùs probum, prudentissimum ac probissimum continuò erit. Vt ad probitatẽ sapientiamq́; satis sit, venire è mente nostra; ad fatuitatẽ & improbitatem,venire è mente aliena.

Quæ res eo grauior est,quòd incertis ferè auctoribus,ignoratis saltem,vulnera hæc dentur: nec tueri se quisquam possit. nam si auctor innotesceret, sæpe, imò plurimùm, ad calumniam detegendam, solius auctoris cognitio satis foret. qui priuato non rarò emolumento, aut è re quapiam subtracta, aut negata,è seriis aliorum monitionibus, è suspicionibus neglectæ aut præteritæ dignitatis, è priuatorum commodorum frustrationibus ducuntur, indeque ad narrationes, & scriptiones prosiliunt. Non vocasti in consilium, ne secutus sententiam es, alium prætulisti, inopinanti illi hæc,aut præter spem euenerunt, alia omnia sibi spopõderat, pollicebatur magna, excidit speratis. hinc illæ animorum tempestates & fluctus, quæ in illarum rerum auctorem tota deuomunt naufragia.

Infelix maximè Superiorum conditio.

Con-

Concedis quidquid hoc hominum genus postulat? grauis plerumque ſequitur offenſio multorum, & in omnem prudentiam peccaſti. & nullo propè beneficio hos vinces, niſi omnia conceſſeris. omnia concedere nec tutum, nec Religio permittit. negas? fulmina tibi, & iaculatæ calamo rupes metuendæ ſunt.

Infortunata etiam inferiorum ratio, ſi quando in Superiorem facilem ad ſuſpiciones, aut delationes è ſuſpicionibus natas, inciderint: qui nec narratores, nec ſcriptores hoſce comprimit; nec antequam ad fidem & monita proſiliat, accuratiùs rem diſquirit; aut facilis ipſe ad ſuſpiciones, inferiorum dicta & facta in deteriorem ſemper partem interpretatur. è qua re præter perpetuam mentis anxietatem, ingens diffidentia naſcitur. è quo illud etiam prouenit, vt cùm fidem apud Superiorem inferior non inueniat, animos ad magna properantes deponat, laborem fugiat, ignauumque otium ſectetur, alienaque à Superiore mente, etiam in obedientia tepeſcat, amore omni ac reuerentia pulſa. vnde magna oblocutionũ

porrigitur materia, indignationum, æmulationum, contemptus, odiorumq́; tandem, ac immanium vbique detractionum, nulla habita ratione conſcientiæ aut Dei. inſidias nimirum, fraudibus, credulitate nimia, opinionibus falſis, ementitis commentis ſtructas, paribus artib. propulſare conatur.

E qua re omnium ſuccedit turbatio, miſcentur infima ſummis, ac quaſi in domeſtico ferro ac veneno, intuta infidaq́ue ſunt omnia; metu, terroribus ac ſolicitudine plena. nulla quies animis, nulla fides vlli, trepidatio ac doli omnium mentes occuparunt; & ille iam ſolertiſſimus, prudentiſſimus ac feliciſſimus habetur, qui quacunq; demum arte ſocium proſtrauit. veris an falſis, iuxtà habetur. ſatis eſt viciſſe, hoſtẽ ſtrauiſſe. quod vbi euenit, non tam iam Religio, quàm gentilitia quædam Principis aula eſt: in qua ille primus maximuſque, qui per calcatos plurimos deuenit ad ſumma, ipſe fòrs non multò pòſt calcandus; ea ferè in his dolis viciſſitudo rerũ eſt. non perennant hæ machinationes. & plerumque ſocij talium in mutuam inſurgunt perni-

niciem. neque enim diu in malo ſtare ſocietas ſolet: & quos coniunxit, diſiungit improbitas, eadem vtriuſque cauſa.

Eſt autem hoc vitium eo deterius quo latiùs patet. vt audeat Hieronymus in Epiſt. ad Celantiam: *Pauci admodum ſunt, qui huic vitio renuntient: raroq́ inuenies qui ita vitam ſuã irreprehenſibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam. tantaq́ huius mali libido mentes hominum inuaſit, vt etiam qui procul ab alijs vitijs receſſerunt, in iſtud tamen quaſi in extremum diaboli laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge, vt non modò ipſe non detrahas, ſed nec alij quidem detrahenti aliquando credas.*

Remedia.

A Superiore maximè pendent; qui ſi difficilis ad fidem præſtandam delationibus fuerit, non magna delatores hi damna dabunt; minora etiam, ſi ſeriò narratas res examinauerit, & vbi falſa deprehenderit, non patiatur impunitos abire auctores. cuius rei ſi exempla aliqua illuſtria dederit, nemo facilè è ſuſpicionibus ad accuſationes deuolabit: at vbi viderit, non tan-

tùm impunitos, ſed & prẹmio quaſi decoratos delatores hos abire, facileſq; illis aures animumq; præberi, fidemq; adhiberi, ac optimos quoſq; falſis his delationibus circũuentos iacere inglorios; ad ea mẽtem calamumq; applicant, ad quæ ſerio, maturo, ſeueróq; Superiore nunquam deſcendiſſent.

Quòd ſi Superior ipſe malo hoc laboret, naturáque feratur in ſuſpiciones nulla ratione firmatas, fidat nemini, ac ne familiariſſimo quidem, ipſáque iam illi probitas proſpecta ſit, iamétque ambiátque hos ſcriptores narratoréſque; nihil reliquum eſt, quàm vt tales aliis quàm Superioris functionibus diſtineantur. quòd ſi in ſupremo capite reſideat hoc malum, ad preces ac Deum confugiendum erit, qui ſolus huic malo remedium adhibere poteſt.

Proderit in primis, ſi in omni delatione, tacitus apud ſe Superior conſideret, eadem grauioráque è paribus initijs ac ſuſpicionibus de ſe dici poſſe. ſe proinde ſi delati loco ſtatuerit, cogitaueritque quid in ſimili cauſſa concedi ſibi vellet, non magno negotio remedium malo reperiet.

CA-

CAPVT XLVII.

Credulitas nimia in delationibus.

INgens, maximè in Superiore, malum, cũ facilis in delationes, credulus in narrata, deſcendit in executiones falſis ſępe delationibus innitentes. præproperum vitiũ, quo non pauci magnorum circumuenti, exercitus, reſpublicas, regna & imperia in vnam ſecum ruinam traxerunt, omnibus ipſi, ac vita demum exuti. Cadunt hoc malo primi exercituum ductores, primi in toga, primi in muneribus, & à purpura primi: cũ faciles in criminationes Principes, antè perimunt, bonis fortuníſque exuunt, exilio dãnant, quã ex vero rem intellexerint; luúntque pòſt præpropera conſilia ex credulitate nata, ſera & non reuocanda, nec remedianda pœnitudine.

Eadem in omni hominum genere reperies. quod non in vno aliquãdo reſedit Religioſo, viro magno. grande malum, & Religioni in primis noxium: hoc enim vno primi non rarò virtute, ingenio, eruditione, rerúmque agendarum dexteritate, inglo-

riam vitam ducunt, & à quibus ſperari poterant maxima, iacent negleċti, & ignauos tranſigũt annos, quos rara felicitate, & Religionis bono decurrere poterant. & ſecuta non rarò mors in primis ingeniis, dum neglectum hunc è falſa denũciatione natum, credulitate fotum, ſuperare non potuerunt, indignitate victi; maximè dum innocentia tegerentur, animuſque ſibi conſtaret recti boniq́ue conſcius: nec purgandi locum relictum viderent, Superioris animo delatione præoccupato & obſeſſo.

Comes deinde credulitati temeritas eſt, prorumpitq́; quicunque illa tenetur, in temerarios plurimùm auſus, ac nulli magis quàm ipſi pęnitendos; vt nihil aberrauerim ſi præcipitio non tantùm proximam, ſed è præcipitio pendulam credulitatem dixero, minimo motu in præceps agendam.

Malum ſupra quàm credi poteſt, vt omni reipub. ſic Religioni noxium. neque magni quidquam ſperari iam poteſt, poſtquam animum credula hæc facilitas occupauerit. nam vt in omni propè contubernio non deſunt, qui Superiorum venantur aures, inge-

gerunt placentia; ſi propenſos in delationes ſentiant, proni iam ipſi ad hæc mala, totis viribus ruunt in gratas Superioribus delationes, & materiam credulitati ſuggerunt fœcundi flammarum harum incentores, ab omni meritò Religione eliminandi. nam quę tuta innocentia erit, cùm delatoribus Superiorum credulitate vltro oſtia aperiantur, prouocentúrque illorum facilitate in malefidas plurimùm narrationes? aut quis cuique animus ad magna, ſi & hæc patere calumniæ viderit? continebit ſe quiſque deteriorum metu, nec vires in apertum diffundet, ſtringet potiùs, quas plurimorum bono laxare poterat, habenas; & inter ignauas cogitationes vitam tranſiget, multorum alioqui ſaluti impendendam.

Cùm deinde credulus omnis facilis ſit in ſuſpiciones, maximè ſiniſtras, & timoribus plenas, ſuſpectaque habeat omnia, & in minimis maxima perhorreſcat; fit vt inquietã vitam tranſigat, nulli fidus, nulli fidat: atque hinc perpetuis agitatus animorũ fluctibus, continuis tempeſtatibus iactatur: nulloque certo ſtabilique littore conſtitutus, in om-

nem partem pulſatur, ignarus cui ſtationi adhæreſcat, cui credat. quam rem longiſſimè ab omni Religionis tranquillitate, portúque illius abeſſe nemo non videat.

Neque tamen nimia in alios eſſe confidentia conſultum eſt; ſed neque diffidentia nimia. non obfirmet animum ad omnem delationem, non aperiat ad omnem; vt nec omnia, nec nihil credat: medius inter Charybdes Scylláſque has tutus enauigabit; tẽtabit vtrimque breuia prudentiæ ſuæ bolide, vitabítque prouida circumſpectione ſua, quidquid quaqua parte naufragio timendum. nam & nulli fidem adhibere, ſolíſque oculis ſuis credere, pertinacis ingenij eſt, ſibíque potiùs quàm publico nati; omnia credere, ingentis plena periculi res eſt, & imperio imprimis noxia. vt meritò dicat Sapiens Eccli. 19. *Qui credit citò, leuis eſt corde, & minorabitur.* &, *Audiſti verbum aduerſus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. à facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.*

Remedia.

MOram dare, certúmque ſibi tempus præſcribere, vtiliſſimum erit; ferè enim callida in his delationibus conſilia pœnitenda ſunt.

Nunquam ad ſententiam, quacunque etiam in re deſcendere parte inaudita.

Reo potiſſimam ſemper aurem præbere, plúſque huic, quàm accuſatori indulgere.

Suſpectum omnem delatorem habere, ne qua auerſionis, æmulationis, inuidentiæ, aut odiorum cauſa intercedat. Cōditio dein illius perpendenda, vita, mores, ingenium: num conſuetudine, aut natura facilis ad delationem, pronúſque ad ſuſpiciones, & res ſupra fidem augendas. examinandi etiam ſigillatim ſi qui verbis factiſúe interfuerint, ponderandaque ſingula. circumſtantiæ etiam accuratè diſpiciendæ, & quidquid fidē facere ac derogare poteſt. conſiderandum etiam, audierítne delator, an aliorum ore referat, aliorum oculis, an ſuis: conſiderabit proinde prudens gubernator ſingula, audiet omnes, repellet neminem, credet paucis, ac non niſi longo vſu probatiſſimis:

dif-

diſcutiet narratà, perſonam intuebitur deferentis & delati; num quæ odia & æmulationes intercurrant, num quæ animorum commotiones, aut nocendi ſtudium; quibus rationibus delatæ res firmentur, quibus teſtibus, qua ex cauſa dicta factaq; qua mēte. vitam etiam intuebitur vtriuſque præteritam, moreſque præſentes; pluſque ſemper reo tribuet, quàm accuſatori, in rationum maximè perſonarumque paritate, aut non magna imparitate. Deo ſeriis precibus, tacitiſque, etiam in rebus ſecretis, aliorum orationibus res commendanda.

In omni delatione cogitare, poſſe ſubeſſe falſum, poſſe falli delatorem, poſſe affectu in tranſuerſum duci, poſſe aliud interceſſiſſe, quod aut delictum minuat, aut vniuerſum tollat; aliaque huius generis.

Prudenter monet Hieronymus in Epiſt. ad Celantiam: *Nec obtrectatoribus auctoritatem de conſenſu tribuas, ne eorum vitium nutrias annuendo. Noli, inquit Scriptura, conſentaneus eſſe cum derogantibus aduerſus proximum tuum, & non accipies ſuper illum peccatum.* & alibi: *Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam.*

nihil

nihil enim tam inquietat animum. nihil est quod ita mobilem mentem ac leuem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis assensu sequi. Hinc enim crebræ dissensiones, hinc odia iniusta nascuntur. hoc est quod sæpe de amicissimis etiam inimicos facit, dum concordes quidem, sed credulas animas maleloqua lingua dissociat.

CAPVT XLVIII.

Nimiæ commendationes & depreßiones.

SVspectum dicendi genus, & quod fidem verbis adimit, eleuatque omnia propè rationum pondera & momẽta. nimis enim propensam in alterutram partem voluntatem ostendit. quare suspicionem non tam rationis, quàm affectus ingenerat; facitque vt etiam rationibus, alioqui solidis, non parum derogetur. priuata namque aliqua talem necessitudine, cęco quodam amoris affectu, aut speratis emolumentis, & dignitatum ac commodorum suorum accessionibus, duci auditores arbitrantur.

Inde grandia nascuntur præiudicia, amo-

moris aut odij, & neutri fides adhibetur, vtrique abrogatur, cùm in illo rationem ab amore, in hoc ab odio vinci arbitrentur. tẽperabit proinde dictionem, & plus illi modestię, quàm caloris interſparget quiſquis apud viros rerum intelligentes fidem ſperat. in populo plebeq́ue infima, plus ſæpe poteſt calor, & verborum, tanquam fluctuum congeries & conuolutiones. cùm impetu ferè potiùs, quàm maturo rerum verborumq́ue pondere ducatur; modeſtiam, compoſitoſq́ue ad maturitatem mores pro tarditate, & ingenita naturæ lentitate numerat: æqualitatem verò ac dictionis quandam malaciam in ignauo pectore, & ingloria mente ponit; ventis gaudet, & pleno grauidatis Auſtro velis; vt qui impetu, ac quaſi vorticibus magis feratur, quàm ratione.

Hoc interim certum, non eſſe religioſi candoris, res verbis augere, & illarum tenuitatem auguſto ornatu veſtire, aut infra meritam laudem ponere; aut debito ſpoliatas cultu, naufragas, ac tanquam fluctibus excuſſas in mediis arenis deſtituere.

Sed nec Chriſtianę ſimplicitatis eſt, menda-

dacio amorem odiaque iuuare, & infra ſupraq; verum res tollere, aut deprimere. Neque de bona conſcientia veniunt hæc placentia verba, & ad gratiam mendacio veſtita: naſcuntúrq; ex his maiora damna, quàm quiſquam prima fronte arbitretur. Sæpe enim Superiores in functionibus diſpertiendis fidem commendationibus adhibent: & dum ſequuntur cæcos hoſce laudatores & ductores, non rarò in præcipitia ſcopuloſq; plurimos impellunt. ſi verò nimiis depreſſionibus aures mentemque admouerint, in pœnitenda labuntur, dum idoneos in primis, & ad magna natos, muneribus exuunt, aut non admouent, vano hoc metu, ex improbo commento nato, repellente. Ita fit, vt indigniſſimus quiſque ad clauum ſedeat, in Syrtes & breuia nauem daturus; arceanturque à gubernaculis, quorum induſtria tutò per decumanos etiam fluctus, ſæuientibus Auſtris nauigari poterat.

Quòd ſi Superior hoc malo teneatur, perit omnis illi apud ſuos fides. nam & dum veriſſima narrat, in neutram partem librato affectu, ſemper aliquid aut profuſæ, ac ſupra

pra verum prodigæ laudis, aut infra verum auaræ ac æmulæ tenacitatis ſubeſſe ſuſpicãtur: neque fides iam tantùm illi in augmento aut decremento adempta, ſed in omni omnino re; cùm tam facilè illi eſſe arbitrentur, vniuerſam rem, quàm illius partem mẽdacio aut tollere, aut eleuare. Imitatur verbis paternum affectum? pulchris verbis alienum animum tegi ſuſpicantur. promittit ſollicitudinem diuino orationis fluxu, & vbera quædam oſtentat matris? inopiam his tegi rerum, & mentiri vbera vterumq; matrum putant. fidem addicit, & in fiduciam ſuos locuplete ſponſione pellicit? opes exteriùs oſtentari, egeſtatem intus habitare ominantur. ſinceritatem & candorem oratione ſpondet? plus etiam verentur, quo plus ſpondet. Neque quiſquam huic ſe ſuaque credet; verebitur ſecreti fidem: cùm ferè tales pronos ad quæuis effutienda reperiamus. quàm enim faciles ad augmenta ac decrementa rerum ſunt, tam plurimùm faciles in omnium narrationem reperies. continebit enim difficilè rem ipſam, qui intra veri terminos continere illas neſcit.

ſcit.

ſcit. inde iam illa naſcuntur inferiorum de Superiore dicta, Antiquum obtinet, ne crede. creſcit illius aut decreſcit oratio ab affectu; res alia eſt. facit more ſuo, & pro inueterata conſuetudine pulchra veſte deformem ſtatuam induit, aut vili palla pulchram tegit. alius dixiſſet, crederemus: nam verba rebus aptari, tãquam ſtrictam veſtem corpori, à qua nullus huic decor, ſed roboris ac venuſtatis expreſſio eſt, arbitraremur. at in huius ore & ornamenta & res figulantur; & quæ nuſquam ſunt, eſſe incipiunt. Omnis deinde veneratio in Superiorem perit: nam cuius ſemel orationi fides detracta eſt, etiam venerationi cultus omnis ademptus eſt.

Multum deinde illi, quicunque hoc vitio laborat, apud externos de fide, de ſanctitatis opinione, adeoque etiam de ſperato animorum fructu decedit: nam vbi ſemel hęc de illo opinio inualuit, quod ferè euenire ſolet; omnia propè illius dicta, aut ſupra aut infra verum eſſe, non immeritò ſuſpicantur. laudat? creſcere credunt rem dictione. vituperat? detrahi fidem laudémque

re-

rebus, verbis arbitrantur. exempla adfert in terrorem, in diuini nominis amorem impellentia? plurimum hîc addititij ſubeſſe coloris putant; nec tam rem oſtendi, quàm ornatum, remque ipſam cultu tegi. omnia denique eiuſdem generis dicta illius eſſe, etiam dum teſtatiſſima, & ab omni fuco alieniſſima narrat, ſibi perſuadent, è conſueto nimirum illius more omnia metientes. Et dum prodeſſe aut obeſſe ſtudent pro vario ſuo affectu alijs; apud cordatos carent ſæpe effectu ſperato: cùm nullam in laude fidem, nullam in vituperatione inueniant, & contrariam non rarò aliorum animis opinionẽ ingenerant; vt quos laudant, vituperatione dignos; quos vituperant, laude digniſſimos alij arbitrentur.

Remedia.

E Crebris ferè ſerijſque Superiorum monitis petenda ſunt. vt quos viderint hac ægritudine teneri, quoties labentes repererint, toties ſeriò moneant.

Iuuerit, illis etiam aliquem è magis ſerijs maturiſque Patribus deſignare, quem

non illibentes audiũt: qui ſi quid in hoc genere monitione dignum obſeruauerit, non parcat. proderitque publicis nonnunquam monitis ab his terrere.

Sin ipſi Superiores obnoxij malo huic ſunt: videndum an aliquem habeant, quem pro priuata neceſſitudine non grauatè audiant, cuique ad religiosè monendum non deſit animus; ſi modo ſperari prudenter emendatio poſſit.

Ipſa denique conſideratio labantis apud omnes fidei, & Superiores & reliquos meritò terrere ab hac conſuetudine deberet; eo magis quòd ſemel imbibita hæc ratio, vbi inter domeſticos conualuerit, abeat etiã ad externos: vt qui his moribus domi fuerit, iiſdem extra domum futurus ſit, etiam in concionibus ad populum, in priuatis colloquijs, in ipſóque adeò ſancto confeſſionum audiendarum munere. quod vbi fit, omnis neceſſe ſperatus ſpiritualis fructus collabaſcat. ſemel enim extincta protritáque fide, ſpei nihil reliquum eſſe poteſt.

Proderitque priuatim hac de re examen inſtituere, ac in rerum narrationibus, fami-

miliaríque colloquio attentum in omnem partem animum habere, verbísque ſuis præſentem, ac quaſi monitorem ſui. certis etiam ſibi pœnitentiis in omnem manifeſtum lapſum propoſitis.

CAPVT XLIX.

Apprehenſiones, ſuſpiciones.

PEriculis hîc omnia plena ſunt, & magnorum etiam infelici & præpropero exitu comprobata. Hinc enim mœrores cor exedentes, ipſaque adeò oſſa emedullantes, ſequuntur animorum alienationes, ac in vltimam ſæpe deſperationem vergentia mala: ſpiritalis dein quædam ſuccedit nauſea, & ab omni omnino munere auerſiones, laborum fuga, piarúmque exercitationum neglectus; ac quaſi quidam languentis animi contemptus, inquietudó inſuper quædam mentis: & iam omnis illi locus, ſocij, munia moleſta ſunt, ac leuiſſima quæque grauiſſima, mollia dura, ſuauia acerba videntur: monita deinde, blandæq; Superiorum aut aliorum compellationes, dolo

&

& fallacijs plenæ. si benignè omnia pollicearis, rideri se arbitrantur; si maturiùs egeris, indignantur; si fortiùs, exurgunt in iras, ac vix nisi cum vita deponunt hoc malum, vbi semel inualuit, ac radices egit.

Accedit, tales in perpetua quadam mentis inquietudine viuere, in perenni nocte dieque animorum iactatione, vt nulla illis quies menti, nulla animo pax sit, sed æterna quædam lucta, & ærugo pectoris, cordis contortiones, ac intima quasi mentis euisceratio; dum continuis doloribus, tanquã immanissimis furentis Oceani fluctibus in omnem partem iactantur, omni interiori malacia ac tranquillitate pulsa, ac quasi in exilium missa. Pro. 25. *Sicut* enim *tinea vestimento, & vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi.*

Neque soli impotenti hac inquietudine aguntur, sed & alios in naufragij sui partem secum trahunt, malorum maximè & Oceani illius inexpertes, qui fluctuum illius rabiem nunquam tulerunt: vt non mirum sit, in suspicionum aliquem scopulum illidi; illos maximè quos aliqua animorum scabies tenet; cùm minimo affrictu exaspe-

ratur malum, & vulneri locum præbet. Periculis planè res pleniſſima, quando mutuũ exacuunt morbum, nam & in murmurationum, & latiſſimum detractionum campum excurrũt: dãnant omnia; nec ingenio quiſquam illorum facit ſatis, dum nulli fidunt, diffidunt omnibus, tuta etiã omnia timentes; cùm fraudibus doliſq; plena arbitrẽtur omnia; nullius amicitiam veram, nullius fidem ſecuram, nullius ſponſiones certas ſibi perſuadeant. hoſtium illis loco omnes, & in omnium frontibus inimica legunt arma: in omnium verbis hoſtilia reperiunt agmina, in omnium oculis ſtructas vident inſidias: ſocia & amica illis conſilia pro aduerſantibus & perimentibus; auxiliares copiæ pro oppugnantibus habentur. nuſquam deniq; illis fides, nec in optimo, probiſſimo, ſanctiſſimo. adeò remedium propè omne, malum hoc ſuperat, cùm medicam nullius admittat manum, aſpernetur omnium, ac tanquam hoſtilem fugiat.

Si Superior ſuſpicionibus hiſce teneatur, vniuerſam domeſticam gubernationẽ euertet, inuiſus grauiſque ſuis. neque apud

ta-

talem ſubditorum virtus probitaſque annis plurimis teſtata, nec probata innocentia, nec ratio locum habent: ſed ex altè impreſſarum ſuſpicionũ vmbris, omnis inferior fit nocens, omnis reus. cumque perpetuò tanquam fluctibus mentis iactetur anxietate, mille ſe ſuoſq; cogitationibus rebuſq; cruciat, & vt ingenioſa ſuſpicio eſt, in vna mille difficultates inuenit, quibus & ſe ſuoſq; inuoluat. Sed neque ad magna conatum extendet, & impedimento etiã erit alijs, ne generoſo auſu ad magna tendant: cauſſamque ſæpe dabit ad præclara & illuſtria natis, vt in ignauo otio decurrant annos, excludanturque ab ijs muneribus, in quibus ingenti nominis diuini propagatione, proximorũque ſalute occupari poterant. Si inferior his laborat, omnia Superioris conſilia etiam amiciſſima & à paterna manu profecta, vt inimica & hoſtilia auerſabitur. Naſcuntur inde ſubdolæ vtrimq;, in mutuam euerſionem molitiones, cùm perire cupimus, aut ſpe excidere, aut ſanè ad maiora non contendere quos aduerſarios arbitramur. hinc mutuarum offenſionum validæ exur-

gunt caussæ, nulla arte & industria ponendæ. erumpúntque hæc facilè ad externos, magno familiæ damno, & conceptæ opinionis bonæ graui iactura. Ingens malum. quod aut è pusillanimitate profectum, aut è tacito fastu, aut alienæ virtutis inuidentia, aut ex indignatione, è negato aut frustrato munere, concepta, maximè si aliorum consiliis studioque impedimentum iniectum; aut sanè, falsis licet nixa principiis, suspicio talis, nata fuerit.

Tollitur denique domui libertas omnis, cúm nemo tutò audeat illis præsentibus sermonem miscere, veritus ne quid sinistræ opinionis nascatur, ne malignior interpretatio. fugiunt proinde talium consuetudinē, apud quos vident, non dicta factaque dicta factaque esse. è qua re ingens familiam turbatio occupat, quæ solo auctore semoto conquiescit.

Remedia.

QVòd si quis suspicionibus his agatur, & in aliorum moribus vitaque tanquam in Oceani fluctibus iactetur; cogitet quàm

quàm falsis aliàs suspicionibus, quàm ingeniosis, & ad fidem faciendam aptè excogitatis, certoque sibi persuasis, in errorem inductus fuerit: quàm fortiter sæpe tanquam ab oculatis testibus narrata dies detexerit, & victrix simplex veritas subdolam improbitatem prostrauerit. eadem in præsentiarũ aliisque suspicionibus euenire posse arbitretur. iam si quales in se reliquos insurgentibus ex quacunque causa suspicionibus esse optauerit, talem se præbuerit aliis; non magno negotio, suspiciones reponet. cogitet quid incursantibus illis statui in se vellet, quantam fidem adhiberi, quę consilia iniri, quid decerni. eademque ipse in alijs statuat. prudens regula est, quæ ab animo suo in paribus constituto, aliquid in aliis decernit.

Si è nulla certa causa natæ noxiæ hæ apprehensiones sunt; magis à medico quàm aliunde remedia poscenda, aut speranda sũt, & à locorum muniumque varia mutatione. forte enim hac quasi iactatione leuabitur æger, incidétque in Superiorem naturæ suæ conuenientem.

Si mala hæc quis patiatur ab alijs, quod

frequenter euenire solet, ex dissentientium iudiciorum varietate, vel ex sinistra aliorum de nobis opinionum formatione, ex muneris priuatione, ex neglectu, aut nominis detractione, falsò plurimùm irrogata; armandum pectus his similibúsq; cogitationibus malum lenientibus erit: Chrys. super Matt. *Omnis homo ex se æstimat alterum. fornicarius neminem putat castum, castus de fornicario non facilè suspicatur: superbus neminem putat humilem, humilis neminem putat esse superbum.*

Libera hominum ingenia & iudicia sunt, & ferè tot in his discrimina, quot capita. quid te torques in non emendanda varietate, & quæ non est in manu tua? quæ flecti imperio & voluntate possunt, tua sunt: in alieno speranda potiùs, quàm cogenda emendatio est: coactio in proprio valet, suasio in alieno. neque prudens sperare debet aut potest, aliorum omnium iudiciorum cū suo consensum; maximè cùm pars maxima nudis plerumq; opinionibus à suspicione natis moueatur, à quibus ob innatam iudiciorum tenacitatem, nō facilè plerosque dimoueas. feret ergo prudens quę emēdare

aut mutare non poteſt, nec mœrore ſe macerabit in ijs, quorum euentus ab alieno imperio & voluntate pendet.

Cogita, ſi calumniator eſt, errore duci. quid faceres aberranti? non in viam reduceres? facies hoc in iudiciorum errore: reduc aberrantẽ factis è virtute natis, vt videat aliũ te eſſe, quàm errore ductus arbitrabatur. & teipſum intuere: vide quoties hoc æſtu abreptus fueris, quam fœcundis ingenioſiſ-que in aliorum factis ſuſpicionibus in errorem inductus. nec miraberis alios paribus iactari, tuo malo aliis mederi diſce.

Cogita talem morbo laborare, & miſereberis potiùs, quàm indignaberis. quis indignatur febricitanti, & maledicenti ac cõſpuenti? abſtergit potiùs hæc ſputa beneuolentiæ etiam aliquando oſtentatione, quaſi ex iniuria beneficia acceperit, mulcetq́ue eo magis ægrum, quo ille furit magis. febris, adeoq; phreneſis calumniatorem occupauit; compatere, & morbo calumniam tribue. Vis vinci? ad ima calumniam demitte, & tanquam ignauo mœrore protritũ te calumniator videat. Sed grauis calumnia

est,non melius innocentem, quàm nocentem pati?

Vis calumniam vincere?contemne. maior omni contumelia qui contempsit est: nec vlla re alia nobiliorem de calumniatore triumphum duces, quàm cùm te viderit generoso calcatu transeuntem hæc vt folia vento rapta,vt stillicidia vanè sparsa,vt grãdinem tecto illisam. nec grauior vlla vindicta est, quàm cùm se calumniator viderit solo contemptu superatum. Vis etiam triũphum illustriorem? beneficiis calumniatorem obstringe:nulla re magis etiam barbarum pectus franges. Monuit hoc olim Sapiens Prou.25.*Si esurierit inimicus tuus,ciba illum : si sitierit, da ei aquam bibere. prunas enim congregabis super caput eius , & Dominus reddet tibi.*& Apostolus, 1. Pet. 3. *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto , sed contrà benedicentes,quia in hoc vocati estis.*

Percurre quotquot orbe toto fuerunt magni , & intuere num quem à calumnia reperies immunem:neminem inuenies tanta innocentia,vitæque sanctitate , quem nõ hac grandine,tanquam saxeo imbre videas

complutum. & ferè quo quiſque maior, eo pluribus fuit iactatus. Quanta regna iacent, è nudis ſuſpicionibus calcata? quanti Reges ductoréſque exercituum hoſtibus inuicti, ad hos ſuſpicionum ſcopulos illiſi, naufragium fecerunt? Magna etiam neceſſum eſt eſſe, quæ æmulationem & odia prouocant. humi iacentibus nemo inuidet, ad alta conſurgimus, & cùm non poſſimus paria, deiecta & proſtrata cupimus. Non egrediamur Religionem. quanta primi omnium Ordinum parentes tulerint, nemo ignorare poteſt; vt audeā dicere, Da mihi virum in Religione magnum, dabo tibi calumniis non ſemel tantum-non oppreſſum.

Cogita euenire hæc tibi à Domino ad expiationem culparum; & hilari oculo atque animo ſuſcipies, agéſque ingentes Deo gratias, pro tam ſuaui pœnarum in inferno aut Purgatorio debitarum, in calumnias commutatione.

Cogita à Deo hæc immitti aut permitti, vt variarum calumniarum iactatione durioribus aſſueſcas: vt difficultatum harum conſuetudine, ac quaſi familiaritate diſcas mi-

nima dedignari, ad magna assurgere. ita leo vulpeculam, aut ouem contemnit: at si elephas contrà steterit, excutit generosas iubas, tanquam lætitiæ imbribus de cælo perplutas: gaudet enim magnis magnus animus componi, vilia dedignatur. facit hoc mens omnis incommodis & aduersitatibus roborata, & quæ assiduitate ac frequentatione callum obduxit. Et sanè neglexisse, ac quasi ignauum trãsisse videtur Deus, quem non dignatus est durioribus ad maiora parare. de cuius virtute magna sibi promittit, illum audet componere magnis. ita militiæ duces ad difficillima quæque promptissimum quemq; vocant, ignauos in medium coniiciunt agmen, aut sarcinis destinant.

Permittit hæc Dominus, vt in animi submissione nos contineat. ne muneribus, ne felicioribus rerum successibus, populi fauoribus, ne cælestibus gratuitis donis, eruditione, prudentia, eloquentia extollamur.

Docemur hîc decurrere ad Deum, illi soli fidere, in eo spem omnem reponere, humana contemnere, vt incerta, intuta, infida, fraudibusq; etiam in fratribus obnoxia; cũ

ab vno vtero ſæpe inſurgunt calumniæ, etiam ab amiciſſimis. quare nemo paulò prudentior ad ea deſcendat, quorum propalatio noxia auctori eſſe poſſit. ille ſecurus degit, qui nihil pœnitendum committit, quique ea etiam coniũctiſſimo credit, ad quorum euulgationem non erubeſcit.

Plerumq; etiam Dominus, quos gubernationi deſtinauit, antè per aſpera & aduerſa roborat. nã quid faciet tempeſtatũ inexpertus fluctibus inſurgentibus? quę conſilia aut remedia dabit malis properãtibus? eueniet illi quod militiam inexperto, pugnã aggredienti, trepidabit ad omnem hoſtiũ occurſum, & antè corruet, quã cõſilia explicabit.

Et ferè duriſſima, durioribus non aſſuetorum, imperia ſunt: qui cùm non didicerint pati, nec compati ſciũt. ille ſuauiùs plurimùm imperat, qui in ſe aduerſantium rabiem expertus, periculo ſuo aliena didicit metiri, magnorumq; etiamnum vulnerum cicatrices circumfert: quique non alieno tantùm exemplo, ſed & ſuo didicit quid poſſint calumniæ. ille enim experientia didicit, quæ occurſantibus his malis remedia

admouenda ſunt. inexpertus miſcebit omnia; experiri in vnoquoque remedia volet, quid poſſint, aliorum nimirum edocendus malo. ille ſecurus manum admouet, qui longa experientia vim mali didicit, & mitioribus primùm inualetudinem tentare, nec ad duriora, niſi in extremis, & quæ reliqua omnia aſpernantur, deſcendere.

Cogita demum præmia cælo promiſſa, ſi forti animo calumniam tuleris. nulla re alia magis miteſcit labor, adeóque dulceſcit, vt & ipſa iam verbera molleſcant, ſi præmia adiunxeris: quæ qui cogitat, hilari vultu calumnias & aduerſantia quæque amplexabitur, vt ſemina fructuum cęlo reponendorum, vt meſſem Dominico horreo inferendam, vt diuinæ in nos beneuolentiæ ſigna. memores illius, Quos pariauit cæleſtis Pater Filio, laboribus, calumniis, verbere, ſanguine; hos etiam, quantum humana cæleſtibus componi poſſunt, pariabit & præmiis. nec certior in hac vita diuinæ in nos beneficentiæ teſtatio eſt, quàm ſi variorum in hac vita iudiciis, linguis, calamis iactari nos permittat.

Iuuabit,

Iuuabit, se suspicionesque suas, pulsa simulatione, candidè Superiori, & domestico Confessario aperire. nihil deinde in hac vita ab humana manu ambire, nihil sperare. non timuit qui non sperauit: nec abreptus suspicionibus est qui non timuit. semper enim mistus suspicioni metus est, dux illi & perpetuus comes. humanas verò laudes negligere. cùm deterrimi ferè ampla harum materia sint. sanè nec optimus, nec prudentissimus ad magna tollitur: vltima ferè in humano delectu prudentia est, fauor & propensio quædam animi primum locum tenent. beatus qui hæc risit, & humanis omnibus maior sola cælestia sperauit, sola amauit: cõtempsit reliqua, vt indigna cælis Deoque, cui natus, & cui vni omnis viri prudentis, viri boni labor desudat, felixque fœcundusque sudor profunditur.

CAPVT L.

Pusillanimitas.

VArijs è causis hæc nascitur: naturæ tamẽ plerumque vitium est, omnia me-

tuentis, omnia viribus maiora arbitrantis. hinc in ignauo quodam timore consenescit animus, nec ad magna aut ardua, extendit manum , semper pauidus ; generosa & excelsa nec auribus quidem admittit vilissimis se pascēs. siquid in aliorum gratiam agat, contentus rem proposuisse est: vt si excitet, & ad grandia prouocet ac inflammet, viroque ac posteritate digna meditetur; frustra speres. vt verò difficultates perfringat, obices repellat, arma armis pulset, ferroque ferrum excutiat, sudorem fundat, sanguinem gloriæ in posteros semen spargat; nequidquam exspectes. amat infima cùm desperet magna, deligitque sordescere in illis, ne in his laborum miles vias patiatur. hinc etiam viribus suis non rarò inferiora, ne attingit quidem, & oblata ac vltro obtrusa magna negligit, desperans de consecutione, omniaque tuta timens, ad sola ignobilia, timorique suo inferiora, aut vt summum paria dexteram extendit.

Prouenit sæpe pusillanimitas hæc ex innato quodam fastu & arrogantia. dum enim aut nomen venamur, quod non conse-

qui-

quimur, aut dignitatibus inhiamus negatis, aut antelatum alium cernimus, aut ſperatis fruſtramur opibus, aut à cogitato munere repulſam patimur, aut denique à quo laudem exſpectabamus, dedecus referimus; labimur animo, ſucciduntque tanquam laſſato genua, & aut ab indignatione non conſecuti voti, ab ignominia relata, à concepta acerbitate, à reportata verecundia, ab ipſa denique deſperatione, ſimilibuſque à ſuperbia natis, totis animis corruimus; vertunturque deſiderata in timorem, mœrorem, ſuſpiciones varias, temeraria iudicia, animorum alienationes, in quoddam mentis frigus, vt tanquam glacie conſtrictus, aut quodam pigro torpore perfuſus, totus ignaueſcat animus.

Exoritur ſæpe eadem è melancholia quadam altiùs impreſſa & fota, quàm vt leuibus remedijs diſcuti poſſit; dum quædam præter ſpem obuenientia, aut opinionibus noſtris aduerſantia, aut cum iudicio noſtro pugnantia profundiùs demittimus: & nudis ſæpe mœrores illi opinionibus innituntur, quæ maximarum intus turbarum cauſ-

caussam præbent. videmus tempestates & plusquam decumanos fluctus pectori obuersantes,& caussa nulla, totque procellarum fluctuumque cælo propè minitãtium, sola è suspicionibus opinio nata caussam dedit.nec eximendi illam spes vlla, nisi qui patitur iactationum suarum caussam prodat,& ferè seriùs se retegit,malaque quibus opprimitur& sorbetur.antè nimirum oportuit, & principijs occurrendum fuerat. frustra medicina extremis seruatur, cùm inualuit ægritudo,& intima depasta est.

Nec raro hæc à concepta quadam animi indignatione originem ducit. benefecit aliquis amico, quantaq; potuit in eum beneficia contulit, vt natare possit in immenso quodam beneficiorum Oceano; & post tot benefacta ex amico inimicum patitur. Alius pectoris sui intima alterius commisit fidei,vt nihil celauerit,nihil clauserit,recluserit omnia, & tanquam cũ mente sua prolocutus omnia reserarit claustra; & pòst patitur infidum, & sanctè commissorum violatorẽ. Tertius eduxit,ac quasi manibus ac genibus suis alumnatus est aliquem, parens

illi & mater, necnon nisi multorum inuidia protrusit ad magna; consequitur deinde hunc Superiorem & simul hostem. Dura omnino conditio, & quæ satis sit ad valentem & robore plenum deturbandum & eneruandum.

Sunt harum rerum innumera passim exẽpla, & subita sæpe morte, aut lenta ac miseranda tabe confirmata: è quibus initijs in vnoquoque hominum genere cecidisse vidimus primos in omni fortuna viros, meliori exitu dignissimos: quos concepta mẽtis ægritudo, dum ad repellenda procursantia, aut calcanda aduersa non satis fuit animi, præpropero casu, infelici fine, vitam robore adhuc & annis plenam intempesta morte præcidere fecit, totasque familias inexspectato lapsu funestauit.

Expectari ab his magna poterant, & ingeniorum prudentiæque raræ dotes summa spõdebant: gratia & eloquentia, totiusque corporis habitus, ac in agendo solertia dexteritasque indefesso studio coniuncta, nihil non promittebat. accessit animi quidam mœror, è quacunque caussa vera an fal-

falſa natus, & tanquam vna falce vniuerſam ſpem ſecuit: aut tanquam venenaria pruina, aut inimicum frugibus gelu, diuitem meſſem fæcundo ſolo ridentem penitus decoxit, ſolaque expectatione ſua locupletem dominum fruſtratus eſt. Et ille non vna in aduerſis victoria illuſtris animo fractus corruit, tantaſq; ſpes ad ſumma ſurgentes, momento protriuit, fabulaque iam factus orbi eſt, qui miraculum fuerat. & cadit ille non rarò totius Religionis damno, totius familiæ interitu, ſecumque trahit vna nimirum ruina domum totam. crederes Philiſtæa agmina roboraque vna columnarum concuſſione corruiſſe, cæcoque Samſone puſillanimitate è mœrore quopiam nata, tantam cælo ſurgẽtẽ molẽ vno impulſu decinerãte.

Innumeræ propè rerum harum cauſſæ ſunt: Superiorũ imprudentia, ſeuerior correctio, credulitas à falſa delatione nata, diffidentia, amicus infidus, doloſa circumuentio, obtrectationes, ſuſpiciones altiùs depreſſæ, inopinata infelicium euentuum ſucceſſio, inexſpectata ſecundorum in aduerſa commutatio, è digniore gradu deiectio, inimi-

mi-

mici ad maiora euectio, maximè si illius potestati submittatur; innocentia calumniis petita, fides criminationibus habita, defensioni locus negatus, inauditi damnatio, ingratus animus, beneficiorum immemor, qui pro benefactis hostilia reponat; cùm remunerare debuit, & grata beneficia prosequi memoria, inimicum ostendit pectus: secreti criminis insperata retectio, innumeráque propè, pro cuiusque ingenio alia atque alia: quæ cùm in animum non omnino prævalidum inciderint, aut in pectus aduersantibus inassuetum, aut secundo lætóque perpetuò prosperioris fortunæ successu elatum & assuetum; facilè ad mœrores & pusillanimitatem mœroribus comitem propellunt, inde in malorum vltimum desperationem.

Languet in talibus primò animus, tepétque, vt arbitrari possis alto quodam sopore depressam mentem iacere, putes lethargo oppressam; fastidit deinde omnia, ac spiritali quadam nausea delassatus, dormienti, somnóque è diuturna vigilia prægrauato similis, in supina quadam ignauia procumbit: abhorret à lætioribus, delectatur tri-

sti-

stibus, amœna refugit, sectatur horrida, cõgressum aliorum auersatur, amat solitudinem, labores refugit, captat otia mœroribus amica: mille suspicionibus diem noctẽque fatigat, nulli magis quàm sibi grauis. si quid benefeceris, fraudem veretur: si serias admonitiones adhibueris, hostem arbitratur. læta narras? rideri se putat. tristia? ab inimico pectore profecta credit; vt à solo propè Deo remedia speranda sint.

Si Superiorem pusillanimitas hæc tenet, miserationibus vbique digna res est. ferè enim talis concreditum sibi munus vniuersum negliget, & è timore fastidio plenus, nauseabundoque in omnibus similis, ingẽti in res omnes fertur displicentia. nihil serium magnumque aggreditur, nullamque rem posteritate laudéque dignam, nihil denique quod animos generosos præferat, cùm omnia viribus suis maiora arbitretur. quare nec ad ardua aut victura dexteram audet extendere. similis illi quem Sapiens mittit ad formicam.

Ac licet dignissimus munere sit quod obit, nec quidquam illi necessariarum rerum ad

ad magna desit; minùs tamen idoneum metus facit, & conceptus semel animo timor, & diffidentia sui, vt vix quidquã à tali sperari possit: tanquam si quis viribus diffidens, abiectis armis, inermem se nudumque imbelli aduersario obiiciat. facit hoc omnis pusillanimus, præsidiis licet maximis suffultus, omnibus vltro se exuit, spoliatque.

Quin & nescio quid diffidentiæ in Deũ pauido semper pectore circumferat quisquis hoc malo tenetur. neque enim fieri potest, vt qui spem suam in illum coniecit, tot vndiq; timoribus circumsepiatur; cùm dubitare nec prudenter nec christianè, de illius potentia, ac in nos omnes affectu post tot diuites sponsiones, totque testatissima amoris signa, tot pro vberibus vulnera, prodigumque pro lacte sanguinem, quisquam possit. Iam cùm post tot tantaque perstet in vano Superior metu, perpetuoque timore pulsetur, plurimum necesse de diuinarum sponsionum fide, déque fiducia innumeris Deo nominibus debita, remiserit. aut sanè occulto aliquo quicunque hoc malo possidetur, fastu rapitur. cum enim res viribus

tan-

tantùm ſuis metiatur, videátque has impares rebus magnis; de felici executione deſperat, ſpémque omnem abiicit, torporíque indormiens, in ignauo imperio conſeneſcit, vitámque in inglorio otio tranſigit, omnium domi foríſque libertatum, diſſolutionum, morúmq; à Religione alieniſſimorũ cauſſa. qui ſi tot diuinis ſpõſionibus oneratus, tot maximorum omni æuo exemplo prouocatus, Domini potentiæ innixus ad impoſita ſibi dexteram protenderet; non magno negotio, fortunatiſſimo ſucceſſu concredita ſibi perageret. nunc proſtrata miſerè iacent omnia. nullus, pulſâ in ſolidũ vigilantiâ; diſciplinę vigor, nulla regularum obſeruatio, nuſquam æmula piarum exercitationum ſe oſtendit cupiditas. frigent omnia, calor nullus, pulſóque pio internorum æſtu, congelaſcit animus, & in Superioris tepore ignaueſcunt domeſtici, in illius metu timoribus pulſantur, & ad ſolum magni nomen cum duce ſuo perhorreſcunt; quaſi ſi quem fulmine percuſſeris, aut immani rupe oppreſſeris, arbitreris in Superiore ſuo mente deſtitutos: ita inter ignaua animæ illius

lius deliquia, faſtidio metuque plenam vitam trahunt, lentóque infamíque concharum more veſtigio terram ſignant, pigra vbique poſt ſe ſigna ignauiſſimi pectoris relinquentes, ad omnem magnitudinem pauidi, ad omnem illuſtrium molitionem trepidi; è quibus ignauiſſima Religioſo vita moréſque vomitum Domini prouocantia naſcuntur. ac tandem è religioſa diſciplina, in perpetuum ſpiritualium neglectum prolabimur, infelici plurimùm exitu bene inchoata, æternùm deuenuſtaturi.

Remedia.

SVperiorum induſtria plurimùm in hac re iuuabit. credi enim vix poteſt, quãtos animos ſuggerere valeant, quàm validè iacentem mentem erigere, dum magnis ipſi animis audaciæ viam ſternunt, lætóq; hilaríque vultu ſuos ad magna prouocant. etiam tirones & bellorum inexpertes, inaſſueti armorum, veterana perferunt arma, ferrum, impetum, duce præeunte. audax nimirum ductoris animus, metum trepidantibus excutit; & experiri cominus iuuat, cuius vel ſolum nomen latè terrorem incutiebat.

Pro-

Proderit deinde, si in Superiori patrē senserint, matris viscera, si sollicitam vigilemque in suorum necessitatibus, in ægritudine potissimum curam: si liberalem manum, si vltrò suos in fiduciam prouocantem, si expandentem pectus, si remotam à politica & aulica rationem, si plura rebus præstantem, quàm verbis spondentem.

Occupandi tales ac varijs distinendi, ac à minoribus paulatim ad maiora audenda propellendi, laudandi, factáq; eorum mediocria in maius extollenda, consiliis vltro admouendi, magnanimis adiungendi, vt horum consortio audere incipiant, timere desinant.

Spiritalibus exercitationibus, piorúmq; librorum lectionibus iuuandi, locorum etiam ac munium mutationibus, maximè si in familiam aliquam munúsque propendeant, è quo meritò dāna timeri nō possint.

Gregorius Magnus modum ingenia hęc pertractandi præscribit Past. p. 3. cap. 9. *Pusillanimes ampliùs ad iter bene agendi reducimus, si quædam bona illorum ex latere requiramus, vt dum in eis alia reprehendēdo corripimus, alia ample-*

plectendo laudemus: quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata castigat. plerumque autem vtiliùs apud illos proficimus, si & eorum gesta memoramus; & si qua ab eis inordinatè gesta sunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeant, prohibemus. vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contra ea quæ reprehendimus, magis ad pusillanimes exhortatio verecunda conualescat.

Ingens in hoc malo certúmque remedium à diuinæ bonitatis ac potentiæ consideratione, ac à validis illius promissis, & testata omnibus retrò sæculis in sperantes in se munificentia, adeóque à prodiga illius in fidentes manu, peti potest. audeat proinde sperare homo, maiora largietur Deus. nescit enim ab homine vinci Deus, omni humana confidentia & spe maior. prouocabit ergo se quisquis malo hoc tenetur, diuinæ bonitatis ac potentiæ immensitate, profusáque in supplices fidentésque sibi largitate.

In Superiore verò fortiter iuuabit, si certò sibi persuaserit, munus sibi à Domino impositum, errare autem, aut fallere, aut

falli non posse in delectu suo Deum, nec in interitum sed in salutem imponere, tãtumque semper virium concessurum, quantum oneris imponit; nec munificam antè dexteram contrahere, quàm benignitatis ac potentiæ suæ diffidentia laborare viderit hominem. quod vbi senserit, auxilia retrahit, quibus indignam diffidentem mentem, & de diuina potentia, aut promissorum certitudine dubitantem, tanquam aut non possit Deus, aut datam fidem fallat, arbitratur. cùm vtrumque alienissimum à bonitatis ac potentiæ infinitate sit. quo fit vt iustam illius iram, auxiliorúmque destitutionem meritò prouocet. medebitur huic malo pusillanimus, si in magnam se spem potentiæ ac diuinarum sponsionum erexerit, tam certus de consecutione, quàm fortis de fiducia fuerit.

Dicet fòrs ex hoc numero Superior aliquis, cùm se vndique senserit innumeris propè difficultatibus circumsessum, ac tantùm-non insepultum, Quis tantis vno tempore occurrentibus, cùm noua veteribus fœcundo malorum germine innascantur, suf-

ſufficiat? mille modis temporalium ſollicitudine diſcrucior, menſque ſpiritalibus intenta in diuerſum & ad orationum alieniſſima, rapitur. additur comparandarum facultatum ſollicitudini, amittendarum maior etiam metus. ſed & domeſticæ non rarò anguſtiæ implexam mentem tenent, ſemper dubiam, ſemper incertam, pendulam, & ad non pauca minùs religioſa impellunt. potẽs ſuada neceſſitas, fortis orator inopia eſt, nec minor egeſtatis metus. Accedunt priuatæ difficultates: multorum à recto bonoque, veterique inſtituto, moribuſque, & à primæuo maiorum ſpiritu deflexio. hic iudicem ignemque ferrumque etiam in extremis & perimentibus perhorreſcit: ille medicam omnem Superioris manum auerſatur: iſte nõ tantùm medicam, ſed & clementiſſimi patris dexteram indignabundus repellit, non vinum, non oleum à Samaritano propinatum admittens. alius nec matris quidem vbera ſolo lacte manantia ſuſcipit. ſunt qui manſuetudine iuxtà ac ſeueritate indureſcant. exaſperantur nimirum in his à quacunque manu vulnera morbique.

Quid agat Superior tot vno tempore malis obſeſſus, cùm in triginta inferioribus triginta diuerſorum morborum genera numeret? quis vnus tot mutuò aduerſantibus medebitur, aut in tam pugnantes ſe formas vertat? hîc hilaritatem, ibi mœrorem, alibi maturitatem, ſeueritatem, & exinde amœnitatem ac lepores præ ſe ferat? mollia duris, læta triſtibus, calida frigidis, amara ſuauibus, mella nimirum felle, quis docta malis mederi manu miſceat? aut adeò inuicem aduerſantium quis vnus vno non rarò die horáque conditiones induat? quis verò nō indignetur tot ſæpe laboribus, vigiliis, monitis, ſtudiis, precibus, lacrymis, optatos ſperatóſque non reſpondere euentus? è ſemente bona tot zizaniorum aceruos, tot è cultiſsima vite labruſcas, tot è fœcundo germinis boni trunco ſpuria vitulamina non actura radices, nec in poſteritatem itura, ſed & infortunato ferè exitu fuſos labores claudi? & ingratiſsima ſpongia detergi? nullóq; ſpiritualium emolumento annos annis tanquam infelicis matris infortunatam ſobolem ſuccedere? & cùm in orbem recurrant

rant labores, frustrari semper optatis? toties eadem inculcari, mollibus, acribus, lenibus, fortibus nec meliore euentu, quàm si Æthiopas laues? Adde, post hæc omnia, pro messe horreo Dominico inferenda, pro laude, & gratiarum actione, pro gratulatione, & mutui amoris ac beneuolentiæ redhibitione, oblocutionum ac detractionum plena plaustra, animúmque ingratum, odióque, dolo ac maleuolentia plenum, inuidiáque natantem.

Grauia hæc sunt, si se virésque suas Superior intueatur. vt non immeritò desperet de euentu, & pòst nequidquam tentata remedia, deponat ægri sui curam, committatque fortuitis naturæque morbum, nec vltrà manum extendat in curationem: séque etiam adeò, si alia omnis elabendi via desit, in alta recondat eremo, vt sibi Deoq; viuat.

Verùm si oculos coniecerit in Deum, pudebit illum cogitationum harum. conferat proinde sudores, lacrymas, Christi sui sanguinem cum suo. videat quàm prodigè illa Christus fuderit, quoties calcata ingrato humano pede, quot millibus frustra fluxe-

rint, quoties totis regnis irrita crucis vulnera ſteterint.

Seipſum deinde Superior intueatur, adoleſcentię, ac fòrs maturioris etiam ætatis crimina, teporem, ignauam negligētiam, proſtratamque ac ſupinam ſocordiam; quoties pulſantem monentemque Dominum neglexerit; quàm male innumeris in ſe nullo ſuo merito collatis beneficiis reſponderit; quoties illius immemor ſanguinis per varia vitiorum genera volutatus, nequidquā minitante, increpante, inuitanteque ad meliora Deo, promiſſis etiam nouis vetera dona ſua onerante, ſurdas aures præbuerit; & erubeſcet ad ingrati animi ſui, cælo terriſque teſtata documenta. & non mirabitur ſuorum ad monita ſua ignauum neglectum, qui dura toties ceruice Dei monita excuſſerit.

Cogitet etiam nihil ſibi de labore deperire. ſequantur, impugnētue monita inferiores; manet Superiori cælo merces repoſita magna nimis, tantoq; manet maior, quanto difficilioribus colluctatur. neque enim ab euentu, ſed à voluntatis & amoris magnitudine merita donaque metiri ſua ſolet Deus.

De-

Denique magnam ſe in ſpem erigat bonitatis diuinæ, certus pro fidei ac ſpei magnitudine cogitationes ceſſuras. gaudet humana fiducia Deus, & complacet etiam ſibi in illa, delectaturque prouocari in dona, & munificentiæ ſuæ nubes magnæ fiduciȩ impulſu concuti, quò illas reſoluat in imbres, & lata liberalitatis ſuæ maria.

CAPVT LI.

Impatientia in aduerſis.

SIue è laboris tædio, ex innata ignauia & torpore, ſiue è mali magnitudine, aut è deſperatione profectus ac felicioris exitus, aut victoriæ conſequendæ, ſiue è fiduciæ in diuites Dei ſponſiones languore; aut virium denique ſuarum, aut cæleſtis auxilij diffidẽtia naſcatur; non vltimum malorum eſt. Hinc enim indignationes exurgunt, odiaque ſiue in eos quos ſcimus, ſiue quos auctores arbitramur, & ſæpe innocentiam impetimus, & ea in innoxia capita ſtruimus, quorum meritò æternùm pœniteat. qui error nulla plerumque induſtria corrigi po-

test, cùm damna ea data sint, in quibus sera omnis emendationum cogitatio est, quæque nulla pœnitudine ac lacrymis elui, nullo pretio reparari possunt.

Iam si damni illati auctor innotuit, grauiùs etiam insurgimus. nec iure an iniuria acceperimus, examinamus; satis in vindictã & fouenda odia est accepisse. ita ferè omni ratione viduata impatientia est. atque hinc temerarij prosiliunt ausus. pericula damnáque nulla sunt, si vindictæ locus cõceditur. etiam per latus proprium, quisquis hoc malo tenetur, gaudebit alterius peti posse: & suaue illi ferrum est, si eodem cadat hostis; molle telum, si vtriusque configat pectus.

Quid? quòd furori proxima omnis impatientia sit, & belluarum veriùs more quã humano fertur in præceps, vt præcipitia & surgentia cælo saxa planities illi sint, si hostẽ in valle viderit; maria, torrentes, si in litore aduersarius steterit. ita non suo ducitur, sed alieno rapitur impetu: neque talis in aduersarium it, sed ventorum more cæco proruit impetu.

Accedit impatientiæ non raró comitem

esse pusillanimitatem. cùm enim aut mali magnitudine vincitur qui patitur, aut ignoratus damni illator, aut vindicta maior, aut nullus vindictę modus; labimur ferè in męrorem & languorē, in vitæ tædium, in mortis cupiditatē. mori enim delectat, cùm viuere pigeat: hinc morbi intima quæque & robustissima depascentes. sed neque ferro parcimus, bis impij. aut sanè contabescit homo, & nullum iam corpus, sed corporis sui vmbra quædam est.

Perpetuis deinde cor pulsatur anxietatibus, hæretque ad omnia pauidus animus, & ad tutissima quæque contremiscit. nec sibi satis fidit: carissimos quosque & antè amicissimos inter hostes numerat: vt nusquā tuta sit illi fides, nulli se credat, cùm in omniū oculis fraudes legat, in omnium ore venena, in omnium manibus ferrum, in omnium fronte hostem.

Perit exhinc illi omnis meriti corona, omnis præmij brauium, omnis triumphi gloria. æterna an peritura proponas, iuxta habet. mercedem sponde; mercedis omnis contemptor est, æterna tura propone gau-

 dia;

dia; somnium illi gaudia sunt, & omnes cælestium diuites sponsiones: cùm nihil videat præter malum suum, nihilque cogitet præter vindictæ modum. quin adeò, propone Deum; credes maioris illum facere grauitatem qua premitur mali, quàm aut illius offensam, minas, pœnas; aut præmia & gloriam. Imò cùm è re nulla alia maior honor quàm ex aduersantibus paretur; quod illi in salutem cælitus concessum erat, vertit in interitum, medicamenta in venenum. misera omnino conditio, cùm quæ in vitam diuite Dei manu porrecta erant, in mortem commutantur.

Omnis etiam se talis prudentia spoliat, prouidentia nudat. neque enim statui prudenter prouideque aliquid potest, quàm diu impatientia occupauit mentem; nõ anteuerti mala, non præsentia executi, non futura præcaueri possunt. quare in mille se talis conijcit discrimina, quorum fuga & euitatio compositam præsentemque sibi animum iactationibus vacuum deposcit.

Remedia.

PRoderit in primis frequẽter ſecum meditari, magna illum ſperare aut promittere non poſſe, quem aduerſa non erudierunt. lecto, puluinaribus, mollibuſq́ue aſſuetus, mollia dabit, nec manum ad magna extendet. ardua virtus poſcit, & extritum per aduerſa pectus. vis viro & cælo digna? duris, inamœnis, difficilibus aſſueſce. callum nimirũ antè per aduerſantia obducat quiſquis æterna tura cogitat. adeoq́ue quiſquis pacatam vitam deſiderat, durioribus antè mentem exerceat, ne fortuitis turbetur, ne incurrentibus obteratur, ne cedat malis, ſed contrà audentior eat. vt nimirum animos ab aduerſis mutuetur, audeatq́ue vltrò prouocare fortunam, ab amica illa, aut inimica manu veniat. nam quid refert ad gloriam & laudem, hoſtis oppugnet apertus an tacitus? qui inimicitiam factis verbiſq́; , an qui amicitiam verbo, hoſtilitatem rebus profitetur? vtrimque vulnera ſunt, fluit ab vtroque ferro ſanguis. niſi quòd grauiora ex inſidijs, & amica manu cadant; quia inopinata, & inermi ferè pectore accepta. eo laudis & me-

riti materies maior. Nam illa, Non putabā, non exſpectabam ab hac manu, poſt tot amicas dexteras inimica exurgere arma, hoſtilia tela ab amica pharetra; ab ignauo pectore & ore veniunt. & quid refert à qua manu veniant mala? animum antè para, & cogita ab omni poſſe euenire quod ab hoſte venit, poſſe tibi accidere quod Amaſæ Ioabi ferro. & quot iam inde à Iudæ oſculo in Domini iugulum ſurrexerunt?

Quid ſi Superior ſit qui infert, quid ſi inferior? à patre in filium, à filio in patrem? & quoties à primordio creaturę in creatorem inſurgunt? quoties tu in Dominum, Iudicem, Regem, Patrem? in Conditorem, Redemptorem, in Deum? teipſum proinde intuere, poſt tot beneficia creantis, cōſeruantis, redimentis, ſanguinem fundentis, amātis, adoptantis, cælorum hereditatem ſpondentis Dei: poſt omnibus retrò ſæculis pœnas minitantis, & æternùm inter perennātes flammas minitantis Dei. poſt cælorum excidia, ignium ſæuitiam, dæmonum carnificinam nullo æuo ponendam, nullo mitigandam. & inſurgis tamen, & ferrum audes ſtrin-

ſtringere, & iterum flagra, columnam, ſpinas, crucem, clauos, vulnera intentare. facit hoc quiſquis calcata Dei voluntate, imperio ſpreto, letali ſe ſcelere inuoluit: & toties facit quoties ſe illo inuoluit.

Quid ſi Superior ſit qui patiatur, à quacunque manu; cogitet illud Bonauenturæ de 6. alis. c. 5. *Per has aduerſitates Prælatus à puluere peccatorum purgatur, quem contraxit ex humanæ infirmitatis ſurreptione.* Iac. 3. *In multis enim offendimus omnes, & in pluribus negotijs, plures negligentiæ ſæpe fiunt, à quibus neceſſum habent hic purgari Prælati, ne illic duriùs puniantur; iuxta illud:* 2. Re. 7. *Si iniquè aliquid geſſerit, corripiam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum: per has etiam dum deprimitur, à tumore ſuperbiæ cuſtoditur: quæ potentibus periculoſiùs inſidiatur, dum & ſublimitas officij, & libertatis licentia, & boni operis placentia, facilè mentem eius extollerent; niſi aduerſitatis iugum collum præſumptionis eius humiliaret, & ſic à ſuperbiæ voragine defenſaret. cuſtos enim ſalutis & profectus boni rectoris eſt humiliatio aduerſitatis, ſine qua eũ ſucceſſus proſperitatis citò eleuaſſet in ventum præſumptionis. Vnde Dauid ſecundùm cor Dei electus,*

quando premebatur aduersis, deuotißimus fuit & humilis; quando autem extollebatur prosperis, incidit in culpam elationis, ipso attestante, cùm dicit, Psal. 112. *Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas.*

Si inferior est qui impugnatur, cogitet Primò, per hæc viam sterni ad magna. Secūdò, parari animum in aliorum subsidium & mœrentium solamen, iacentium ac prostratorum erectionem. Tertiò, magni meriti materiam subministrari. Quartò, magnam animo tranquillitatem ac malaciam parari, dum per has iactationes roboratur, & assuescit duris, & vsu ac consuetudine quædã paullatim familiaritas cum aduersantibus intercedit. Quintò, crescere his tacitè spiritum ac roborari, iuxta illud Mat. 4. *Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terrã, & dormiat, & exurgat nocte & die, & semen germinet, & crescat dum nescit ille.*

Iuuerit verò plurimum, Christi, Diuæ Virginis, Sãctorum cælo asscriptorum mores vitaq; sæpiùs repetita. hæc enim animos firmabit, & aduersantibus maiores dabit. sperata etiam promissaque cælo præmia. qua-

quare cùm aut aduersi aliquid intercurrerit, aut impatientiæ motus insurrexerint, Christi tui fusum pro te sanguinem, verbera, vulnera crucemq́; cogita; & non magno negotio sæuientes animorum fluctus compesces: maximè cùm ab orbe toto delectam sibi gentem tot beneficiorum prærogatiuis, iam inde ab exordio cumulatam, crudelissima pati videris. quin adeò, post tot benefica in te manu collocata, vt opprimi ac insepeliri beneficijs potueris, non cessas diurnis diuinorum mandatorum transgressionibus, vindicem in te Dei dexteram prouocare; & parcit ille tamen, & perfert scelera, nec iudicem statim manum extendit. miseretur potiùs, & meliora exspectat parcere facilis, ac maioribus etiam post seriam pœnitudinem bonis exornat.

Consultum fuerit sæpiùs illud memoria repetere. Paral. 15. *Confortamini, & nõ dissoluãtur manus vestræ: erit enim merces operi vestro.* Quę manus, Bonauen. de 6. alis, c. 5. teste, *instantia sunt in agendo, & patientia in sufferendo quod grauat. quæ si non dissoluantur per desidiam seu intolerantiam, merces æterna ei cumulabitur.*

† Re-

† *Referendum hoc caput ad librum ſecundum poſt caput 2.* folio 190.

Curioſior inueſtigatio imperfectionum Superiorum.

QVę res magnam animi inquietudinem ingenerat, ingentium turbarum cauſſa; cùm curioſior hæc inueſtigatio, tanquã validis aduerſantibuſq; ventis, mentis malaciam ac tranquillitatem euertat, perpetuiſque quibuſdam flatibus fluctibuſque ſerenitatem turbet, ac è ſede ſua depellat; neque enim ſtare in illa mente tranquillitas poteſt, quæ perennibus iactatur motibus, curioſioreque inueſtigatione continua iactatione concutitur. vt taceam contemptũ paullatim Superiorum naſci. Neque enim fieri poteſt, quin aliqua nonnunquam minùs per omnia laudanda, quædam fòrs etiã damnãda ſolers diſquiſitio, ingenioſa ſemper in malum, repertura ſit. neque enim adeò numeris omnibus quemquam abſolutum reperias, quin aliquid emendandum deprehendas. vt nulla fuerit ætas, quæ non in maximis etiam viris aliquid ſemper puta-

tauerit ignoſcendum, tanquã in medio die pertenuem ſubterlabentem ſoli vaporem qui nec illius repercutiat radios, nec lumen obnubilet. Nam illam omnium perfectionum accurationem quæ nullam veniam mereatur, nulloq́; næuo aut puluere aſperſa ſit, vouere poſſumus, ſperare prudenter homines non poſſumus, & alterius illa, non huius vitæ exempla ſunt.

Iam ita ferè natura comparatum eſt, vt cùm è curioſiore indagatione, in intima Superiorum adyta aſſidui ſcrutatores deuenerimus; plus poſsint ad contemptum modica vitia, quàm magnæ ad venerationem virtutes: cùm ferè deterrima quæq; fortiùs oculos repercutiant, altiuſque in animum dimittantur.

Ac primò, aliquid antè conceptæ venerationis deponimus, inde auguſtiſsimæ priùs laudata, tenuiter ac quaſi per capillum tangimus: ad aliorum exinde laudes ſilentio mentem prodimus, damnamus denique, & in apertas prorumpimus detractiones. ita non contenti ſumus improbanda vidiſſe, ſpargimus, adeoque ſub lingua calamíſque

creſ-

crescunt vitia, & in elephantem culices abeunt, in gigantes exurgunt pygmæi. Vnde fit vt omnis Superiorum auctoritas corruat, & pro veneratione contemptus sequatur, pro obsequendi studio, quod plurimùm opinionibus innititur, obedientiæ neglectus suboriatur. cumque nihil tam potentes obedientiæ stimulos addat, quàm altè imbibita animo Superiorum veneratio; hanc autem nihil adeò minuat, atque curiosior abditissimarum imperfectionum perscrutatio; fit vt hac vna obedientiæ nerui penitus secentur, vtq; sua iam cuique voluntas pro maiorum imperio sit. quod vbi fit, quidquid in Religione summum erat, & obedientiæ viuentis, in mutuum robur contra procursantes inimicas acies stringebatur ac firmabatur, dilabitur, & magnum illud Religionis propugnaculum, tanquam disruptis aggeribus, diffluit. Sed neque domesticis hæc parietibus continentur, cùm nihil proniùs elabatur, quàm si quid imperfectionis in Superiore notatum fuerit: & gloriamur etiam interdum, tanquam solertes vitiorum quæ alios latuerant, repertores. præmiúmque

que noxiæ huius indagationis, euulgatio vitiorum est: quæ vniuersæ familiæ quantum damnorum adferat, nemo paullo prudentior non videt. cùm æstimationis famæque in Superiore diminutio, omnia simul metuenda secum trahat. Nam vbi quæ latebant, aut magnarum virtutum vmbra vitia tegebantur. produntur, & in omnium ore calamoque incrementa sumunt; nequidquam magna speraueris, cùm opinionibus ferè humana peragantur: quam qui sustulerit, proditor factus secretorum, omnem bene feliciterque agendæ rei occasionem ademerit; cùm fidem, auctoritatem, venerationem, prosperioris imperij fulcimenta, tãquã vna falce demetat, spemq; in his omnẽ non in herba tantũ, sed in radice pręscindat.

Huc accedit quædam in Superioribus animorum deiectio ac pusillanimitas. cùm enim minutissima abditissimaque sua solisque parietibus nota obseruari studiosiùs vident, ac in ingentes montes tenuissimas attolli verrucas, virtutes tegi, aut æmula simulatione transiri, ingentiaque naturæ ac Dei dona æmulationibus liuoribúsque in-

sepeliri,

ſepeliri, minima vitia in immenſum ſupra verum tolli, perque omnium linguas chartaſque ſpargi, infelicibuſque augmentis in denſa nemora, noxiorum zizaniorum more, raros frutices ſuccreſcere; cadunt animis, concreditáque ſibi domeſtica externáque negligunt, ac in ignauam quandam, ex alacri accenſaque degenerant vitæ rationẽ ſibi iam ipſis diſſimiles: vt prior ille ignis pectoribus clauſus, magnarúmque cogitationum ſuccentor concreſcat in denſam glaciem, in Noricum quoddam frigus: & prior illa animorum alacritas, fortes auſus, mentis erectio, generoſi pectoris flammæ, in ignobiles delabantur cineres, in languidum teporem, in vmbras, in fumum, & pro digniſſimis poſteritate cogitationibus, ingens animi mẹror & melancholia ſuccedat, illuſtrium inimica moliminum, qua quidquid generioſioris erat mentis emedullatur, ac tanquam ſucciſis ad viuum neruis delumbatur.

Grauia hæc ſunt, & ad vltima vltimæ deſperationis recta via impellentia. è tam tenuibus initijs tam magna, tam Religionibus noxia

noxia , tam nulla poſtmodum arte emendanda. nihil hîc nouum. nam & vulpeculæ paruulæ demoliũtur vineam Dei Sabaoth, & validiſſimarum fundamenta vrbium nõ ſemel à muribus euerſa legimus, etiã à formicis. & tineæ quanta robora exedunt? ærugine ſanè ferrum exeditur quod ignibus ſtabat illæſum. ita à minimis maxima corruunt. à molli ſtillicidio ingentes fatiſcunt rupes, à tam lenta mollitudine Oceani propugnacula & clauſtra. quis credat, ni res ipſæ loquantur? quare niſi curioſiores hi minutiſſimorum in Superiore ſcrutatores, in robuſtiſſimum inciderint, & Hercule aut Samſone natum pectus, quod aduerſantibus indureſcat, roboretur, ac ſeipſo fiat maius, quodque in non poſtrema felicitate ponat, tales nactum ſe fuiſſe, acuendis viribus cõtes; quod deniq; ita mores vitamq; omnẽ compoſuerit, tanquam in ſolis inimicorum oculis, ac inter hoſtilia arma viueret; omnis omnino magnarum rerum ſpes funditus euaneſceret. Tales verò quanti ſunt? neſcio an centeſimus quiſque cõtemnat ſcorpiacas has caudas, viperarum ex inſidijs dẽ-
tes;

tes; aut arborum inſtar aquilonibus hiſce firmetur; aut præualidarum rupium more irata hæc contemnat maria, & procurſantes fluctus, cogatque interritus iras minaſque ſuas bibere. rara ô nimiùm in humanis pectora, chalybe aut adamante nata! cùm plerumque omnes æmulis his obſeruationibus, proſtratis prolapſiſque in ſolidum viribus, corruant, ac animam etiam mœroribus tanquam torcularibus expreſſam, per ignaua veſtigia ponant. adeò nec robore pleni, viridi etiamnum iuuenta, aut ætate & prudentia firmati, his optimorum quorumcunque blattis ac tineis diu reſiſtere poſſunt, aut ſtare incolumes; ac inambuſti, integraque fama & pectore per calcatas haſce venenarias curioſitates vitã tolerare. eo magis quo curioſi hi diſquiſitores plerumque de corde & cerebro ſuo mutuentur quod Superiori adnectant. premuntur occultis vitiis? iiſdem teneri Superiorem quia vellet, arbitrantur: innatant abditis animorum imperfectionibus? iiſdem innatare fluctibus quia vellent, putant Superiorem. infelices natatores ſocios ſibi quia vouent, inueniſſe credunt: at
in

in nullos magis quàm in Superiores feruntur; excuſatione nimirum digni, ſi ſuis vitijs Superiores inuoluerint. Et cùm non rarò quæ preferuidè valideque facta vellemus, euenisse credamus; fit vt vitia noſtra in Superiorum frontibus legamus. non quòd inſepulta illi ſint veſtibulo, ſed quòd è nemore noſtro decerpta, in alienum agrum zizaniorum talium inaſſuetum, noxia hęc ſemina transferamus: quod ſi quæ externa in Superiore licet tenuiſſima vitiorum quorundam domeſtica nobis ſigna vidiſſe in animum induxerimus; á decem paſſuum millibus damnanda euocamus, & è noſtro illos ingenio moribúſque metimur. quid? quod frequenter in ſiniſtram omnino partem & alieniſſimam ab auctoris mente verba réſq; flectamus. ita in alieno ore, manu, ſanguine, vita, fama ludimus, & quidquid vel capillo vitia noſtra refert, in teſtatiſſimam alienorum vitiorum ſeriem transſcribimus. Grauis omnino res, moleſtiarúmque ac periculorum pleniſſima, quæ ingentes depoſcat animos, ac humanis propè maiores, ac non niſi præualida Dei manu ſuf..ltos.

Re-

Remedia.

NOn hominem in Superiore vitijs obnoxium, ſed Dei cuius vices gerit perſonam intueri. hanc in illo venerari, & hãc ſolam. Qua in re imitandi ſæculi mores. neque enim in regio legato priuata vitia quidquam de veneratione adimunt: cùm in hoc non Petrum aut Paulum domeſticis vitijs inuolutum, ſed Regem intueamur, cuius vicarias vices cùm obeat, regio illum cultu & obſequijs dignamur.

Hominem illum cogitare, errare poſſe. neque dignitates vitia minuũt aut tollunt, augent magis & oſtentant quæ antè latebant. nam quæ priuata vita tegebat tanquã abdita aut altè recondita terris, ea publica omnium oculis proſpectanda proponit. quin imò ipſa munia amplã vitiorum materiã ſuppetunt: & quæ in ſemine ſuo mortuis ſimilia torpebant, aut ignauo quodam ſopore eliſa iacebant; accedente dignitate exurgunt in herbam, in frutices, in arbores, in plenam patulamque vitam.

Ad om... Superioris vitium, ſua propiùs in-

intueri grauiora diligens seriusque disquisitor reperiet domi suæ: quæ fors si composuerit cum illius, festucas in illo, trabes in se reperiet.

Statuat apud animum suum vnusquisq; in Superiore, quod ab alijs in re sua vellet. ignosci vitijs suis desiderat? eadem vtatur regula in Superiore: maximè cùm maior dignitas ac potestas maiorem malorum materiam suggerat. ferè enim plus potuisse, plus fecisse fuit.

Nisi apertissima in Superiore viderit, nunquam firmet iudicium, ac illa ipsa in beniniorem semper partem interpretetur. cùm plurima in humanis occurrant prima frõte damnanda: quæ si penitiùs deposito in alterutram partem affectu introspiciantur, probanda non rarò erunt, aut sanè clementiore longè censura notanda; si non crudè dicta factaque, sed auctoris mentem intueamur. quòd si res excusationem non admittat, ad humanam naturam pronam ad vitia decurrendum, & è nostra ad varios lapsus facilitate, aliquid indulgendum alijs: dignissimi futuri cui reliqui ignosca[illegible], si nos erro-

ribus ignoſcamus aliorum.

In teſtatis Superiorum vitis, ad Deum per frequentatas calidaſque preces decurrendum, vltroneis etiam ſibi irrogatis pęnis illi placendo, vt pulſis vitiorum errorumque tenebris, veris ſolidiſque mentem illius virtutibus ornet illuſtretque, totúmque hominem zizanijs in plenum radicitus euulſis, melioribus cæloque ac munere quod tuetur dignis inſtruat.

Cogitet deinde quanta Superior in illo perferat, quanta molli ſpongia eluat, quanta prudenti ſimulatione tranſeat, quanta leui manu tangat, quanta mitiget & eleuet; cùm hominibus imperare ſe ſciat non angelis. maiore etiam facilitate in Superiore vtatur: cùm æquius ſit filium parentum ignoſcere erroribus, quàm parentes filiorum indulgere vitijs.

FINIS.

Errata ſic corrige.

p.40.v.7. obiectum *lege* abiectum. *p.75.v.pen.* qua *lege* quæ. *p.84.v.1.* ordinatur *l.* ordinatum. *p.117.v.7.* malis *l.* mali. *p.147.v.5.à fine* Sgargitur *l.* ſpargitur. *p.194.v.11.* via *l.* viæ. *p.eadem v.3.à fine* inferior *l.* inferiori. *p.278.v.6.* Celentiam *l.* Celantiam. *p.195.v.4.à fine* reluctantur *l.* reluctanti. *p.392. in titulo deeſt* &. *p.396.v.1.* audiat *l.* audeat. *p.490.v.4.à fine* noxiam *l.* noxium. *p.508.v.3.lege* ſolius. *p.533.v.15.* periculum *l.* periculorum. *p.557.v.3.à fine* rerè *pro* fere. *p.572.v.4.* refectio *l.* reſectio *p.638.v.9.* ille *l.* illa. *p.648.v.8.* deffidentia *l.* diffidentia. *p.656.v.13.* amplo *l.* ampla. *p.712.v.1.* probent *l.* præbent. *ibid.v.6.à fine* fides *l.* fidei.

